

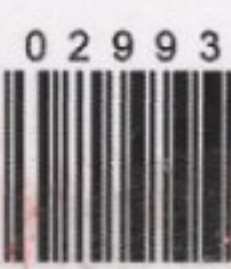
www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

19. 6. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2993

ВОЗИКАЊЕ 2030. ГОДИНЕ

За све од 7 до 107!

ЈА ВОЛИМ ПТТ

АЛБИНИЗАМ
КОД ЖИВОТИЊА

СУПЕРВУЛКАНИ
ПРЕТЕ!

ПАД СМЕДЕРЕВА
ПРЕ 550 ГОДИНА

Ripley

Веровали или не!

У ПОСЛЕДЊИХ **50** ГОДИНА НИВО ВОДЕ У МРТВОМ МОРУ
ОПАО ЈЕ ЗА 23 МЕТРА.

4000 ДОЛАРА У СИТНИМ
НОВЧАНИЦАМА БАЦАЛА СУ ТРОЈИЦА
МУШКАРАЦА
ИЗ ЕНГЛЕСКЕ, ОБУЧЕНА КАО РОБИН ХУД
И ЊЕГОВА ВЕСЕЛА ДРУЖИНА, ГОМИЛИ ЛУДИ
У ПАРКУ У ЊУЈОРКУ, У НОВЕМБРУ 2006. ГОДИНЕ.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

1203 ЗРНА ГРОЖЋА ЗА САМО ПОЛА САТА
УХВАТИО ЈЕ УСТИМА
СНИМАЈУЋИ ЗА ФИЛМ СВОЈУ ВЕШТИНУ,
СТИВ СПОЛДИНГ ИЗ АУСТРАЛИЈЕ.

2-4

© 2007 Ripley Entertainment Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... велика комета која је
1843. године прошла кроз
Сунчев систем имала је реп
дугачак триста тридесет
милиона километара, што
је довољно да се Земља њи-
ме обмота 7000 пута, а вра-
тиће се у наш систем 2356.
године ■

... не могу све муве да
лете. Неке муве врсте
Orfelia немају крила ■

... у Перуу је познато
око 6000 сорти
кромпира ■

... Европа и Америка
удаљавају се годишње
око четири центиметра ■

... према сазнањима струч-
њака Светске здравствене
организације, најзагађенији
ваздух имају следећи престо-
ни градови: Њу Делхи, у Ин-
дији, са 294 дана током годи-
не, потом Пекинг, у Кини, са
272 дана и Техеран, у Ирану,
са 174 дана ■

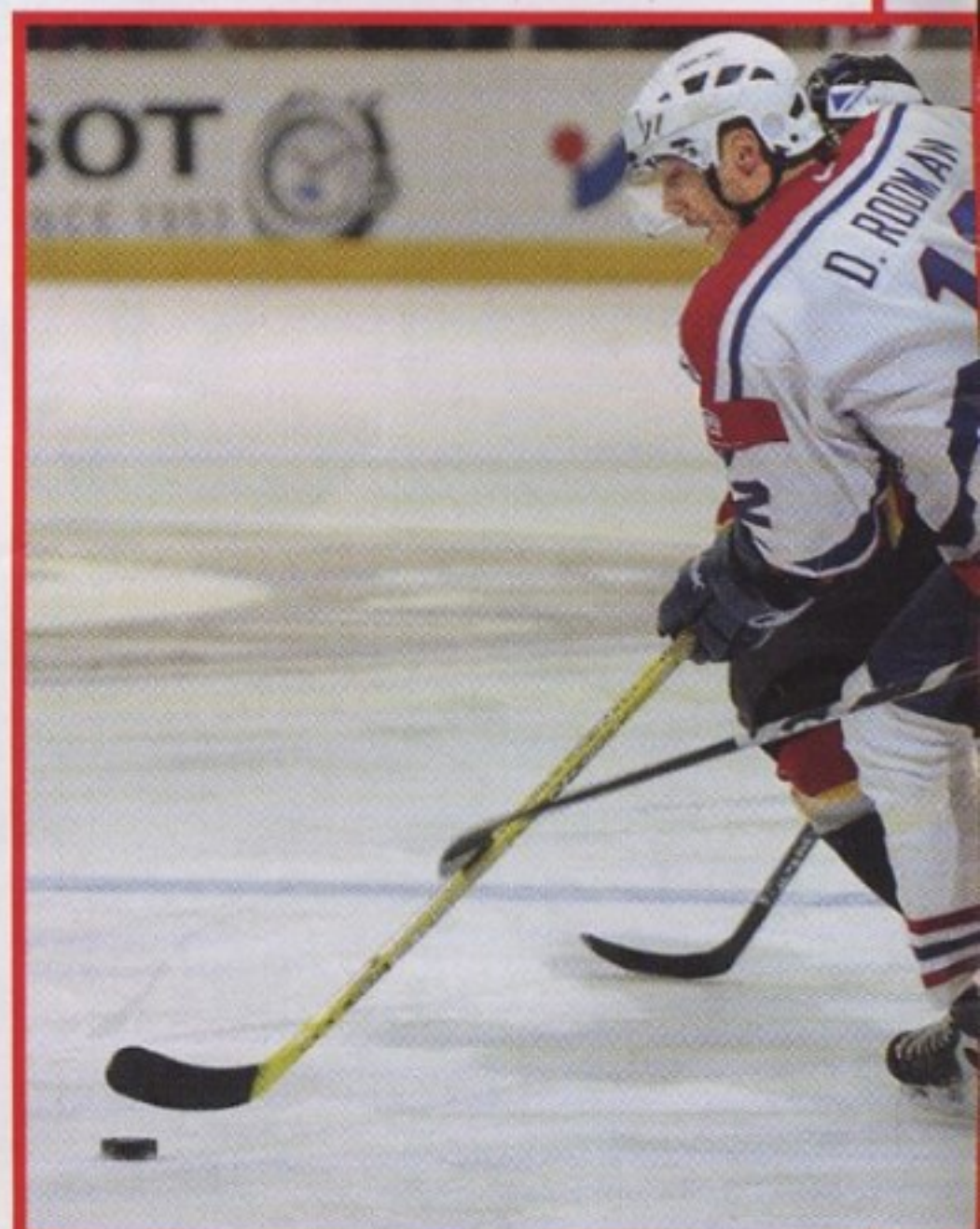
... за разлику од можда-
них ћелија које трају коли-
ко и људски живот, неке
цревне ћелије живе само
три дана ■

... у свету се на расвету
троши око 17 одсто цело-
купне електричне струје ■

... баш као некада на
кинеском царском дво-
ру, реш печене шкорпи-
је и данас се у неким ку-
ћама служе као укусне
грицкалице ■

... од свих хемијских еле-
мената хелијум има најни-
жу тачку кључања -268 сте-
пени Целзијуса ■

... вилин коњиц више
не важи за најбржег
инсекта. Његових
48 километара на сат
премашила је вештица,
врста мољца која може
да достигне брзину
од 53,6 километара на сат ■

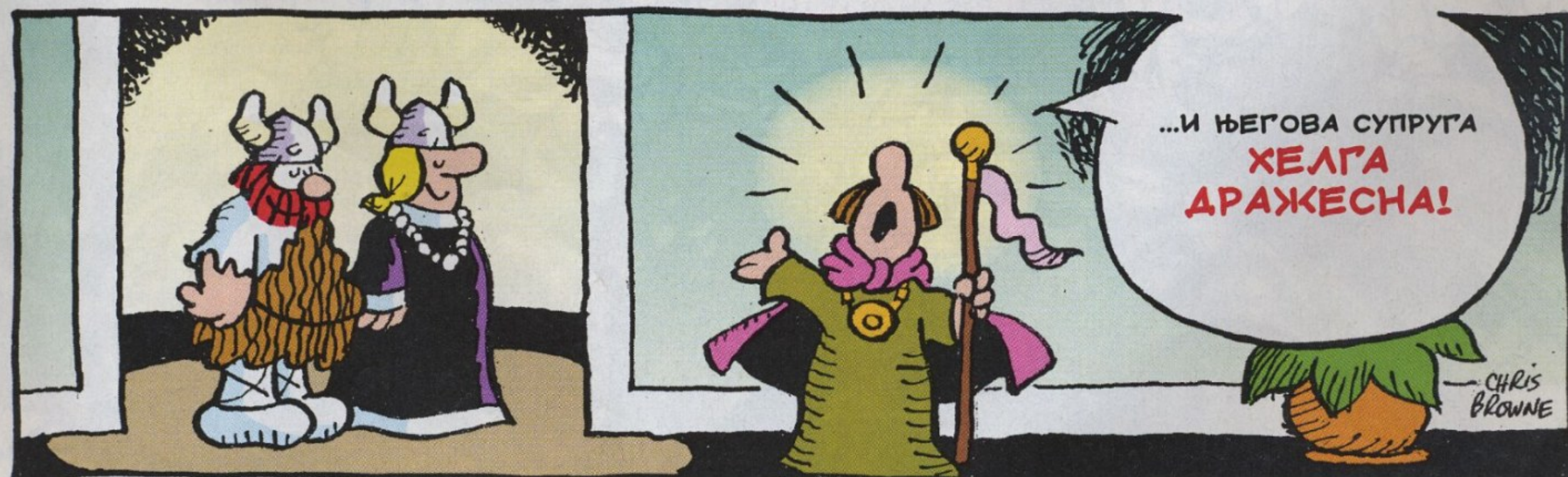
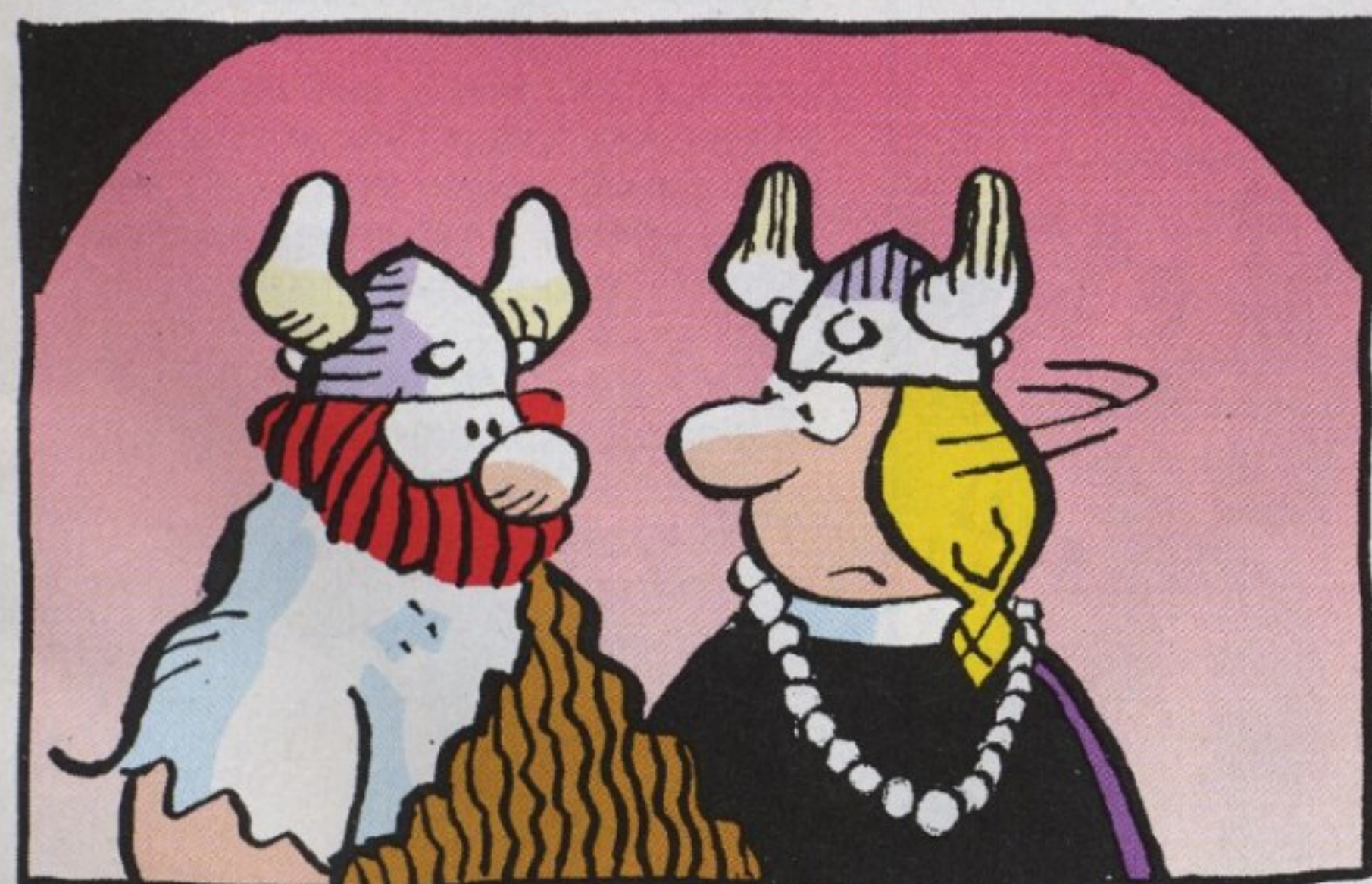
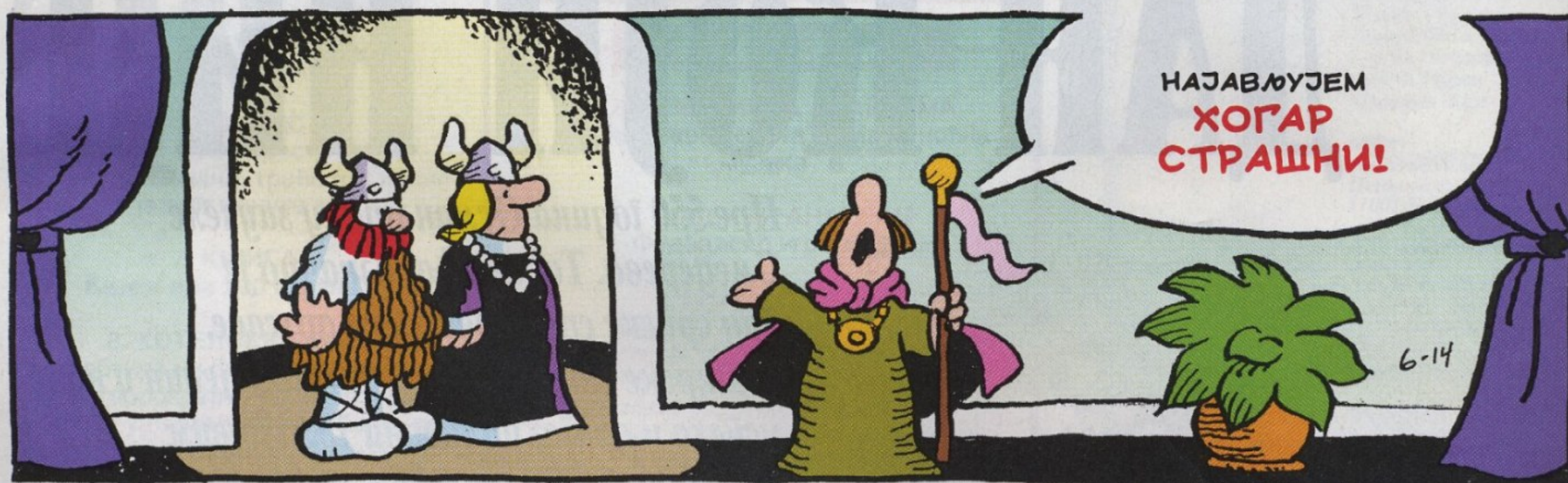
... хокеј на леду
најбржа је екипна игра.
Пак по леду лети брзином
од 190 километара на сат.
У хокеју на трави лоптица
се креће нешто спорије,
160 километара на сат ■

... пут који пролази уз
обале Мртвог мора у Изра-
елу лежи на 393 метра ис-
под нивоа мора ■

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК
19. 6. 2009.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПАД СМЕДЕРЕВА 1459. ГОДИНЕ

Реч је о времену кад су једно за другим падала последња упоришта хришћанског света на источном Средоземљу и у југоисточној Европи: Цариград 1453, Смедерево и српска средњовековна држава 1459, византијска Мореја (Пелопонез) 1460, Трапезунтско царство на југоисточним обалама Црног мора 1461, средњовековна босанска држава 1463, острво Еубеја 1470, Херцеговина 1482, славни Египат 1517, Београд 1521, острво Родос 1522, Будим 1541. године. На другој страни, био је то

крај српске средњовековне државе која је постојала неколико столећа.

Нова престоница на Дунаву

Смедерево је било последња престоница српске средњовековне државе. Овај град помиње се први пут већ почетком 11. века, али онда извори о њему ћуте све до 1381. године кад је остало забележено да је кнез Лазар Хребељановић своју задужбину, манастир Раваницу, обдарио поклоном у Смедереву. Спомерањем тежишта српске државе према

северу и поготово с преношењем престонице у Београд, за владе деспота Стефана Лазаревића (1402–1427), до које је дошло у првим годинама 15. века, Смедерево добија на значају. Међутим, истински успон овог града започиње изградњом велике тврђаве.

Будући да је остао без Београда, који је враћен Угарима, као и осталих већих градова, деспот Ђурађ Бранковић (1427–1456) био је приморан да подигне нову престоницу. Било је то време неспокоја јер је Србија за само две године (1427–1428) изгубила неке

важне градове, међу њима и две престонице – Крушевац и Београд. Уз то, Ђурађ Бранковић који се између две силе, Угарске и Турске, налазио као између чекића и наковња, био је двоструки вазал и владар државе која је умногоме зависила од њихових односа.

Попут свог ујака и претходника на престолу Стефана Лазаревића, и деспот Ђурађ се у избору места за нову престоницу одлучио за саму границу с Угарском. Разлози су били једноставни: с те стране могао је брзо да добије помоћ, а у случају најгорег имао је где да се склони. У последњим десетлећима постојања српске средњовековне државе Сме-

ДАН КОЈИ НИЈЕ

Пре 550 година Османлије су заузеле Смедерево. Тај догађај означио је пад српске средњовековне државе. С турске стране био је то само један у низу успеха у другој половини 15. и првим деценијама 16. столећа

дерево је, уз Ново Брдо, постало њен најзначајнији град. Нова престоница била је животно везана за Дунав, реку на којој су Турци држали тврђаву Голубац, а Угари Београд. Тако је Смедерево, смештено између две снажне утврде, симболично раздвајало непомирљиве такмаце.

Претходно је султан Мурат II (1421–1451), по уговору с деспотом, 1428. године дозволио српском владару да приушћу Језаве у Дунав подигне тврђаву која је Угарима требало да затвори улаз у моравску долину. Као што је речено, Ђурђева рачуница била је другачија и он је у борби против турског надирања пола-

гао наде у савез са Угарима. Занимљиво је да је план града израђен по угледу на цариградску тврђаву јер се и у овом случају радило о троуглу. Једна његова страна била је паралелна с Дунавом (550 m), друга с реком Језавом (400 m), док је трећа (502 m) била окренута ка југу. Припреме за градњу почеле су у јесен 1428, сама градња у пролеће 1429, а радови су завршени 1430. године. Најпре је у раздобљу од 1428. до 1430. године настао Мали град, где је био двор Ђурђа Бранковића, а затим и Велики град који је штитио градско насеље смештено уз двор. Смедерево је према Дунаву у прво време

имало скромнија утврђења, али су онда куле додаване на постојећи бедем. Међу капијама које су обезбеђивале везу с реком једна се издвајала и ширином – 7,20 m с унутрашње стране – и наменом: данас постоји мишљење да је служила за извлачење бродова у брањени простор Великог града. На постојање бродоградилшта указују и каснији турски подаци као што су мајстори калафатџије, зграда за чување чамаца и тако даље.

Проклета Јерина

Градњом Смедерева руководио је Ђорђе Кантакузин, старији брат деспотове жене

Ће Големовић. Смедерево је постало не само политичко већ и културно средиште државе српских деспота. Ту су преписиване и превођене књиге, а настајала су и књижевна дела. Тако је непознати књижевник делимично преписао, а делимично саставио оригиналну Службу и Опис преноса моштију светог Луке. Уз то, утврђено је да је Стефан Ратковић такође делимично преписао, а делимично саставио „Трећи опис преноса” моштију у Смедерево.

У новоподигнутом граду дошло је и до привредног полета, па су га дубровачки трговци све више посећивали и у њему се задржавали због

ТРЕБАЛО ДА СВАНЕ

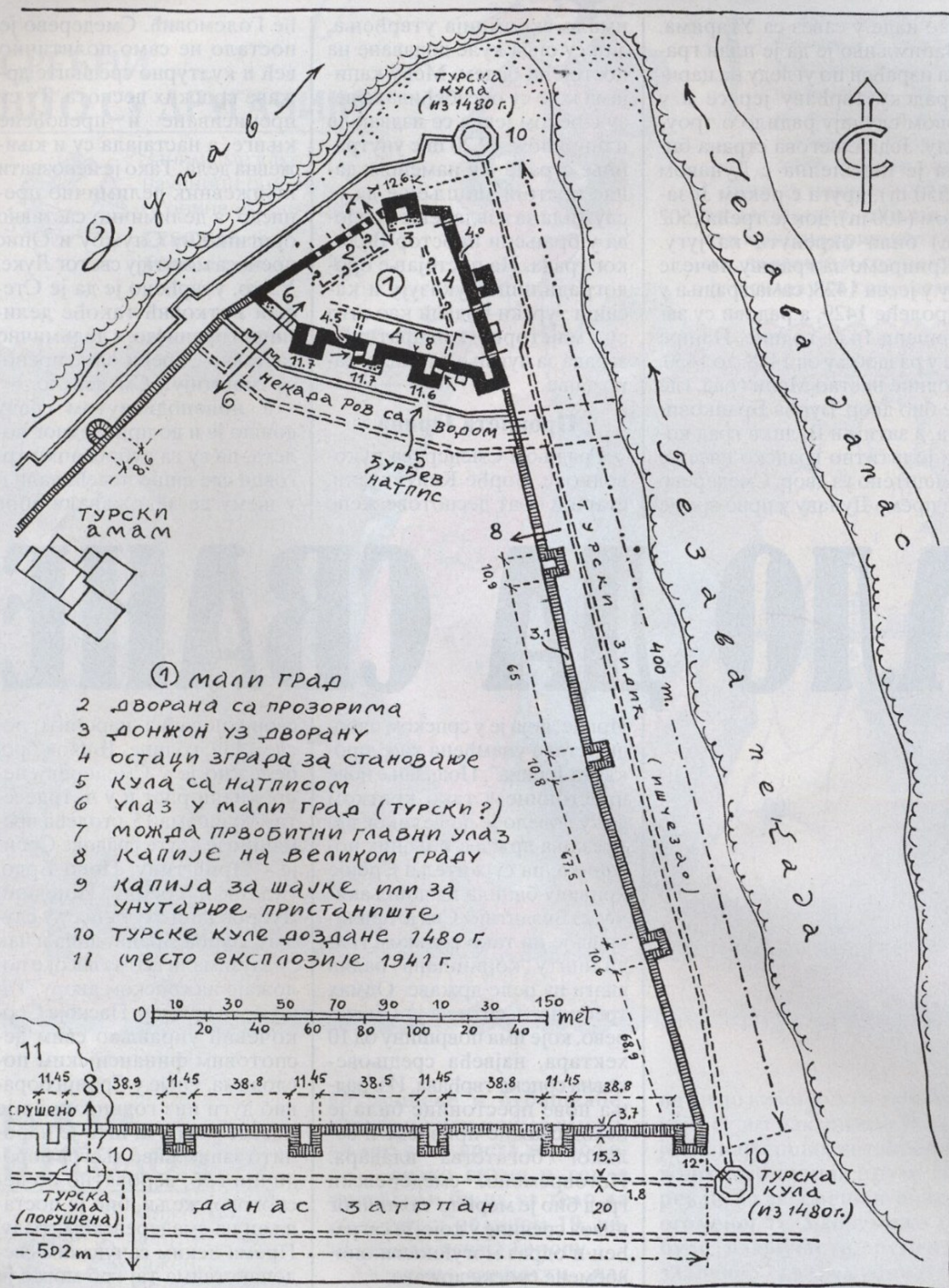
Ирине, која је у српском народу остала упамћена као „проклета Јерина”. Подизање нове престонице у тако кратком року довело је до великог напрезања државе и њених поданика, па су житељи Србије кривицу бацили на дошљакињу из Византије. Сва је прилика да је на тако великом градилишту коришћена радна снага из целе државе. Одмах треба нагласити да је Смедерево, које има површину од 10 хектара, највећа средњовековна српска тврђава. Изградња нове престонице била је исход снажне привреде и великог богатства владара. Истовремено, смедеревски град био је мерило техничког нивоа средине у којој је саграђен и одраз могућности оновремене српске државе.

Због знатног напретка у ратној технологији и свеприсутној употреби артиљерије, морало се водити рачуна о томе да дебљина смедеревских зидина премаши до тада уобичајене димензије. Бедеми су широки од два до преко 4,5 метара, док су куле високе преко 20, широке више од 11, а дубоке више од 10 метара. У нову престоницу, која се веома брзо развијала, убрзо је смештено и седиште главних органа државне управе, а град је имао и ковницу новца. Уз владарев двор налазиле су се све службе средишње управе и деспотове канцеларије, како српска тако и латинска. Помиње се и *судија јосџодин десиоша*: једно време на том положају налазио се Ђор-

својих послова, нарочито после 1439. године. Њихов број бележио је у Смедереву непрекидни раст и у четрдесетим годинама 15. stoleћа премашио је друге градове Србије – Приштину, Ново Брдо, Рудник и Трепчу. Поједини Дубровчани ступали су у службу Ђурђа Бранковића и чак су заузимали веома високе положаје на српском двору. Тако је, на пример, Паскоје Соркочевић управљао свим деспотовим финансијским пословима. Он је у Србији боравао дуги низ година, имао је поседе у њој, а, што је нарочито занимљиво, његов породични грб, вероватно по деспотовој жељи, био је постављен на смедеревском граду. Према неким сачуваним сведочанствима тај грб могао је да се види још почетком 17. века. Ипак, већина Дубровчана у Србији се пре свега бавила уносном трговином, која је најчешће обухватала више градова, а често се ширила и на суседну Угарску. У смедеревском насељу, које се временом распрострло и ван градских зидина, посао и будућност тражили су досељеници из свих крајева српске државе. Као и у случају Београда, и овде се образовало подграђе које су настањивали дошљаци не само из околних села, него и из удаљенијих крајева. На ове миграције српског живља неретко је утицала и ратна опасност. У Смедереву је било и занатлија странаца, а међу њима и оних из

Илустровао Горан Горски

Скица професора Александра Дерока на којој се види већи део основе Смедеревској тврђаве.

градова с обале Јадранског мора.

Успон новог града, као места у коме обитава владар и налази се двор, био је праћен и стицањем високог ранга у цркви. Смедерево је после 1434. године постало средиште митрополије, а катедрална црква Свете Богородице изграђена је на простору Великог града. У турско време она је преобращена у џамију, а затим порушена. Смедеревски митрополит Атанасије био је значајна личност на двору деспота Ђурђа Бранковића. Нешто касније, 1453. године, српском владару пошло је за руком да уз сагласност султана Мехмеда II

Освајача (1451–1481) откупи мошти светог апостола и јеванђелисте Луке. Ова драгоцен реликвија на свечан и достојанствен начин ношена је кроз Србију, а онда је положена у припремљену гробницу, десно од светих двери у митрополитској цркви.

Искушења

Врло брзо се показало да тврди смедеревски град није могао да испуни надања својих градитеља и заустави турске освајаче. Османлијски одреди први пут су заузели Смедерево 1439. године, дакле непуну деценију после његове изградње. Уследило је то после троме-

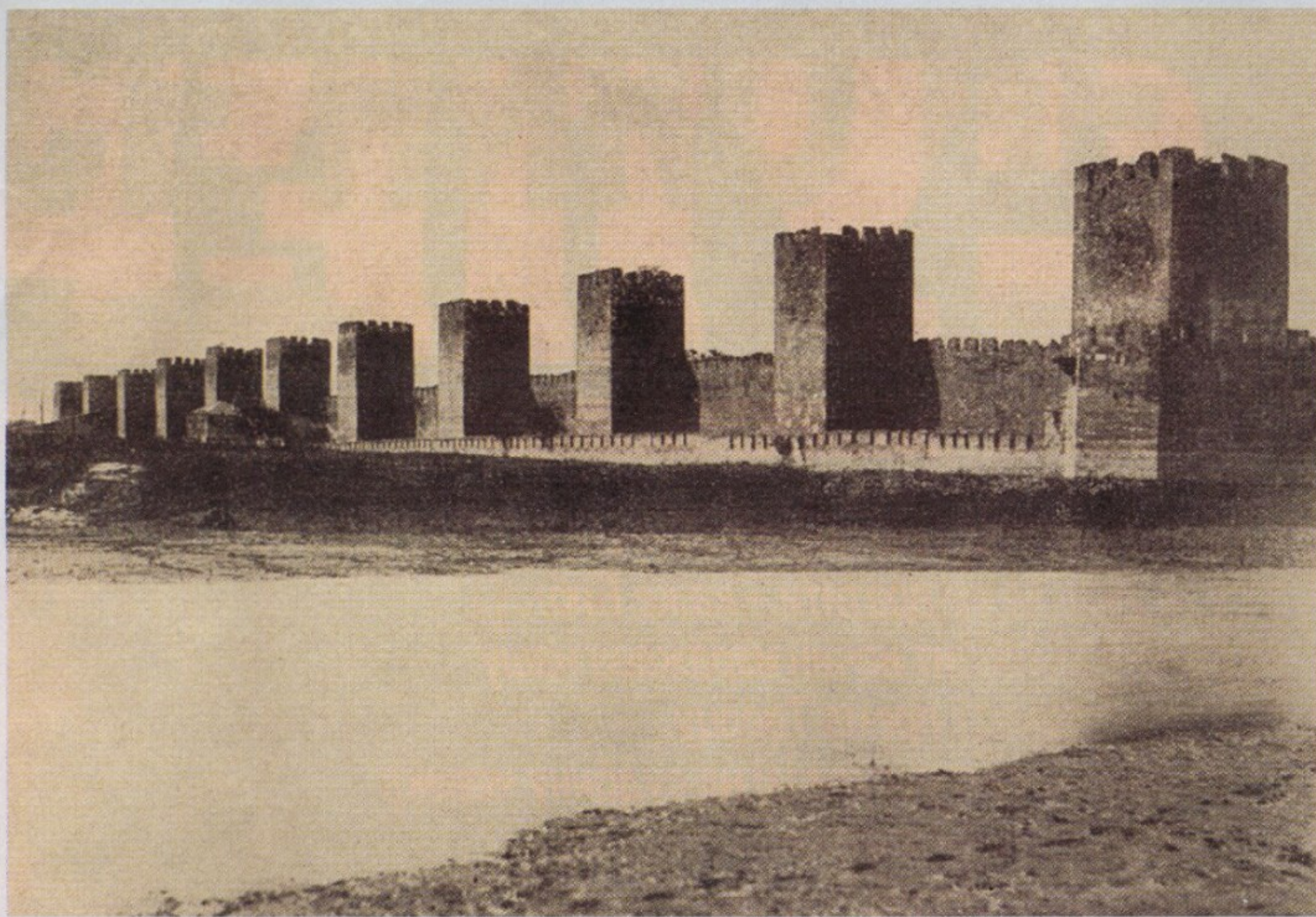
сечне јуначне и упорне одбране којом су руководили Ђурђев најстарији син Гргур Бранковић и шурак Тома Кантакузин. Смедерево није одолело непрестаном турском бомбардовању, а појава глади и исцрпљеност бранилаца довели су до предаје султану Мурату II у августу 1439. године. Турци су у сва важнија утврђења одмах сместили своје посаде, а за смедеревског санџак-бега именован је Исак-бег из Скопља. Изузетак је било једино Ново Брдо које се Османлијама одупирало до 1441. године. Пад Смедерева значио је и „први“ пад државе српских деспота. Међутим, то још није

био крај и град је неколико година касније дочекао слободу.

Деспот Ђурађ Бранковић успео је после такозване „Дуге војне“ 1444. године да поврати своју земљу и престоницу. Он је најпре у Једрену, током априла 1444. године, с Муратом II на десет година утаничио мир по коме је српском владару, уз обнову вазалских обавеза, враћена земља коју су Турци претходно освојили. Султан је потписао споразум, а нешто касније, у јулу 1444. године, у Сегедину је то учинио и угарски краљ Владислав I Јагелонац (1440–1444). Обе стране потврдиле су заклетвом његову ваљаност. Одмах по склапању Сегединског мира, деспот Ђурађ вратио се у Србију и већ у августу 1444. године преузео је Смедерево, а затим и Голубац, Браничево, Ново Брдо, Копријан код Ниша, Островицу на Руднику, Козник код Александровца и остале тврђаве. Следећих петнаестак година Смедерево се прилично снажно развијало. Међутим, опасност од Османлија није престала већ се и даље лангано ширила на све стране.

Пад Цариграда 1453. године, који је попут пуцња у цик зоре одјекнуо тадашњом Европом, само је повећао црне слутње. Отуда није чудно што се стари деспот Ђурађ Бранковић на вест о турском освајању Константинопоља затворио у своје одаје и, горко оплакујући трагичну пропаст Византије, три дана тамо никога није пуштао. Нажалост, у својим страховањима није се преварио јер је већ после освајања Цариграда султан Мехмед II Освајач од српског владара самоуверено затражио предају Смедерева. Штавише, наредне, 1454. године он је безуспешно опседао град. Снажна артиљеријска ватра омогућила је нападачима да заузму спољни зид смедеревског утврђења, али не и да освоје град, па је султан нерадо подигао опсаду и вратио се у своје земље. Следећа опсада Смедерева уследила је 1456. године, у време османлијског похода Мехмеда II на Београд. Том приликом Турци су спалили подграђе, али је напад уз велике губитке ипак одбијен. Био је то један од ретких неуспеха у тридесетогодишњој владавини султана Мехмеда II Освајача.

Стари деспот Ђурађ Бранковић преминуо је у децембру 1456. године, а његовом смрћу, како је то у научној литератури запажено, „нестало је

Фотографија Смедеревској града из 1880. године, пре постављања железничке станице и рушења у два свейска рајха.

најзначајније политичке личности тога доба међу Србима и балканским хришћанима". Наследио га је син Лазар Бранковић (1456–1458) који је владао само нешто више од годину дана. Убрзо је дошло до раздора у владарској кући Бранковића. После смрти Ирине (Јерине) Кантакузин, удовице деспота Ђурђа, у мају 1457. године, Србију су напустили њен најстарији син, слепи Гргур Бранковић, кћи Мара, бивша султанија, и Иринин брат Тома Кантакузин. Мехмед II Освајач благонаклоно је прихватио угледне избеглице. У Србији су остали деспот Лазар и његов слепи брат Стефан Бранковић, ослоњени на савез с Угарском. У предвечерје велике турске офанзиве међусобна трвења у дому Бранковића само су повећавала неспокој.

Последњи месеци

После смрти деспота Лазара Бранковића, у јануару 1458. године, у Смедереву су се сукобиле проугарска и протурска струја које никако нису могле да се сложе око будућности земље. Истовремено, обе суседне државе, и Османско царство и Угарска, намераваале су да се докопају српске престонице. На другој страни, босански краљ Стефан Томаш (1443–1461) одмах је запосео Сребреницу и једанаест околних тврђава. Јелена Палеологина, удови-

ца Лазара Бранковића, штитећи интересе својих малолетних кћери, као и њен девер, слепи Стефан Бранковић, тражила је подршку у Угарској. Важну улогу имао је и веома утицајни велики војвода Михаило Анђеловић који је разрешење тешког стања видео у саставу Турске. Управо пример двојице браће Анђеловића – Михаила и Махмуда – потомака угледне византијске породице из Тесалије, а по мајци српског порекла, симболично говори о жалосним приликама међу хришћанима на Балканском полуострву оног времена. Михаило Анђеловић текао је успешну каријеру на српском двору, а његов брат Махмуд Анђеловић, још у детињем узрасту одведен и потурчен, доспео је на највише положаје у Османском царству – био је беглербег Румелије и велики везир.

У међувремену су се у Смедереву настављале размирице између протурске и проугарске струје. У марту 1458. године превладали су људи Михаила Анђеловића што је довело до тога да одред Турака уђе у српску престоницу. Међутим, то није прошло без сукоба с мештанима који су били озлојеђени због истицања турске заставе на градским бемима. Турски војници су побијени, а Михаило Анђеловић бачен у тамницу. За деспота је признат слепи Стефан Бранковић (1458–1459). Ни Осман-

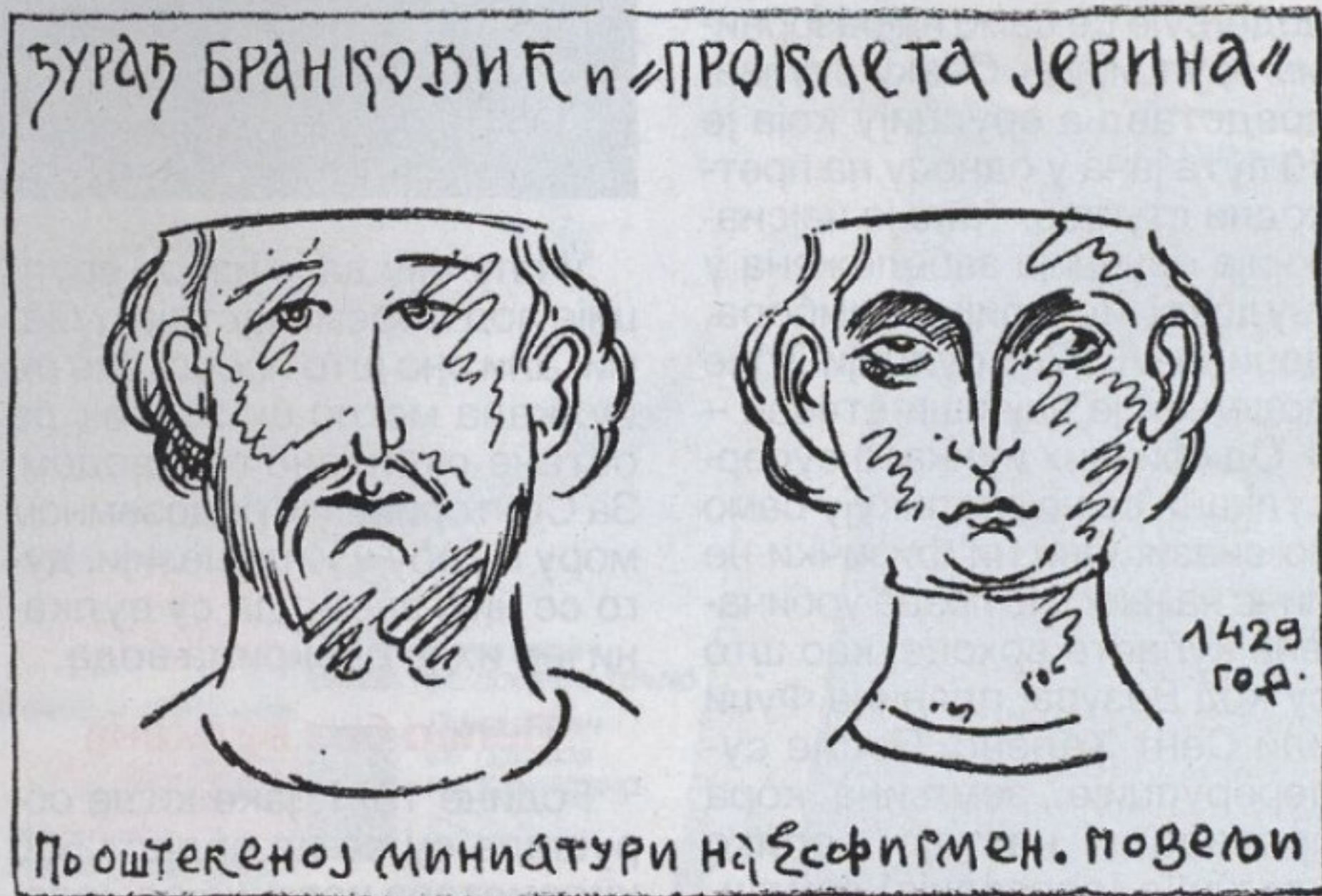
лије нису оклевале: Стефану су супротставили слепог брата Гргура и у априлу 1458. године довели га у Крушевац. Подсетимо се да је браћу Стефана и Гргура, синове Ђурђа Бранковића, ослепео султан Мурат II још 1441. године. Будући да преговори султана и угарског краља о неким разменама територија нису донели резултата, Мехмед II прешао је у напад.

Турска војска је продрла у преостале српске земље с пролећа 1458. године и том приликом освојила манастир Ресаву, град Вишесав на Дунаву (код Пореча), Жрнов (Авалу), затим Белу Стену код Ваљева, касније и Голубац. У Угарској су с крајњом забринутости гледали на вишемесечно ратовање Османлија у Србији, а као одговор уследило је само појачано обезбеђивање

границе дуж Дунава. Смедерево се одржало више од пола године након што је Махмудпаша Анђеловић у лето 1458. године освојио читаво преостало подручје српске државе. Ни очајнички покушај да се стање смири довођењем босанског краљевића Стефана Томашевића, сина босанског краља Стефана Томаша и потоњег последњег владара босанске средњовековне државе (1461–1463), није уродио плодом. Босански краљ преговарао је 1458. године са смедеревским двором о браку свог сина Стефана с кћерком деспота Лазара Бранковића. Рачунало се да би на тај начин ојачао фронт пред Османлијама. Нови угарски краљ Матија Корвин (1458–1490) подржао је ове планове. Крајем марта 1458. године власт у Смедереву преузео је Стефан Томашевић, док је слепи Стефан Бранковић убрзо протеран из земље.

Овакав развој догађаја у Смедереву никако није одговарао интересима Мехмеда II Освајача, па је одлучио да војним походом реши српско питање. Преко Софије и Поморавља стигао је до српске престонице и, пошто је после краћих преговора утаночено да Стефан Томашевић с породицом може да се повуче из опседнутог града, Турци су ушли у Смедерево у среду 20. јуна 1459. године. Како каже једна грчка тужбалица поводом пада Цариграда у руке Османлија – „Био је то дан који никако није требало да сване!" Српска средњовековна држава престала је да постоји и наступила су дуга столећа турске превласти. Тврди град на Дунаву од 1459. до турског освајања Београда, 1521. године, био је средиште Смедеревског санџака ■

Рагивој Рагић

Цртеж Александра Дерока

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

Крајем минулог века једно сазнање облило је стручњаке хладним знојем. Палеонтолози и геолози открили су да на Земљи постоји бар још један успавани супервулкан – попут оних који су у прошлости изазивали велике катастрофе и масовне поморе. Ерупција супервулкана Тоба на Суматри, пре око 74.000 година, била је 10.000 пута снажнија од нама познате, разорне ерупције вулкана Сент Хеленс која се догодила 1980. године. Верује се да је изазвала општу катастрофу и мини ледено доба. Драматично мењајући услове живота на Земљи довела је човека на саму ивицу истребљења.

Национални парк Јелоустон налази се у америчкој савезној држави Вајоминг. Испод овог предела изузетне лепоте крије се један од највећих активних супервулкана на свету – не зна се само када ће се пробудити.

Као смак света

Па, шта су тачно и како настају супервулкани? То су ерупције огромних размера и снаге, које на површину земље избаце више од 1000 кубних километара ужареног материјала. Настају када из вруће тачке магма продре у Земљину кору, али дуго времена не може да је пробије. Десетинама и стотинама хиљада година нагомилава се у подземним резервоарима. Зато њен притисак расте као у затвореном експрес лонцу. На крају, кора попушта... настаје пакао, катастрофа.

Сви вулкани мере се тако званом VEI скалом (од енг. Volcanic Explosivity Index) која има распон од 0 до 8. Осми степен додељује се само најразорнијим ерупцијама. Сваки ступањ представља ерупцију која је 10 пута јача у односу на претходни ступањ. Тако је најснажнија ерупција забележена у људској историји, Тамбора, добила VEI 7. Ерупцији Тобе додељен је највиши степен – 8. Од обичних вулкана супервулкани се не разликују само по снази. Они ни физички не личе на њих. Не праве уобичајене купасте врхове, као што су код Везува, планина Фуџи или Сент Хеленс. После суперерупције, земљина кора пропада и настаје велико улегнуће (депресија) земљишта које се назива *калдера*.

Осам

СУПЕР

Човек је од земљане прашине створен и у њу ће се вратити – каже Библија и на језгровит начин изражава нашу ништавност према Творцу.

Сличну снагу и утицај на судбину човека може да има и једна природна појава – супервулкани

У случају да је извор ерупције под морем, настаје цунами, али оно што преостане од вулкана могло би заувек да остане скривено под водом. За Санторини у Средоземном мору и Тобу у Индонезији, дуго се није знало да су вулкани јер их је прекрила вода.

Пепео без вулкана

Године 1971. јаке кише обрушиле су се на област 500 километара источно од Јелоустонског парка и у држави

Небраска, западно од насеља Орчард, откриле место с мноштвом праисторијских фосила. Нађено је око 200 фосила: камила, гуштера, коња и корњача. Животиње су угинуле младе, а женке су биле углавном скотне. Нису страдале у борби, нити су се утопиле. Било је очигледно да се све одиграло нагло (вероватно су затечене на појилу), пре око десет милиона година.

Само је неки догађај катастрофалних размера могао

да буде узрок овог масовног помора животиња. Али, који? Делови њихових скелета послати су на детаљно испитивање. Откривено је да су им кости прекривене органском супстанцом која се код животиња јавља када оболе од једне плућне болести. Све су биле заражене. Међутим, у њиховим плућима нису нађени трагови течности, како би у том случају требало да бу-

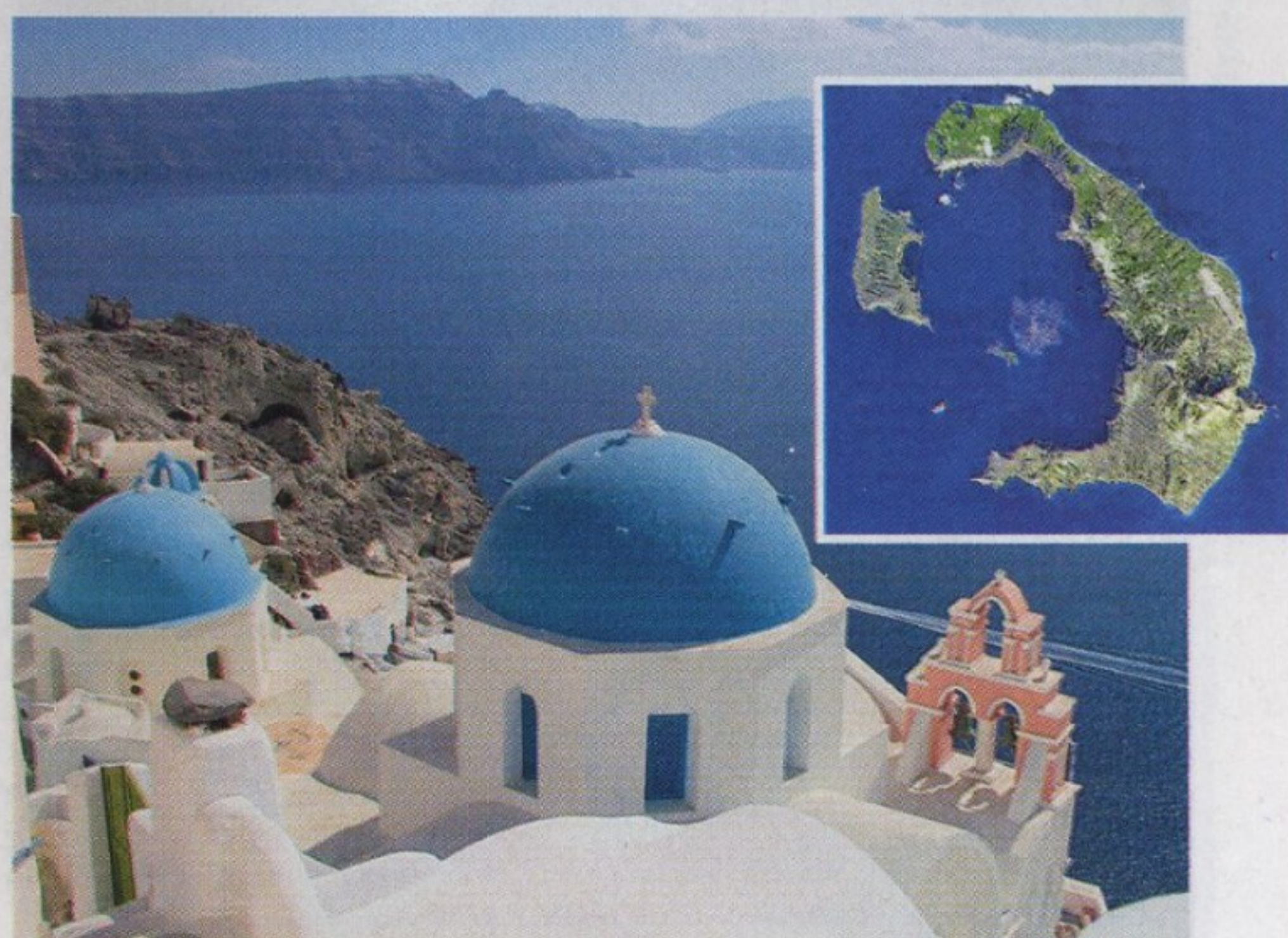
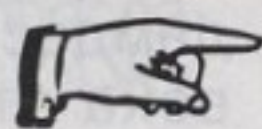
ВУЛКАНИ

де, већ су била поцепана и пуна пепела! Тако је закључено да их је убио густ облак вулканског пепела и да су угинуле у ужасним мукама.

Али, држава Небраска је равница и нема ниједан вулкан. Најближи је Брино Џарбриџ у држави Ајдахо, 1600 километара западно. Он спада у угашене вулкане и данас је живописно место, стециште љубитеља природе. На

брзацима две реке, по којима је добио име, радо вежбају многи кајакаши. Планина Сент Хеленс још је даље, у држави Вашингтон, близу Тихог океана. Како показују доступне архиве, Небраска никада није била вулканско подручје. Упркос томе, северна половина Сједињених Америчких Држава у земљишту крије слој пепела дебео два метра! Где су вулкани који су морали да буду стотинама пута јачи од

Прелепи Санторини у Грчкој је, у ствари, велики угашени вулкан.

ШТА ЈЕ БИЛА ТОБА?

Тоба је данас прелепо језеро на индонежанском острву Суматра. То је омиљено туристичко одређиште које је понело и титулу да има највеће острво (Самосир) унутар острва (Суматра). Ипак, за стручњаке је било веома необично да језеро попут Тобе има такво острво. Поставило се питање зашто – шта је Тоба била раније?

Тако је постепено откривено да је Тоба био супервулкан чија се ерупција одиграла пре око 73.500 година. Неки геолози сматрају да је то била највећа ерупција за последњих двадесет милиона година! О томе сведоче метрима дубоке наслаге пепела у земљишту дуж Индијског потконтинента. Пепео је нађен и на дну Индијског океана, трагови

ерупције чак у леду Гренланда! Ерупција је трајала две недеље и за то време избацила у атмосферу око 2800 кубних километара магме и између 1000 и 10.000 метричких тона пепела, прашине, сумпор-диоксида, хлора и других гасова. Острво Самосир издигло се током последњих Тобиних ерупција. Заправо, постало је острво тек када је целу област прекрила вода.

Ерупције супервулкана довољно су снажне да пепео и честице прашине, које избаце високо у атмосферу, створе дебео застор. Он упија и одбија Сунчеве зраке натраг у васиону, а Земља се расхлађује. Ова појава названа је **вулканска зима**. Пошто живот биљака зависи од фотосинтезе, смањење Сунчеве светлости имало је погубне последице по вегетацију. Падале су и отровне, киселе кише. То се даље одразило на животињски свет који је могао да преживи још само неколико недеља. Тоба је нанела штету светском екосистему од дна ланца исхране па све до врха. Сматра се да су непосредне последице њене ерупције трајале пуних шест година, тако да је велики део планете, нарочито онај изнад екватора, претрпео велике штете.

Супервулкан Тоба подржава теорију да је човек почео да напушта Африку пре око 100.000 година. Сматра се да се људска популација тада нагло смањила, доживела уско грло и да се после полако опорављала. Време уског грла подударало се с Тобином ерупцијом. И генетски докази поткрепљују ову теорију. Пошто је Африка смештена углавном око екватора, остала је простор где су људи могли да преживе вулканску зиму. Задржала је многољуднију популацију, која зато данас има већу генетску разноликост од осталих људи у свету ■

Насин снимак Тобе. Јасно се виде калдера и острво Самосир.

Иза идиличног призора језера Тоба крије се калдера једног од најснажнијих супервулкана у историји.

обичних вулкана?

Одакле потиче сав тај пепео?

Познато је да је вулкански пепео тежи од прашине, али и да ветар може да га прене-се десетинама, па и стотина-ма километара далеко. Поредећи пепео из Орчарда са оним из Брино Џарбрица, откривена је сличност минеролошког састава. Кањон Брино Џарбриц углавном се састоји од риолита и лаве, од којих су изграђене и млађе стене у Јелоустону – по чему је овај национални парк и добио име. За катастрофу у Орчарду окривљен је угашени супервулкан Брино Џарбриц, али, тајна великих наслага вулканског пепела остала је нерешена.

Супервулкан Јелоустон

У свету постоји неколико места која поседују све неопходне геолошке особине да би на њима настали велики резервоари магме. Могу се набројати прстима једне руке, али стручњаци нису сасвим сигурни да су их све открили. Зачудо, испоставило се да је једно од њих и Јелоустон.

Овај чувени национални парк највише је познат по задивљујућим „пакленим“ призорима: по језеру боје дуге Grand Prismatic Spring (које чаробне боје дугује цијано-бактеријама), топлим изворима воде Mammoth Hot Spring и гејзиру Old Faithful који избацује воду сваких 65 до 92 минута на висину од 55 метара. Међутим, с времена на време, поједини делови парка морали су да се затворе за посетиоце због појачане термалне активности. Требало је утврдити шта је њен узрок. Шездесетих и седамдесетих година минулог века стручњаци су почели

да преиспитују геологију Јелоустона, не очекујући велико изненађење. Мислило се да се ради о хидротермалном месту као што је оно на Исланду, али које нема вулканску природу.

Геолог Боб Кристијансен и његова екипа испитали су подземље Јелоустона и наишли на знатне количине очврслог пепела дебљине 30 центиметара. Кристијансен је закључио да је пепео могао да потиче од ерупција неког вулкана који данас не постоји, јер у Јелоустону није успео да нађе никакав угашени вулкан, нити његову калдеру. Ипак, почео је да сумња да је Јелоустон део неког старог вулканског система, али за то није имао доказа.

Године 1973. професор Боб Смит, вулканолог са Универзитета у Јути, изучавао је место на коме је провео већи део своје службе. С једног острва у језеру Јелоустон запазио је две појаве које су га збуниле. Прво, један понтон, који је раније користио за прелаз, нашао се под водом. И друго, на јужном крају језера стабла дрвећа утонула су у језеро за око 30 центиметара. Зачудио се, јер је знао да ниво воде у језеру није могао да се промени.

И док су се геолози мучили да нађу трагове вулкана, пуким случајем умешала се Наса. Одабрала је Јелоустон да би испитала своју нову инфрацрвену камеру намењену за испитивање Месеца. Први пут Јелоустон је виђен на другачији начин. Нешто касније његове слике добијене су и помоћу сателита „Лендсат“.

Ако Кристијансен није могао да уочи калдеру вулкана, то је било само зато што

је она обухватала готово читав парк! А то се видело тек из ваздуха, с велике висине. Калдера је била огромно улегнуће између планинских ланаца и пружала се са североистока ка југозападу невероватних 70 km x 30 km. Професор Смит затражио је од Насе да детаљно изучи цело подручје. Милиметарски тачна испитивања показала су да се површина парка, од првих мерења изведених 1923. године, подигла за читавих 74 центиметра. Постојало је само једно објашњење за такву појаву – велики резервоар магме под земљом Јелоустона. Супервулкан који дрема. До тада нико није могао ни да замисли да је Јелоустон један од последњих активних супервулкана на Земљи. Да, заправо, многобројни посетиоци ходају по њему!

Кристијансен је затим открио остатке чак три калдере. Различите старости, биле су дословно наслагане једна преко друге. Дошао је до доказа да се последња ерупција Јелоустона одиграла пре око 630.000 година и да је тада пепелом засула половину површине данашњих САД. Друга ерупција била је пре 1,2 милиона, а трећа пре 1,8 милиона година. Али, ово невероватно откриће постало је још невероватније и злослутније кад се схватило да се управо налазимо у времену кад би требало да дође до нове ерупције у Јелоустону! Односно, да је она већ требало да се догоди, али неким чудом касни. А ради се о ерупцији која би својом снагом могла да уништи не само

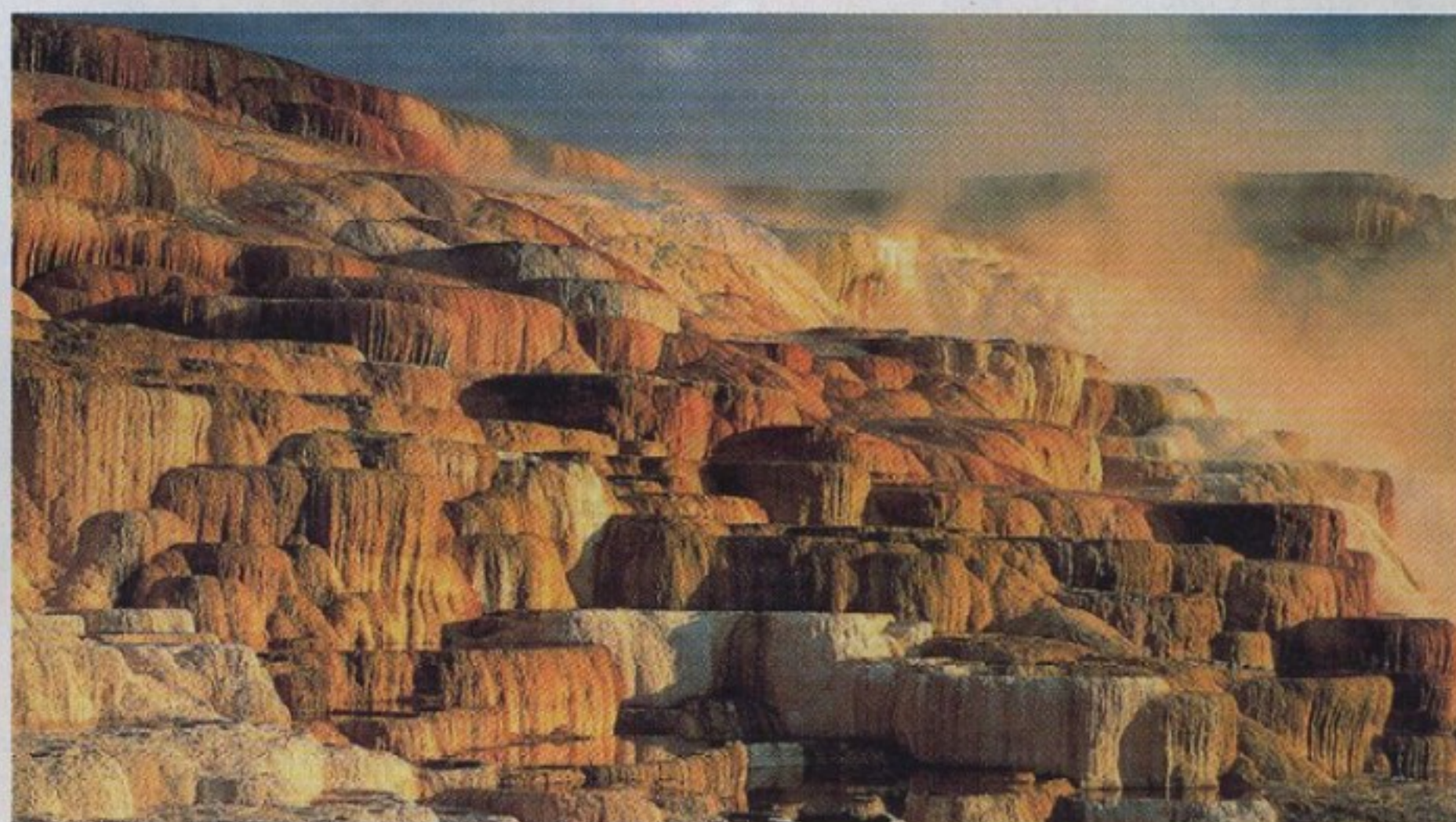
САД, већ да, можда, угрози и цело човечанство.

Потом су стручњаци утврдили да се испод Јелоустона, на дубини од 8000 метара, налази највећа комора магме која је икада откривена. Испуњена магмом и гасом под великим притиском, полагано гура тло калдере навише. Смит је затим открио да је на дубини од 5000 метара температура око 350 степени Целзијуса (температура магме је око 1500 степени). Хидротермални извори и гејзири, распрострањени по готово читавој површини Јелоустона, нису ништа друго до пукотине кроз које овај супервулкан дише – и ослобађа вишак притиска. Сваке године ово подручје погоде многи земљотреси, на срећу слаби, што би могло да значи да ће ово чудовиште још да дрема. Али, то би тек требало доказати многобројним огледима.

Резервоар магме у Јелоустону дуг је 40–50 километара, 20–30 километара широк и око 10 километара дубок. Кристијансен и Смит су открили заиста застрашујућег чина. Још нико од стручњака не зна кад ће се пробудити, али су сви свесни каква ће му бити ђуд кад се то једног дана ипак догоди ■

Горан Војиновић

Гејзири, топли извори и остале природне лепоте, сваке године привуку милионе посетилаца у Јелоустонски парк. Многи нису свесни да ходају по огромном супервулкану који дрема.

ЈЕЛО
НИЈЕ УВЕК
ЗА – ЈЕЛО

ХРАНА НА

Зашто би воће, поврће, сир, месо
уvek морало да се нађе на трпези,
помислиле су власти у појединим
местима света и почеле да приређују
несвакидашње светковине

1 ГРУДВАЊЕ ПОМОРАНЦАМА

Три дана уочи Ускрса у италијанском граду Ивреи влада велико узбуђење јер почиње несвакидашњи окршај – гађање поморанцама. Како предање каже, у средњем веку Ивреом је заповедао изузетно шкрт и суров владар који је поданицима закидао на храни – на сваких шест месеци давао им је само једну чинију пасуља. У знак протеста, сељани су тај пасуљ бацали на улицу. Како је време протицало, пасуљ је замењен поморанцама којих на југу Италије има у изобиљу. Светковина, названа Рат поморанци, окупља противничке тимове који све чине да из окршаја изађу као победници. Ко год се затекне у овом италијанском граду, на своју одговорност такође може да се укључи у борбу. Тродневна фешта обично се оконча без икаквих последица, понекад неко задобије мању повреду ■

ДЕВЕТ НАЧИНА

ПАЗИ, КОТРЉАЈУЋИ СИР!

Сваког пролећа одржава се трка за сиром који се котрља низ Куперс хил, ливаду која се стрмо спушта овим брежуљком у енглеској грофовији Глостершир. Учесници су у опасности да се, док силовито јуре за сиром, некад и озбиљно повредe. Ако се већ толико ломатају, можда то чине због вредне награде? Невероватно, али победник добија само тај колут тврдог сира. Иако се не зна откад траје ово надметање, верује се да је настало још у римско доба. За време Другог светског рата па све до 1954. године, док је још владала несташница хране, уместо колута сира користили се дрвени обруч у чије средиште се стављао само комад сира. Тих година доста такмичара из трке је излазило поломљених руку, ногу, ишчашених кукова. Највећи број повређених ипак је забележен 1977. године због чега је одлучено да се наредне године сир пусти низ падину, али да за њим нико не јури. Наравно, уз веће мере опреза, трка је обновљена 1979. године, а како време одмиче, привлачи све већи број учесника који се стрмоглаво котрљају низ падину за сиром који у неком тренутку достигне брзину већу од сто километара на сат ■

3 МАЈМУНСКА ПОСЛА

Као и многи други градови на Тајланду, и Лопбури је преплављен мајмунима врсте макаки. Они сасвим слободно шетају улицама, пењу се на кровове аутомобила, отимају храну из руку збуњених туриста. Без обзира на то што су права напаст, Тајланђани их обожавају. Према хиндуистичкој легенди, Хануман, бог у облику мајмуна, некада је владао тим делом Тајланда. У част овог божанства у Лопбурију се једном годишње одржава прави банкет за макакије. Усред града поставља се дугачка трпеза пуна тропског воћа, разних јела од пиринча, али и намирница на које су се мајмуни у међувремену навикли (и „навукли“) – газирана пића, пике и хамбургери ■

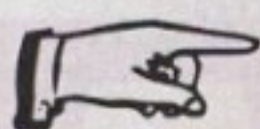
4 РОТКВИЦЕ УМЕСТО МЕРМЕРА

Кад су шпански поморски истраживачи у 16. веку у Мексико донели прве ротквице, сељаци недалеко од града Оаксаке сместа су почели да гаје ово поврће. На њихову жалост, нико ротквице није хтео ни да погледа, а камоли купи. Продавци су се досетили како да привуку купце: од ротквица су почели да праве занимљиве скулптуре. За дивно чудо, труд им се исплатио. Домишљати сељаци чак су пуштали да ротквице остану у земљи дуго после рока кад је требало да се изваде, само да би попримиле што необичније облике. Временом је у граду почео да се обележава празник прозван Ноћ ротквица (Noche de Rabanos). На тај дан у Оаксаку се сјати мноштво знатижељника који једва чекају да открију како ће наивни уметници обликовати ово црвено-бело поврће ■

5 ПАЗИТЕ КОГА ГАЗИТЕ!

Познато је да у појединим савезним америчким државама постоје често несхватљиви закони. Тако је, рецимо, 1998. године у Западној Вирџинији ступила на снагу одлука да свако ко пожели може да узме животиње које возачи ненамерно усмрте на друмовима. Уз крилатицу „Пазите кога газите!“ људи бирају животињу од које касније могу да скувају неко укусно јело. На трпези свашта може да се нађе, од зечјег гулаша до хамбургера од меса веверице или ласице ■

РВАЊЕ + УЉЕ

У турски град Једрене, смештен на западу земље, крајем јуна пристиже мноштво радозналаца. Сви желе да виде који рвач ће победити и понети титулу „велики јунак”. Такмичење познато као „киркпинар” подсећа на рвање, уз неопходан додатак: сви учесници претходно се богато намажу маслиновим уљем. Киркпинар, надметање које се одржава већ шест и по векова, није случајно на листи најдуговечнијих такмичења која се нису прекидала стотинама година. Обично се пријави око хиљаду рвача који се, упркос тешкоћама савлађивања „клизавог” противника, веома срчано боре за титулу која у Турској заиста има велики национални значај ■

7 ПРИЗИВАЊЕ СРЕЋЕ

Јапанци већ вековима обележавају долазак пролећа посебним обредом познатим као „маме-маки” којим заправо истерују зле силе из домова и кућа. Уобичајено је да укућани по собама и свим осталим просторијама бацају печена зрна соје и певају: „Одлази, зло, добро нам дошла, срећо!” Кад је обред окончан, учесници с пода узимају онолико зрна колико имају година и, како верују, тако себи „обезбеђују” берићетну наредну годину ■

ГРАД ОД БРАШНА

У Галаксидију, грчком летовалишту удаљеном око двеста километара од Атине, уочи Ускрса сви нестрпљиво чекају велики дан. Наравно, претходно следе обимне припреме. У џакове брашна додају се јестиве боје, грађевине се заштите пластиком, мештани почињу да продају опрему – маске, заштитна одела, посебне ципеле. Чему толике припреме, пита се свако ко не слуги шта га чека ако се затекне у Галаксидију. Наступа једнодневно гађање џакчићима брашна, од раног јутра до касних вечерњих сати. Кад се окршај заврши, око хиљаду и по килограма брашна, колико се отприлике употреби, прекрива све улице града, остављајући мрље на тротоарима, плочницима и на деловима зграда који нису били заштићени. Обичај је, верује се, настао почетком 19. века, кад су мештани бојили лице пепелом и на тај начин протестовали против турских освајача. Кад је брашно заменило пепео, није сасвим сигурно ■

8

ЧИТАЈ НА СОПСТВЕНУ ОДГОВОРНОСТ

До сада ништа није помогло. Упркос настојању најутицајнијих светских друштава за заштиту животиња, у Перуу се, по обичају, и овог септембра очекује светковина. Догађај ће, као и претходних година, на жалост многих, привући велики број посетилаца у Кебраду. Становници овог града поштују вишевековни обичај и славе успомену на прве досељенике – робове који су у једном тренутку, немајући чиме да се прехране, морали да једу месо мачака. Дакле, у знак сећања у Кебради се прави велико славље и тог дана се једу – мачке ■

9

В. С.

ЗАБАВНИКОВА
ИНТЕРНЕТ
ЈЕДРИЛИЦАБАКЕ
БЛОГУЈУ

Да ли волите да блогујете? Да јавно и слободно, пишући писма (чланке) путем Интернета, износити своје мишљење о различитим стварима? Ово питање није намењено искључиво младим читаоцима.

Слободно се може рећи да *блоговање* не зна за године. На пример, један бивши новинар „Забавника“, сада пензионер, готово свакодневно уз јутарњи чај посећује различите *блогове*: пише, расправља, даје своје мишљење. Једноставно, сматра да као новинар на то има пуно право. Његове *блогове* (коментаре) сада читају посетиоци Интернета, а не купци новина као некада.

Пре извесног времена, медији су пренели вест да је у деведесет деветој години у свом дому у Галицији преминула Шпањолка Марија Амелија Лопес. Зашто су новине брујале о смрти ове баке? Чиме је Марија Амелија задужила свет? У ствари, није ни познато шта је госпођа

Лопес радила док је била млада. Међутим, врло добро се знало шта је чинила под старе дане... Писала је *блогове*! Ево како је до тога дошло...

Необичан поклон

Приметивши да Марија, за разлику од већине старијих људи, уопште не зазире од

рачунара, па ни од Интернета, њен унук Данијел дао јој је необичан поклон за 95. рођендан: блог на адреси Amis95.blogspot.com. Истог дана, 23. децембра 2006, она је управо овим путем обавестила свет о томе, не слутећи да ће ускоро ући у историју дигиталне заједнице, јер се посета њеним *бловима* мерила милионима...

Теме о којима се расправљало биле су многобројне, од Шпанског грађанског рата до најновијих дешавања. Вратимо се ипак накратко значењу именице *блог*

из које је изведен и глагол. Као и већина израза из рачунарског жаргона, и реч *блог* стигла је из енглеског језика. Треба имати на уму да је и тамо настала у новије време. У намери да језгровито опише текстове које је постављао на свом сајту „Robot Wisdom“ („Робот мудрост“), Американац Јорн

Баргер, крајем децембра 1997. године смислио је кованицу „weblog“. Непуне две године касније, његов земљак Питер Мерхолц у шали је реч „weblog“ поделио на две речи, написавши на свом сајту Peterme.com – „we blog“. Потом се у читаву ствар умешало још двоје Американаца, Ајван Вилијамс и Мех Аурајан, који су испред свог предузећа „Pyra Labs“ и најзаслужнији за прослављање ове нове речи. Почели су да је користе и као именицу и као глагол. Сходно томе, људи који пишу *блогове* постали су *блогери*...

Отвори свој блог

Блог, односно лични коментар на било коју тему из прошлости, садашњости или будућности, може да напише свако ко уме да користи рачунар. На многобројним сајтовима отворена је могућност *блоговања*. Наравно, познате личности блогују по

позиву. На адреси www.blogger.com понуђена је могућност да свако направи свој блог.

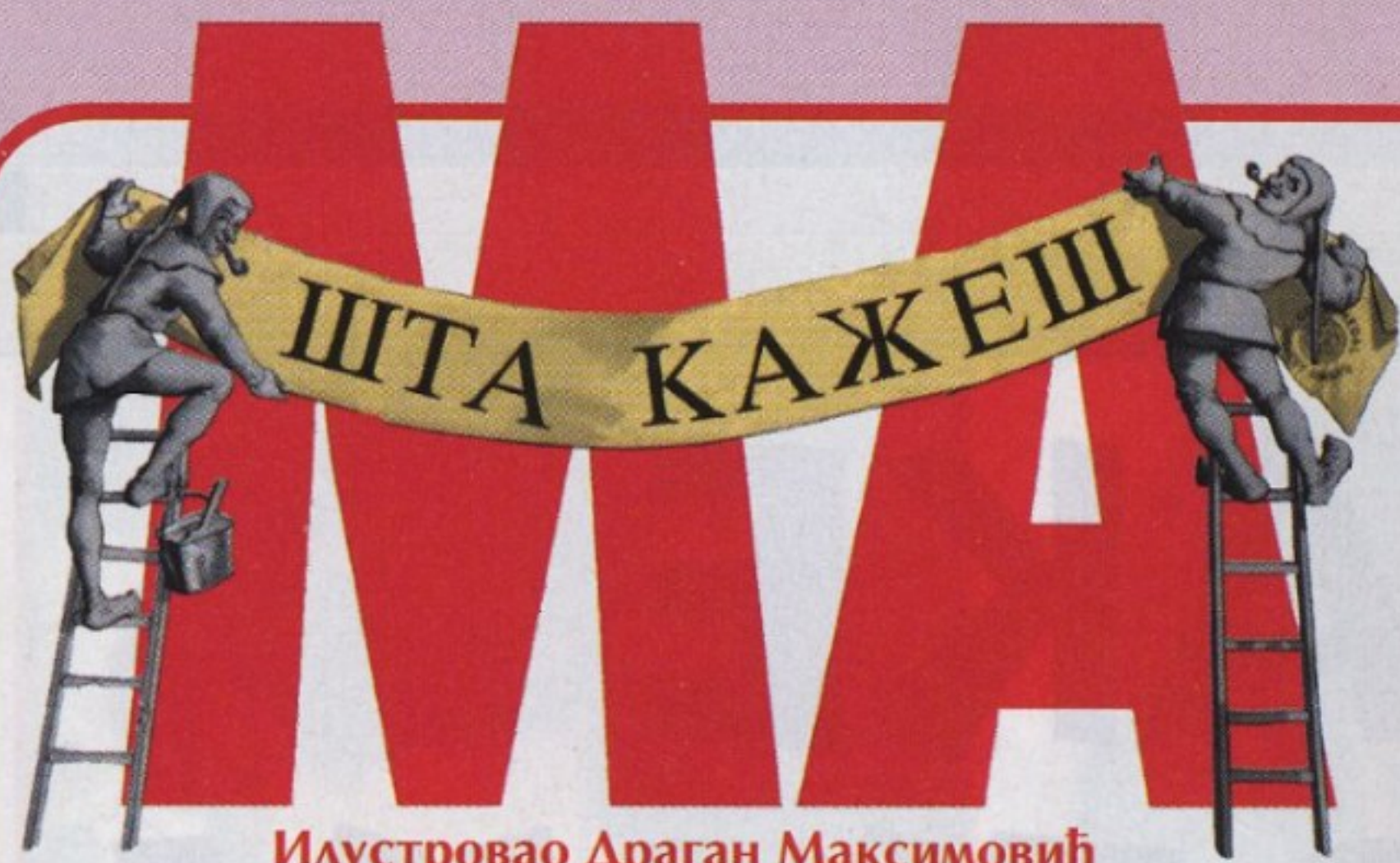
На тај начин у дигиталну заједницу ушла је и већ поменута, сада нажалост покојна, бакица Марија Амелија Лопес, као и њена старија аустралијска

колегиница Олива Рајли (умрла је прошлог лета у 108. години, блогујући готово до последњег дана живота), па и многи други. Укупан број блогова у свету процењује се на близу стотину педесет милиона. Ипак, и с *бловима* треба бити опрезан, што се најбоље види из несрећне судбине бурманског *блогера* који је осуђен на 20 година затвора зато што је у свом тексту (*блогу*) исмејао председника државе...

Укратко, закључак је увек исти: једрење Интернетом може бити врло корисно, али и опасно. Чувајте се ■

М. Огњановић

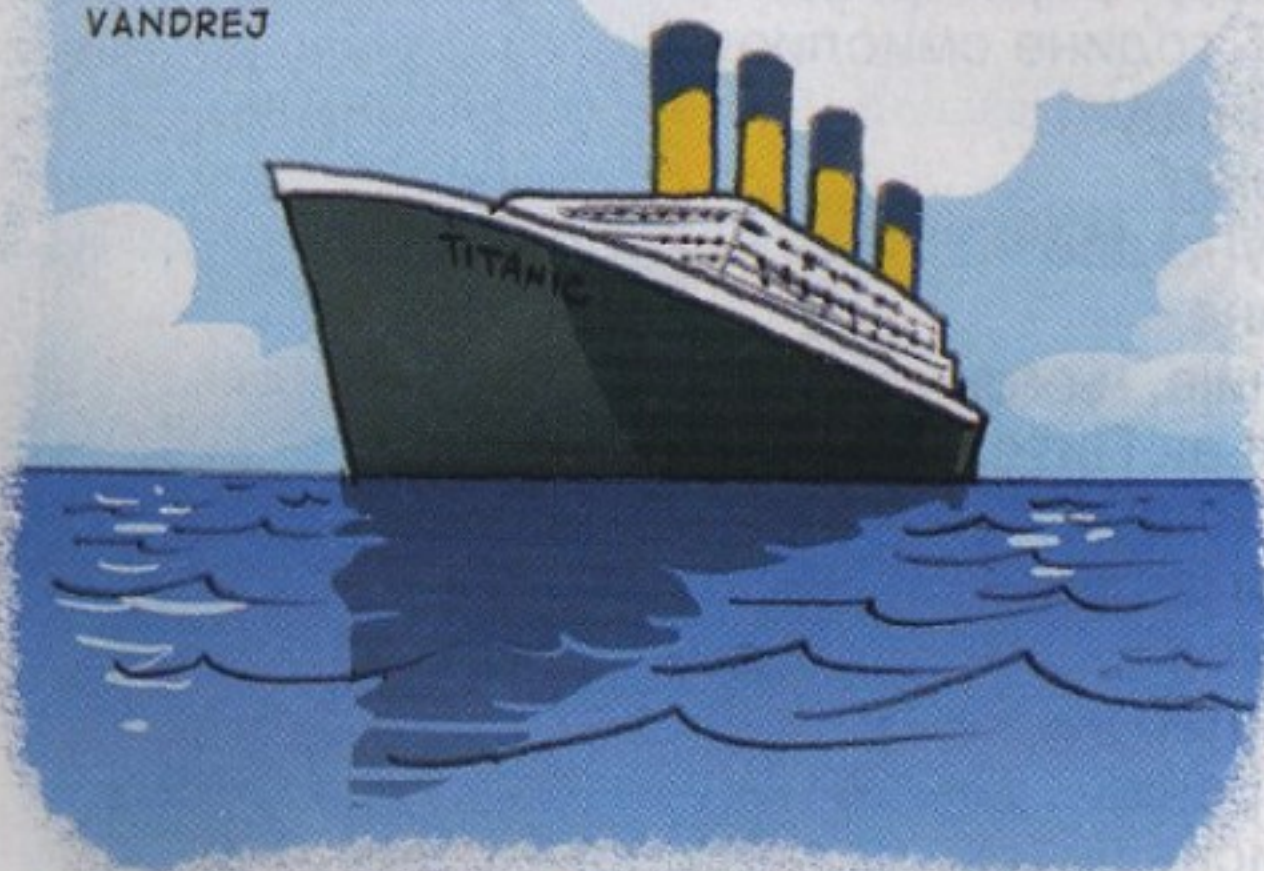

Илустровао Драган Максимовић

VANDREJ

ТИТАНИК ВИШЕ НЕ ЖИВИ

На вест да Милвина Дин нема довољно новца да би остала у старачком дому у енглеском граду Саутемптону, дигла се читава јавност. Зашто се толико људи узнемирило због једне деведесетседмогодишње старице? Милвина Дин званично је једини преживели путник с „Титаника“. Кад је овај прекоокеански брод 1912. године испловио из града у коме она сада живи, Милвина је имала само девет недеља. Њени родитељи кренули су пут Новог света и, како су веровали, новог и срећнијег живота. Њен отац је, нажалост, био међу 1517 страдалих кад је лађа ударила у ледени брег и убрзо потонула.

Да би омогућили Милвини да и даље живи у старачком дому, умешали су се Леонардо ди Каприо, Кејт Винслет и Џејмс Камерон, главни глумци и редитељ „Титаника“, филма који је од премијере 1997. године до данас зарадио 1,8 милијарди долара. Они су сакупили тридесет хиљада долара, суму која последњем живом путнику с „Титаника“ осигурава наставак боравка у дому у ком је већ дуго.

Док смо писали ову вест, Милвина Дин била је још жива. Последњег дана маја придружила се свим осталим путницима с „Титаника“ ■

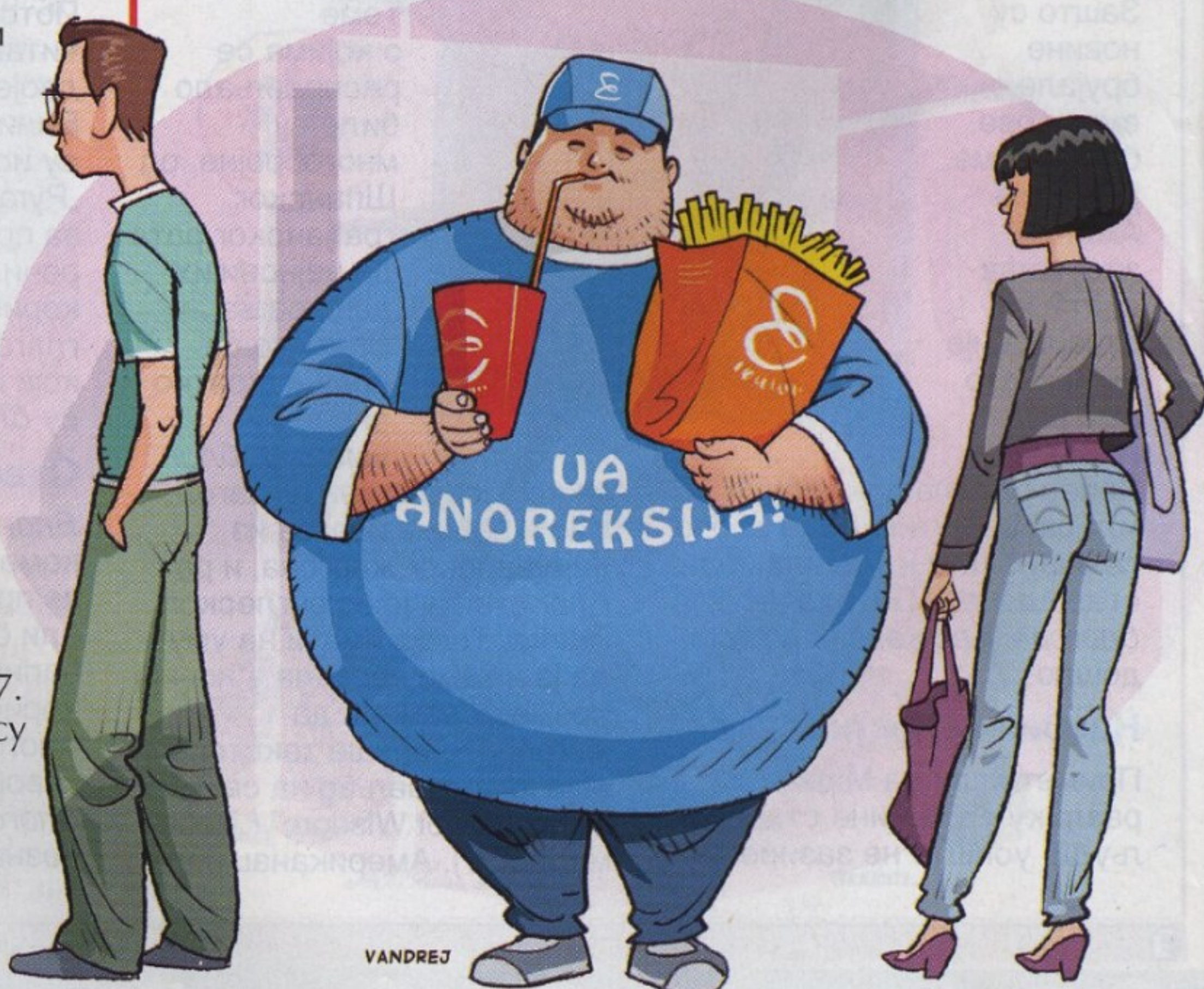
ЛЕТЕ, ЛЕТЕ – ЕВРИ!

Кад је схватио шта се догодило, било је сувише касно. Неименовани Немац, који је одлучио да купи нови „фолксваген“, пожелео је да га прво испроба на друму. Сео је за волан а крај њега се, уобичајено, сместио продавац. Кад су изашли из центра Хановера и кренули аутопутем, возач је отворио сва четири прозора да се увери какав је то осећај. Нажалост, заборавио је на „ситницу“. У коверти је имао двадесет три хиљаде евра спремљених за куповину аутомобила. Зашто је понео готовину, а не неку од кредитних картица, остаће тајна, тек, од промаје коверта се изненада отворила и кроз прозор су, брзином муње, почеле да излећу новчанице од сто, двеста и петсто евра. Да на аутопуту, у најбржој траци, заустави возило није долазило у обзир. У сваком случају, где год да је одлетео новац, срећковић је онај који га је нашао ■

РАТ ПРОТИВ КАЛОРИЈА

У Америци је све више присталица борбе против гојазности. Прошлогодишњи извештаји потврђују да тридесет три одсто тамошњег становништва има вишак килограма, док је тридесет четири одсто пре-

терано дебелих. Пошто су грађани САД, посебно запослени, често упућени на ресторани брзе хране, одговорни појединци настоје да се изборе за доношење закона који би те ресторани приморао да на видном ме-

VANDREJ

ПОДНАКНИ
ЗАБАВНИК

ЉУБИ, ЉУБИ, АЛ' ПОСАО НЕ ГУБИ

Кад је шеф рекао да јој даје неопозив отказ, девојка је покушала да се успротиви, захтевајући да јој каже разлог. Објаснио је да је то зато што се

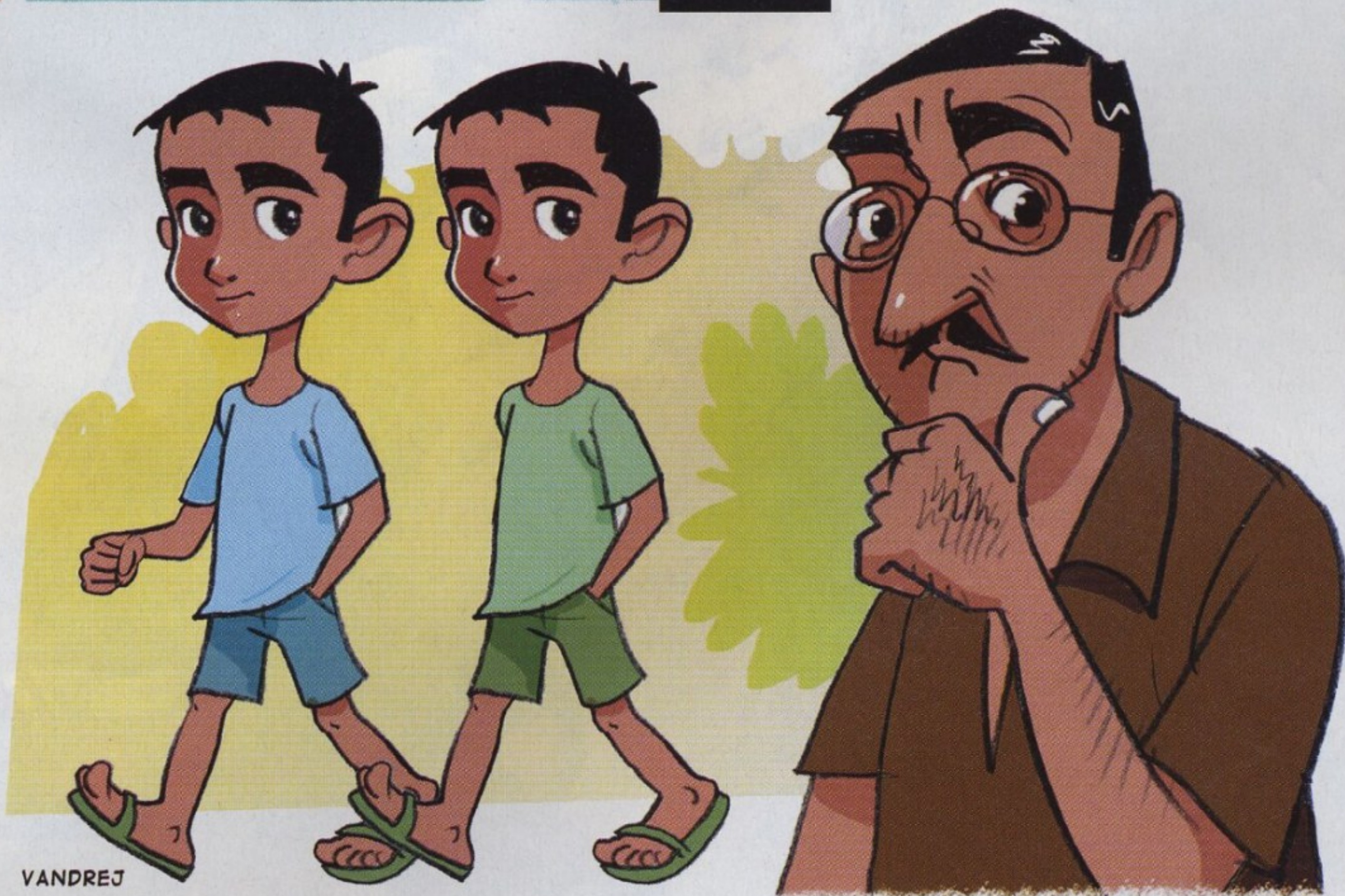
љубила на радном месту. Читав догађај забележен је недавно у Анкари. Умешани у случај су власник радње за продају кожных предмета и

двадесетдвогодишња житељка главног града Турске. Пошто њено објашњење да се само другарски пољубила с дечком који је навратио у

радњу није вредело, девојка је одлучила да се бори за своја права и пријавила је шефа. Наравно, кад је случај доспео пред лице правде, морали су да се приложе и одговарајући докази, као што је филм снимљен камером у продавници. Испоставило се да је, како је забележено на траци, младић заиста девојку само овлаш пољубио у уста. Без обзира на строга правила која запослени морају да поштују, суд је одлучио да се девојка о њих ипак није огрешила и наложио је власнику да је врати на посао ■

сту истакну калоријску вредност obroka које служе. За то су се, рецимо, избориле држава Калифорнија и град Њујорк. Ако гости ресторана јасно виде колико калорија уносе у организам кад изаберу хамбургер, пржене кромпириће, милк-шејк, можда ће тада добро размислити да ли да смање оброк или да макар за следећи одаберу храну која има мање масти или шећера. За овакав закон тренутно се бије битка у Масачусетсу, америчкој држави у којој је, како бележе брижљиви статистичари, претерано гојазно више од половине одраслих становника ■

ВИДИМ ДУПЛО

Научници немају објашњење зашто се у забитом селу Кодини, у индијској области Керала, рађају толики близанци. Само прошле године, од триста беба, свет је угледало петнаест „парџи“ девојчица и де-чака. Верује се да у Кодинију тренутно има више од

двеста двадесет близанаца, а можда и више с обзиром на то да је у питању прилично затворена средина. Оно што изненађује, како објашњава доктор Кришнан Срибицу, који настоји да открије узрок ове необич-

не појаве, број дуплиране одојчади повећава се из године у годину. Све је почело пре отприлике три генерације, односно пре шест или седам деценија. С обзиром на то да становници села не дозвољавају лекару да

изврши опсежна испитивања, он може само да нагађа који је узрок. Верује да се одговор налази у избору хране и пића а ако је тако, што ће утврдити ако стекне поверење мештана, резултати би били драгоцени у даљим медицинским истраживањима ■

СМРТОНОСНА МАЈСКА МЕЂАВА

ЖИВОТ ПИШЕ
ДРАМЕ

Тог петка, 24. маја 1968. године, Шерон (12) и Дејвид (11) Редик почели су, скоро чим је свануло, да облаче дебели веш и чизме. Њихов отац Џејмс Редик, стоматолог из Сијетла, изабрао је да их поведе на прво велико планинско пешачење за викенд уочи Дана сећања (Memorial Day – државни празник установљен у спомен на америчке ратне жртве, а обележава се сваког последњег понедељка у мају). Успон уз снежне падине Маунт Рејнера, дугачак

осам километара, малом Дејвиду требало је да донесе и награду за извиђачке вештине (Boy Scout skills award).

Стаза за успон на Маунт Рејнер, који је са своја 4392 метра највиши планински врх у америчкој савезној држави Вашингтон, тог пролећа тек је била отворена за пешаке. Троје Редикових изабрали су да се пењу од ресторана „Рајска крчма“, на коти 1800 метара, до кампа „Мјуир“, на надморској висини од готово 3000 метара. За то време остали чланови породице – госпођа Редик и двоје млађе деце – чекали су на њихов повратак у кампу „Пумина стена“, на знатно мањој надморској висини.

У осам сати Шерон, Дејвид и њихов отац изашли су из ресторана и кренули стазом која је била просечена у снегу високом око три метра (Маунт Рејнер чувен је по сметовима, а „Рајска крчма“ држи светски рекорд са снежним наносом који је једне зиме достигао чак 30 метара). Редикови су пратили чизмама утабане бразде у снегу означене заставицама на штаповима.

Поточићи воде који су се сливали низ стазу најречитије су указивали на пролеће. Температура ваздуха била је нешто изнад три Целзијусова степена и изгледало је да ће расти. Редик је, пре почетка пењања, од своје деце захтевао да се додатно утопле, бојећи се међаве, али су Шерон и Дејвид убрзо скинули своје тешке зимске јакне и везали их око струка.

Упозорење ренцера

Превртљивост времена на Маунт Рејнеру била је добро позната. Тако су, само један сат пошто су Редикови кренули, ренцери из своје брвнаре крај „Рајске крчме“ високо у планини уочили „капу“ танких облака. Одмах су упозорили једно петочлано друштво, које се такође спремало за успон, да такви облаци често најављују међаву.

Редикови нису могли да виде ове облаке јер су се тада пели дуж ледника Нисквели који им је, највећим делом, заклањао поглед увис. На једном одморишту застали су да би уживали у лепоти снегом покривених планинских врхова који су, као нека циновска ниска бисера, били разбацани свуда наоколо. Шерон је накупила чистог снега да би га растопила у приручној камперској боци, док су отац и син из торби вадили сендвиче, крекере и бомбоне. После краћег одмора, вратили су се на пешачку стазу која је одатле постајала све стрмија.

У подне је оно петочлано друштво сустигло Редикове и пренело им упозорење ренцера. Међутим, они су ипак одлучили да наставе јер им је камп „Мјуир“ већ био ближи од „Рајске крчме“. Два сата касније, Дејвид је спазио дебео облак изнад вулканске купе оближњег масива Маунт Адамс.

У року од само неколико минута облаци су заклонили сунце па су Редикови убрзали корак, а Шерон је код оца осетила појачану нервозу. Кад је потом јак ветар узвитлао снег око њих, Дејвид и Шерон брзо су обукли јакне. Још више су се забринули кад су схватили да више не виде ниједну од ознака за стазу и да им је неколико оближњих стена једини оријентир.

Горе, у кампу „Мјуир“, међава се већ размахивала, спутивши најпре температуру ваздуха до пет Целзијусових степени испод нуле. Тамошњи ренцер Џон Дејл-Мол изашао је из кућице водича с намером да оде до тридесетак метара удаљеног пла-

нинарског дома. Међутим, чим је крочио напоље, силовит ветар просто га је оборио с ногу и бацио у снег. Запањен оним што га је снашло, ренцер је једва успео да се усправи и врати у кућицу.

Снегоносни облаци убрзо су прогутали камп, доносећи са собом ужасни „вајтаут“, како се на овим просторима назива најгори облик снежне олује. У таквим временским условима застор од снега или магле толико је густ да сви видици ишчезну. Зато пешаци које захвати оваква олуја губе сваки оријентир и не могу да разликују ни тло од неба. Кад су му поменули оне који су тог јутра кренули из „Рајске крчме“, ренцер Дејл-Мол само је промрмљао: „Нека им је бог у помоћи!“

Око 15.30 часова међава је муњевитом брзином зграбила троје Редикових, шибавући их ветром ураганске снаге који им је бацао снег у лице и одећу. Било им је готово немогуће да ишта виде или се макар мало помакну, јер је сваки корак могао трагично да се заврши.

„Морамо да копамо!“

Иако су за тили час били завејани, Џејмс Редик прибрано је рекао деци: „Морамо да копамо!“ И док су он и Шерон, идући у круг чији пречник није био већи од два метра, одбацивали нападали снег, Дејвид је задњим делом свог ранца настојао да што више сабије стране влажног снежног наноса. Хукћући и знојећи се од напора, они су убрзо успели да очисте снег и направе овални ров довољан да се у њему сместе три особе.

Џејмс Редик бесно је радио учвршћујући, колико је могао, улегнуће у снегу и на-

На почетку ништа није указивало да ће се тај планинарски излет претворити у тешку борбу за спас једног оца и његово двоје деце

стојећи да, упркос јаком ветру, преко њега рашири шаторско крило. Ово му није успевало, а уз то га је захватила хипотермија (стање у коме тело брже губи топлоту него што је ствара).

Иако је због тога његова моћ расуђивања и оријентације била смањена, Редик се није предавао. И даље је упорно настојао да преко снежног рова разапне шаторско крило, али кад год би у томе успео и покушао да га нечим учврсти, ветар би његов труд учинио узалудним. На крају, сасвим исцрпљен, клонуо је у ров и имао је још само толико снаге да Шерон и Дејвиду помогне да се увуку у вреће за спавање. Све троје су брзо заспали у мокрим одељима.

Кад су се после неколико сати пробудили, Редикови су, да би се ободрили, сложено запевали. Понекад су се и молили богу. У ствари, осећали су се врло усамљеним и беспомоћним затрпани испод дебелих наноса снега и готово невидљиви за спасиоце, али нису губили наду.

Шерон је запазила да њен отац сваким сатом постаје све слабији.

Лежао је леђима окренут према делу рова који није успео сасвим да покрије шаторским крилом и само би се понекад придигао да би поново учврстио оно што је јак ветар померио.

После вишесатног чекања, Џејмс је подигао главу и рекао деци: „Мислим да нећу моћи да одем по помоћ, али нисам сигуран ни да могу да идем низ планину.“ До тог тренутка Шерон је била убеђена да ће се све добро завршити, а онда је у себи почела да се пита да ли ће преживети. Зато је свом оцу одлучно рекла: „Тата, ја ћу покушати да се, пратећи заставице, спустим до 'Рајске крчме'.“

Невољно се сагласио. Најпре јој је помогао да добро закопча јакну, а затим ју је испратио из импровизованог склоништа. Међутим, она је одмах устукнула јер је ветар био толико јак да јој није дозвољавао ни да остане на ногама. Дејвид је покушао исто и такође био одуван назад. Разочарани, још су једино могли поново да се увуку у вреће за спавање.

„Било шта да се догоди, не напуштајте више склониште. Помоћ ће сигурно стићи“, рекао је Џејмс изнемоглим гласом.

Спасоносни крајичак ранца

У суботу ујутру госпођу Редик пробудило је једнолично добовање кишних капи по окну прозора њене камперске собе. Киша ју је изненадила и забринула јер је, према плану, њен супруг и двоје деце тог поподнева требало да се врате са излета. Стога је села у аутомобил и одвезла се до „Рајске крчме“. Кад је тамо стигла, негде око поднева, питала је ренцере да ли је ко од њих видео Редикове. Нико јој није потврдио.

У 14.15 часова ренцери су радио-везом позвали колеге у кампу „Мјуир“ и питали их да ли нешто знају о троје Редикових. Нико од ренцера није чуо за њих и сигурно је да још нису стигли у камп. Истовремено су им саопштили да је температура код њих седам Целзијусових степени испод нуле, да има много снега и да дува јак ветар па, у таквим условима, никаква потрага није могућа.

У недељу ујутру, у 5.50 сати, упркос густој магли и упорној киши, добровољци из Спасилачког друштва у Такоми, под вођством Лоу Витакера, напустили су „Рајску крчму“ и кренули да тражи Редикове. Око 10 сати међава је ослабила у околини кампа „Мјуир“, што је омогућило да се и одатле покрене потрага. Кренула су шесторица, предвођена искусним Дејл-Молом.

Ренцери Џим Валдер, Дејл-Мол и четворица њихових колега спуштали су се према планинском пределу званом Месечеве стене, кад је један од њих случајно, на снежном покривачу, уочио црну мрљу. Био је то крајичак ранца који је провиривао из склоништа Редикових. Дејл-Мол је први стигао и кроз рупу у снегу завирио унутра.

Тик испред свог лица угледао је малог Дејвида Редика који је, чим га је спазио, радосно скочио и рекао: „Чекали смо два дана да нас спасете.“ Шерон је устала са свог места и стала крај брата. Џејмс Редик је, међутим, лежао непомишно лицем окренут зиду од снега.

Био је то почетак краја ове тешке животне драме. Она се срећно завршила за Шерон и Дејвида, али не и за њиховог оца који се смрзао у настојању да их својим телом заштити од јаког ветра и превелике хладноће ■

Ј. Р.

Илустровао Лазар Качаревић

ЗАШТО? КАКО!

КОЛИКА ЈЕ ВЕРОВАТНОЋА
ДА СЕ ШПИЛ КАРАТА
ПРОМЕША ТАКО ДА ОНЕ БУДУ
САВРШЕНО ПОРЕЂАНЕ?

То зависи од тога како је шпил поређан на почетку, и начина на који се меша. Ако је шпил већ измешан и настављате да га насумично мешате, вероватноћа да карте буду савршено поређане – од кеца до краља, и по бојама пик, херц, каро, треф – износи $1:10^{68}$. То је огроман број приближан броју атома у нашој галаксији. Но, неки играчи тврде да им се управо тако нешто догађало. Једино могуће објашњење јесте да је шпил био тек отпакован, да су карте још биле фабрички поређане, и да је дилер поделио шпил на две једнаке половине и промешао карте тако да су се савршено преклоpile једна за другом. Ако би то успео да понови осам пута заредом, карте би се опет нашле у савршеном редоследу ■

ЗАШТО СУ ДЕЦА ПО ПРАВИЛУ ВИША ОД РОДИТЕЉА?

Премда коначну висину потомка превасходно одређују гени наслеђени од родитеља, ту су и чиниоци као што су исхрана и здравље. Они утичу око 20 одсто на разлике у висини међу људима. Ти чиниоци разликују се од земље до земље. На пример, истраживања у Аустралији показала су да су синови по правилу један одсто виши од очева, док су кћери више од мајки за три одсто. Међутим, у Холандији је та разлика двоструко већа и изгледа да се још више повећава. Разлог може бити боље здравље и услови живота. На фотографији је највиши човек у историји човечанства Роберт Водлоу (1918–1940), који је имао 2,72 метра ■

КАКО НЕКИ ЉУДИ ИМАЈУ „ГВОЗДЕНЕ” СТОМАКЕ?

„Гвоздени” стомак требало би да буде нормална појава, па је право питање у ствари зашто толико много људи нема довољно јаке стомаке, те после јела и пића имају тегобе с варењем хране. У неким случајевима, реч је о обољењима за која је могуће дати медицинску дијагнозу, као што је чир на желуцу. Међутим, за друге случајеве диспепсије нема одговарајућег објашњења. Према извештајима

аустралијских лекара у „Британском медицинском дневнику”, код најмање две трећине пацијената нема градивних или биохемијских објашњења за појаву диспепсије. По њима, нема јасних доказа да цигарете и алкохол изазивају диспепсију (што не значи да цигарете и алкохол нису штетни по здравље на друге начине).

С друге стране, установили су да кафа погоршава симптоме диспепсије ■

ЗАШТО УЈЕД КОМАРЦА ТОЛИКО СВРБИ?

Кад нас угризе женка комарца, она нам при том убризга пљувачку у којој су антикоагулантни ензими. Кад комарац угризе човека први пут, ништа се не деси, али наш имуни систем почиње да производи антитела која се везују за те стране беланчевине. Убрзо та реакција имуног система доводи до појаве отеклих квржица на телу које неподношљиво сврбе ■

Телепромтер, познатији као „ТВ идиот“, савремена је замена за подсетнике и картице којима су се некада служили говорници. Први пут се појавио педесетих година минулог века да по-

КАКО РАДИ „ТВ ИДИОТ“?

могне телевизијским водитељима и спикерима док читају вести. Осамдесетих година почели су у ту сврху да се користе рачунари и

екрани уместо смотуљка хартије.

Данас се овакви уређаји користе и ван телевизије, поготово на великим окупљањима. Прерађени су да буду полупровидне плоче. Страна окренута према публици и камерама је провидна, па се

тако стиче утисак да говорник течно прича унапред припремљен говор, а не да чита са екрана. Обично се по гледалишту распореди неколико телепромтера који су синхронизовани. Тако говорник може да гледа на различите стране по публици и да увек има подсетник пред собом ■

Читање говора

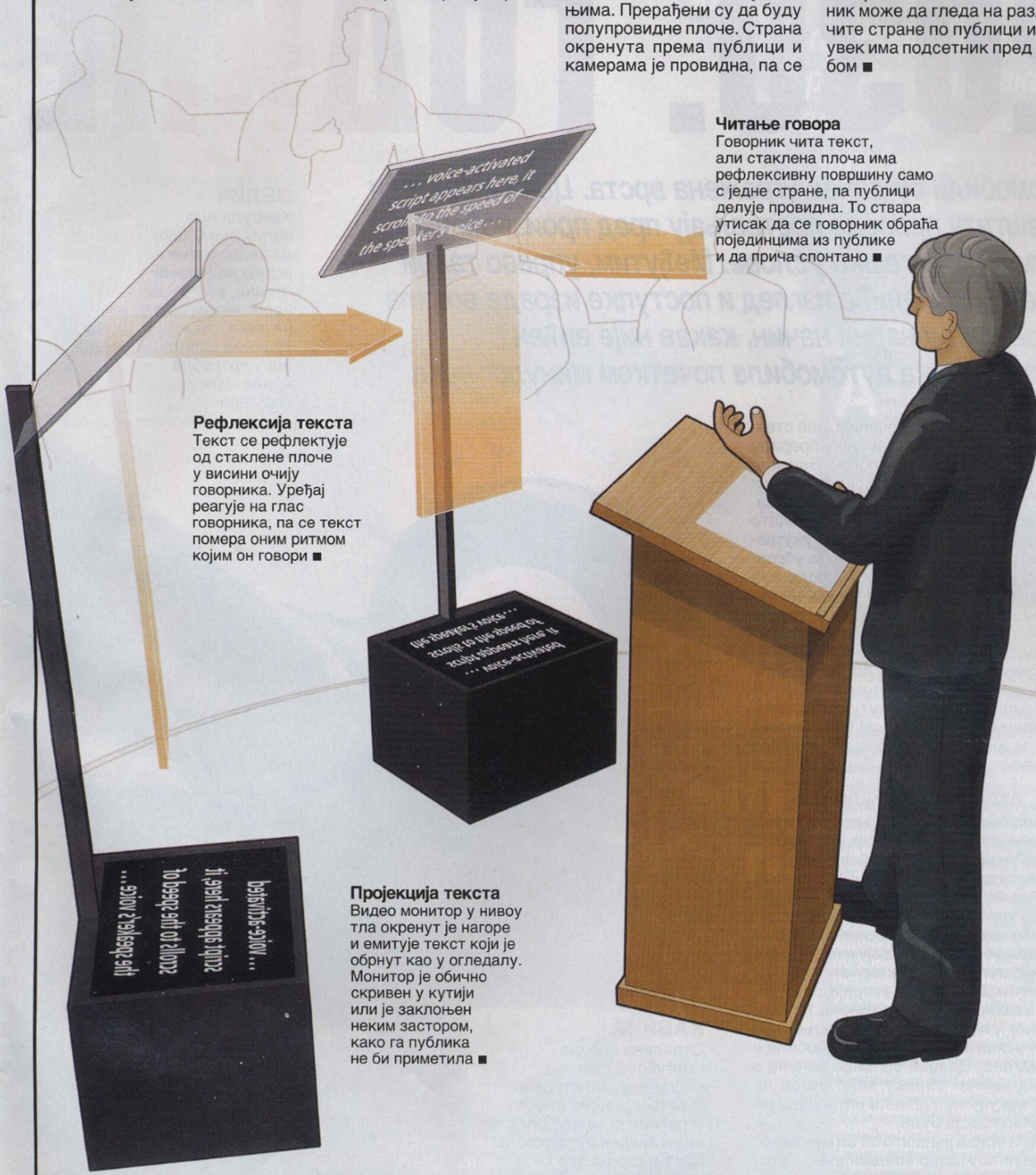
Говорник чита текст, али стаклена плоча има рефлексивну површину само с једне стране, па публици делује провидна. То ствара утисак да се говорник обраћа појединцима из публике и да прича спонтано ■

Рефлексија текста

Текст се рефлектује од стаклене плоче у висини очију говорника. Уређај реагује на глас говорника, па се текст помера оним ритмом којим он говори ■

Пројекција текста

Видео монитор у нивоу тла окренут је нагоре и емитује текст који је обрнут као у огледалу. Монитор је обично скривен у кутији или је заклоњен неким застором, како га публика не би приметила ■

АУТОМОБИЛСКИ ВРЕМЕПЛОВ У БУДУЋНОСТ

ВОЗИКАЊЕ 2030. ГОДИНЕ

Аутомобили су данас угрожена врста. Цена и захтеви за заштиту природе постављају пред произвођаче незамисливо тешке услове. Међутим, управо такви захтеви промениће изглед и поступке израде возила на револуционарни начин, какав није виђен од проналаска аутомобила почетком минулог века

ОБЛИК

Капсула има облик сузе, тако да задебљање остаје на задњој страни, из аеродинамичних разлога. Но, оваквом возилу нису потребна крила нити спојлери.

Током наредне две деценије, две ствари ће утицати на позамашну прераду аутомобила. Прва је погон. Бензина ће бити све мање и биће све скупљи. Први пут у историји доћи ће до масовне производње возила која ће покретати нешто другачије од бензинског мотора са унутрашњим сагоревањем. Друга ствар је убрзани развој електронике и прилив података у аутомобиле и из њих. При том се не мисли само на GPS уређаје за навигацију или мобилне телефоне. У питању је потпуно нова димензија која аутомобилу омогућава да прикупља сензорске податке, обрађује их и дели са околним возилима. То су подаци о препрекама на путу, саобраћајним гужвама и осталом, који ће возачима помоћи да их избегну. Ово истраживачко поље зове се телематика.

Аутомобили као кутије

Електроника се развија брже од аутомобилске индустрије. На пример, вратимо се 23 године уназад, у 1986. годину, кад су путевима крстарили „пежо 205 ГТИ“ и „сааб 9000“. Они ни данас не изгледају застарело, али су три пута старији од првог „iPod“, уређајчића који се појавио док је дигитална фотографија била још у повоју и нисмо тако бесомучно „гуглали“ по Интернету.

Но, аутомобилска индустрија сад узима позамашан залет. Телематика ће имати великог утицаја на начин вожње, док ће погон утицати на израду аутомобила и њихов изглед. Водиће се више рачуна о аеродинамичном облику како би се на најмању могућу меру свела потрошња горива, какво год да буде.

Питање горива је нешто за шта је данас тешко дати поуздано предвиђање. Претпоставка је да ће до 2030. године у употреби бити више различитих врста горива, укључујући и бензин и дизел. Они ће се вероватно мешати с

КАБИНА

Стаклена кабина омогућава преглед околине у 360 степени. У ветробранско стакло уграђена је технологија за навигацију и аутопилота. Кров и горњи део се сасвим подижу да возач и сапутници уђу у возило.

двадесет два

АУТОМОБИЛ СНОВА

Да мало пустимо машти на вољу – то уопште не би био аутомобил, већ лебдећа капсула за лични превоз која би за сналажење по небу користила напредни електронски систем, а за погон антимаерију.

ГОРИВО

Поуздани магнетни систем за складиштење антимаерије налази се на задњој страни возила, на месту уобичајеног резервоара за гориво. Систем загрева течни водоник који кружи кроз возило.

БРЗИНА

Капсула би била оспособљена за брзине блиске брзини звука. На великим висинама летела би таквом брзином и омогућила преваљивање пута од 500 километара за сат времена. За краћа путовања могла би да се креће по тлу или на малој висини од свега неколико стотина метара, брзином која се постиже и на аутопуту.

ПОТИСНИЦИ

На основу изворних Насиних нацрта за свемирске бродове, четири водонична потисника давала би погон возилу. Течни водоник загрева се у антимаеријском позитронском реактору и излази у гасовитом стању кроз млазнице, шири се и даје потисак. Нема потребе за крилима – облик возила је аеродинамичан у довољној мери да га сила узгона подиже. Пераја на задњем делу потпомажу стабилизацију возила/летелице кад је у ваздуху.

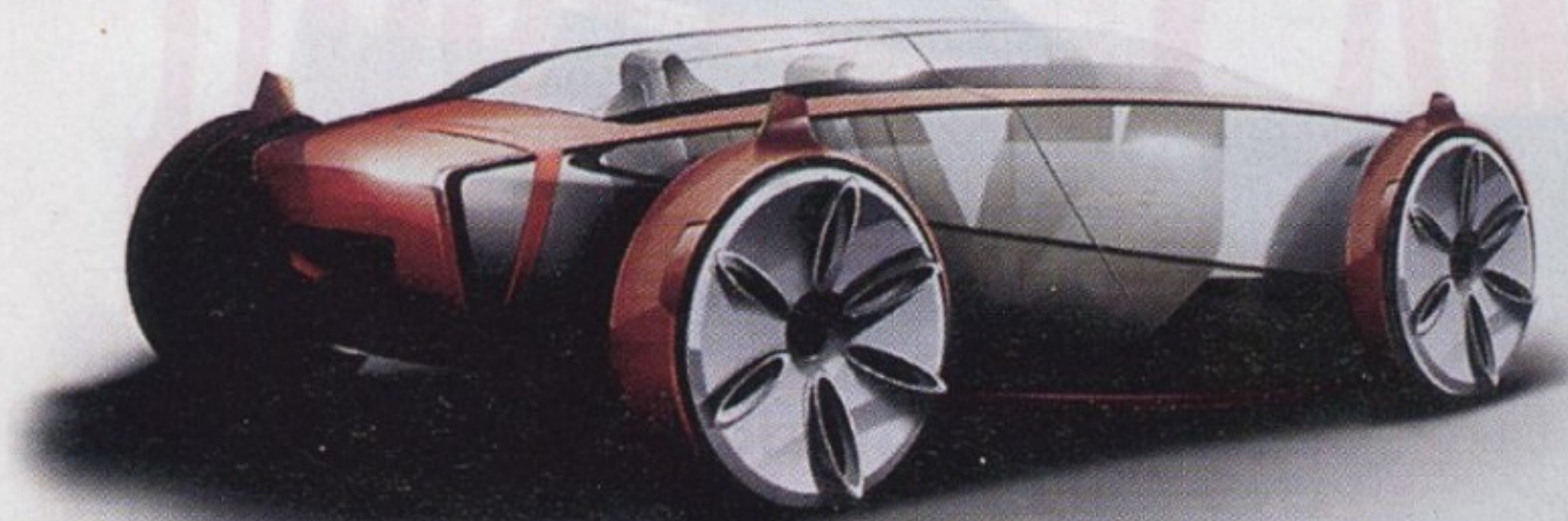
УНУТРАШЊОСТ

Унутрашњост би била нека врста „стакленог кокпита“, потпуно провидног са унутрашње стране а затамњеног споља. Возач треба само да унесе одредиште, а електронски навигациони систем обавиће остало. У возило би били уграђени и уређаји за разоноду, намењени путницима који не умеју да уживају у лепотама гледања кроз стаклени кокпит. Седишта би могла да се оборе за спавање током дужег путовања.

ТОЧКОВИ

Увлаче се приликом полетања, а имају жироскопски систем од оптичких влакана који одржава стабилност возила/летелице у ваздуху.

АУТОМОБИЛ СТВАРНОСТИ

ОБЛИК

Тело по угледу на неке врсте риба има туп али заобљен предњи крај, по угледу на природна решења. То смањује чеони отпор и омогућава већи простор унутар кабине.

Wi-Fi

У ветробранско стакло уграђена је антена која бежичним путем прима сигнале од осталих возила.

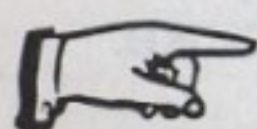
ХЛАЂЕЊЕ

Решетка по узорку на венецијанере пропушта хладан ваздух у хладњак, а расхладна течност шаље се да хлади батерије и мотор са унутрашњим сагоревањем.

Пропуштање ваздуха појачава чеони отпор, па се венецијанери отварају при малим брзинама, али се аутоматски затварају при већој брзини јер проток ваздуха тада много делотворније хлади аутомобил.

ПРТЉАЖНИК

У пртљажнику има места за жирокопски скутер на расклапање, по узорку на сегвај. То превозно средство од велике је помоћи у деловима града који су забрањени за моторни саобраћај.

новом генерацијом биолошког горива добијеног од отпада или од зељастих усева узгајаних на земљишту које није погодно за храну.

Ту је и водонично гориво. „Хонда“, „Ценерал моторс“ и „Мерцедес“ већ најављују да ће тржишту до средине следеће деценије понудити велики број аутомобила са водоничним горивним ћелијама. Међутим, нико не помиње да ли ће бити и довољно пумпи на којима ће власници таквих возила моћи да допуне залихе водоника.

Данашња хибридна возила су такозвани паралелни хибриди, што значи да у било ком тренутку аутомобил покреће или електрични мотор или бензински мотор. Сигурно ће до 2030. године бити возила на чисто електрични погон, али мало је вероватно да ће користити батерије које се брзо пуне или да ће бити употребљива за преваљивање великих раздаљина.

Пошто ће електрични мотори бити мањи, а веза с погонским системом аутомо-

двадесет четири

БАТЕРИЈЕ

Испод патоса и дуж каросерије. Допуњују се из уобичајеног извора струје за градску возњу, док мали мотор служи за напајање на већим раздаљинама.

била оствариваће се преко жице, то ће омогућити другачији размештај дуж возила. Престаће потреба за класичном хаубом испод које је мотор, а и пртљажник ће претрпети измене.

„Аутомобили ће бити више налик кутијама“, предвиђа Френк Леополд, челни човек одељења за прототипове и напредна истраживања европског „Ценерал моторса“. Једна ствар ће упадљиво недостајати у путничкој кабини – волан. Пошто нема потребе за механичком везом између управљача и точкова, све команде ће се

преносити електронским путем. Рачунарски систем прихватаће возачева упутства, испитати их и по потреби прерадити, и проследити моторима који окрећу точкове и коче. На пример, захтев за брзину већу од дозвољене на аутопуту уређај ће просто пречути, а возач ће добити обавештење на екрану као што нас рачунар данас обавештава да грешимо у покушају да на њему нешто урадимо. Аутомобил ће прилагођавати брзину и приликом парки-

СЕДИШТА

Путници су окренути један према другом, као у кафићу. Тако могу да се друже или да раде током вожње. Предње седиште обрће се око уздужне осе тако да путник који седи на њему може да гледа право испред себе у случају да му позли током вожње.

КРОВ

Пресвучен слојем соларних ћелија које допуњују батерије.

ПЕРАЈА

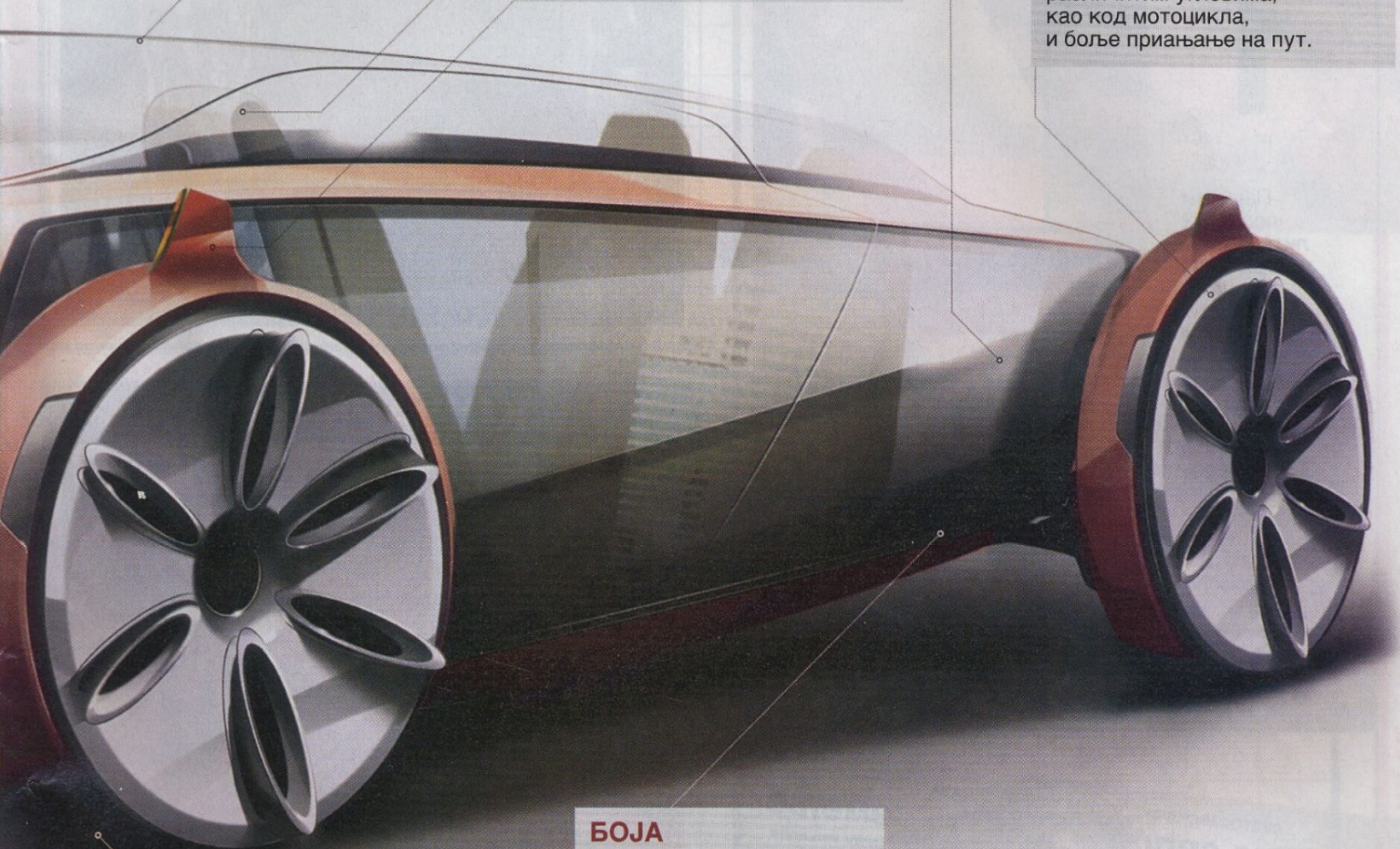
Помична пераја, опет по угледу на рибе. Појачавају силу аеродинамичног потиска која притиска аутомобил на површину пута у кривинама, али се увлаче на равном путу да смање отпор ваздуха.

МОТОР

Мали мотор на задњем делу и генератор раде на биоетанол друге генерације. Део су хибридног система. Мотор се укључује само кад се батерије испразне.

ТОЧКОВИ

Равне спољашњости и с танким гумама, чиме се смањује трење. Удаљени су од каросерије, што омогућава нагињање у кривинама под различитим угловима, као код мотоцикла, и боље приањање на пут.

ПОГОН

Погон аутомобилу дају електрични мотори у главчинама предњих точкова. Нарочити систем омогућава да се батерије делимично допуњавају током кочења, док возило успорава.

БОЈА

Бочне стране су провидне, али су пресвучене слојем који мења боју под дејством струје. Путници могу да изаберу хоће ли им возило остати провидно, или ће попримити боју по жељи да пролазници не би видели ко је унутра.

рања, а на путу ће одржавати безбедну раздаљину и урачунати бочни ветар по потреби. Међутим, Леополд превиди да ће све то важити само за скупља возила, јер овакве „цаке“ троше много струје.

Возило за опуштање

Аутомобили ће се међусобно повезивати бежичним путем и размењиваће податке. Упозораваће једни друге на застој на путу и аутоматски тражити

другачију путању од тачке А до тачке Б. Овај систем радиће чак и иза угла, тако да се возачу не деси да уђе у раскрсницу и тек тада схвати да је погрешно, јер га иза угла сачека неочекивано велика гужва. „Хонда“ у Јапану већ примењује систем ноћног приказа који препознаје пешаке и јасно их означава на екрану.

Да сви ови подаци не би непотребно преплавили возача, биће пречишћени. Њему ће се саопштавати само подаци од значаја за пут пред њим, али ће рачу-

нарски системи у суседним возилима једни другима прослеђивати податке. Ако неко жели да се укључи у колону, аутомобили ће се сами зауставити да га пропусти, и потом се опет згуснути на најмању неопходну раздаљину како би их што више прошло чим се упали зелено светло на семафору.

Леополд има визију аутомобила који одговара на психичко и физичко стање возача испитујући крвни притисак и ниво стреса. Ако сте напети, возило ће пусти пријатне мирисе преко јонизатора, надражити мождане таласе путем електрода уграђених у наслон за главу, мењати боју унутрашњег осветљења да буде пријатнија итд. „Аутомобил ће вас опуштати док се враћате кући с посла“, тврди Леополд ■

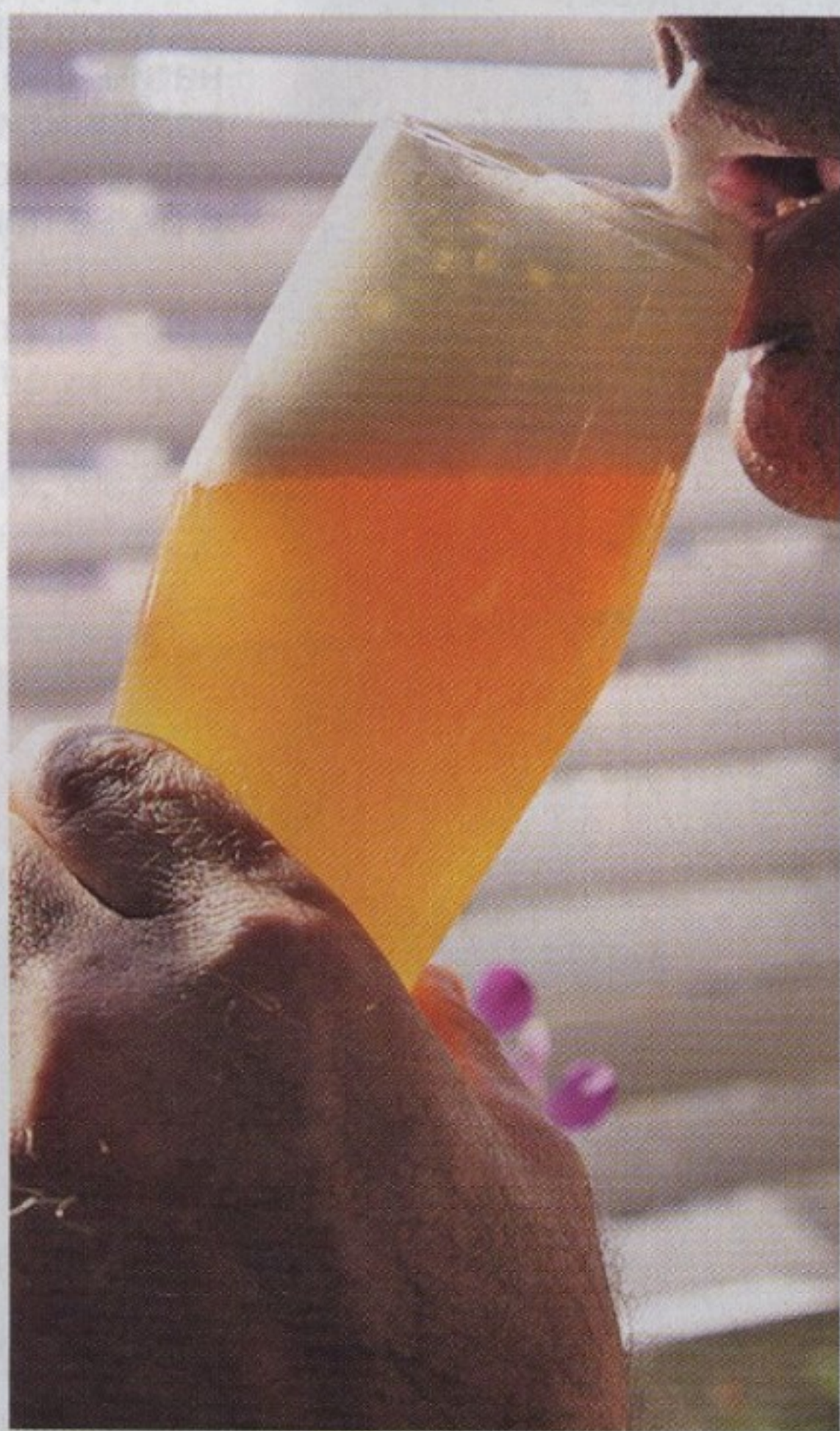
Н. В.

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ загонетке

ПИВОПИЈЕ

1

Паја сам
попије 12
литара пива
за три сата,
а Граја за
девет сати.
За које
време ће
њих двојица
заједно
попити 12
литара
пива? ■

РАСУТИ ЛИСТОВИ

2

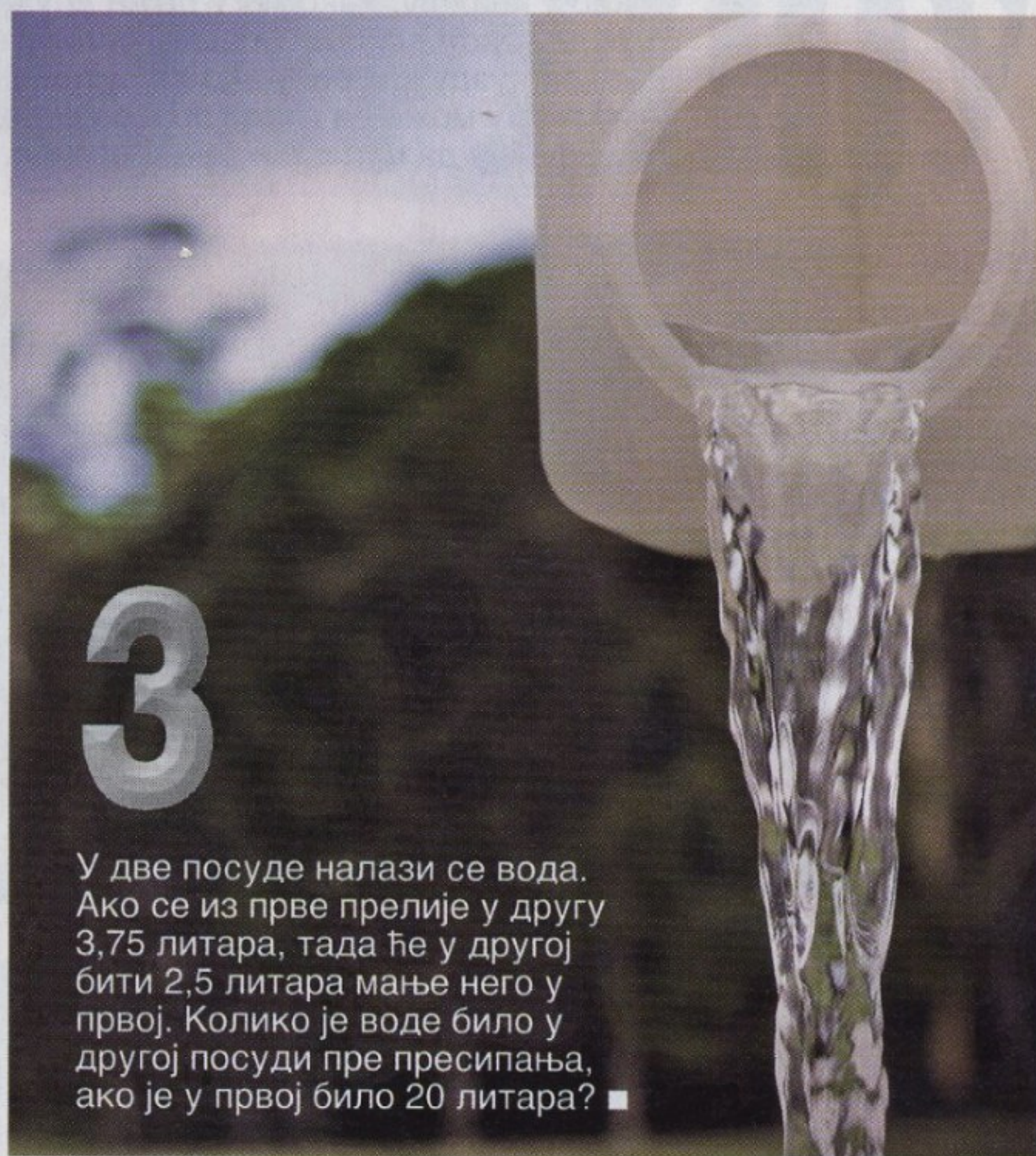
Сваки примерак једног
дневног листа има 32
странице, јер се састоји из
осам двојних листова.
Радник у штампарији
пропустио је да повеже
један примерак првог
броја дневних новина, па
су се листови (двојни,
сваки од њих има по
четири стране)
разлетели. На ком од
тих листова је збир
бројева, којима су
обележене њихове
странице, највећи? ■

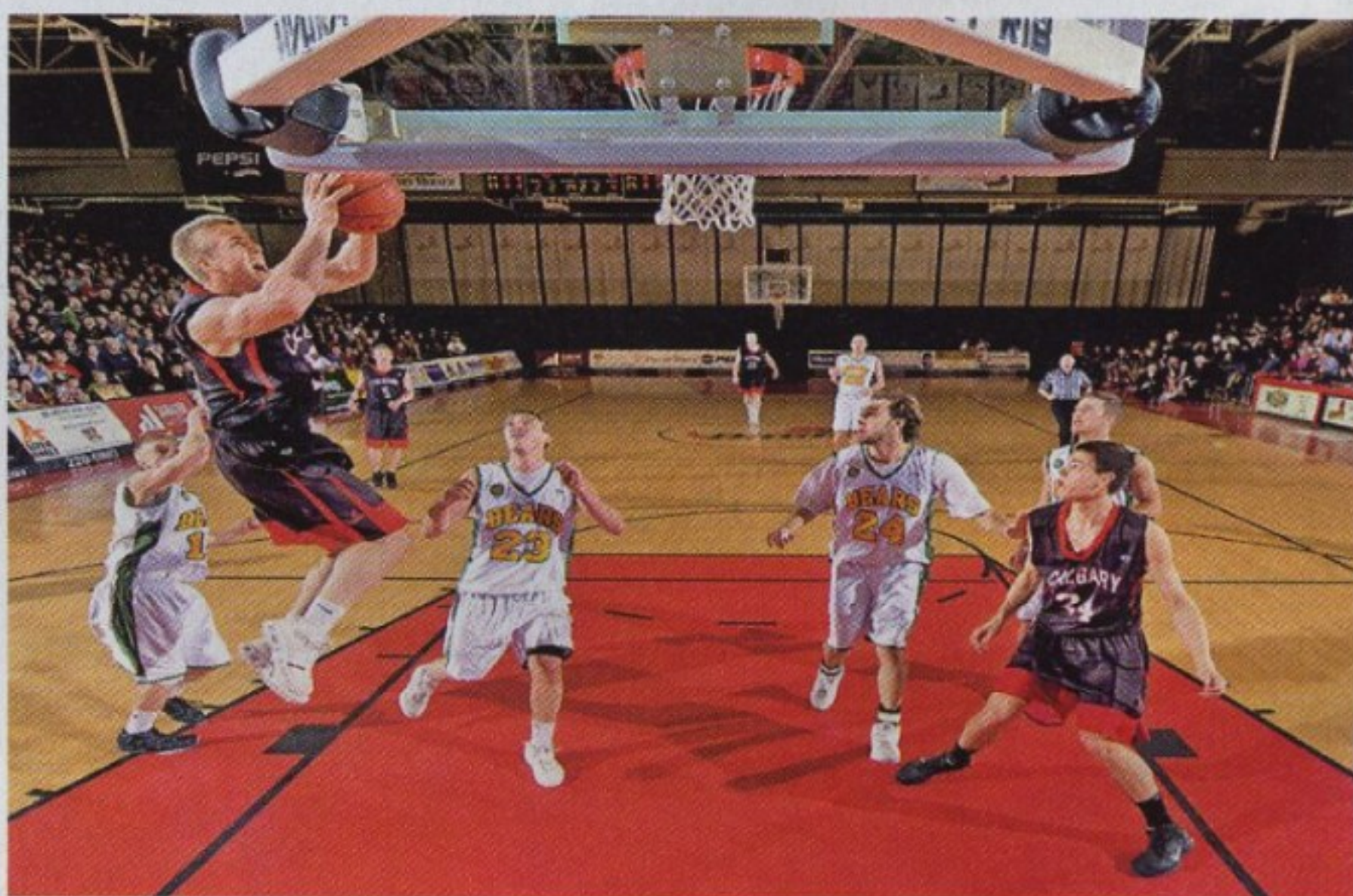
ДВЕ ПОСУДЕ

3

У две посуде налази се вода.
Ако се из прве прелије у другу
3,75 литара, тада ће у другој
бити 2,5 литара мање него у
првој. Колико је воде било у
другој посуди пре пресипања,
ако је у првој било 20 литара? ■

КОШАРКАШИ

4

Марко, Јанко и Зоран на последње четири
утакмице постигли су одређен број кошева.
Јанко је постигао три пута више кошева од
Зорана, а три пута мање од Марка. Колико је
кошева постигао сваки од ових кошаркаша ако
знамо да су Зоран и Марко заједно постигли
100 кошева? ■

ДВЕ ЧИНИЈЕ

5

Лазар у две чиније има укупно 35 кликера. Ако из
прве чиније пребаци у другу онолико кликера
колико је било у другој, онда
ће у првој чинији имати три
кликера више него у другој.
Колико је Лазар на почетку
имао кликера у првој чинији,
а колико у другој? ■

БИЦИКЛИСТИ

6

Двојица бициклиста прелазе кружну стазу у супротним смеровима. Први пређе стазу за 60 секунди, а други за 30 секунди. Ако обојица пођу из исте тачке у исто време, колико времена прође до њиховог трећег сусрета? ■

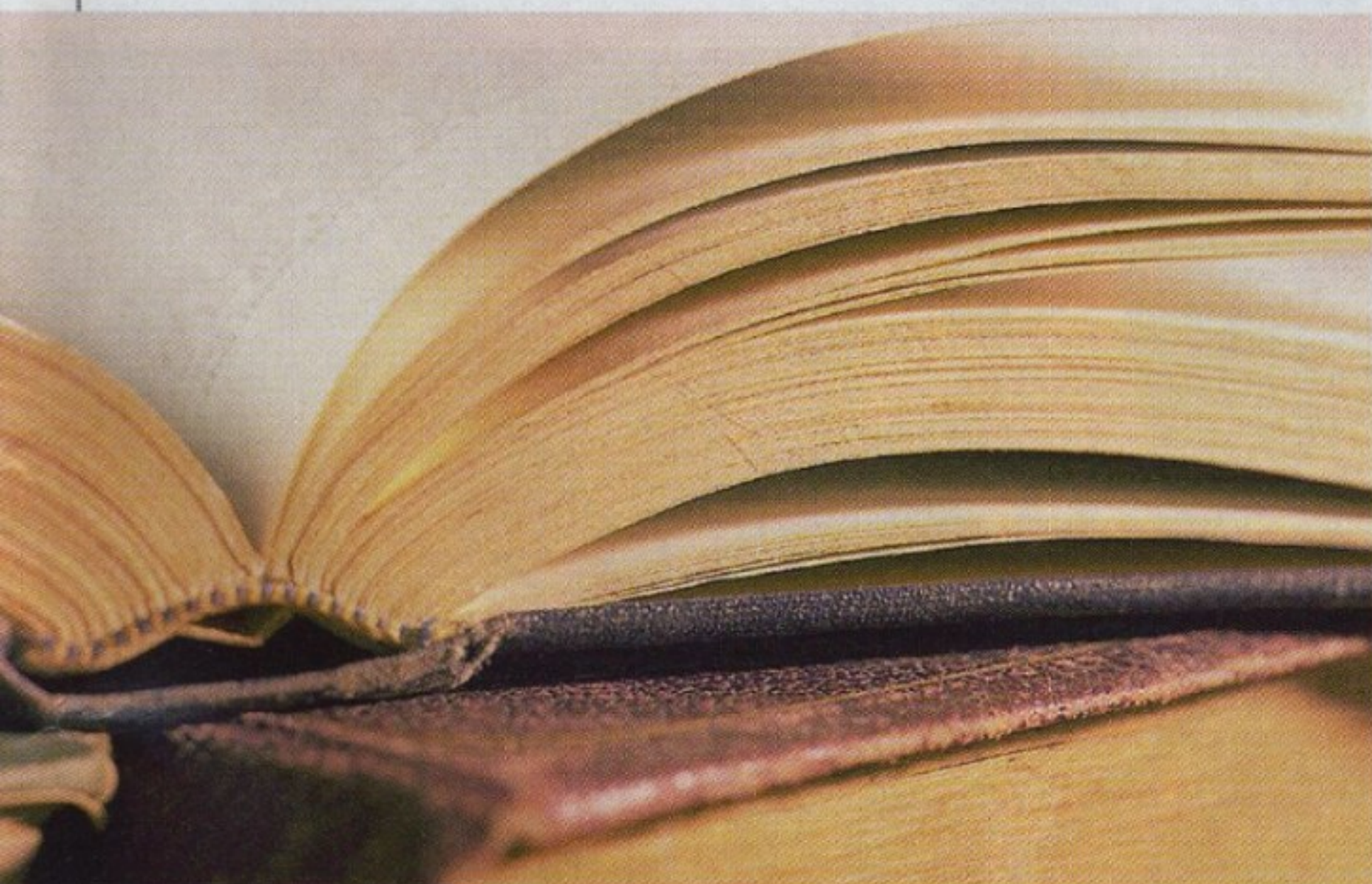
ХОТЕЛСКЕ СОБЕ

8

У неком хотелу има укупно 136 кревета. Собе су са два, три или четири лежаја. Да ли је број трокреветних соба у хотелу паран број? ■

КЊИГА

7

Пера је првог дана прочитао 40 одсто књиге, а другог дана 20 страна. После тога остало му је још пола књиге. Колико страна има та књига? ■

РАСТВОР СОЛИ

9

У посуди је било 100 килограма десетопроцентног раствора соли у води. После извесног времена, услед испаравања, количина воде смањила се на 70 килограма. Колики је сада проценат соли? ■

КО ЈЕ У ПРАВУ?

10

Милица је решавала задатак у вези са израчунавањем производа три броја. Пошто је помножила прва два броја и спрема се да добијени резултат множи трећим бројем, приметила је да је други број погрешно записала, то јест био је већи од своје праве вредности за једну своју трећину. Да не би поново множила прва два броја, Милица је решила да трећи број претходно смањи за његову трећину, и онда по-

множи, па ће тако (мислила је она) свакако добити тачан резултат, тим пре што је овај трећи број био једнак другом броју. – Не смеш тако да урадиш – рече јој другарица – јер ћеш погрешити. – Па, каква ту грешка може да буде? – побунила се Милица. – Пошто сам један број узела увећан, а други, њему једнак, за исто толики део умањен, онда ја мислим да ће производ остати непромењен. Ко је у праву? ■

УЏБЕНИЦИ ЗА
ПРВИ РАЗРЕД

СИГУРАН ИЗБОР!

За будућност ваше деце

ЗАВОД ЗА
УЏБЕНИКЕ

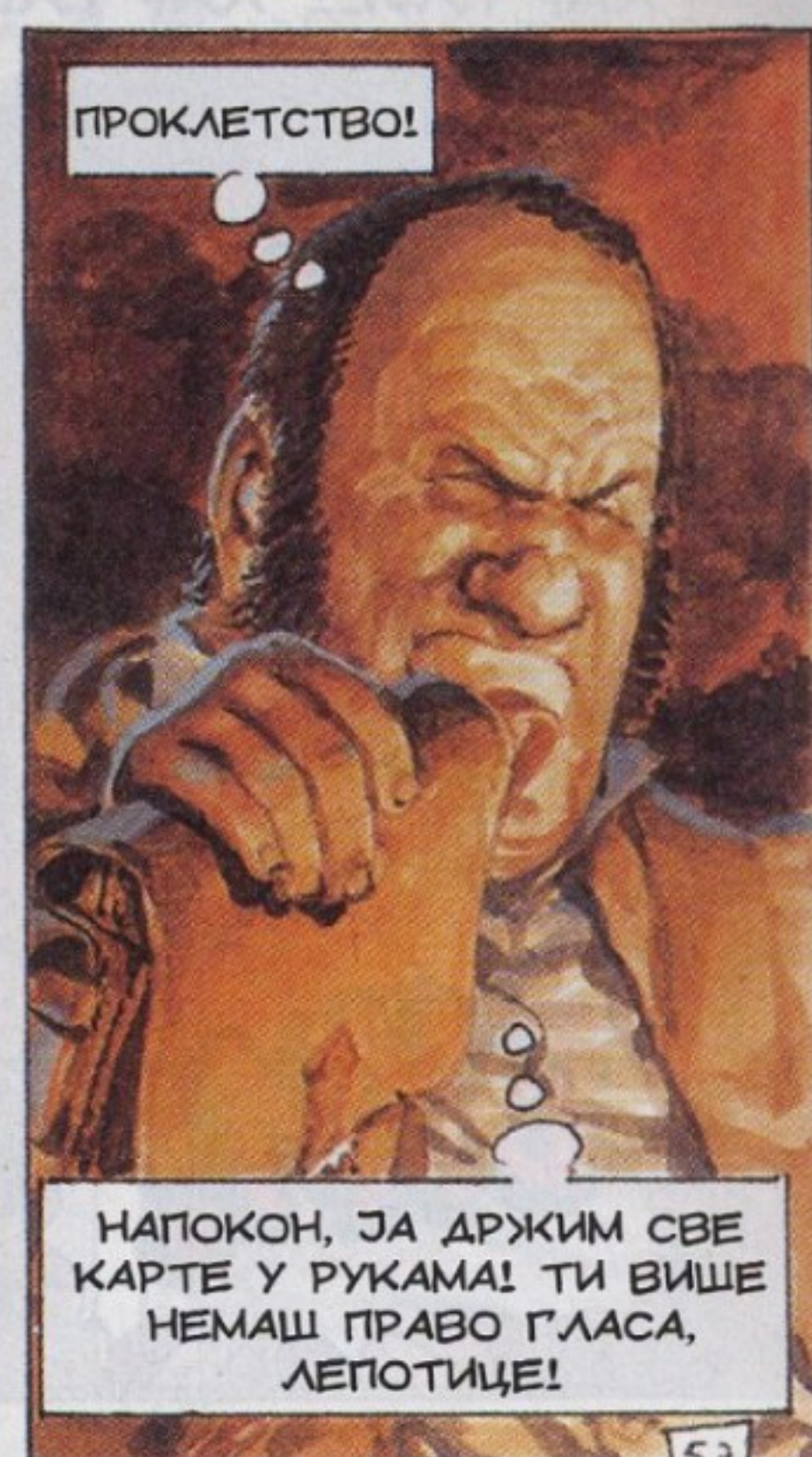
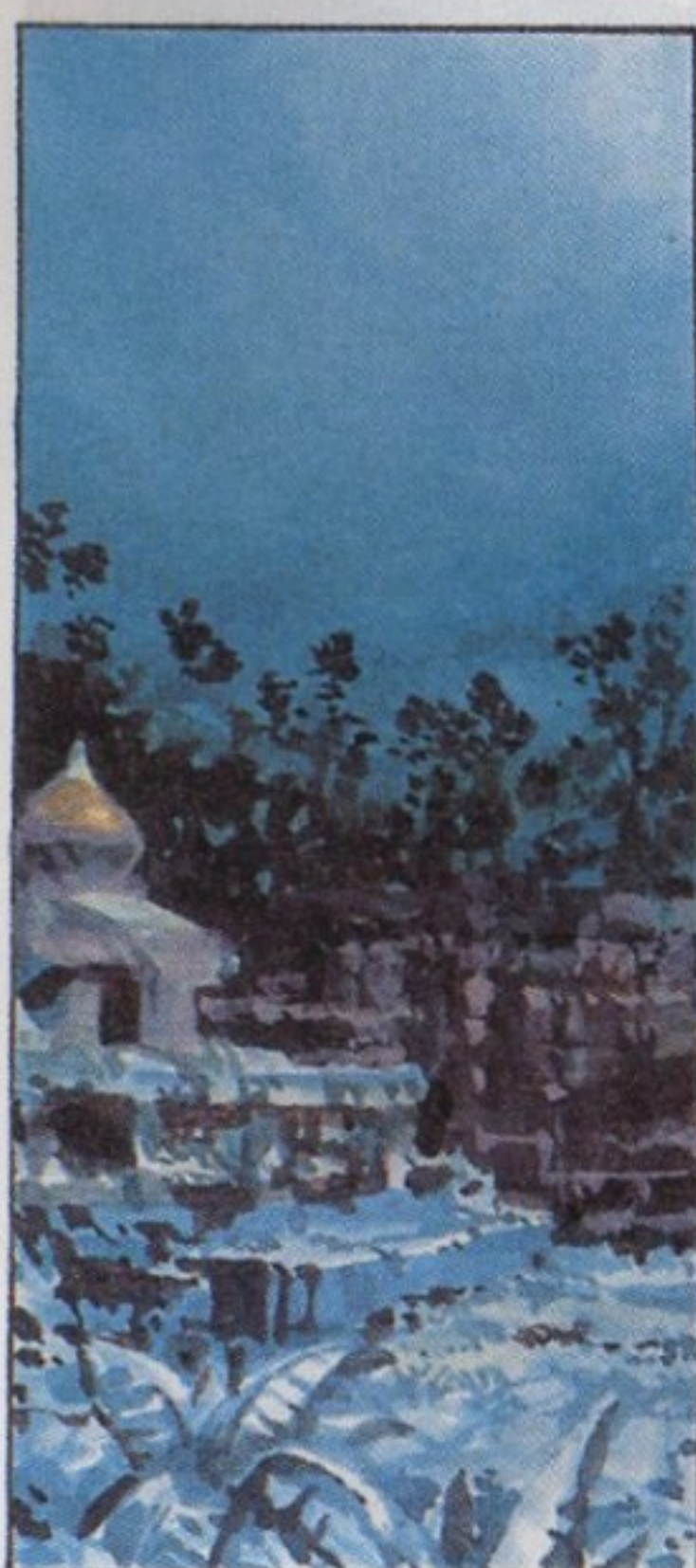
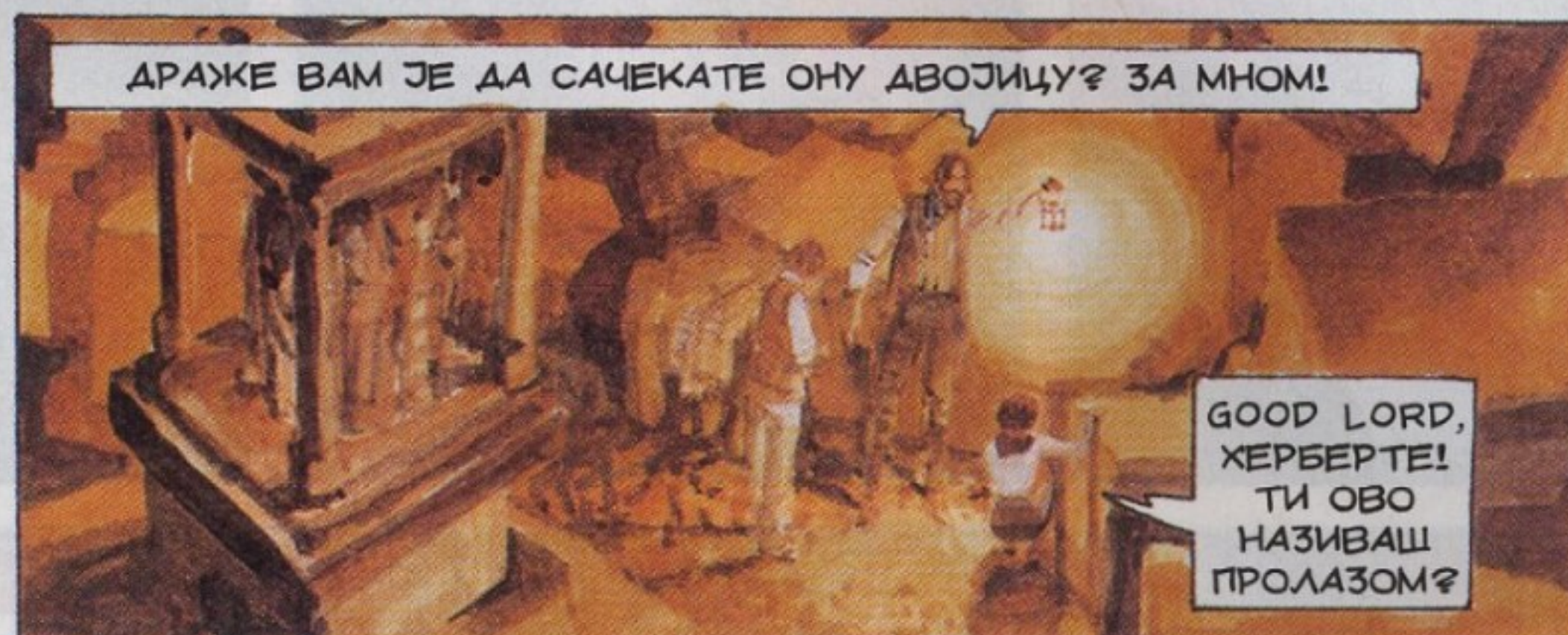
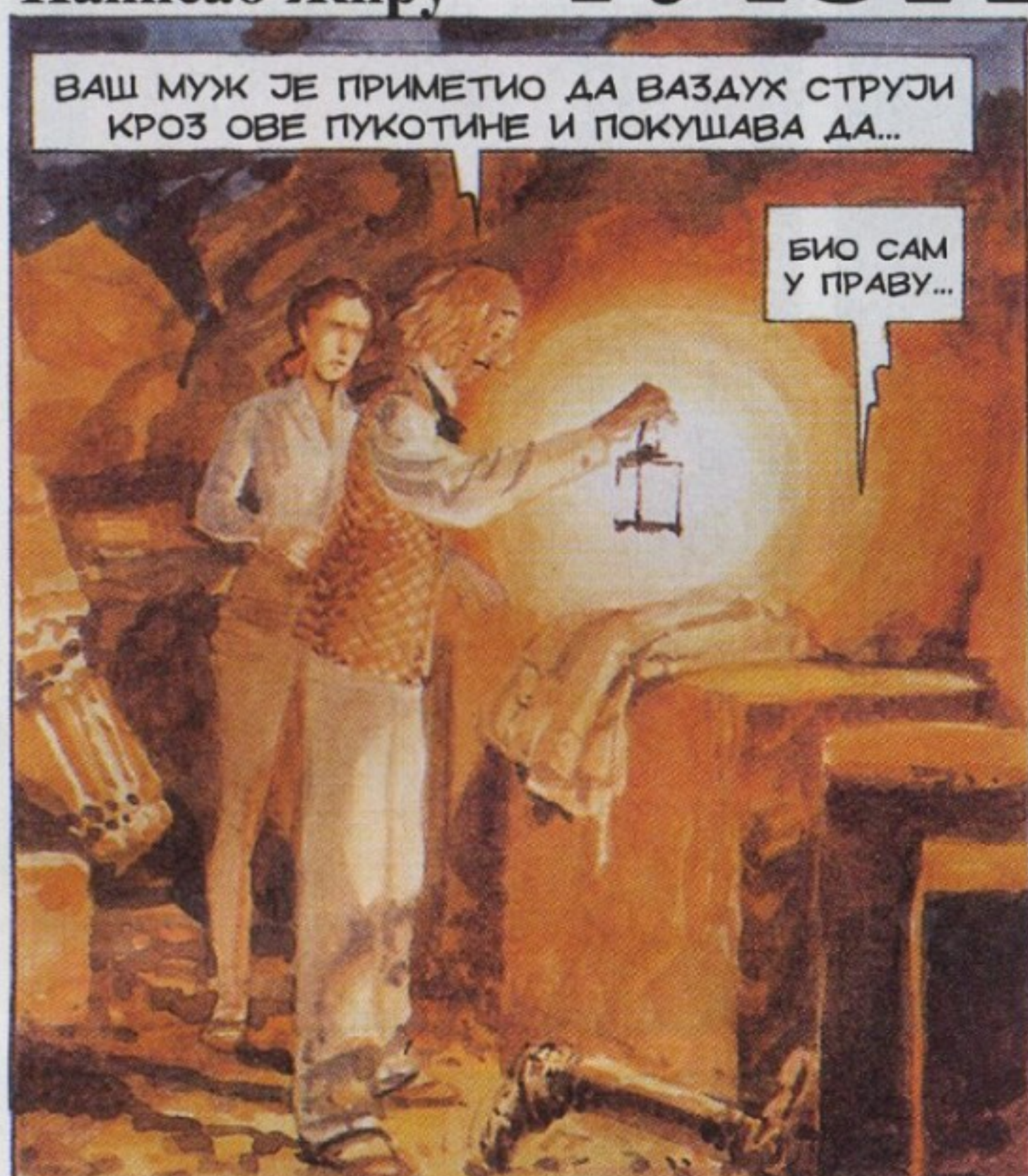
Кућа знања

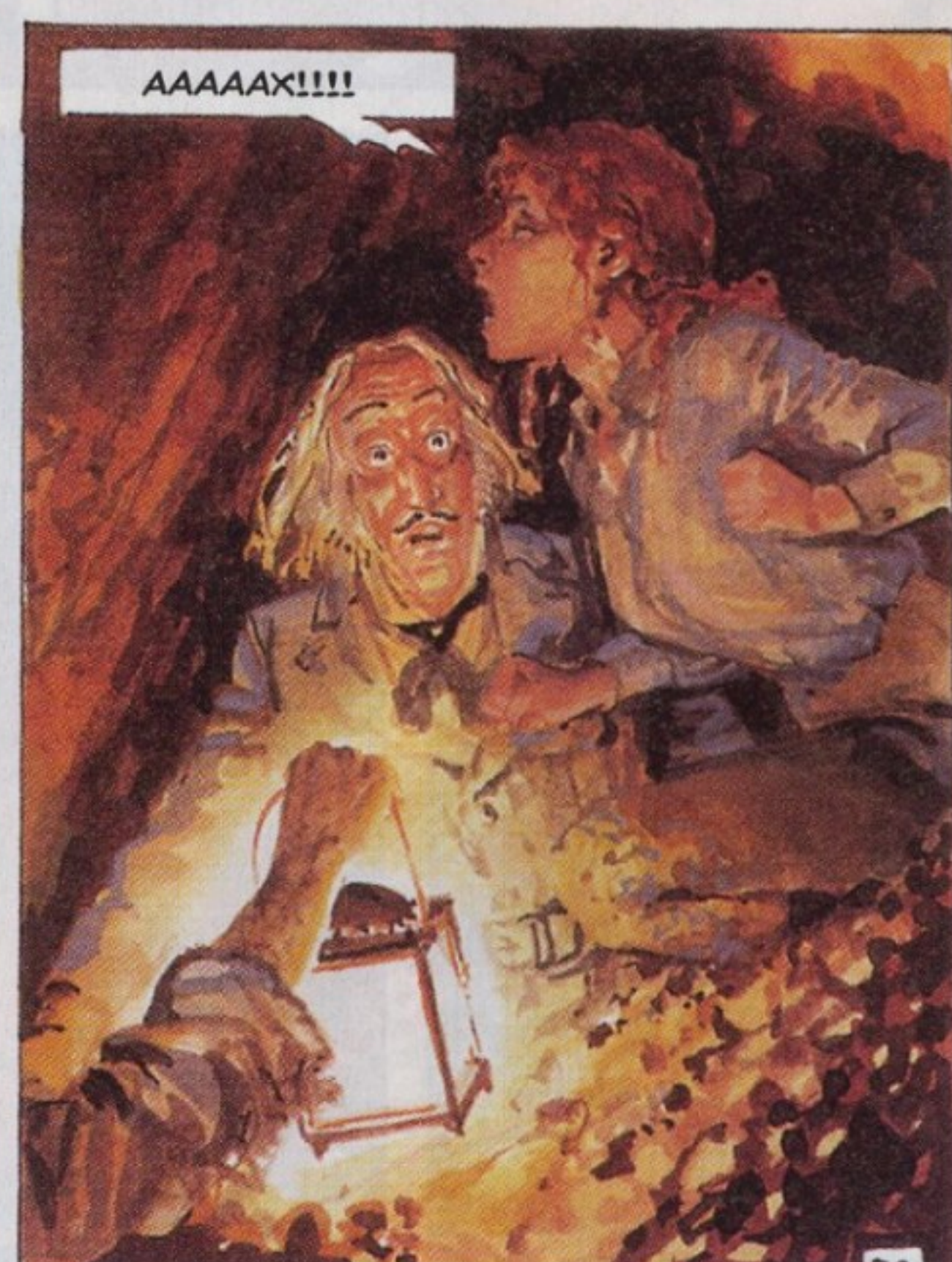
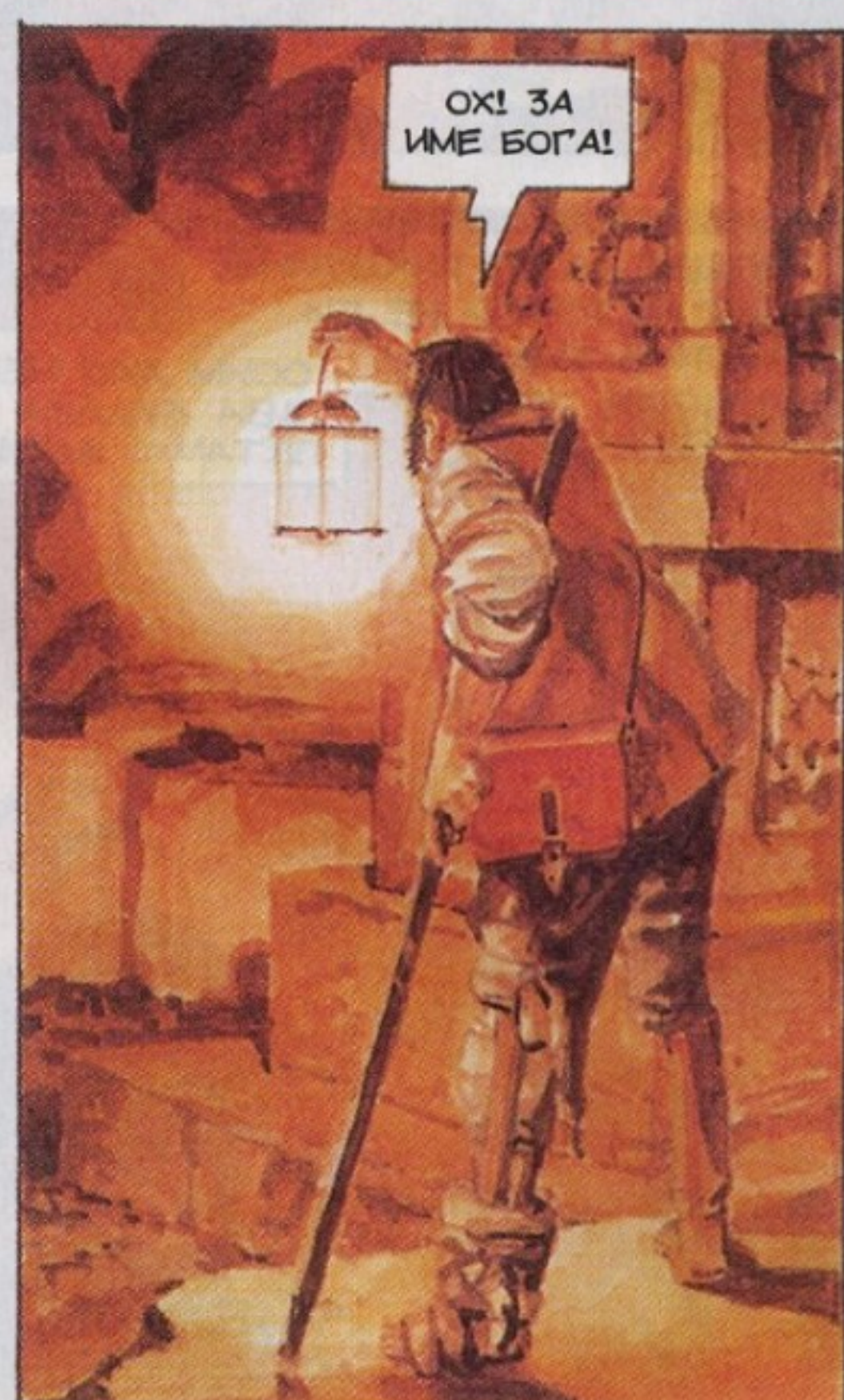
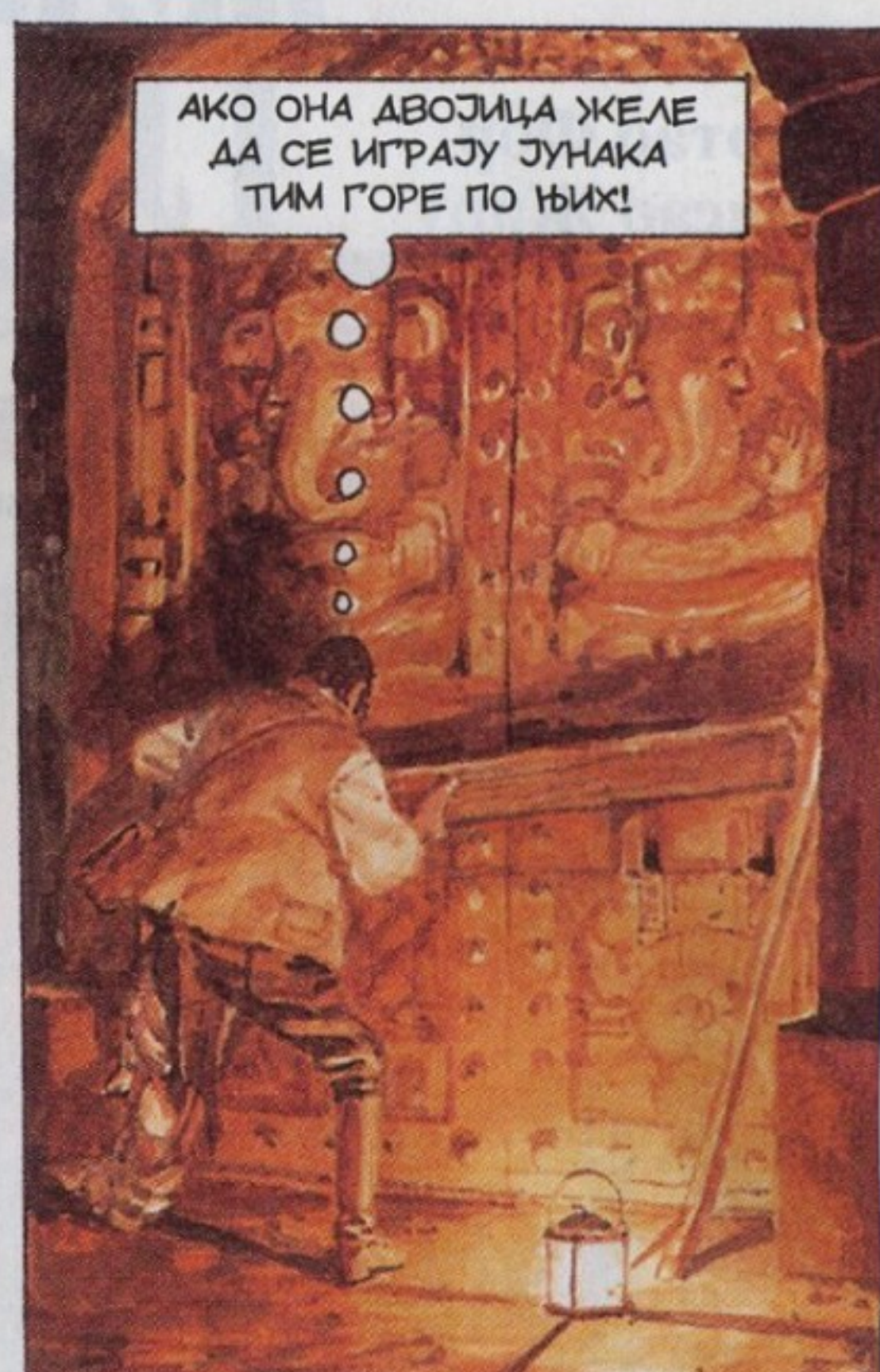
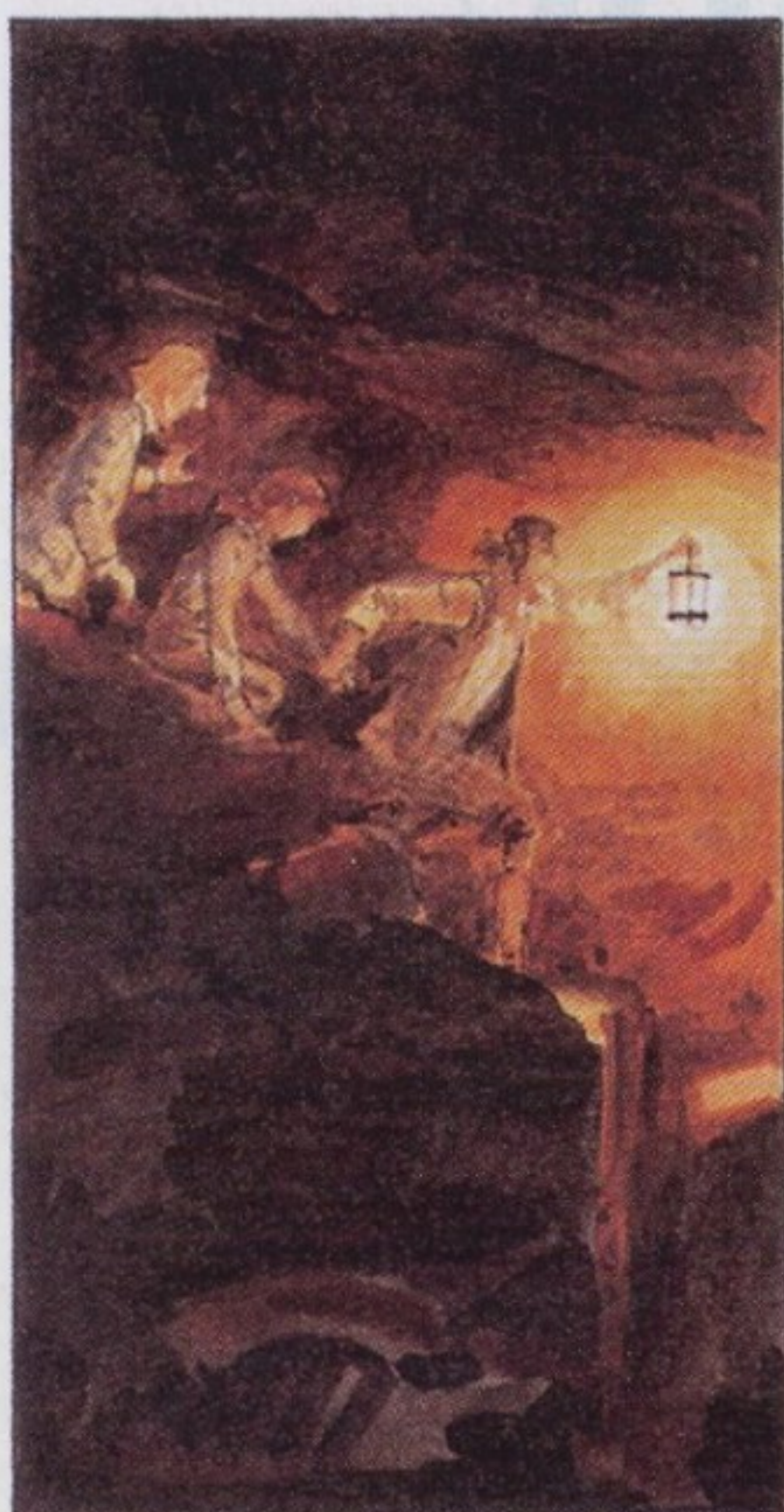

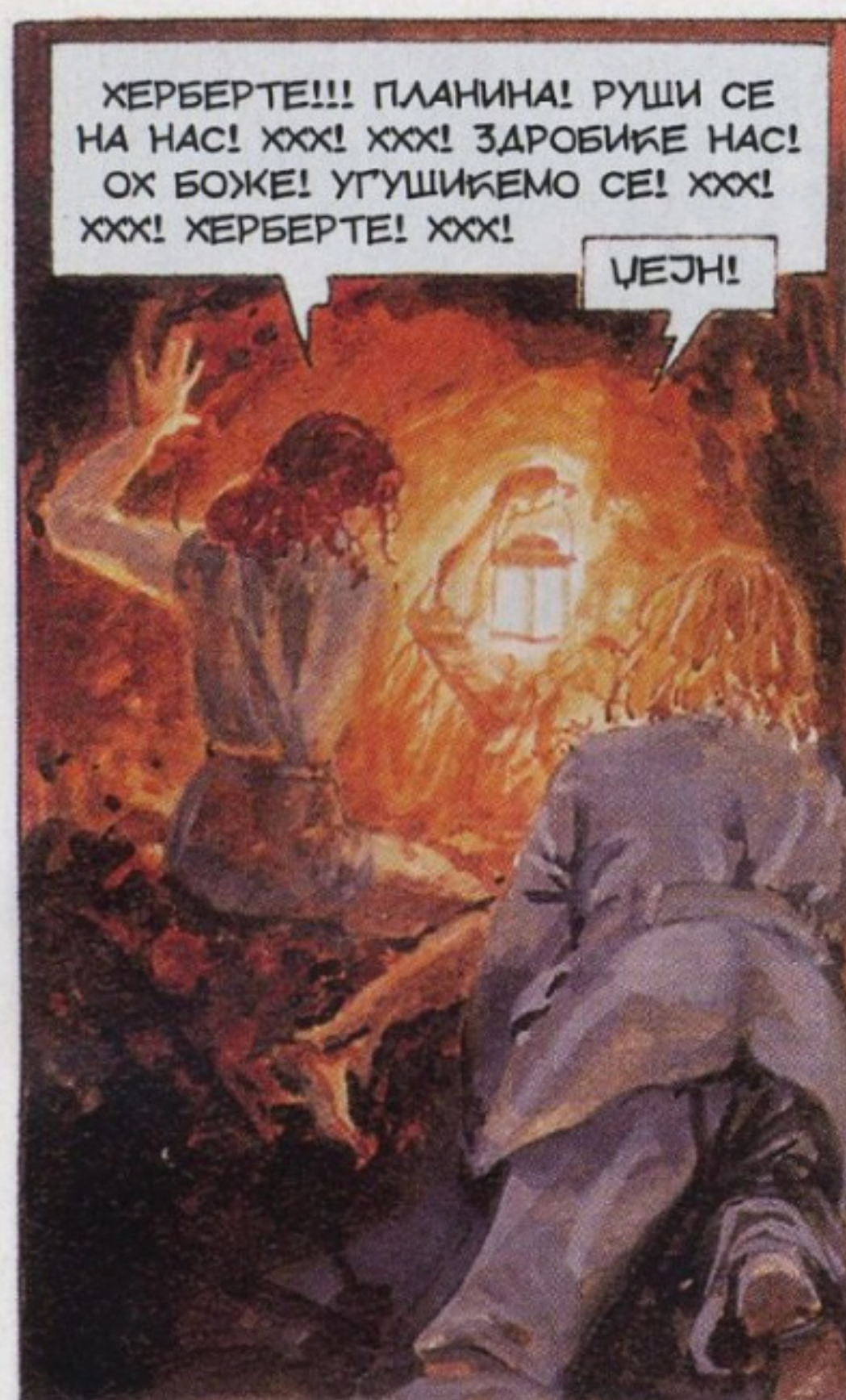
Нацртао Фор
Написао Жиру

ТАЈНА САМСАРЕ

VI део

ХЕРБЕРТЕ!!! ПЛАНИНА! РУШИ СЕ НА НАС! ХХХ! ХХХ! ЗАРОБИЌЕ НАС! ОХ БОЖЕ! УГУШИЌЕМО СЕ! ХХХ! ХХХ! ХЕРБЕРТЕ! ХХХ!

ЏЕЈН!

БРРРЗО! ХХХ! ХХХ! ИЗВУЦИ МЕ ОДАВДЕ! ХХХ! ГУШИМ СЕ! ХХ! ХХХ! ГУ...

ЏЕЈН! ОВДЕ САМ! СМРИ СЕ! ГОТОВО ЈЕ!

СЛУШАЈ... НЕ ЧУЈЕ СЕ ВИШЕ НИШТА... НИСМО ОСЕТИЛИ НИКАКАВ ПОТРЕС, БИЛА ЈЕ ТО САМО ГРМЉАВИНА!

ХХХ! ХХХ!

ХХХ... ХХХ...

ТАКО... ГОТОВО ЈЕ!

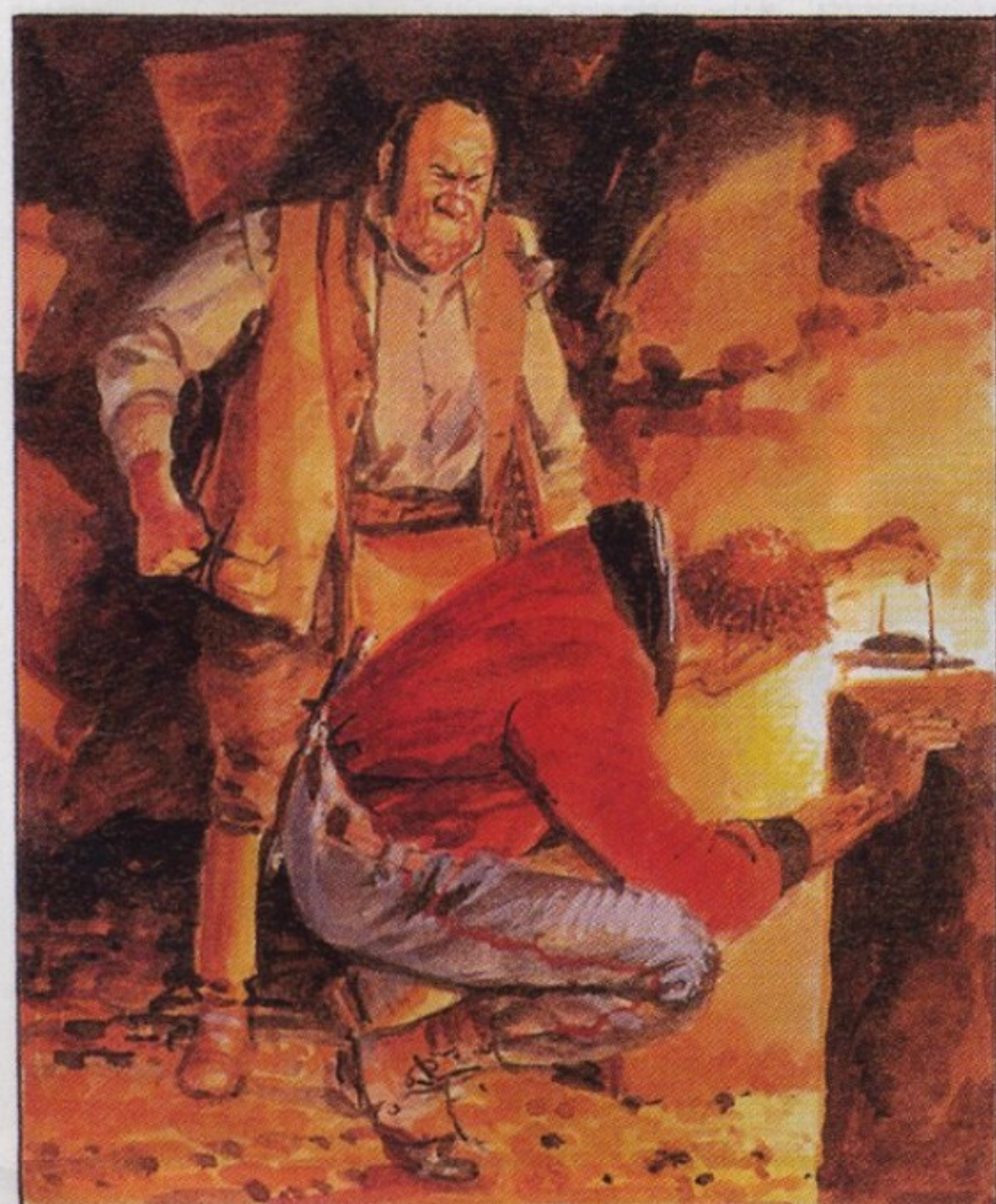

А САД ДИШИ ДУБОКО... ДА... ЛАГАНО ИЗДАХНИ И ИСПРАЗНИ ПЛУЋА!

ХХХ! ХХХ!

ХХХ... ХХХ...

ЛАГАНО... ДА, ТАКО...

СЕТИ СЕ, ЏЕЈН! МОГЛА СИ ДА ЗАДРЖИШ ДАХ ВИШЕ ОД ДВА МИНУТА... А ОВДЕ ИМА МНОГО ВИШЕ ВАЗДУХА НЕГО У ТЕМЗИ! ЗАР НЕ?

ХХХХ... ХХХХ...

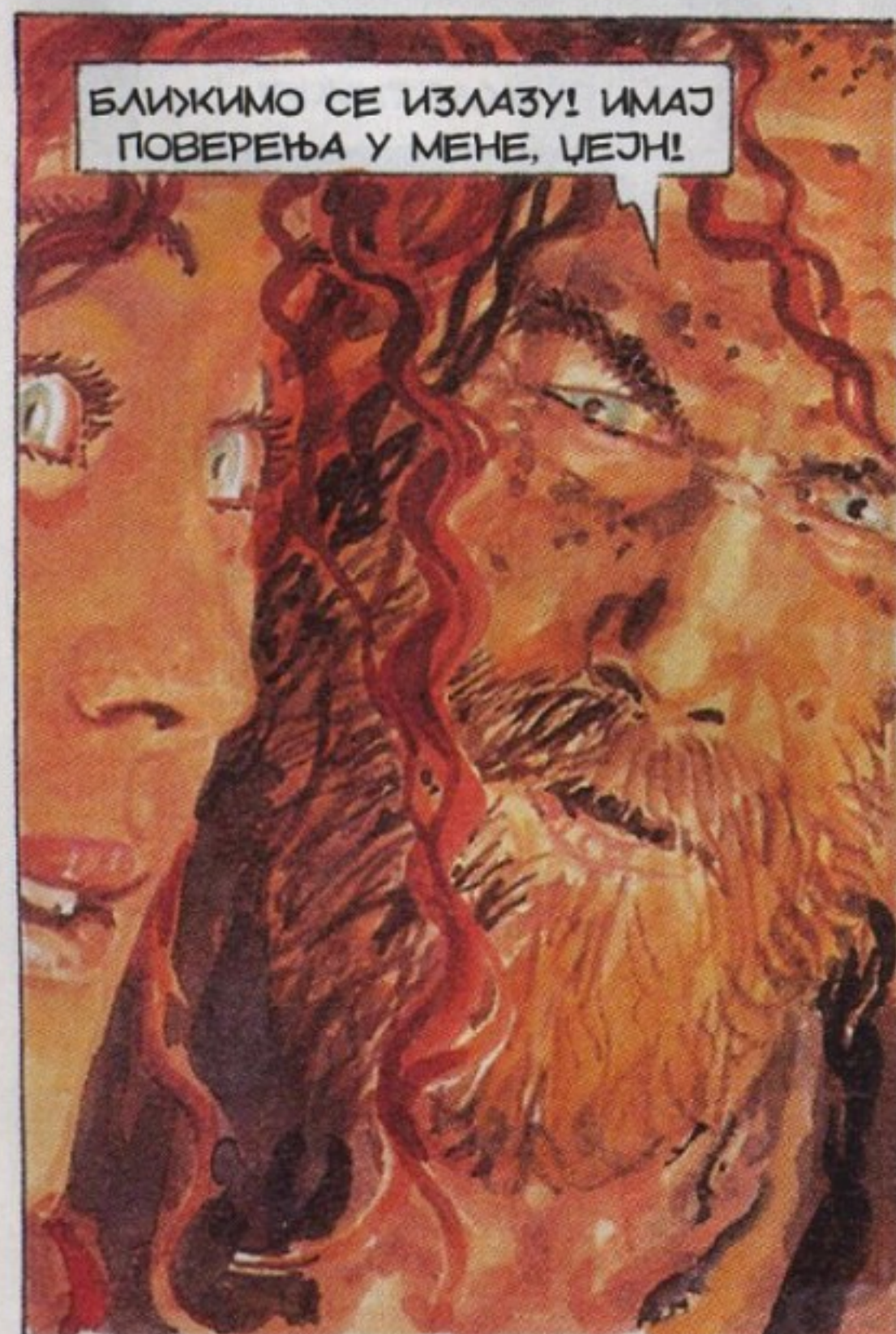

И БИЌЕ ГА СВЕ ВИШЕ! ОСЕЌАШ ЛИ СТРУЈАЊЕ?

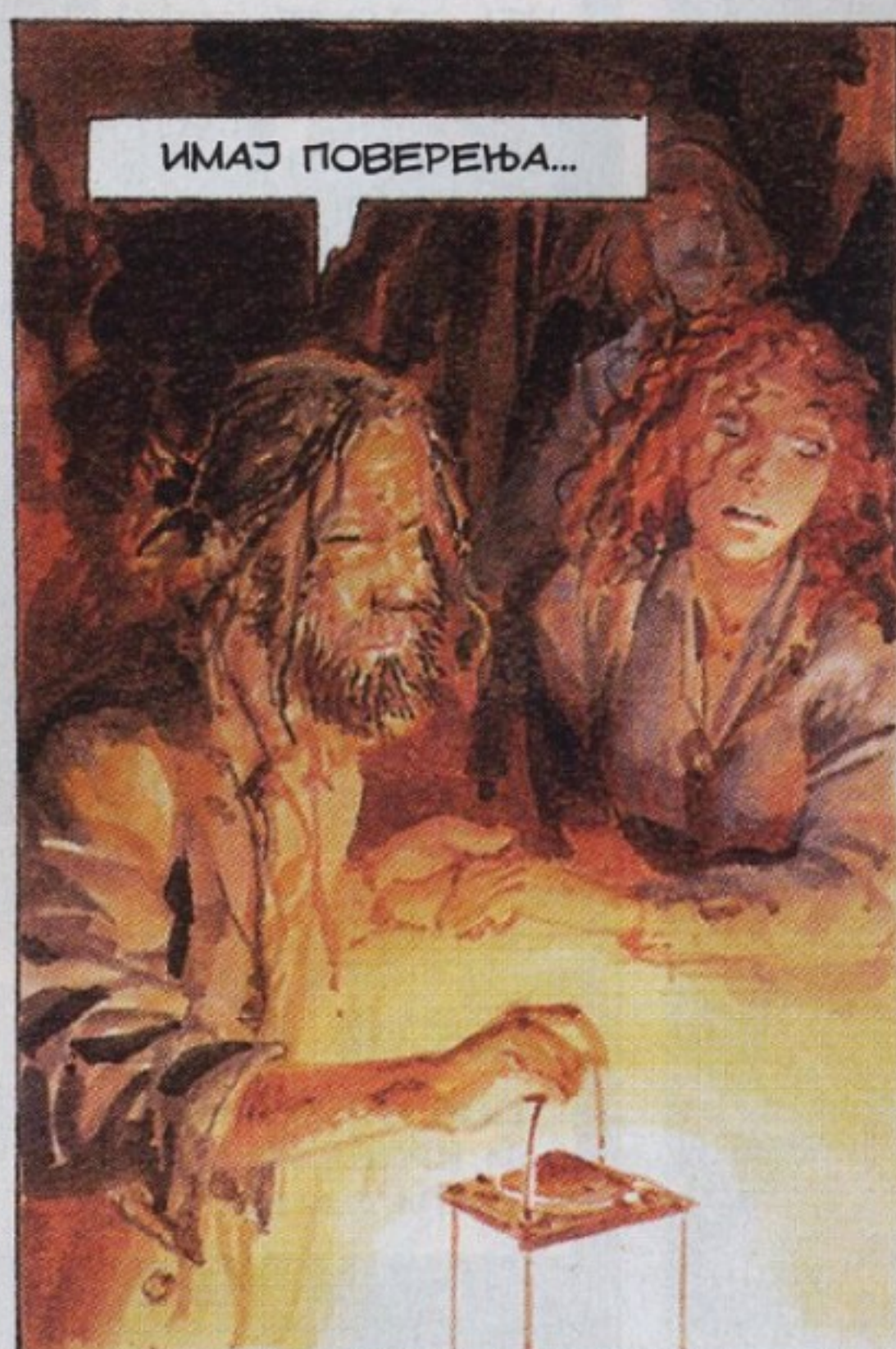
НЕ ОСЕЌАМ НИШТА! ХХХ... ХХХ... ТИ...

...КАЖЕШ ТО САМО ДА МЕ СМРИШ!

КУНЕМ ТИ СЕ ДА ЈЕ ВАЗДУХ СВЕЖИЈИ!

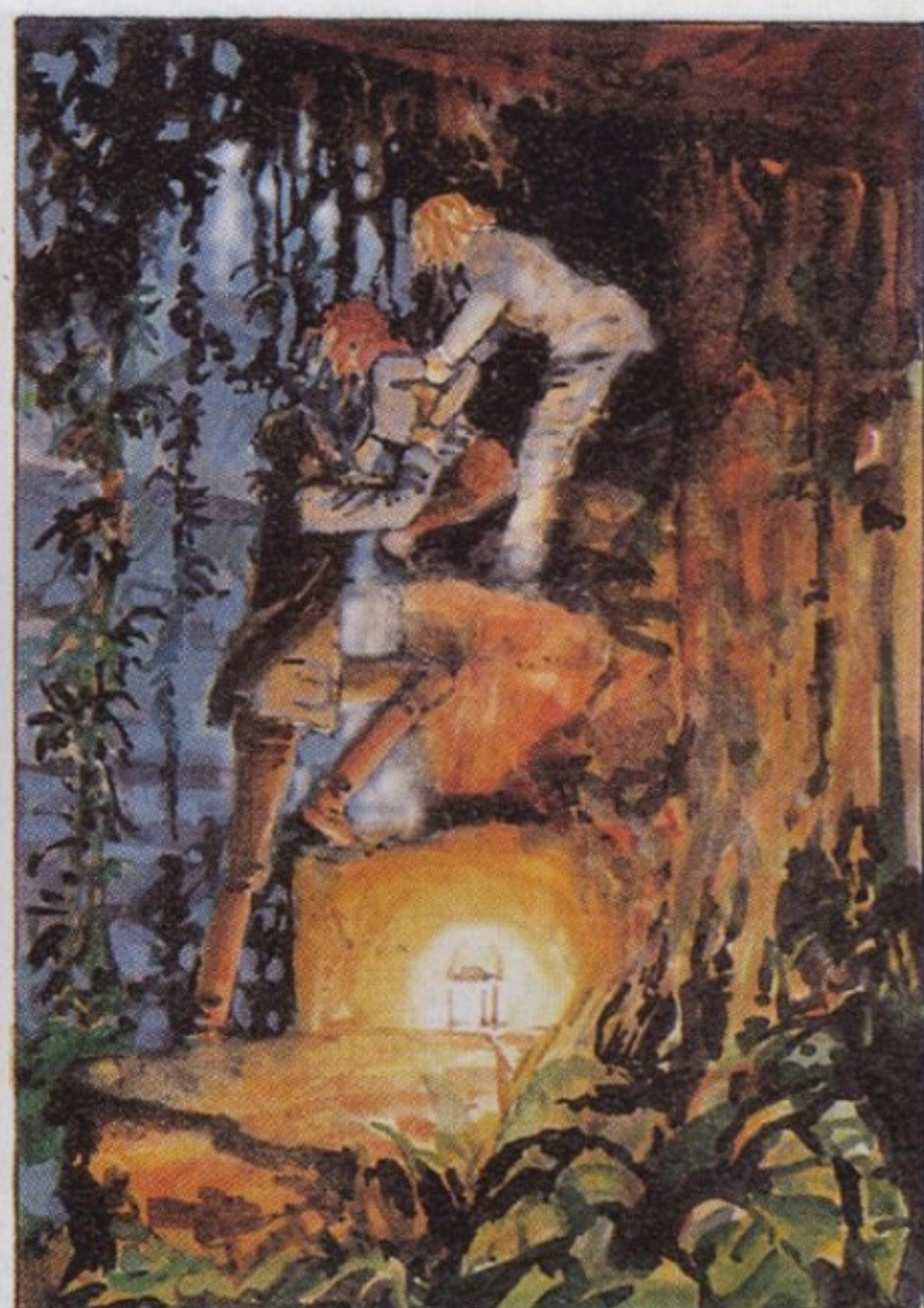
БЛИЖИМО СЕ ИЗЛАЗУ! ИМАЈ ПОВЕРЕЊА У МЕНЕ, ЏЕЈН!

ИМАЈ ПОВЕРЕЊА...

59

КУДА СТЕ МИСЛИЛИ ДА ОДЕТЕ,
НЕСПОСОБЊАКОВИКИ? СПУСТИТЕ
ТЕ ШТАПОВЕ И ВРАТИТЕ СЕ У
СВОЈУ ЈАЗБИНУ!! ХАЈДЕ!!

О, НЕ!
ТО НЕ!

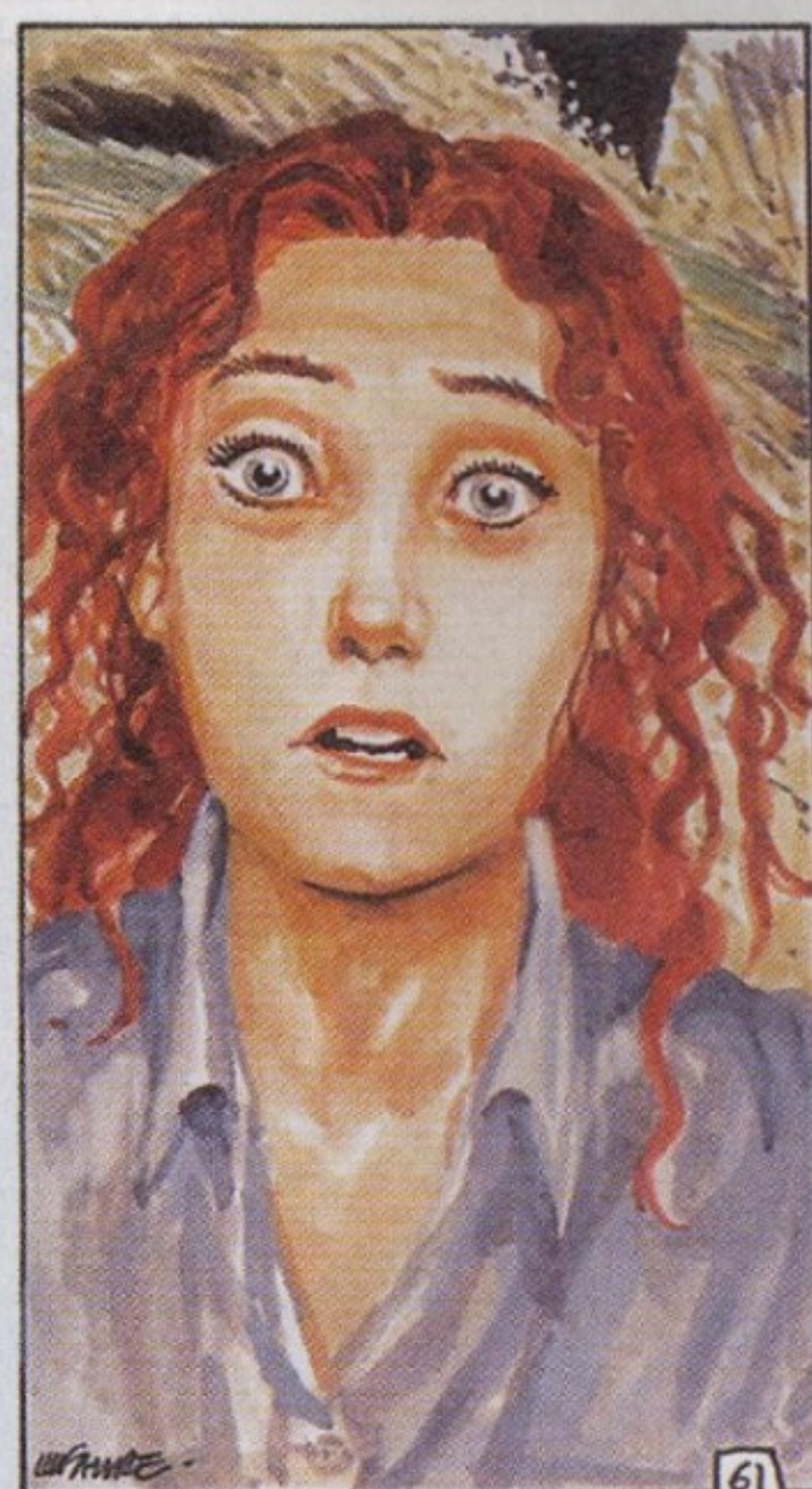
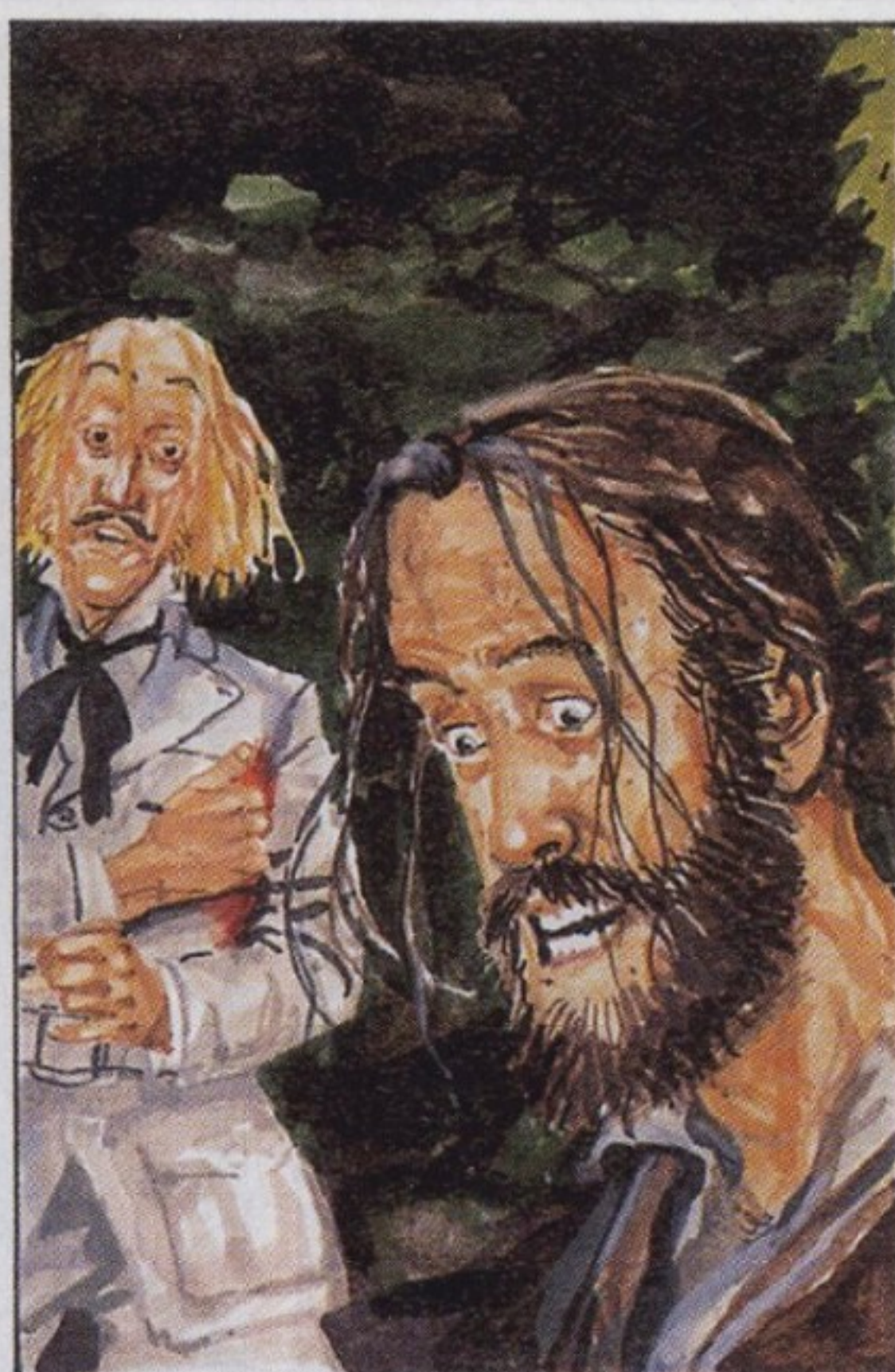
НЕЕЕЕ!!!

ОСТАНИ ГДЕ СИ!

БУМ!

АААХ!

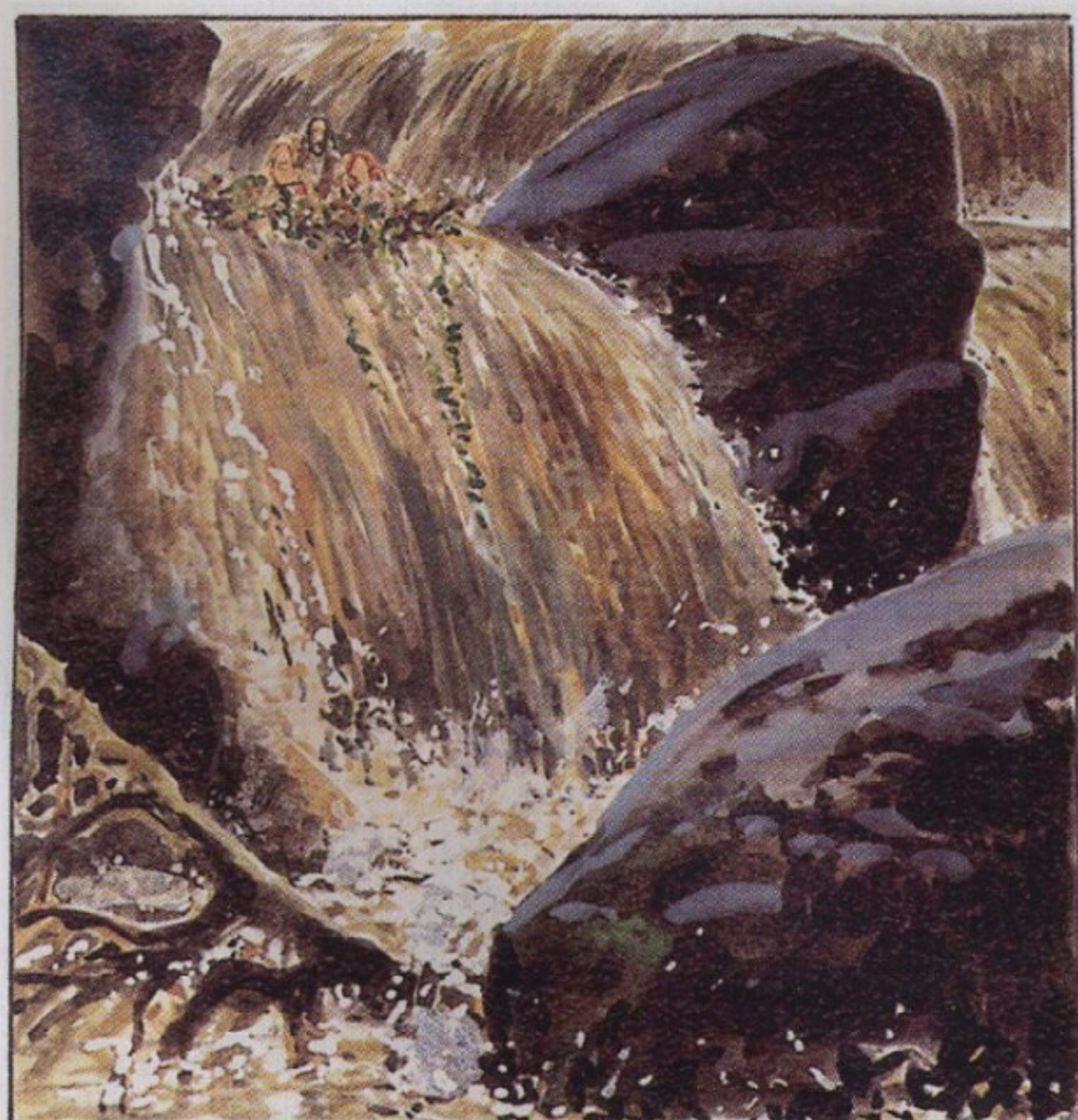
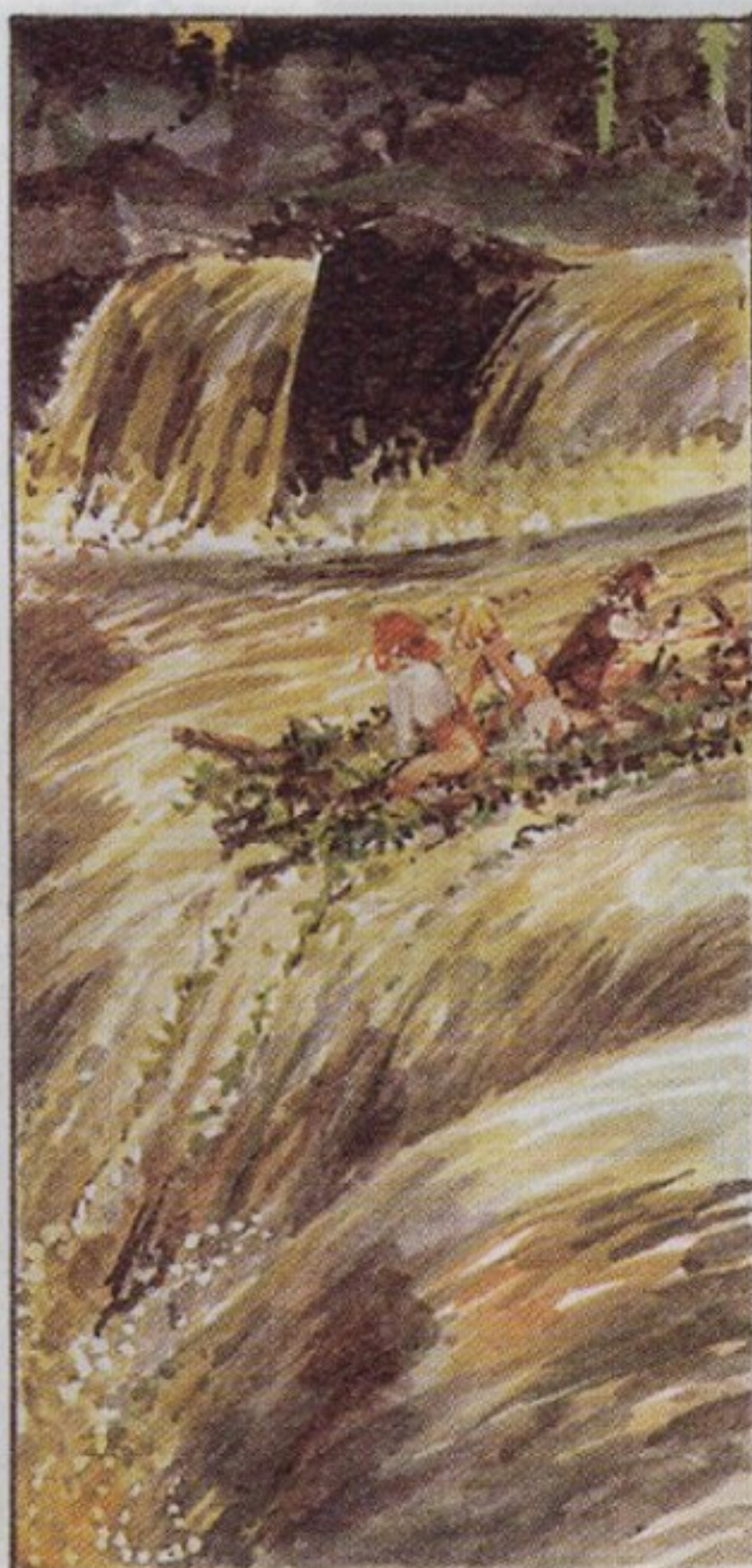
ТРАГИЧНЕ СМРТИ РУТ, КАНШИЈА, КЕЛИЈА И ПОГОТОВО ХЕЛЕ
ОДВЕЛЕ СУ ЏЕЈН НА ГРАНИЦЕ ПОДНОШЉИВОГ... А ЗАТИМ...

...ЧУДОВИШНО МОРГАНОВО ПОНАШАЊЕ И СТРАХОТЕ
КОЈЕ ЈЕ ПРЕЖИВЕЛА НА ДНУ ПРОЛАЗА УВЕКАЛИ
СУ ХАОС КОЈИ ЈЕ ВЛАДАО У ЊОЈ...

АЛИ ЗАВРШНИ УДАРАЦ ЊЕНОМ РАЗУМУ
БЕЗ СУМЊЕ ЗАДАО ЈЕ НАЧИН НА КОЈИ
СЕ ХЕРБЕРТ ОБРУШИО НА ХАРТЛИЈА...

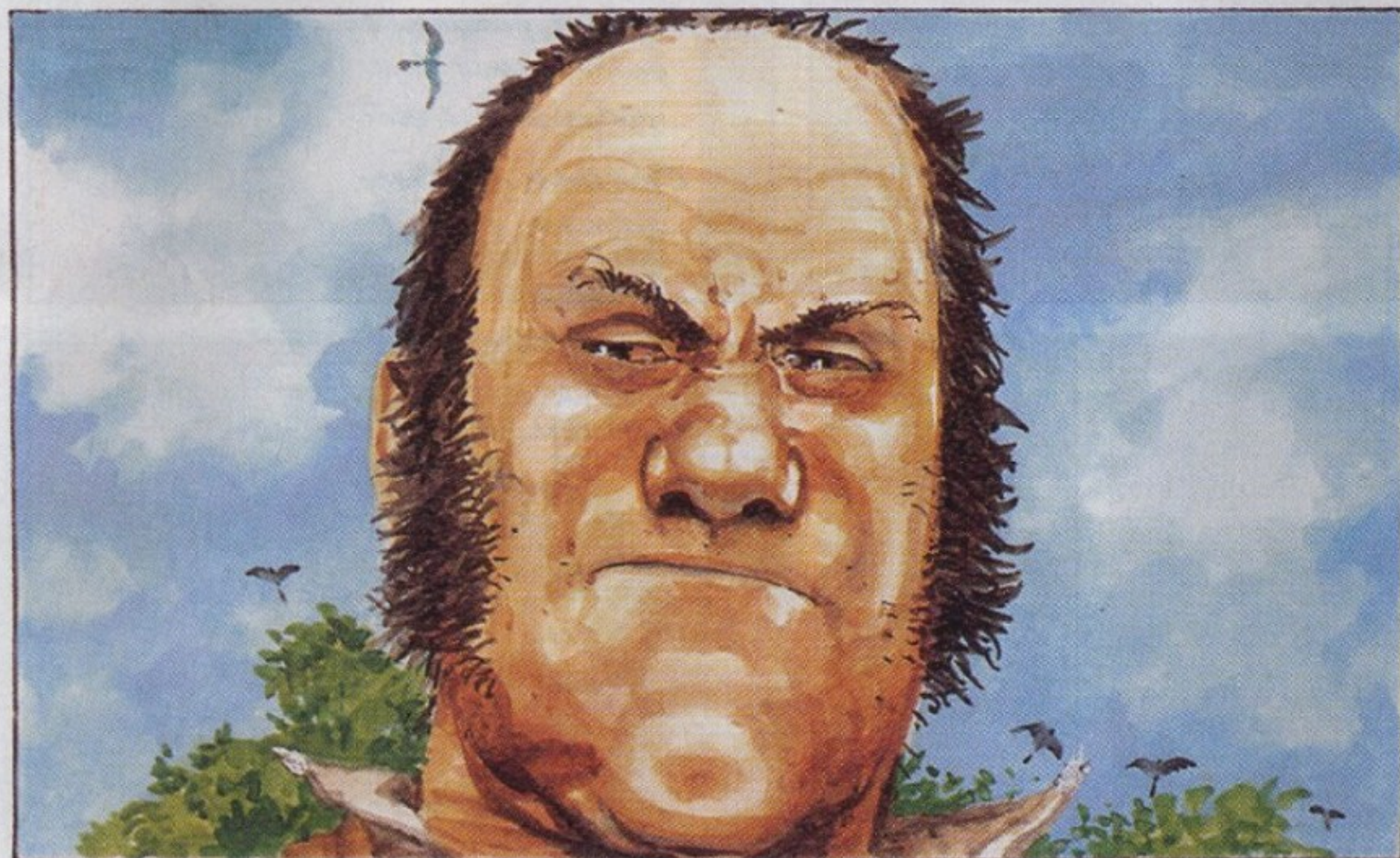

62

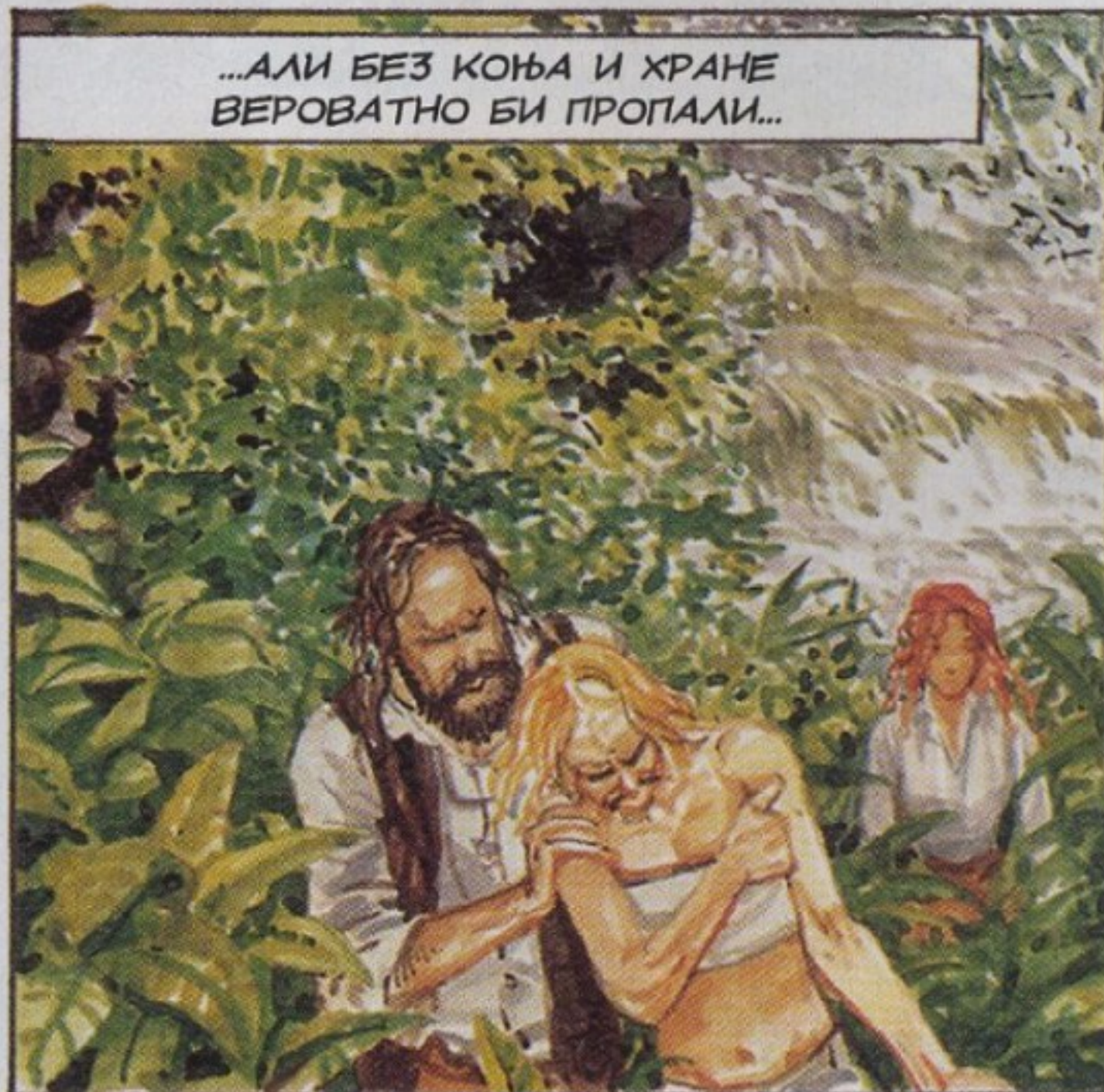
ИАКО ЈЕ МАРКУС БИО ОЗБИЉНО ПОВРЕЂЕН...

...ТРОЈКА ЈЕ ПРЕЖИВЕЛА БРЗАКЕ...

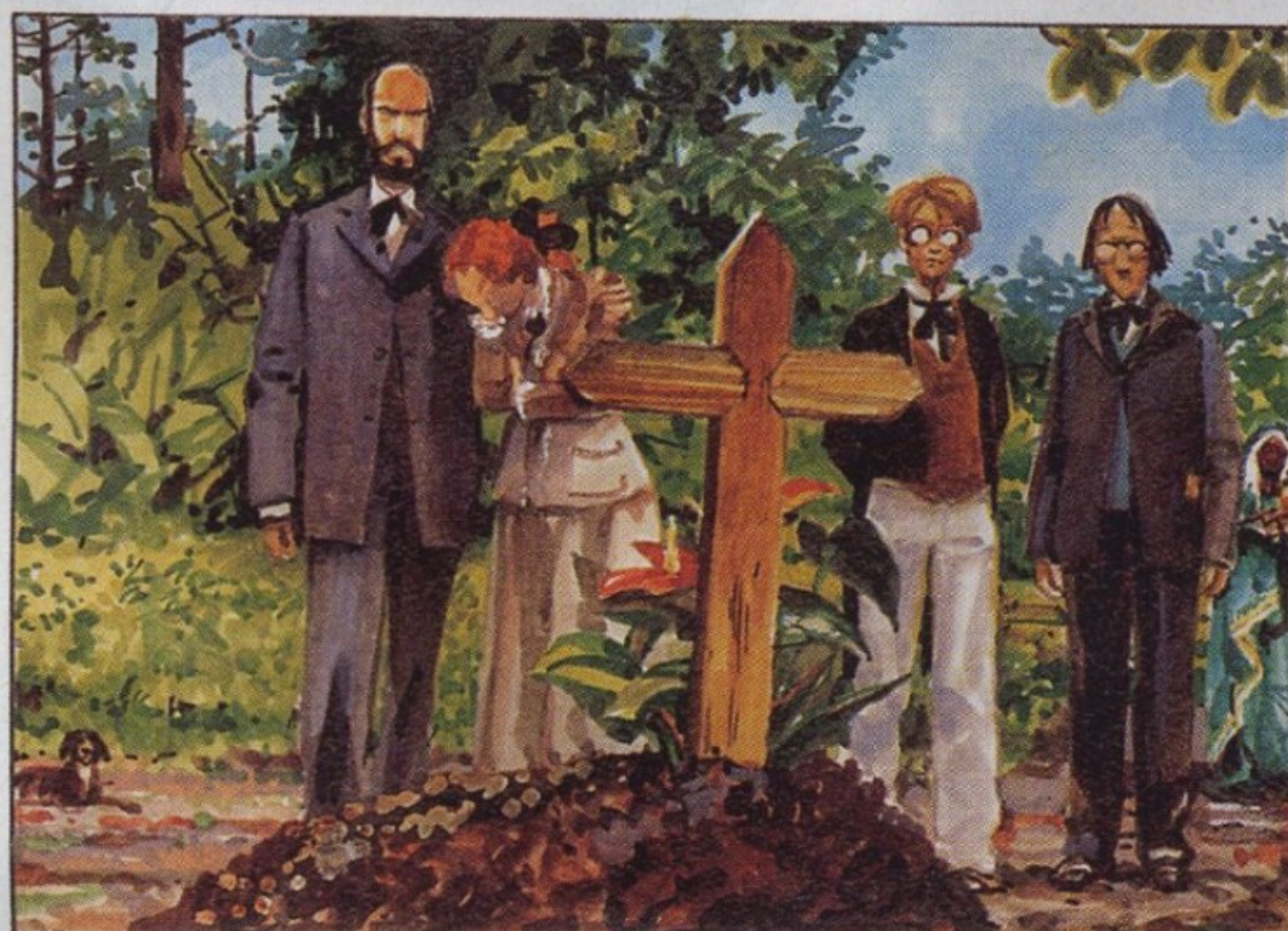
...АЛИ БЕЗ КОЊА И ХРАНЕ
ВЕРОВАТНО БИ ПРОПАЛИ...

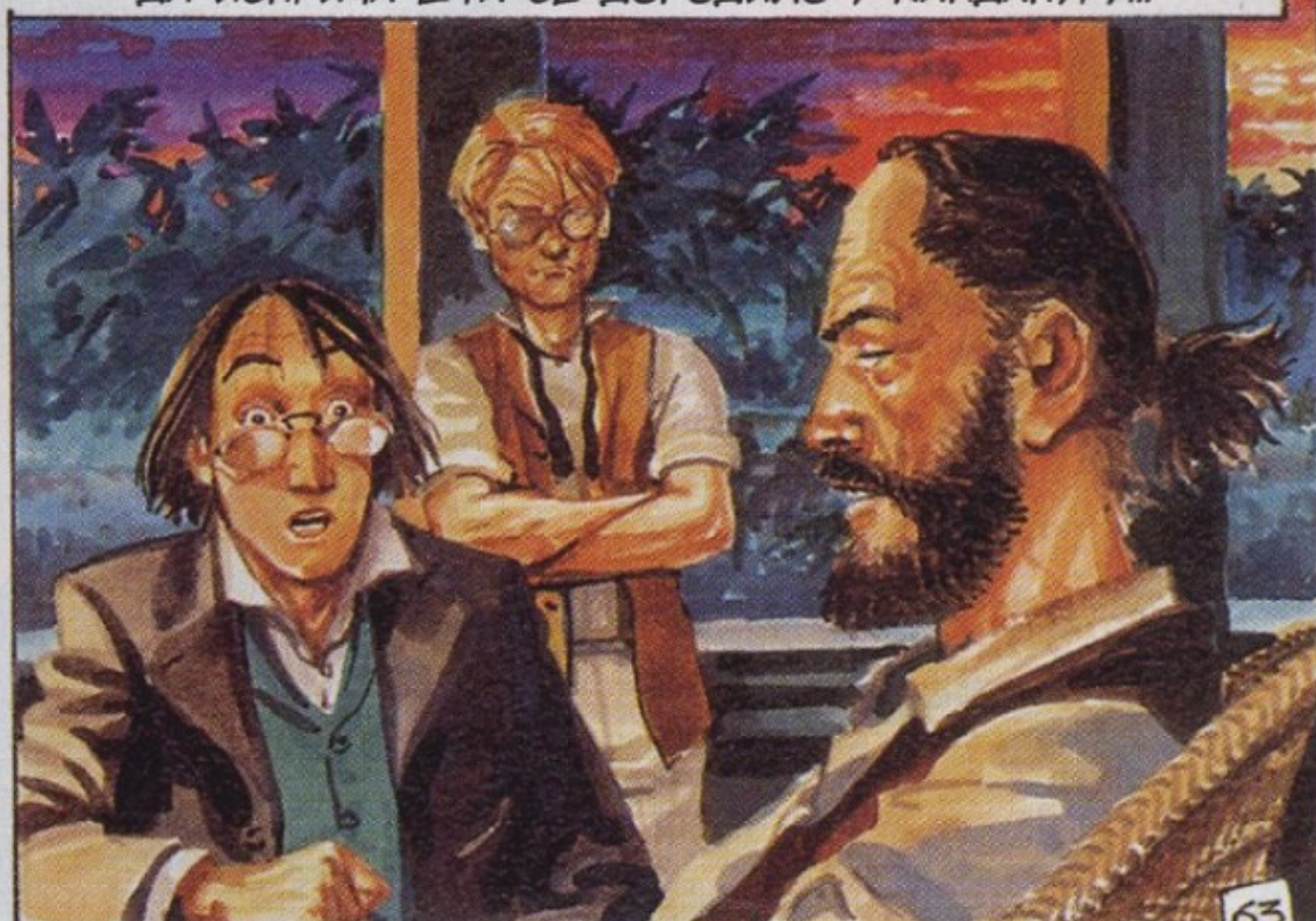
...ДА НИСУ НАЛЕТЕЛИ НА КОЊИЧКИ ОДРЕД КОЈИ ЈЕ КРЕНУО У ПОТРАГУ ЗА СЕПОЈИМА НАЖАЛОСТ...

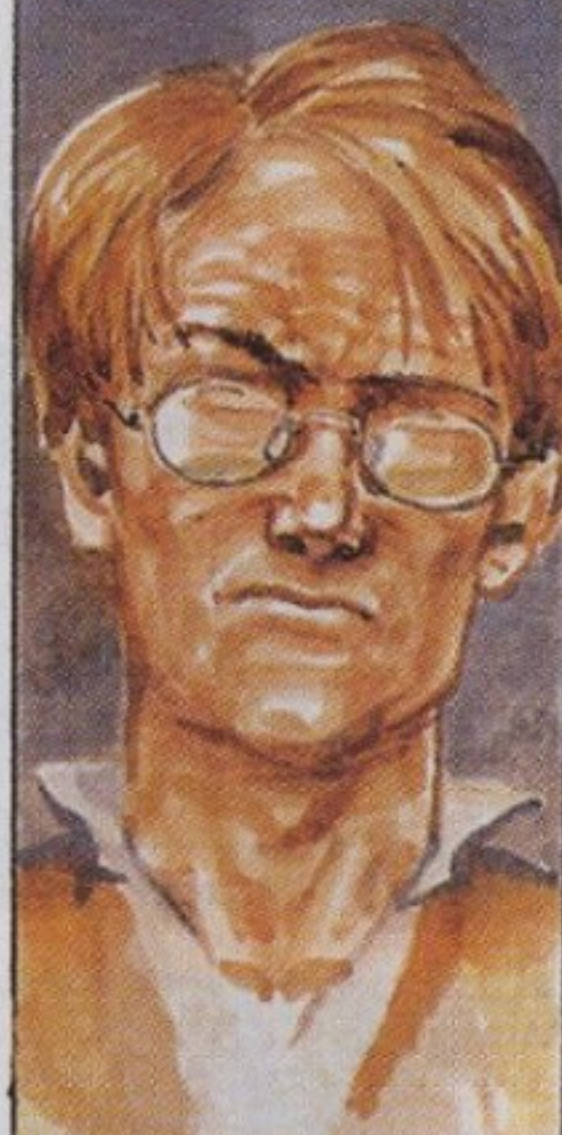
...ДО ТОГ СУСРЕТА ДОШЛО ЈЕ ПРЕКАСНО ЗА МАРКУСА ВАН ДРЕКЕНА...
ИСПУСТИО ЈЕ ДУШУ НЕКОЛИКО ЧАСОВА ПРЕ ДОЛАСКА У ДАРМАПУРАМ...

НЕ СЕЋАМ СЕ ТАЧНО, АЛИ МИСЛИМ ДА ЈЕ ПРОТЕКЛО
НЕКОЛИКО ДАНА ПРЕ НЕГО ШТО ЈЕ ХЕРБЕРТ ПРИСТАО
ДА ИСПРИЧА ШТА СЕ ДОГОДИЛО У КАНДАПУРУ...

КАДА ЈЕ САОПШТИО ЧАРЛСУ ДА МУ ПРОДАЈЕ СВОЈ ДЕО
И ДА СЕ ВРАКА У ЕНГЛЕСКУ ДА БИ ЛЕЧИО ЏЕЈН, МОЈ
БРАТ НИЈЕ НИ ПОКУШАО ДА ГА ЗАДРЖИ... ИПАК...

...знао је да ће
Херберт издржати
Индију из памћења
и да се можда више
никад неће видети.

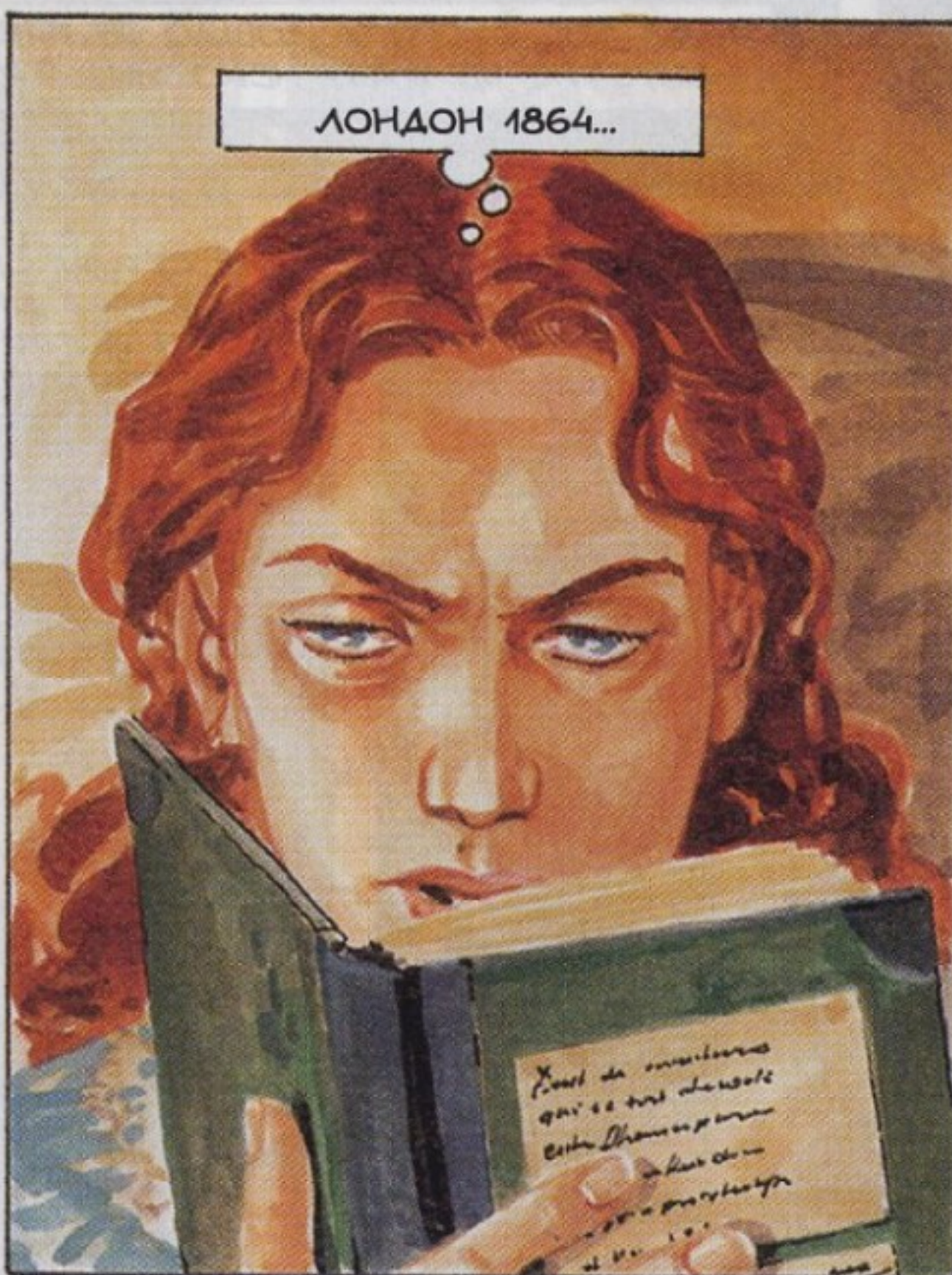
*У сивари, пошто је осетио
по да би покушао да
ојорава појоржницу, није
налазио времена да дође да
нас види. Јако да се у
време у које ово пишем два
пријатеља још нису видели.
А несрећна Џејн након
крајкопјерајној ојорава
поново је ујончила у лудило.
Назад, што се блага
Толконде пише,
прејпојсјављам да и дане
сјава у јујрој Осјирва са
храмовима, док ја чувају
бојови и демони, као и
духови оних које је
одвукло у смрт.
Самјуел Мелроуз,
Лондон 1864.*

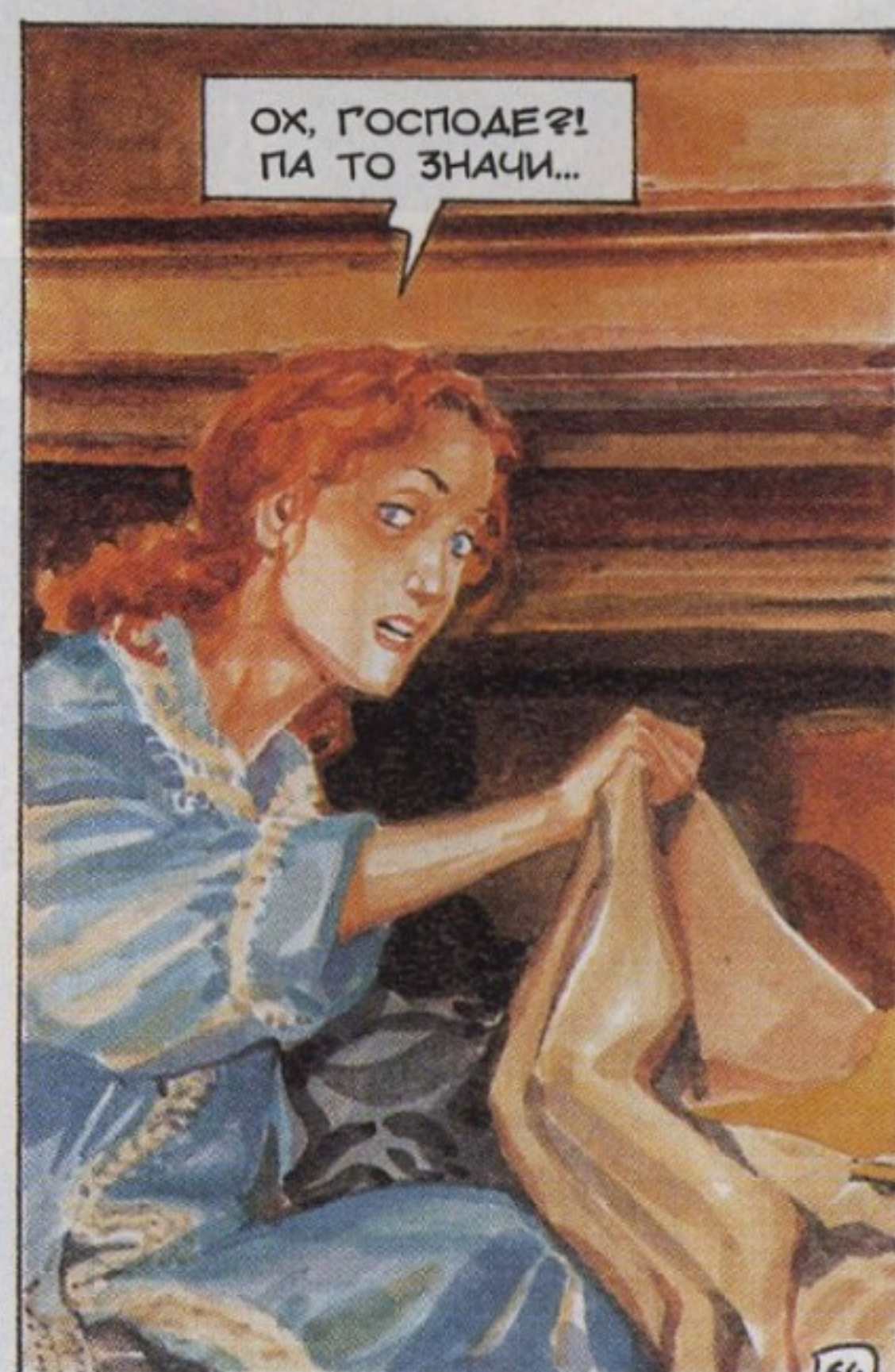
ЈАДНИ ТАТА! САДА БОЉЕ
РАЗУМЕМ ЗАШТО ЈЕ...

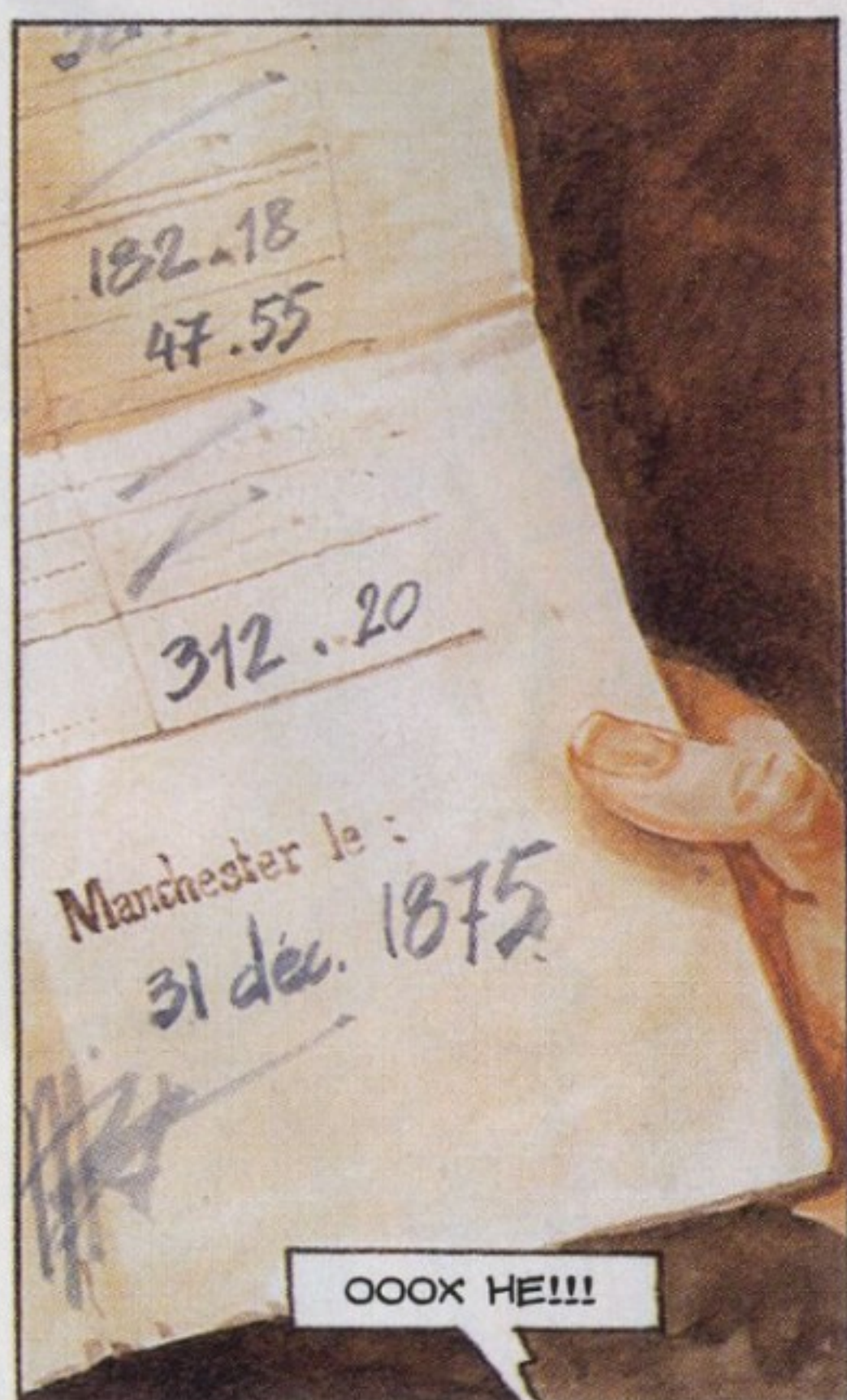
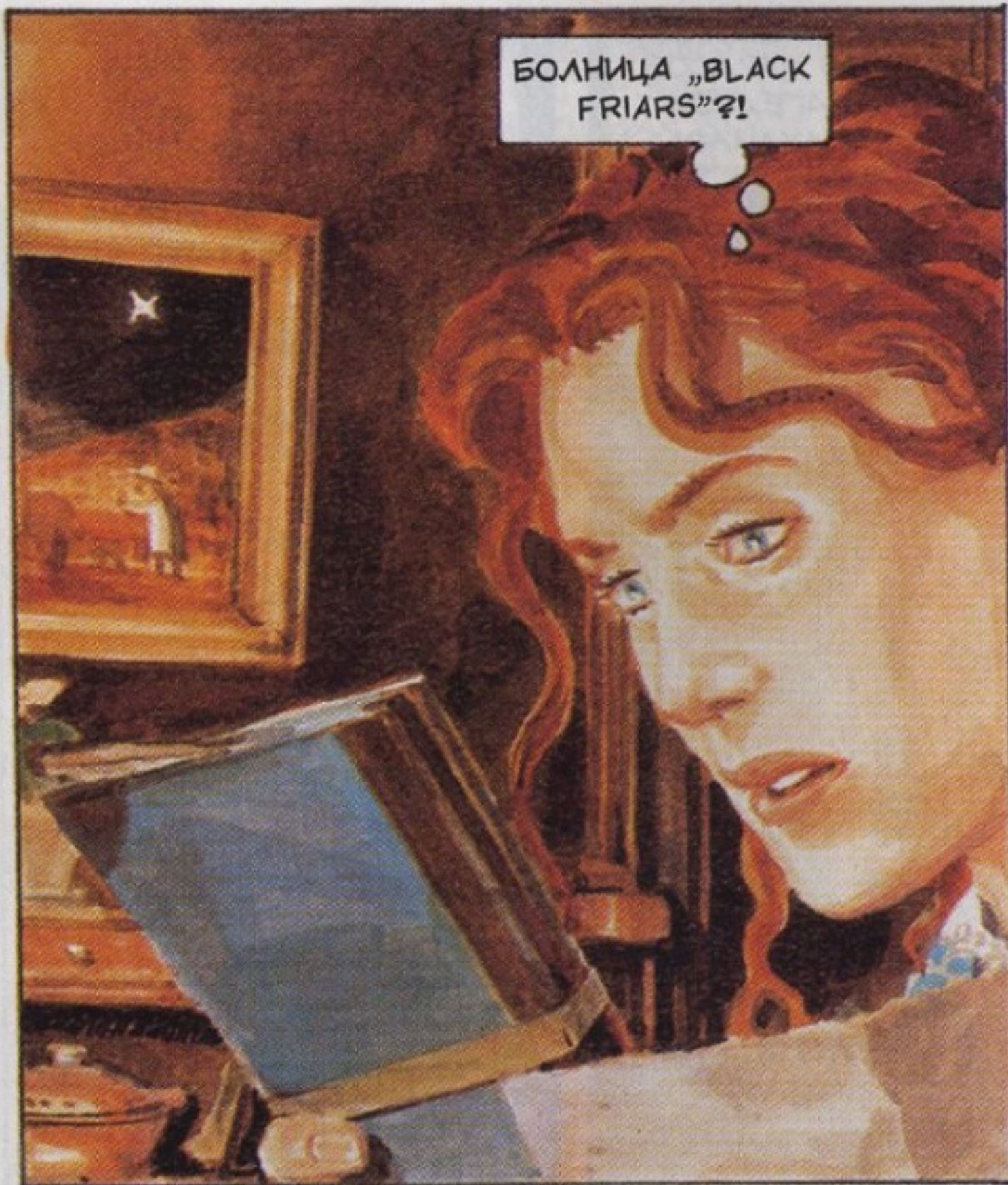
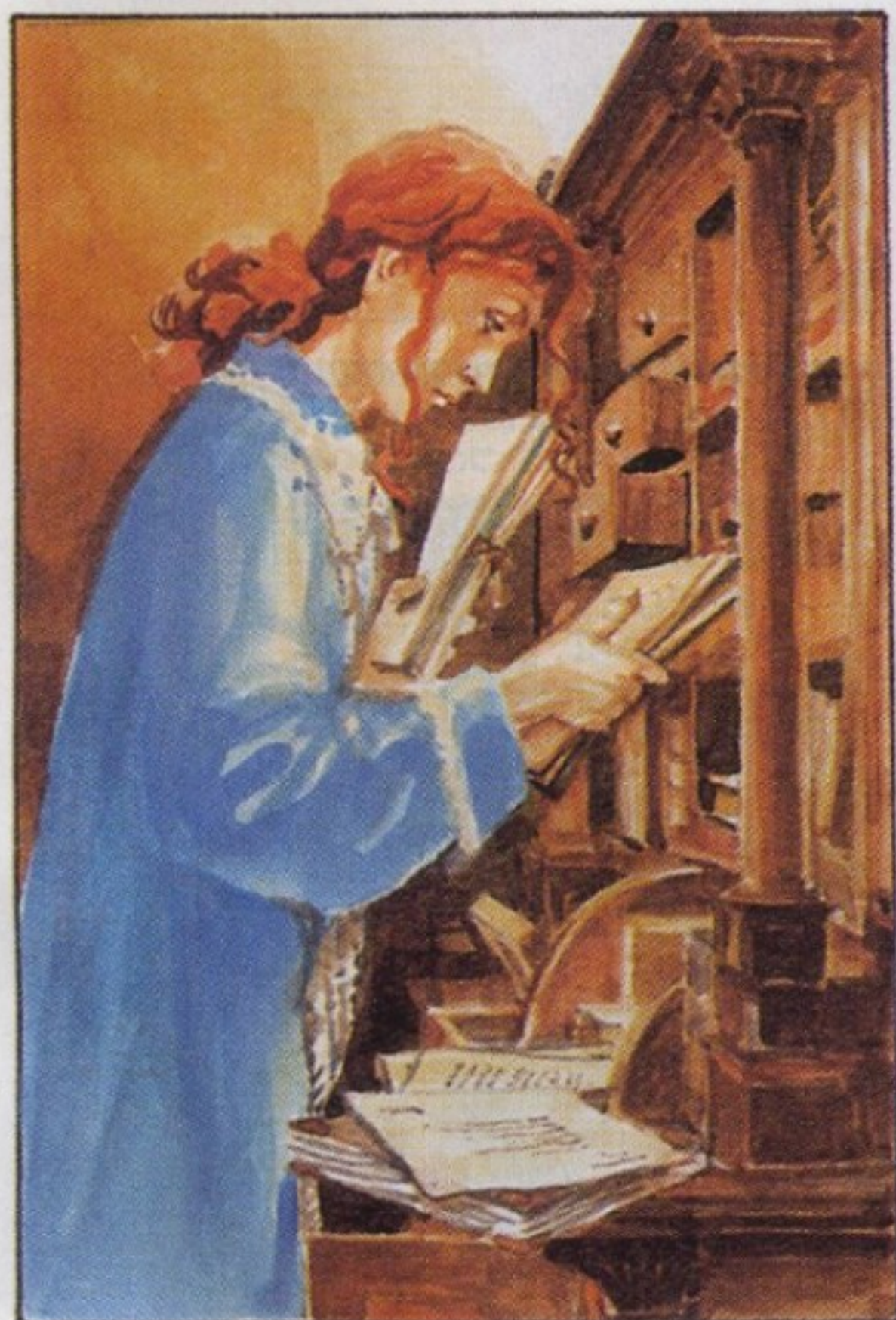
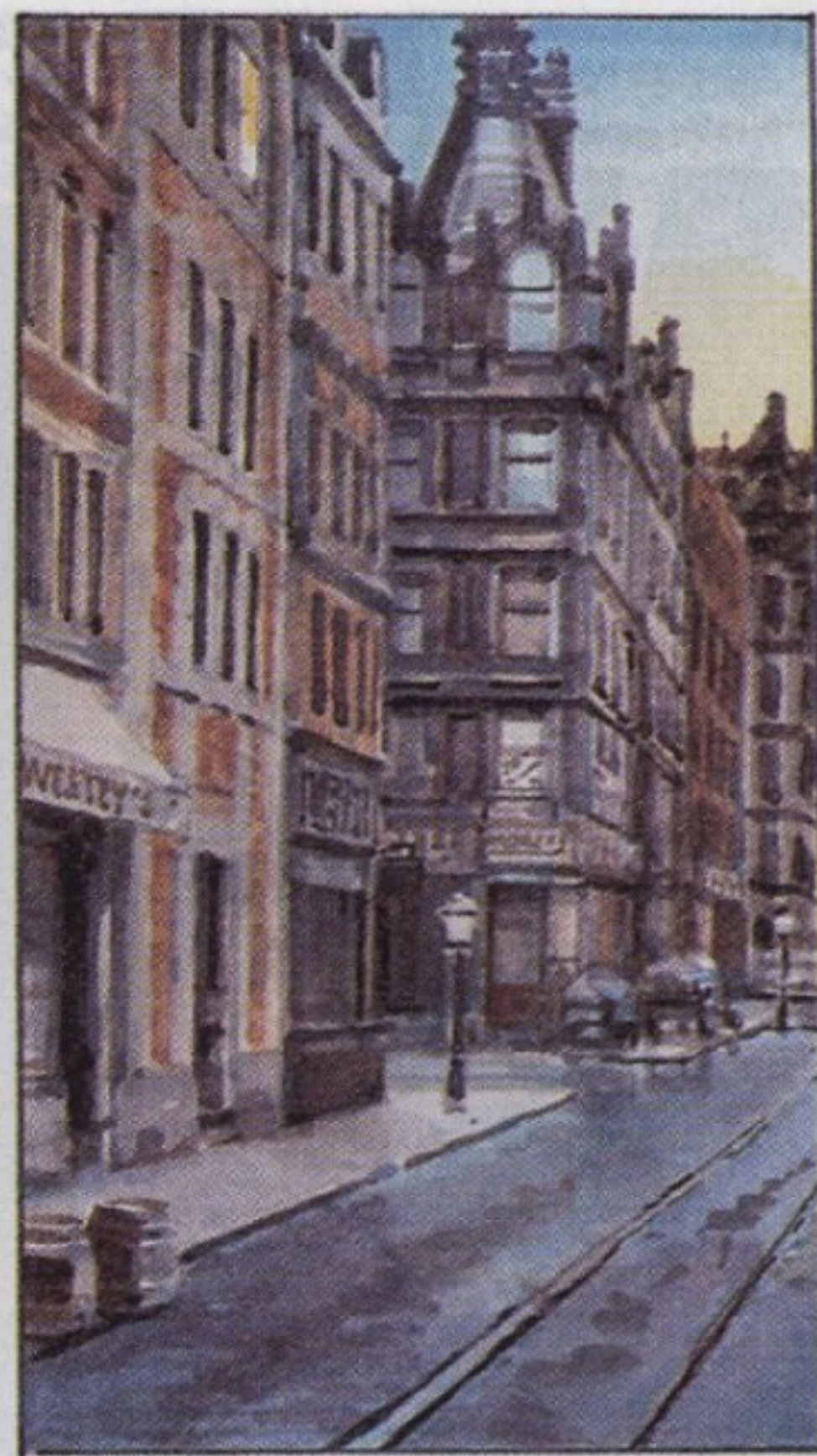

ЛОНДОН 1864...

ОХ, ГОСПОДЕ?!
ПА ТО ЗНАЧИ...

БЕТ? ТО СИ
ТИ? АЛИ...

БИЛА ЈЕ
ЖИВА!!!

У ДЕЦЕМБРУ 1875. МАМА ЈЕ ЈОШ БИЛА ЖИВА!
ЗАШТО СТЕ НАМ РЕКЛИ ДА ЈЕ УМРЛА КАД МИ ЈЕ
БИЛО ДВЕ ГОДИНЕ?! ЗАШТО?!

ШТА ТО
ПРИЧАШ? О...
О ЧЕМУ
ГОВОРИШ?

ГОВОРИМ О СВИМ ОНИМ ЛАЗИМА, ОНИМ
ЧУДОВИШНИМ ПРЕКУТКИВАЊИМА И
НЕПОДНОШЛИВИМ ТАЈНАМА!!!

ТИ...

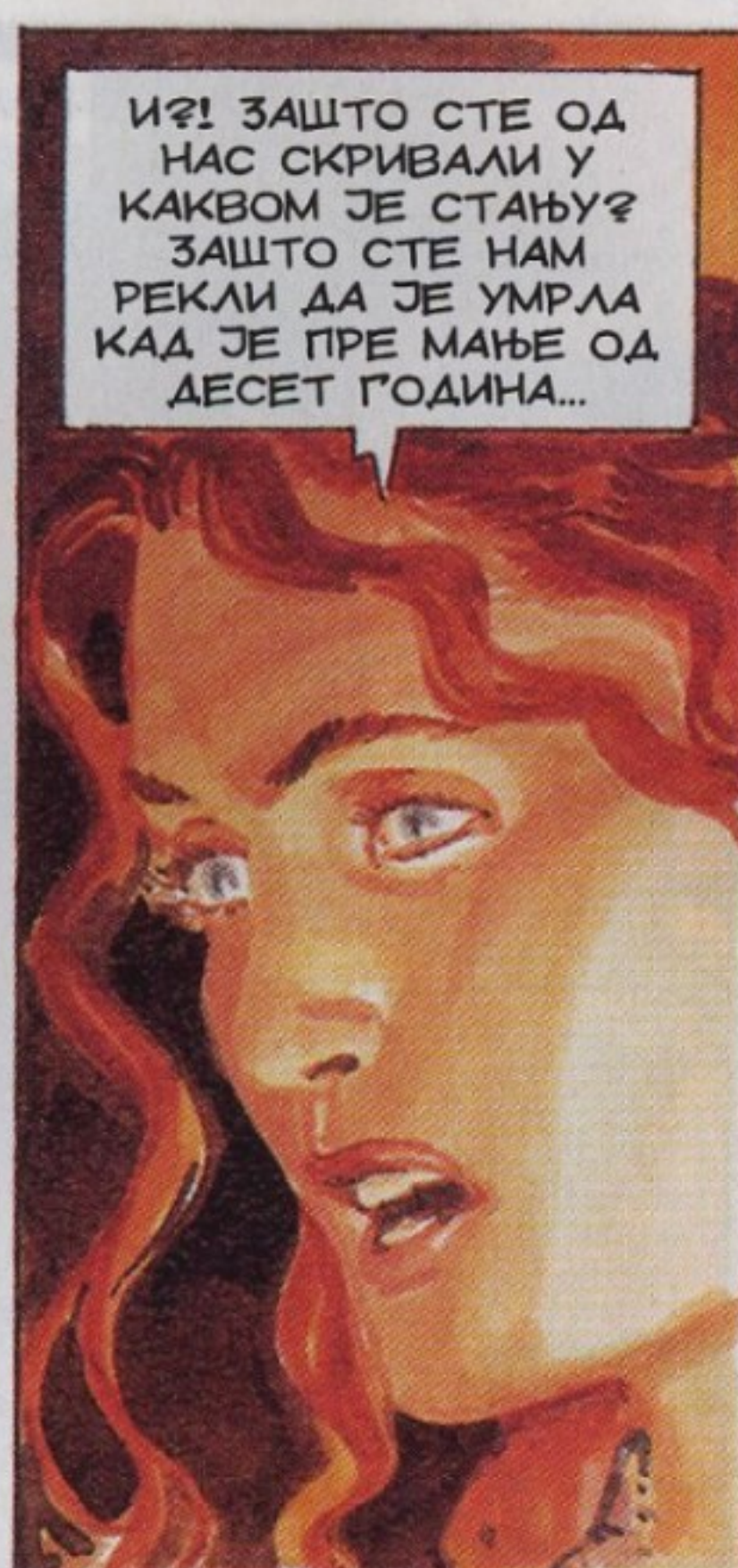
ПРЕТУРАЛА СИ ПО
ХАРТИЈАМА СВОГ ОЦА?

ДА!

И ПРОЧИТАЛА САМ ПРИПОВЕСТ КОЈУ ЈЕ НАПИСАО ЧАРЛСОВ
БРАТ О ЕКСПЕДИЦИЈИ У КАНДАПУР! О ОНОЈ ТРАГЕДИЈИ
БЕЗ И РАЗЛОГА КОЈА ЈЕ ГУРНУЛА „МАМИЦУ“ У ЛУДИЛО!

ООХ, НЕ! САМЈУЕЛ ЈЕ, ДАКЛЕ, НАПИСАО... И...
ОН ТИ ЈЕ... ОХ! НЕ МОГУ ДА ВЕРУЈЕМ!?

И?! ЗАШТО СТЕ ОД
НАС СКРИВАЛИ У
КАКВОМ ЈЕ СТАЊУ?
ЗАШТО СТЕ НАМ
РЕКЛИ ДА ЈЕ УМРЛА
КАД ЈЕ ПРЕ МАЊЕ ОД
ДЕСЕТ ГОДИНА...

GOD'S DEATH! МОЖДА ЈЕ...
МОЖДА ЈЕ ЈОШ ЖИВА???

НИЈЕ... ЏЕЈН
ЈЕ УМРЛА!

УМРЛА
ЈЕ ПРЕ...

КАКО ДА ТИ ВЕРУЈЕМ?! КАКО ДА ТИ ВЕРУЈЕМ
НАКОН СВИХ ЛАЗИ КОЈЕ СИ ИЗГОВОРИЛА?!
ЈЕ ЛИ?! КАКО ДА ТИ ВЕРУЈЕМ??!

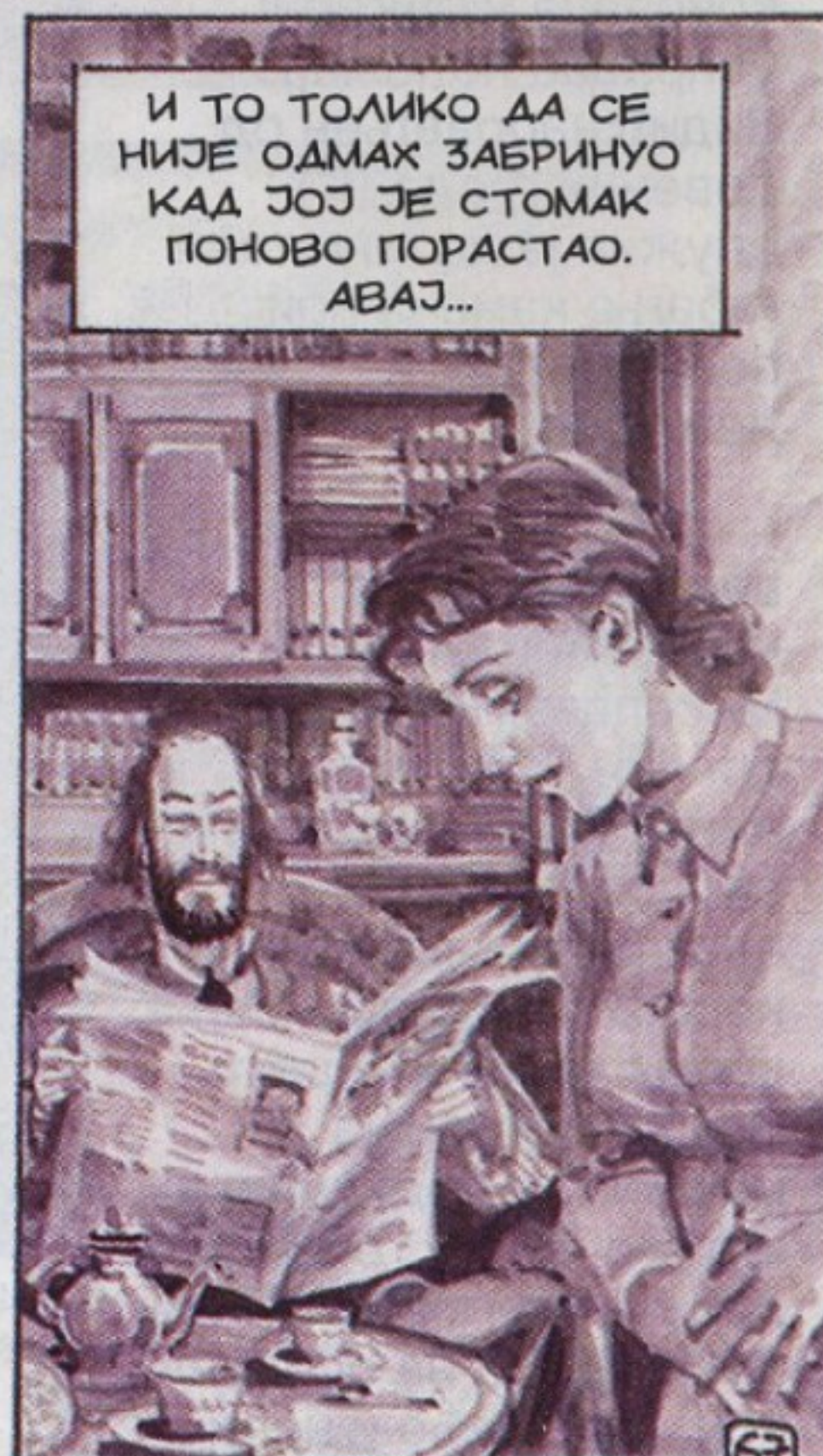
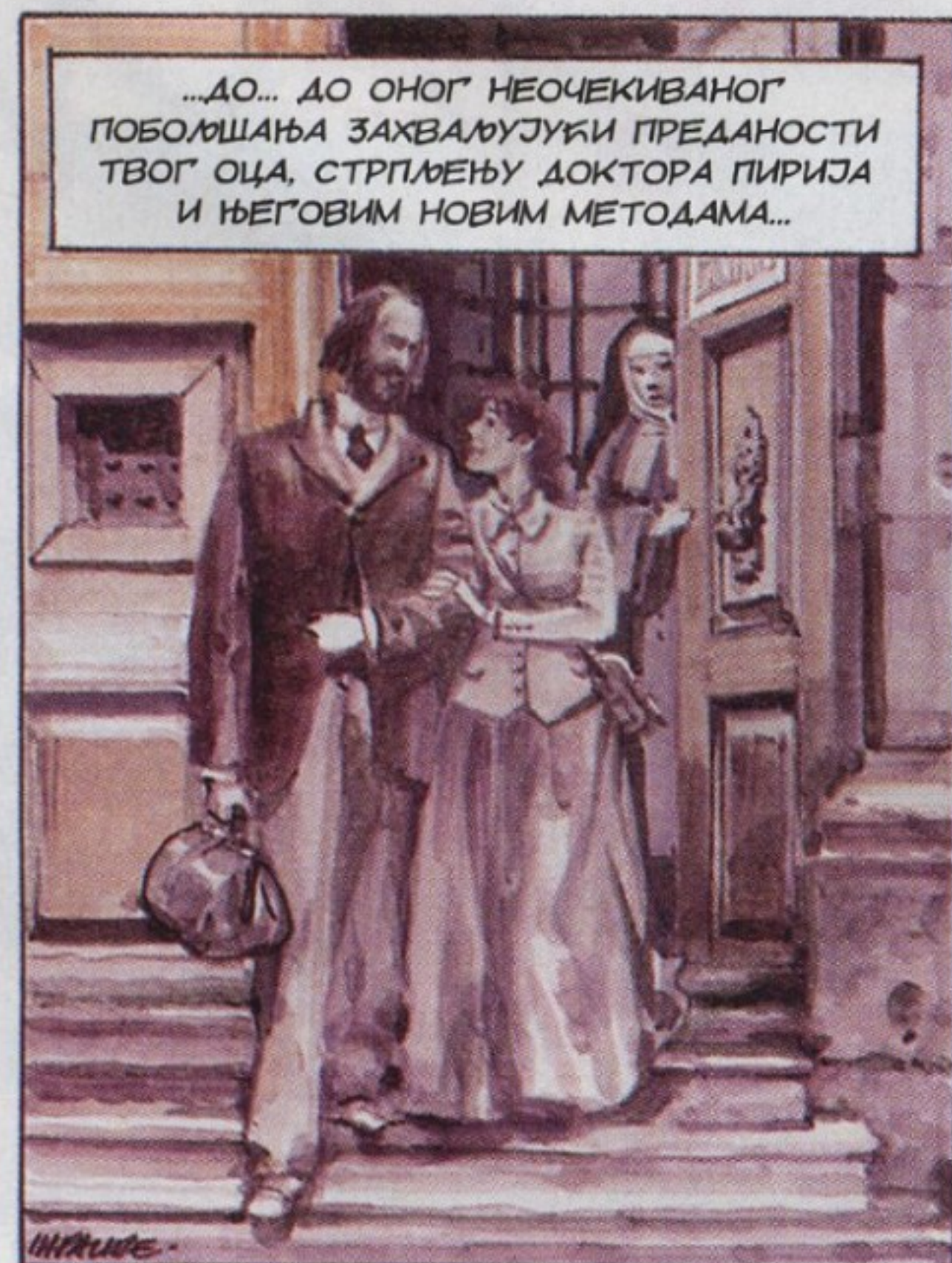
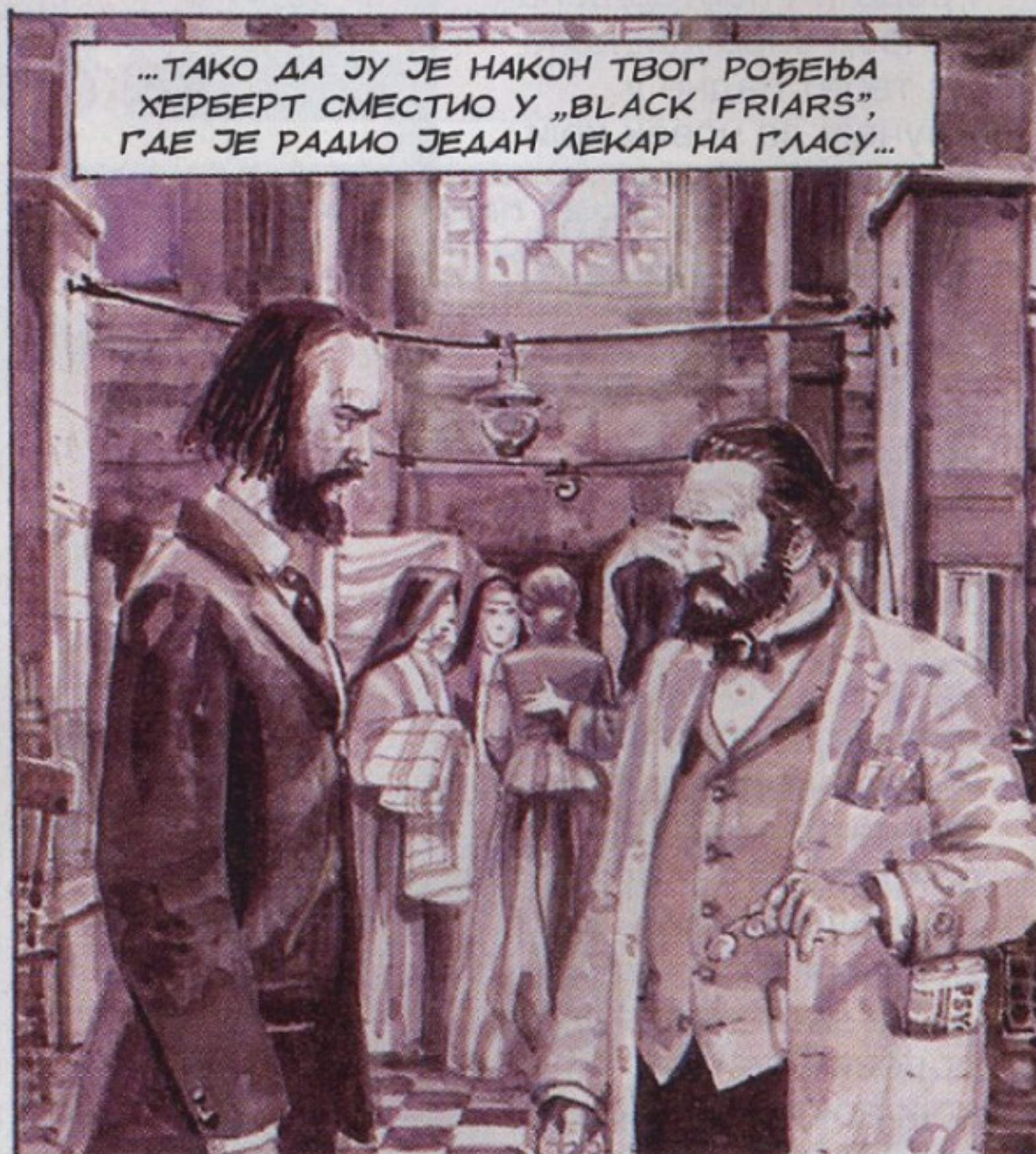
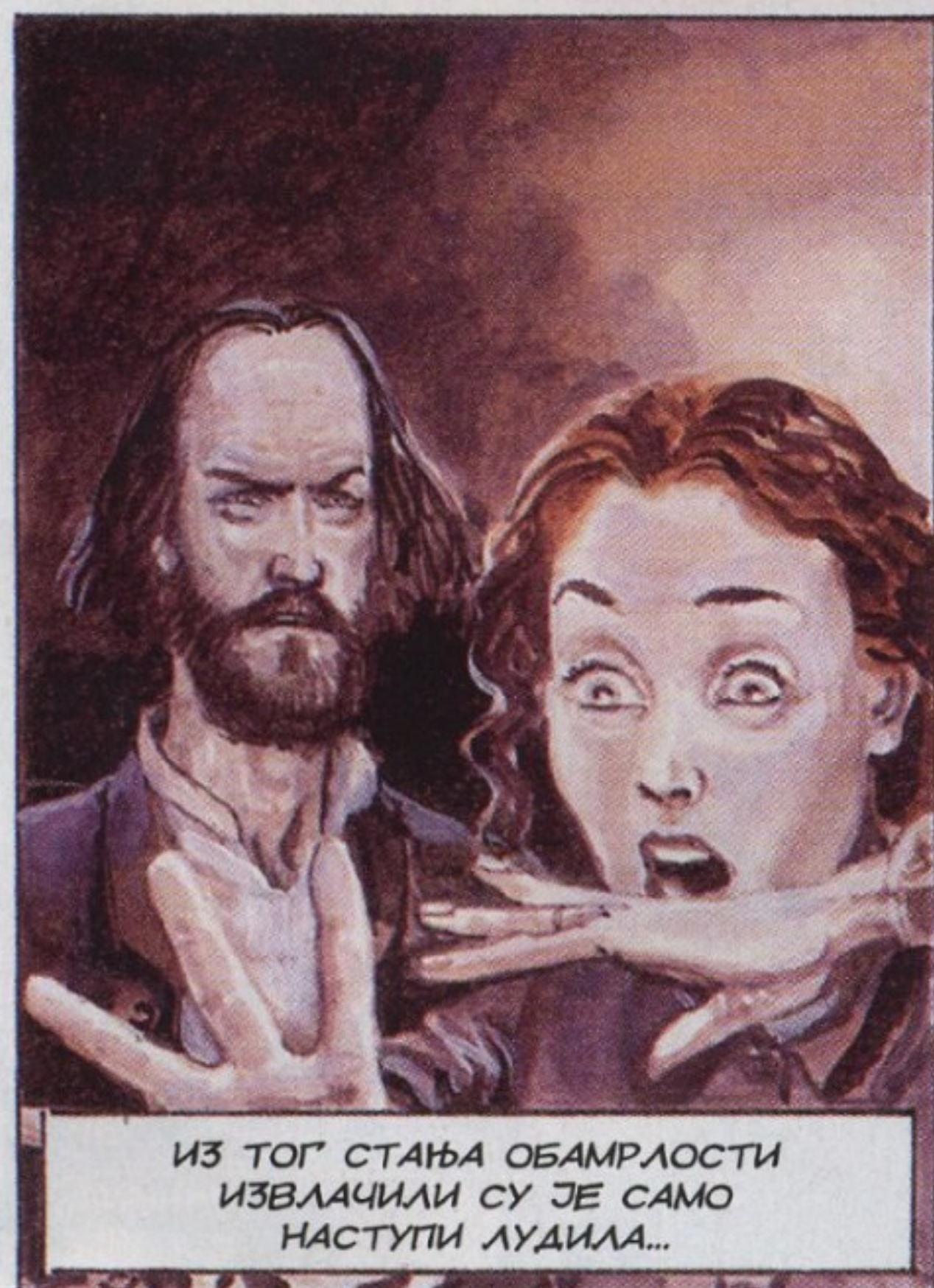
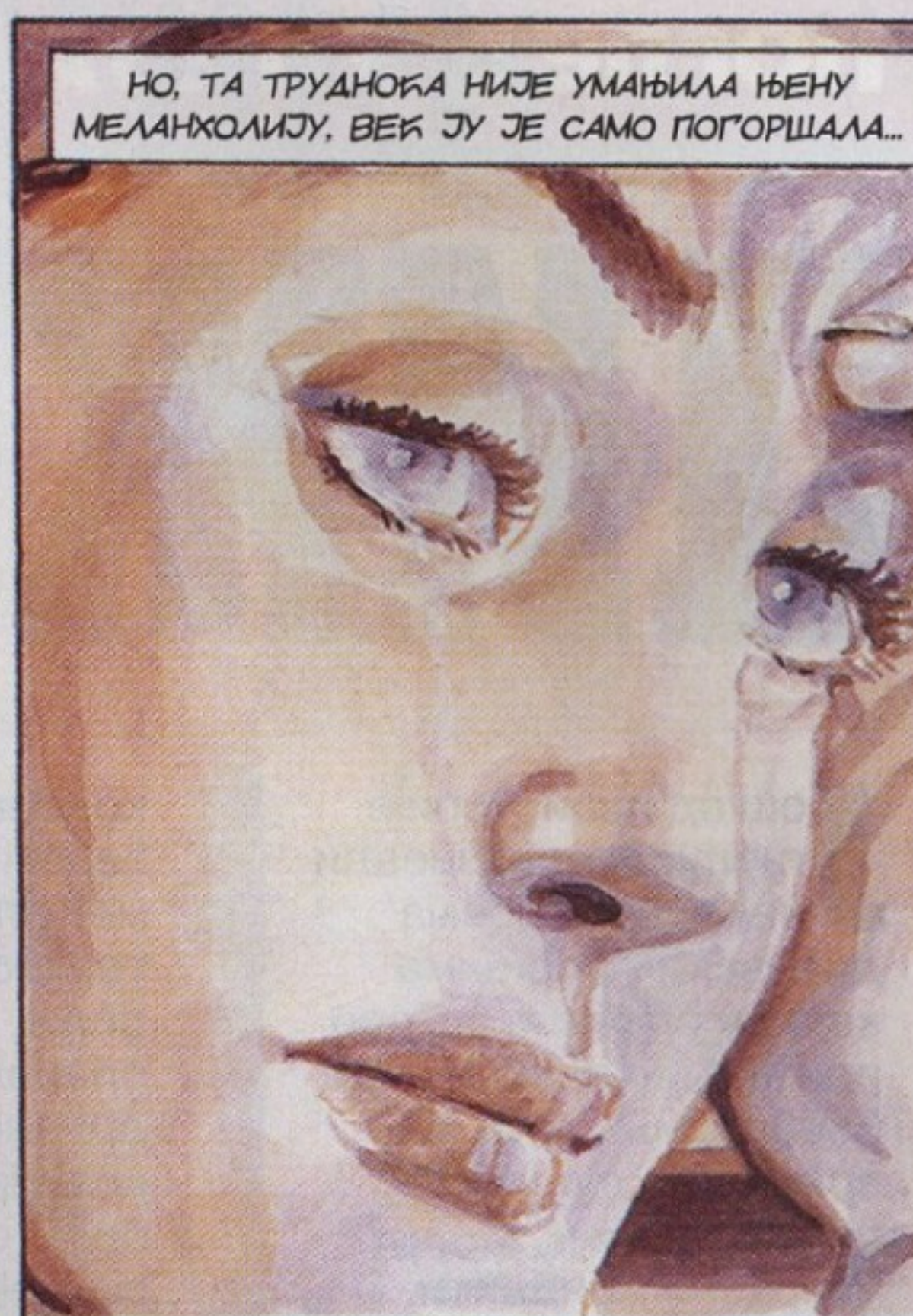
ЕЛИЗАБЕТ! ПРЕСТАНИ... ПРЕКЛИЊЕМ ТЕ...

ПРЕКЛИ-
ЊЕМ ТЕ...

66

ДИЖИ, ДИЖИ...

Још од праисторије, људи су показивали наклоност према дивовским здањима која су славила богове или моћнике. Ипак, пре 6500 година, што је време кад су се појавили први усправни монолити, није било баш једноставно померати камене блокове тешке неколико тона.

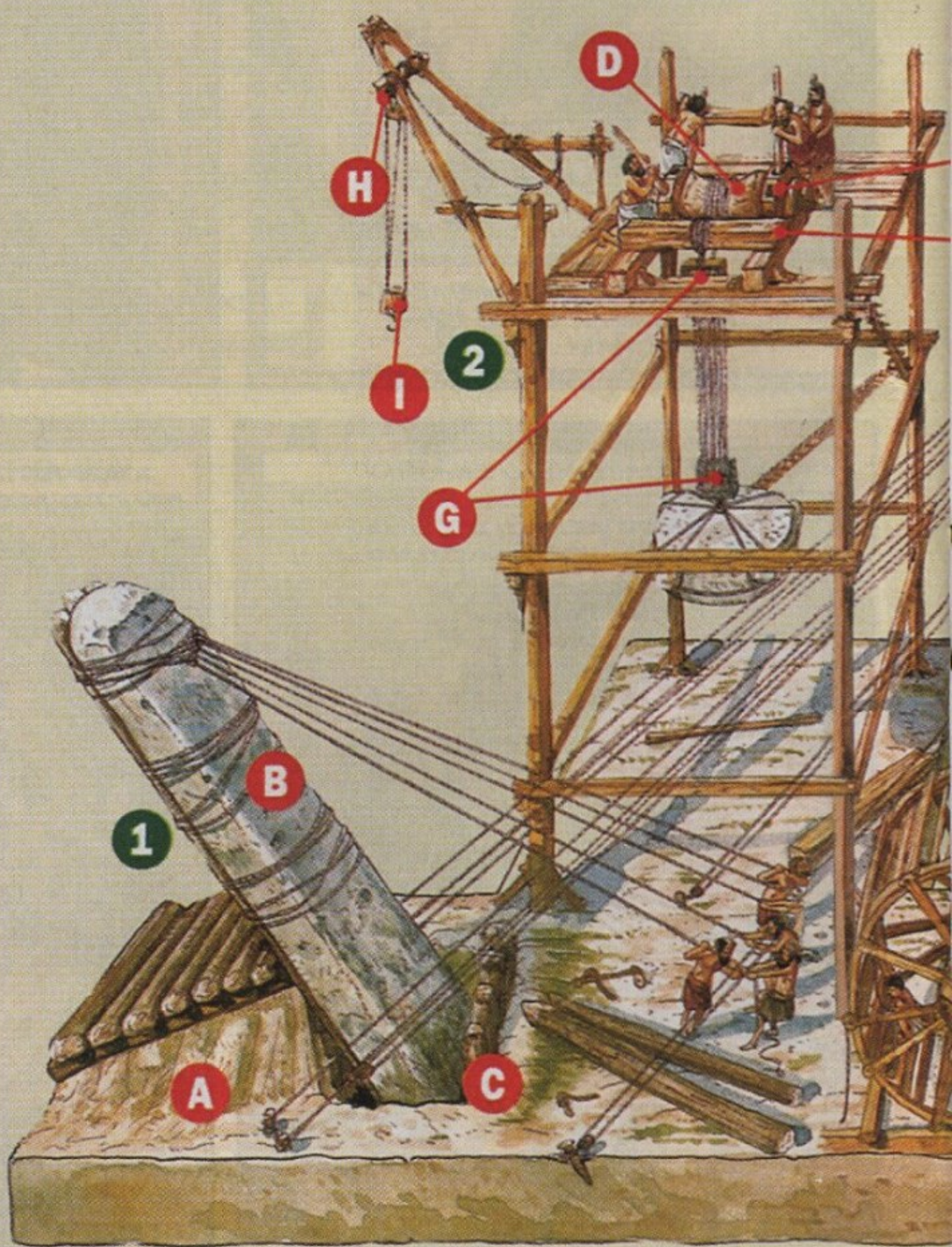
Египћани. У доба грађења великих пирамида пре око 4500 година, терет се најчешће подизао полугом (1) и то системом повлачења. Камени блок се „довозио“ котрљањем преко дрвених балвана и то чак са удаљености од неколико десетина километара. Уз помоћ стрме равни (рампе), направљене од земље и дрвета (А), камени блок (Б) сместио би се у рупу ископану у тлу, а потом снагом људских руку уз помоћ конопаца уздигао у усправан положај. Зидић направљен од дрвених греда (С) служио је да заустави гибање камена при постављању у лежиште.

Грци. Чекрк и витло (2) вероватно су се користили још у Месопотамији, али древни Грци су ове алатке причвршћене на високим дрвеним платформама сигурно користили за подизање веома тешких терета. Најједноставнија машина за подизање је катурача (D), точак од дрвета или метала који се намешта на осовину која се окреће и навија

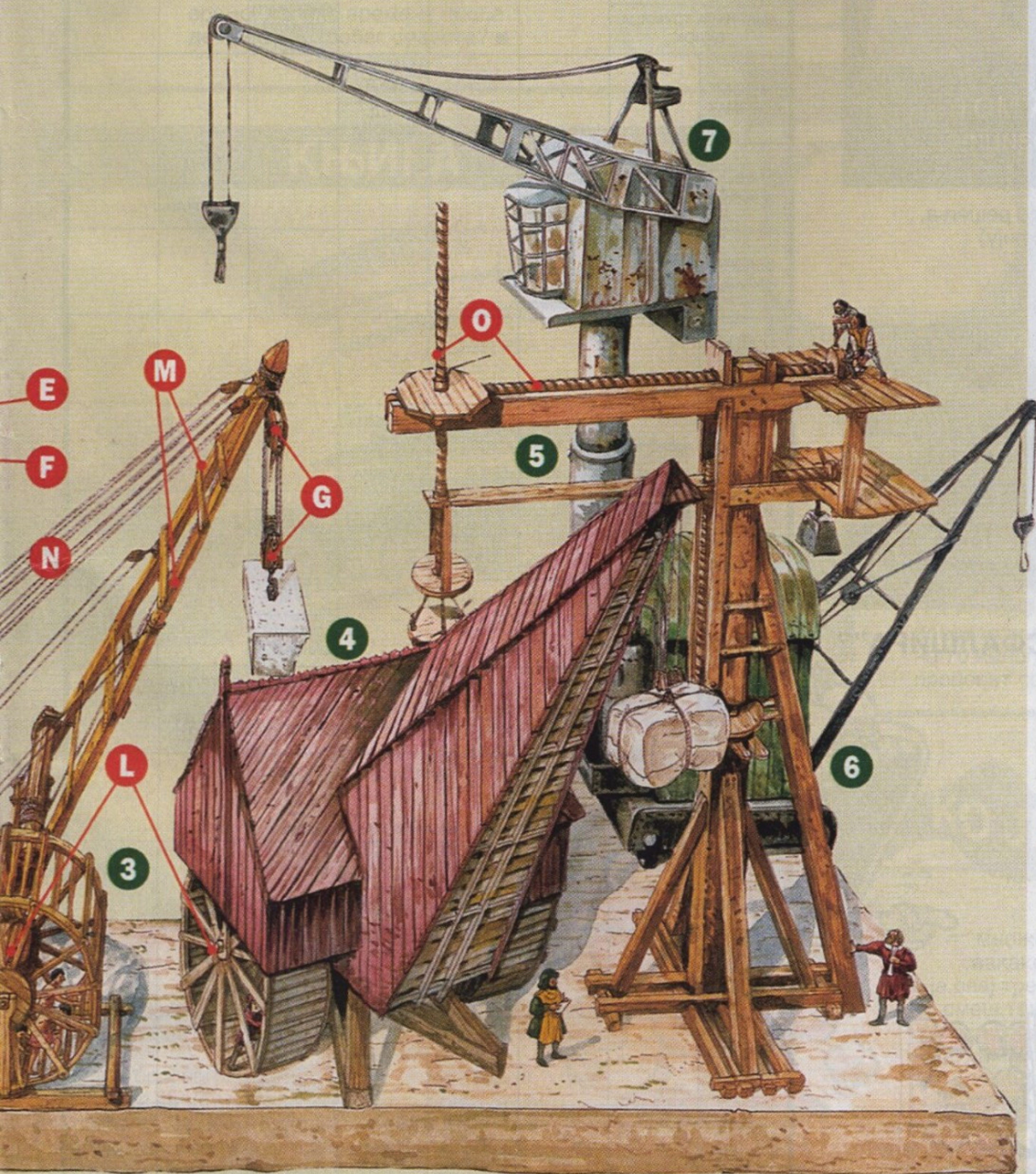
конопац који подиже терет. Тај предмет, међутим, не може бити тежи од особе која га диже, па је посао олакшан убацивањем дрвених ручки (Е) на катурачу, које попут полуге смањују снагу потребну за овај посао. Греда (F) постављена испред спречавала је да терет падне у случају да човек који окреће катурачу испусти ручку. Да би се снага подизања увећала, на катурачу се додавала противтежа (G). Најједноставније катураче имају једну причвршћену куку (H) и једну покретну (I).

Римљани. Стари народи, а посебно Римљани (3) приметили су да покретање катураче помоћу великих дрвених ручки може да се замени великим дрвеним точком (L) који покреће тежина тела људи који се у њему крећу (као играчка за мишеве у кавезу). Ови точкови били су причвршћени за две дугачке греде (M) спојене на врху а размакнуте при дну. Ове греде су се држале у одређеном положају захваљујући утегама (N) које су омогућавале да се мења нагиб, то јест угао под којим стоје. Ова врста дизалице остала је непромењена током целог средњег века, па све до 19. stoleћа. Могу се видети на сликама и гравирама из 19. века, поготово кад приказују луке и претовар робе.

Од полуга и рампи до савремених дизалица, човек је одвајкада тежио да гради велике грађевине и смишља начине како ће то да постигне

ИЗ СВЕ СНАГЕ

Готика. Управо у великој белгијској луци Бриж била је постављена једна од првих оваквих дизалица с два точка (4). Заштићена дрвеним кровом, била је одигнута од тла и могла да се okreће сама око себе померајући а не само подижући терет.

Ренесанса. Током ренесансе отишло се корак даље кад је Филипо Брунелески измислио дизалицу која је подизала, окретала и могла да приближава и удаљава терет. Постоје различити цртежи те дизалице, међу којима је неке направио Леонардо да Винчи (5), а они су нам омогућили да данас знамо како је изгледала механика заснована на систему завртња у облику издужене спирале (0).

Индустријско доба. С индустријском револуцијом машине за подизање терета постале су гвоздени цинови, али не много различити од античких дизалица. Систем чекрка и утега остао је потпуно исти, само се променила снага дизања: прво помоћу парне машине (6), као што је ова мала дизалица која се кретала железничким колосецима, а потом на течно гориво и струју као што је овај модел из педесетих година (7), који је мењао висину захваљујући хидрауличном систему подизања ваљкова ■

ЕНИГМАТИКА

ДВА МУЗИЧКА АНАГРАМА

О, СВЕЧАНА СЕ ТЕМА...
примећује у овом Бетовеновом
делу.

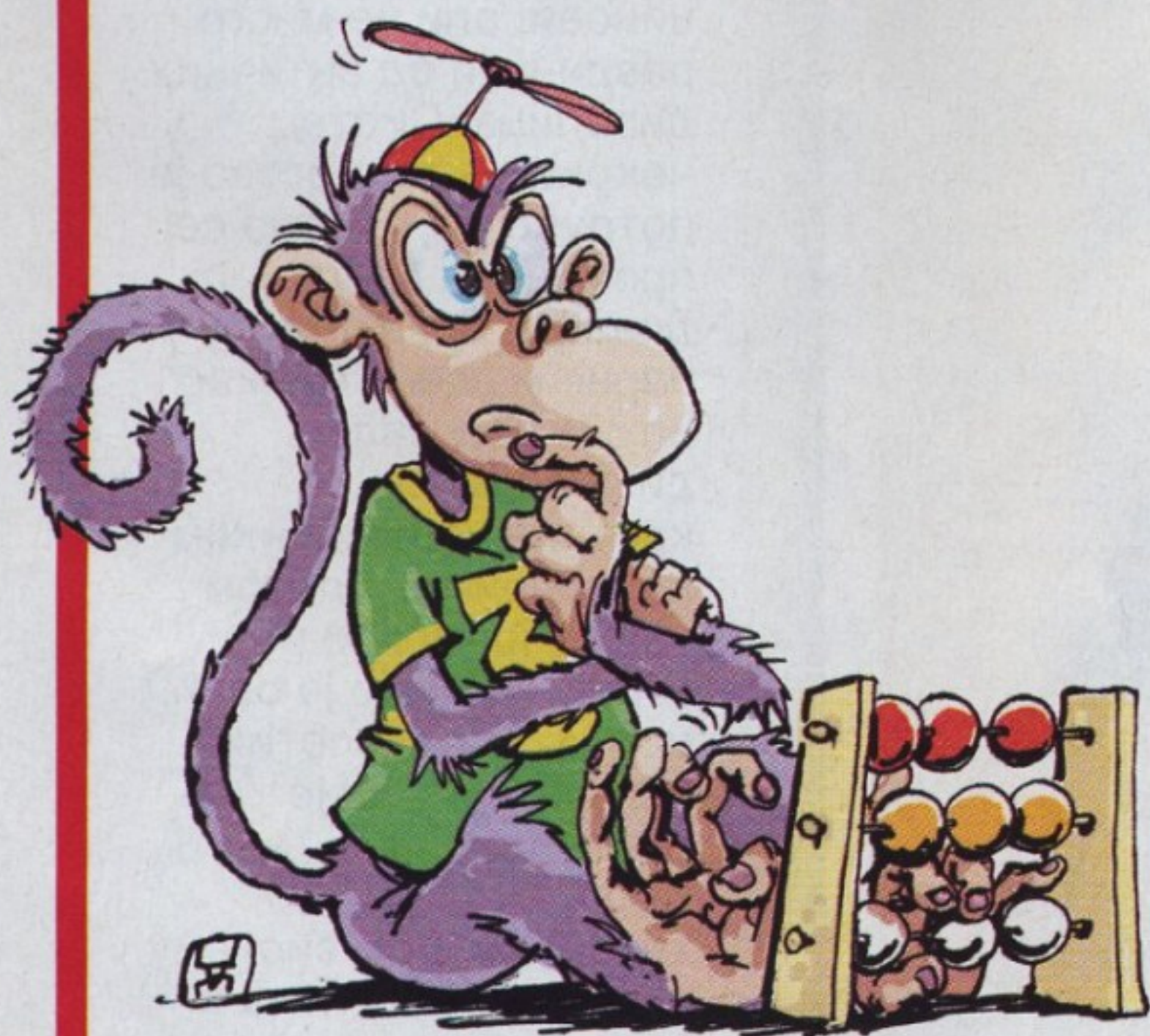
УКАЗАЛИ НАМ НА МОЋ...
Моцартове композиције.

(Да бисте лакше дошли до решења,
погледајте фотографију)

АНАГРАМ

ГДЕ ТО КЛУБ „ИСФАЛШИРА“?

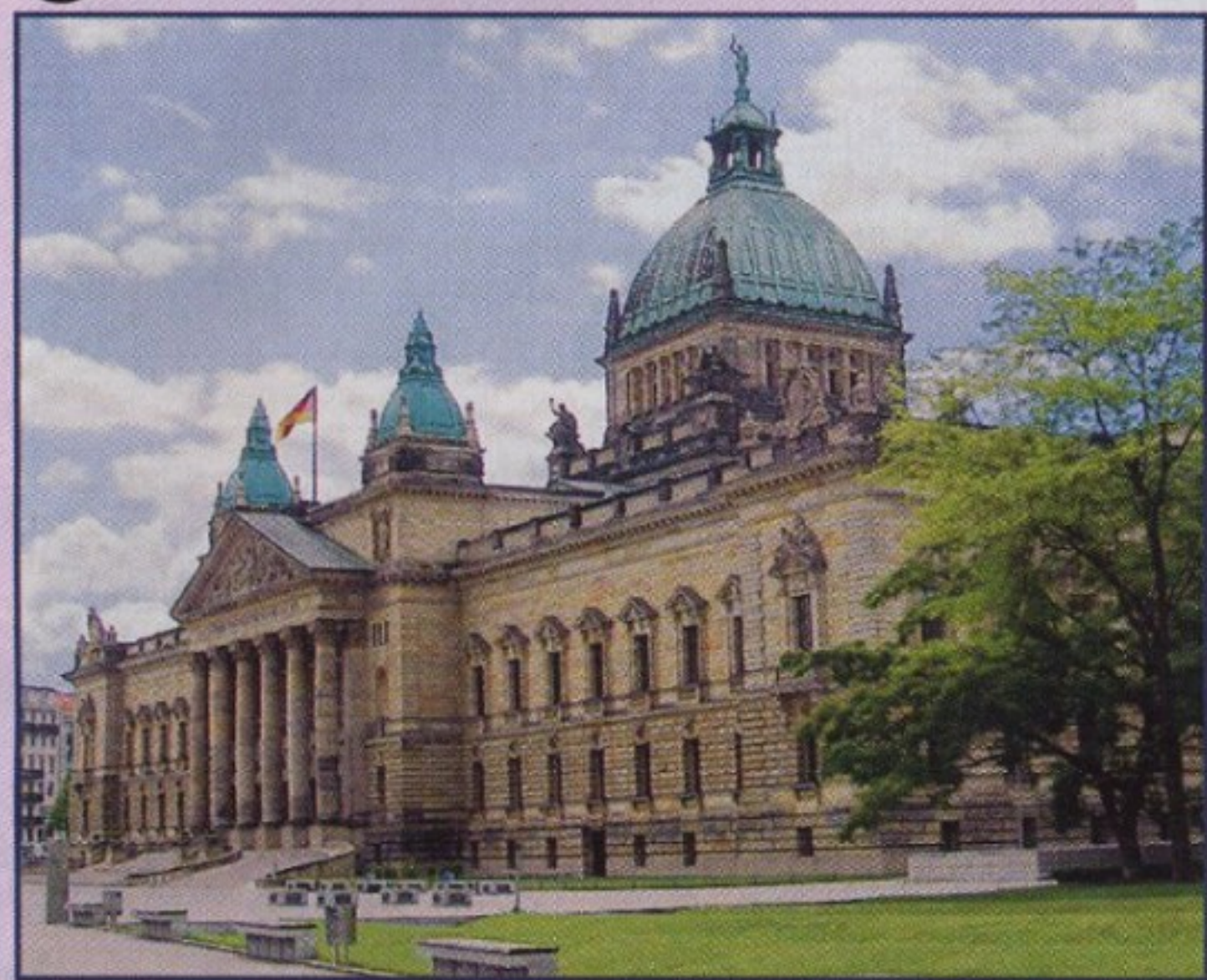

СКАНДИНАВКА

ГРАДОВИ У НЕМАЧКОЈ	ЛИТЕ- РАРНИ ДЕТЕКТИВ ПОАРО	УДАРАЦ ОДОЗДО У БРАДУ (мн.)	ЕКСПЛО- ЗИВНА ТЕЛА	БРОМ	УРУГВАЈ	СУПРОТНО ДЕЈСТВО (лат.)	ШАХОВС- КИ ВЕЛЕ- МАЈСТОР КАМСКИ
ГРАД СА СЛИКЕ БРОЈ 1							
ОБЛАСТ У ГРЧКОЈ					Е. А. ДОДАТАК ФОТО- АПРАТУ		
ЉУТИ КОРЕН				МАЉ БУБУЉИ- ЦА НА КОЖИ			
ЖЕНА ПОТОМАК ЕВРОП- ЉАНА У Ј. АМЕРИЦИ							
24. И 12. СЛОВО АЗБУКЕ			СЕДИШТЕ БИЦИКЛА РЕКА У СИБИРУ				НЕМАН ИЗ ГРЧКОГ МИТА
ГРАД НА СЛИЦИ БРОЈ 2							
ДИВЉА РУЖА					Ј. О. АМЕРИЧКИ ГЛУМАЦ КАРЛ		
АМЕРИЧКА ГЛУМИЦА БУЛОК							
МУШКИ ПОТОМАК				МАРЉИ- ВОСТ РЕД КОЛОНА			
ПРВО СЛОВО		ИНОСЛАВА САВЕЗ АРАПСКИХ ДРЖАВА				ГРАМ НЕДУЖАН	
СКЛОНО НАСИЉУ							
ГРАД НА СЛИЦИ БРОЈ 3							
МЕСТО БЛАЖЕН- СТВА				ГЛУМИЦА РАС НАМЕНА			
ИНИЦИ- ЈАЛИ БАЛЕРИНЕ ПАВЛОВЕ			СНОВИ АОНАЦ				ВРСТА СЛИКАР- СКЕ БОЈЕ
ГРАДОВИ У НЕМАЧКОЈ	ЧИТАВ ЗНАК, ГРБ				Н. Т. СЛИКАР САЛВАДОР		
САЗВУЧЈЕ ТОНОВА						ЕНЕРГИЈА МАЛИ ЈЕЖ, ЈЕЖИЋ	
ГРАД НА СЛИЦИ БРОЈ 4							
2. И 13. СЛОВО АЗБУКЕ			ГРАД У СИРИЈИ ДРЖАВНИК ТОМАС				
ТАНКА КОВНА ПЛОЧА				СЛОВО СТАРЕ АЗБУКЕ НАТРИЈУМ			
РЕДИТЕЉ САВИН					ЗЕМЉИШ- НА МЕРА СЕКУНДА		
ВРСТА КРУПНЕ ВИШЊЕ							

1

2

3

4

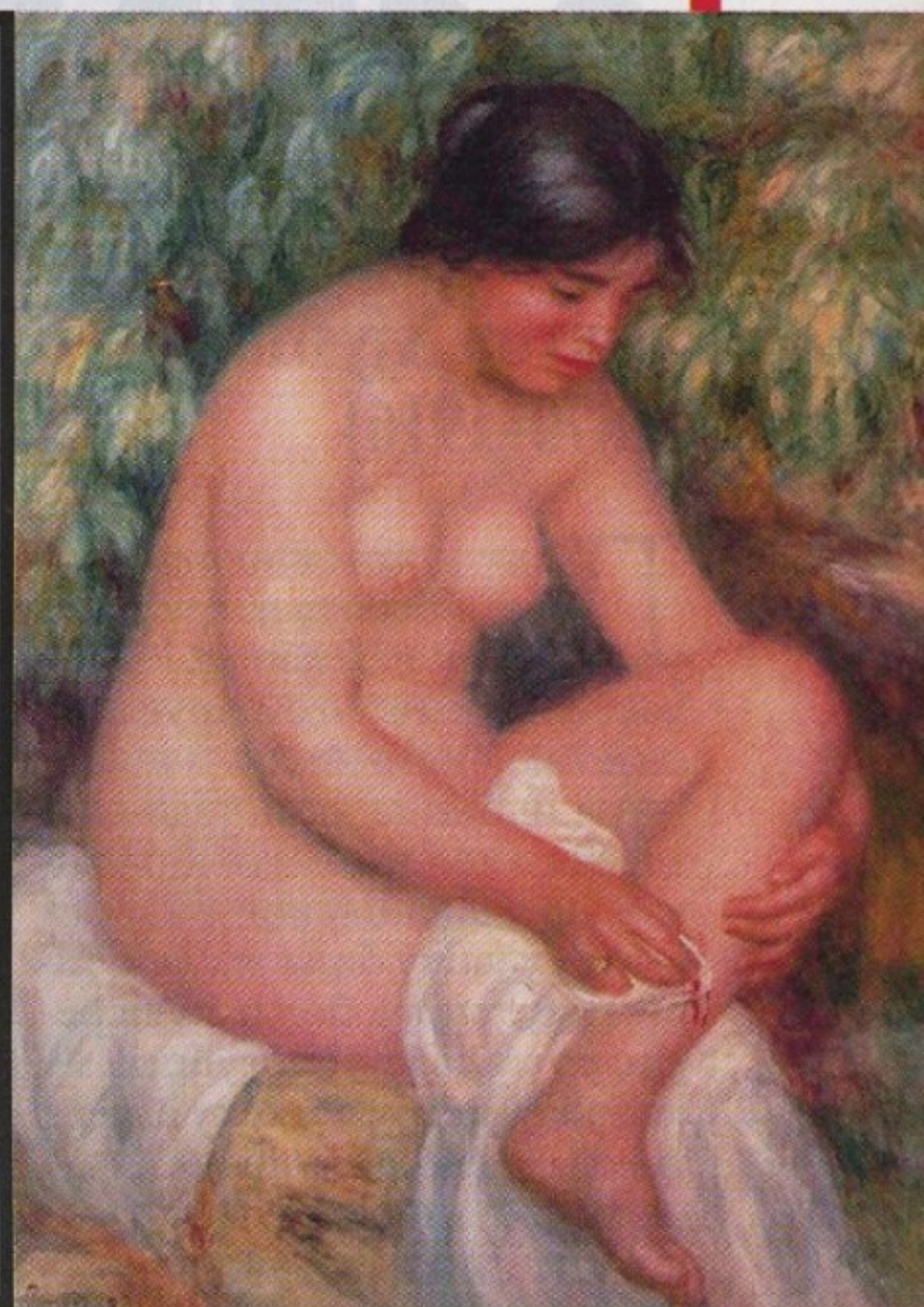
БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								

Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Врста сувог теста (0), 2. Другови у струци (2), 3. Назив слике (0), 4. Холандски фудбалер, Јап – Име редитеља Пекинпоа (1), 5. Најчешћи везник – Кубански државник, Фидел (1), 6. Начин понашања (фр.) – Ознака за неутрон (2), 7. Радне собе (0), 8. Неман – Име глумице Бенинг (1), 9. Члан Већа старца у старом Риму (1), 10. Врста загонетке (мн.) (0), 11. 28. и 18. слово азбуке – Правописни знак, запета (1) ■

УСПРАВНО: 1. Ознака за метар – Грчко слово – Коњ који учествује у касачким тркама (2), 2. Оштар нагласак – Мало, ситно (1), 3. Чувена плажа у Рио де Жанеиру (1), 4. Германско племе – Андска група земаља (скр.) (1), 5. Део реченице – Славни амерички певач и глумац, Френк (1), 6. Име и презиме француског сликара, аутора слике (0), 7. Некадашњи немачки фудбалер, Гинтер – Топли извори, бање (грч) (1), 8. Ознака за исток – Врста експлозива – Иницијали некадашњег фудбалера Заморана (2) ■

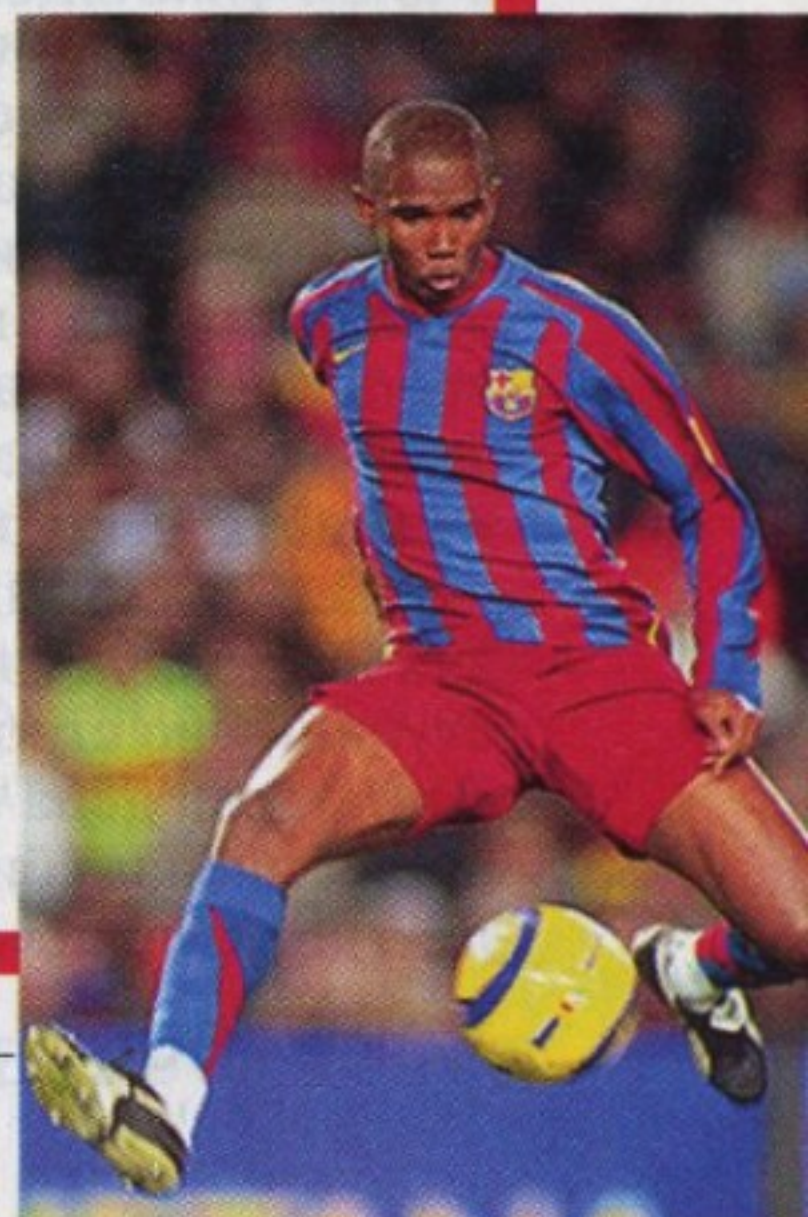

УКРШТЕНИЦА

1	2	3	4	5		6	7	8	9
10						11			
12						13			
14				15					16
17			18		19				
20							21		

УСПРАВНО: 1. Радници који сређују собе у хотелима, 2. Планина у Турској, 3. Име певачице Његомир, 4. Немачки кореограф и балетски играч, Курт, 5. Један од главних нордијских богова, 6. Италијански редитељ, Серђо, 7. Намесник у покрајини (грч.), 8. Позориште, 9. Ознака за Орегон, 13. Отмена жена (енг.), 16. Стари Словен, 18. Иницијали шахисте Ласкера ■

ВОДОРАВНО: 1. Име и презиме фудбалера са слике, 10. Светао круг око главе свеца, 11. Врста гаса, етар, 12. Клуб фудбалера са слике, 14. Име рели-возача Ватанена, 15. Име глумице Улмански, 17. Део тела између врата и руке, 19. Несташан дечак, 20. Прастановници Италије, 21. Врста ловачког пса ■

ЗА ЧИТАЊЕ И УЖИВАЊЕ

ОСТАВА ЗА СТАРУДИЈУ

Хектор Хју Манро – Саки
(1870–1916)

Децу је требало одвести, као посебну награду, на песак у Џегборо. Николас неће бити у том друштву, он је био у немилости. Баш тог јутра одбио је да поједе свој здрави хлеб и млеко због изглед неоснованог разлога што је у њему била жаба. Старији, мудрији и бољи људи рекли су му да је немогуће да му је жаба у хлебу и млеку и да не треба да прича глупости. Он је ипак наставио да говори оно што је изгледало као највећа глупост и описао с много појединости боју и особине наводне жабе. Драматични део случаја био је тај што је у посуди с Николасовим хлебом и млеком стварно била жаба, он ју је сам тамо ставио, тако да је осећао да има право да зна нешто о њој. Грех узимања жабе из баште и стављања у посуду здравог хлеба и млека био је увеличан надугачко и нашироко, али чињеница која је била најјаснија у читавом догађају, како је изгледало у Николасовој глави, било је то што се показало да су старији, мудрији и бољи људи у дубокој заблуди што се тиче ствари о којима су се изразили с крајњом сигурношћу.

– Рекли сте да је немогуће да жаба буде у мом хлебу и млеку; у мом хлебу и млеку била је жаба – понављао је он с упорношћу искусног тактичара који не намерава да се склони с повољног тла.

И тако је требало да његов рођак и рођака и сасвим незанимљиви млађи брат тог поподнева буду одведени на песак у Џегборо, а он да остане у кући. Тетка његових рођака, која је настојала, по неовлашћено растегнутој машти, да се произведе и у његову тетку, брзо је смислила излет у Џегборо да би на Николаса оставила утисак о ужитку који је грешком пропустио због свог срамотног понашања за доручком. Била јој је навика кад год неко од деце нешто скриви, да смисли нешто празничне природе из чега би преступник био строго искључен. Ако су сва деца заједно згрешила изненада би их обавестили о циркусу у суседном граду,

четрдесет четири

Илустровао
Душан
Павлић

циркусу неизмерних вредности с небројеним слоновима, у којој је требало, да није било њихове неваљалости, да их одведу тог истог дана.

С Николасове стране очекивало се неколико поштених суза када је дошао тренутак да експедиција крене. У ствари, плакала је само рођака која је прилично болно огребла колено о степеник кочије док се пела да уђе.

– Како је урлала – рекао је Николас весело док је друштво одлазило без трага веселости која би требало да га прати.

– Ускоро ће је проћи – рекла је самозвана тетка. – Биће то сјајно поподне за јурцање по том дивном песку. Како ће уживати!

– Боби неће баш пуно уживати, а неће много ни јурцати – рече Николас с тмурним сме-

хом. – Жуљају га чизме. Пресуке су му.

– Зашто ми није рекао да га жуљају? – питала је тетка помало кисело.

– Рекао ти је двапут, али га ниси слушала. Ти често не слушаш кад ти говоримо важне ствари.

– Не смеш да идеш у башту с огроздом – рекла је тетка, мењајући тему.

– Због чега? – питао је Николас.

– Зато што си у немилости – рекла је тетка охоло.

Николас није признавао беспрекорност овог резонувања, осећао се савршено способним да буде у немилости и да буде у башти с огроздом у истом тренутку. Лице му је добило израз приличне тврдоглавости. Тетки је било јасно да је одлучан да оде у башту с огроздом „само“, како је за себе приметила, „јер сам му ја рекла да не сме“.

Башта с огроздом имала је двоја улазна врата и кад би неко мало створење као Николас могло да се ушуња унутра, могло би успешно да нестане из вида међу заштитничким растинем артичока, прutowима малина и грмовима воћа. Тетка је имала доста других ствари да ради тог поподнева, али провела је сат-два у безначајним баштенским пословима међу лејама и бокорима цвећа да би могла да посматра двоја врата

није веровао у полагање превише поверења у срећу и случај. Кључ се тешко окренуо у брави, али се окренуо. Врата су се отворила и Николас се нашао у непознатој земљи у поређењу с којом је башта с огроздом била бљутаво задовољство, пуко материјално уживање.

Врло често је Николас замишљао каква би остава за старудију могла да буде, та област која је била тако брижљиво заклоњена од младих очију и о којој су питања остала без одговора. Била је онаква какву је и очекивао. Прво, била је велика и нејасно осветљена, једини извор светлости био је високи прозор који се отварао у забрањену башту. Друго, било је то складиште незамисливих блага. Такозвана тетка била је једна од оних који мисле да се ствари кваре употребом и поверила их је прашини и влази уместо да их сачува. Такви делови куће, колико је Николас знао, били су прилично пусти и невесели, али овде су биле дивне ствари у којима су очи уживале. Прво и најважније, ту је био комад уокви-

рене таписерије која је очито требало да буде заклон за камин. За Николаса то је била жива, дишућа прича; сео је на замотуљак индијских завеса које су сијале у дивним бојама под слојем прашине и упијао све појединости слике с таписерије. Човек одевен у ловачко одело неког далеког времена, управо је пробо јелена стрелом. Није му било тешко да га погоди јер је јелен био на само два корака од њега. У густом растинју које је слика приказивала није му било тешко да се пришуња јелену који је пасео, а два пса с тачкицама која су скакала да се придруже потери очито су била извезбана да остану иза ловца док овај одапиње стрелу. Тај део слике био је једноставан, иако занимљив, али, да ли је ловац видео оно што је видео Николас, да кроз шуму четири вука јуре у његовом правцу? Могло их је бити и више од четири, скривених међу дрвећем, а у сваком случају да ли би човек и његови пси могли да се изборе с четири вука ако их ови нападу? Човеку су остале само још две стреле у тоболцу, а могао је да промаши једном или обема. Све што је неко могао да зна о његовој вештини гађања било је то да може да погоди великог јелена са смешно мале раздаљине. Николас је седео много драгоцених минута промишљајући о могућностима те сцене, на-

гињао је мислима како има више од четири вука и да су човек и пси у великој опасности.

Али ту су били и други чаробни и занимљиви предмети који су захтевали његову тренутну пажњу, били су ту старински завијени свећњаци у облику змија, и порцелански чајник у облику патке из чијег је отвореног кљуна требало да тече чај. Како је досадно и безоблично изгледао чајник из дечје собе у поређењу с њим! А ту је била и изрезбарена кутија од сандаловине препуна миришљаве вате, а између слојева вате биле су месингане фигурице, бикови згрбљених вратова, и паунови и вилењаци, бајни за гледање и држање. Мање обећавајући изглед имала је велика квадратна књига обичних црних корица. Николас је завирио у њу и, гле, била је пуна шарених слика птица. И то каквих птица! У башти, и по стазама кад је шетао, Николас је наишао на неколико птица од којих су највеће биле понека сврака или шумски голубови. Овде су биле чапље и дробље, јастребови, тукани, букавци, шумске ђурке, ибиси, златни фазани, читава галерија портрета створења о којима није ни сањао. И док се дивио бојама мандаринске патке и приписивао јој животну историју, теткин глас који је вршишао његово име допро је из баште с огроздом. Постала је сумњичава због његовог дугог нестанка и дошла до закључка да се попео преко зида заклоњен грмљем јоргована – сад га је енергично и прилично безнадежно тражила међу артичокама и малиновим шибљем.

– Николасе, Николасе! – викала је – да си одмах изашао одатле. Нема користи да покушаваш да се сакријеш тамо, све време те видим.

Било је то вероватно први пут у двадесет година да се неко насмешио у тој остави за старудију.

Ускоро је љутито понављање Николасовог имена сменило врштање и вика да неко брзо дође. Николас је затворио књигу, вратио је пажљиво на њено место у углу и отресао прашину с оближње гомиле новина преко ње. Онда се искрао из собе, закључао врата и вратио кључ тачно тамо где га је нашао. Тетка га је још звала кад је ушетао у предњи део баште.

– Ко зове? – упитао је.

– Ја – с друге стране зида зачуо се одговор. – Зар ме ниси чуо? Тражила сам те у башти

с огроздом и упала сам у резервоар за кишницу. Срећом, није било воде у њему, али зидови су клизави и не могу да изађем. Дохвати мале мердевине испод трешње...

– Речено ми је да не смем да идем у башту с огроздом – одмах је рекао Николас.

– Рекла сам ти да не смеш, а сад ти кажем да смеш – зачуо се прилично нестрпљив глас из резервоара за кишницу.

– Твој глас ми не звучи као теткин – приметио је Николас. – Можда си ти нечастиви који ме искушава да будем непослушан. Тетка ми често говори да ме нечастиви искушава, а да ја увек попуштам. Овог пута нећу попустити.

– Не причај глупости – рекла је затвореница у резервоару. – Иди и донеси мердевине.

– Хоће ли бити џема од јагода уз чај? – питао је Николас невинно.

– Наравно да хоће – рекла је тетка, одлучивши за себе да Николас неће добити нимало.

– Сад знам да си ти нечастиви а не тетка – викнуо је Николас радосно. – Кад смо јуче питали тетку има ли џема од јагода рекла је да нема нимало. Ја знам да на полици у остави има четири тегле, јер сам погледао, и наравно да ти знаш да је тамо, али она не зна, јер је рекла да нема. О, ђаволе, открио си се!

Био је необично раскошан осећај моћи разговарати с једном тетком као да разговараш с нечастивим, али Николас је знао, дечјим разумом, да у таквој раскоши не треба превише уживати. Бучно се удаљио и тетку је из резервоара за кишницу случајно спаса девојка из кухиње која је пошла по першун.

Чај је те вечери био послужен у стравичној тишини. Била је највиша плима кад су деца стигла у залив Џегборо тако да није било песка на коме би се играла – околност коју је тетка превидела у журби организовања казнене експедиције. Бобијеве уске чизме имале су ужасан учинак на његово понашање читаво поподне и, све у свему, није се могло рећи да су се деца лепо провела. Тетка је задржала хладну ђутљивост особе која је претрпела недостојанствено и незаслужено заробљавање од тридесет пет минута у резервоару за кишницу. А што се Николаса тиче, и он је био ђутљив, утонуо у мисли као неко ко има о доста чему да размишља. Могло се десити, рачунао је, да ловац побегне са својим псима док се вукови почасте обореним јеленом ■

Превела Весна Ухрин

четрдесет пет

КУПОВИНА БУДУЋНОСТИ

ДРВО У САМОПОСЛУЗИ

Самопослуга са земљаним полицама у којој ће купци сами брати воће и поврће. **Када?** За десетак година!

Да ли ћемо за десетак година воће и поврће брати у самопослугама? Сва је прилика да ће управо тако бити! Уосталом, начин живота толико се свакодневно мења, а с њим и навике, да више ништа не би требало да буде нарочито изненађење. Присетимо се само да донедавно није било огромних трговинских центара без којих смо безбрижно живели и куповали, ни великих супермаркета, већ бакалница. Уколико се осврнемо око себе, приметимо да се трговина из центра града (што је, у давна времена, био кључни разлог за настанак градова) муњевито преселила на његове рубове. И тако даље...

У ишчекивању будућности, хајде прво да утврдимо ком типу купаца припадамо.

Да ли сте међу онима који сматрају да воће и поврће купљено у великим самопослугама нема никакав укус? Међутим, упркос томе и даље купујете зелениш у самопослугама, јер вам је тако лакше. Кад већ купујете све остало на том месту, онда можете и поврће!

Или волите да цуњате пијацом, будући да сте заговорници здраве исхране, па неморно тражите непрскане јабуке, генетски неизмењен парадајз и слично?

Дакле, за десетак година, и једни и други потрошачи могли би заједно да се нађу – у великој самопослузи! Неки људи верују да ћемо тада воће и поврће моћи да беремо „на лицу места”. Наиме, „Футурлаб” из Велике Британије предвиђа изградњу нових великих самопослуга с влажним, земљаним полицама. То ће, дакле, бити својеврсне стаклене баште: одатле ћемо својеручно вадити кромпир, брати јагоде, парадајз, шумско воће, салату, паприке и друго. Таква врста куповине подразумева и пристojно понашање купаца. У супротном, продавнице ће личити на свињац. Вероватно ће то ипак бити надгледана куповина. Camere ће пратити понашање купаца.

Треба имати у виду да влажне полице из којих ни чу биљке неће бити испуњене блатом, односно обичном земљом, већ посебном врстом ђубрива које је богато хранљивим састојцима. Луси Мекларен, један од директора великог британског трговинског ланца „Сејнсбери”, тврди да ће овакав начин продаје имати кључни утицај на квалитет хране коју купујемо. Госпођа Мекларен уверена је да ће та храна бити боља и здравија. А оно што је продавцима посебно важно, јесте чињеница да ће то воће и поврће бити јефтиније. Нема превозника, нема паковања, нити амбалаже. Стога ћемо мање загађивати околину. Потрошња хартије, бензина, све ће бити смањено.

Каква ли судбина чека зелене пијаце? Какав ће бити укус јагода које расту на полицама у самопослузи, а не под сунцем и ведрим небом? Одговор на ово питање знамо унапред. Можда укус и неће бити тако лош, али далеко од природног ■

М. О.

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

АЛБИНИЗАМ КОД ЖИВОТИЊА

БЕЛИ И УГРОЖЕНИ

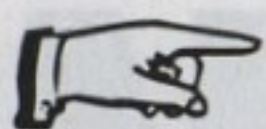
Има их разних врста, али свака животиња изгледа необично у поређењу са својим сродницима. Иако им албинизам даје неку чаробност, судбина тих животиња је сурова. За њих нема опстанка

Афричка пахуљица

Када је 1966. године у зоолошки врт у Барселони донесен млади мужјак обалске горице, *Pan gorilla gorilla*, стар тек три године, тежак једва девет килограма и висок нешто више од пола метра, настала је права пометња. А како и не би када је у питању био албино мајмун. Због белине крзна одмах је назван Снежна пахуља. Нађен је у провинцији Рио Муни у Екваторијалној Гвинеји и зоолошком врту шпанског града продат за свега 100 долара. Ту је, склоњен из непријатељског окружења животиња и људи, израстао до 163 центиметра, достигао тежину од 180 килограма, добио једног мушког и више од двадесет женских потомака. Ипак, албинизам је наплатио цену – Снежна пахуља подлегао је 2003. године последицама рака коже. Колико је природњацима познато, ниједан примерак албино горице у дивљини није живео дуже од двадесетак година ■

Албинизам је болест која се огледа у недостатку пигмента коже, меланина, услед чега је боја коже и косе бела, а отпорност смањена. Меланин, тамносмеђи до црни пигмент који даје боју кожи, коси и очима, штитећи их од Сунчевих зрака, синтетише се у пигментним ћелијама коже, меланоцитима. Ове ћелије га стварају из аминокиселине тирозин уз помоћ ензима тирозиназе, а затим га складиште у цитоплазматске везикуле, меланозоме. Болест је наследна и људе погађа у сразмери 1:20.000. Лека нема изузев појачане заштите од сунца и заразних болести. Али, албинизам није само болест људи већ и осталих живих бића на Земљи, и животиња и биљака. У многим животињским врстама има случајева албинизма. Тако, рецимо, код дивљих свиња од недостатка меланина пати 1:500 јединки, ракуна 1:650.000, пингвина 1:1.000.000 јединки. Албинизам је поразан по животињу и доводи у питање њен опстанак. Исувише уочљива, често разрока или ослабљеног вида, неотпорна, подложна раку коже, понекад и одбачена од припадника своје врсте, животиња не може да опстане у природи. Уз све то, тако бела одувек је била лак плен грабљивица, надалеко видљива мета ловаца и жртва празноверја. Једина заштита јој је сигурност зоо-врта.

Боја небрушеног дијаманта

Доказ да албинизам није заобишао ни змије јесте и појава забележена у породици Boidae, тачније код **бое констриктора**. Ова моћна и опасна змија, становник обе Америке и Мадагаскара, дугачка од 2 до 5,5 метара, поред зелене, смеђе и загаситожуте боје с дијамантским шарима или мрљама, може да буде и без пигмента. Како боја коже ове змије није бела већ неодређена, због шаре коју има неки природњаци одлучили су се да ове албино бое „обуку” у боју небрушеног дијаманта. У дивљини их нема. Како им је, као и свим хладнокрвним животињама, потребна Сунчева топлота, брзо страдају од ње. Тако незаштићене спас налазе само у зоолошким вртovima где се њихова тела загревају вештачки, исијавањем топлоте из загрејаног камења ■

У београдском Зоолошком врту живи један албино питон

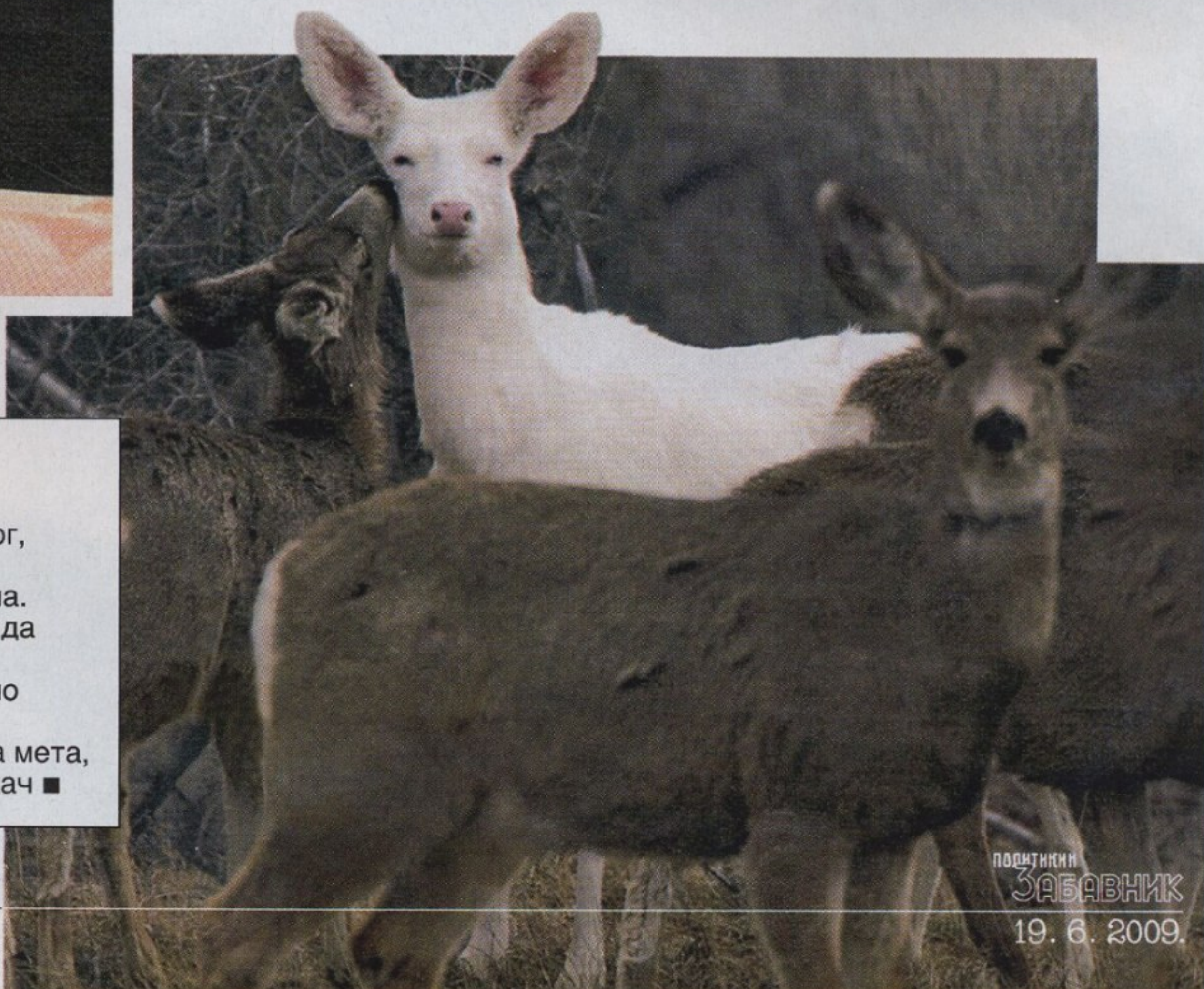
Лажна албино маца

Њушка осута тамним мрљицама, тамне очи као и унутрашњи обруб уста, јаркоружичаст језик и чељусти јасно говоре да, ма како да је необичан због беле длаке, овај лав из зоолошког врта у Олмену у Белгији није албино ■

Јасна мета

Копитари *Capreolus capreolus*, или **срне**, настањују шуме Европе и Азије. Складног, витког, лаганог и веома покретног тела, дугачких ногу, живе у невеликим стадима. Крзно загасите смеђе боје омогућава им да готово неуочљиво пролазе кроз шумско растиње. Али, кад се у стаду нађе албино срна, не доживи 17 година колико им је животни век. Исувише је уочљива и лака мета, јер због белих копита није издржљив тркач ■

У Зоолошком врту
у Београду живе два
албино кенгура.

Ја користим крему за сунчање

Кенгур, торбар из фамилије *Macropodidae*, становник Аустралије и Нове Гвинеје, заиста је ретка и необична животиња. Својим изгледом, понашањем и начином живота буди пажњу. Ова ендемска животиња која потпуни развој доживљава у торби, висока и до два метра и тешка око 65 килограма, снажних задњих ногу и репа који јој служе да се креће скоковима, најспорије 25 километара на сат а најбрже 70 километара, може да буде и албино. Такав кенгур има мало изгледа да опстане у природи. Сунчеви зраци исувише су јаки за незаштићену животињску кожу. Национални паркови једино су уточиште где само уз бригу и негу, односно мазање кремом за сунчање с високим заштитним деловањем, „бели“ кенгур може да доживи просечни век од четири до шест година ■

Ружица из Сан Дијега

Иако је **коалама** тешко обезбедити задовољавајуће услове живота изван природних, уз источне и западне обале Аустралије, стручњаци националног парка у Сан Дијегу, у Калифорнији, успели су да оснују на дрвећу еукалиптуса највећу колонију животињица које су Аборицини назвали „без воде“, што је општепознати назив за *Phascolarctos cinereus*. У тој колонији рођена је и Ружица, албино младунче. Да је нежне ружичасте њушкице, светлих плаво-црвених очију и белог паперјастог крзна сазнало се тек кад је младунче после шест месеци изашло из торбе своје мајке. Ружица је због те своје различитости постала најчуванији па самим тим и најмаженији и најомиљенији становник парка у Сан Дијегу. У природи албино коале често долазе на свет, али веома кратко остају међу својим сродницима ■

Јастог који неће да поцрвени

Зглавкар *Homarus gammarus*, или **амерички јастог**, живи у приобаљу Атлантског океана у дубинама од 50 до 150 метара. То је велики рак који достиже дужину од 20 до 60 центиметара и тежину од пола килограма па све до четири, пет. Драгоцен је и тражен улов у рибарској мрежи. Али, кад се забеласа међу тамним оклопима... Шта се догоди с таквим јастогом? Буде ли враћен у море или и он заврши у лонцу иако је албино? Одговора је мало као и примерака. Опстанак таквог јастога у природи готово је немогућ. У одређеним, погодним условима каквог зоолошког врта могу да преживе, баш као овај примерак рака извађен из воде Атлантског океана уз источне обале Америке ■

Дух предака

Бизон, папкар из фамилије шупљорогих говеда *Bovidae*, одавно је сврстан међу животиње под заштитом. Кратконог, снажног и мишићаваог тела дугачког око 3,5 метара и висине око два метра, бизон је са својих 1000 килограма тежине грмео у бројним крдима просторствима Северне Америке, а било га је и у Европи, широм Пољске и Белорусије. Сада тек ретки примерци шетају дивљином. Међу њима има и неколико албино бизона и у резерватима су. Ко зна, можда би их у древна времена Индијанци сматрали духовима животињског претка ■

Морам у таму

Некада веома распрострањен род *Alligator* и његов представник гмизавац из Мисисипија, дугачак пет метара, под трајном су заштитом због опасности од истребљења, а неки примерци су и под посебном присмотром. То су млечнобели **алигатори** црвенкастих очију и има их десет у свету. Сви живе по зоолошким вртovima у које су стигли као младунци и највећи део времена проводе у посебним, затамњеним базенима. На светлост сунца не могу да изађу. Вероватно ниједан од њих не памти мочварне воде где су у дивљини дошли на свет. Њихов дом је сигурност акваријума какве имају вртови у Њу Орлеансу или Сан Франциску ■

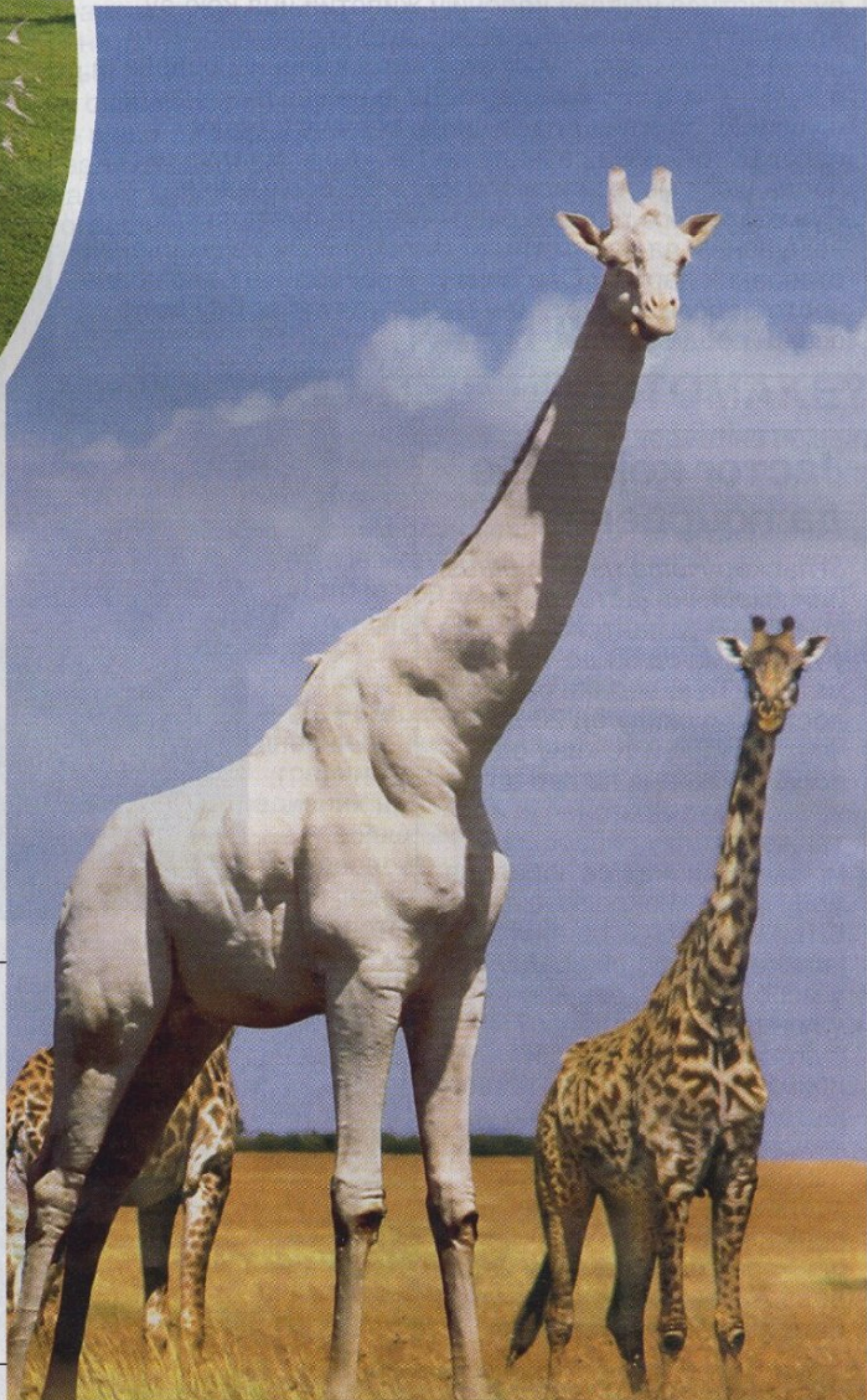

Пауново перо бело

Мужјаци **индијског пауна**, *Pavo cristatus*, познати су по прелепом перју у репу који с поносом шире, поготово када се надмећу освајајући женку. Али, Изола Бела, острво у језеру Мађоре, у Италији, недалеко од града Стрезе, пружа уточиште једној необичној врсти ових паунова. Поред рибарског села налази се чувени дворac Боромео. Саграђен је почетком 17. века. Први власници били су племићи у чијем поседу је било цело острво. Из дворца препуног уметничких дела – слика, гоблена, статуа и предмета од муранског стакла – излази се на терасу баште с прелепим азалејама између којих се шепуре бели паунови ■

Дуговрата утвара

Giraffa camelopardalis латински је назив за афричког сисара **жирафу**, по много чему јединствену животињску врсту. Као прво, има изузетно дугачак врат. Од укупне висине од 4,5 до шест метара, он често премашује два метра. Желудац испуни оброком од 65 килограма лишћа и 30 литара воде, једним дахом удахне 12 литара ваздуха, а поврх свега жирафа има чудесно ишарано крзно. На свакој животињи шара је другачија. У природи их је претекло тек неколико стотина хиљада. А албино жирафа, срећом, нема. Ово је фотомонтажа ■

С. Делибашић

Novi Pizza ukus!

Iseci Juniора i njegove rekvzite i zalepi ih na karton.
Obuci ga, opremi, pa otkrij čime će te poslužiti.

Najbolji.

Dobra strana hleba

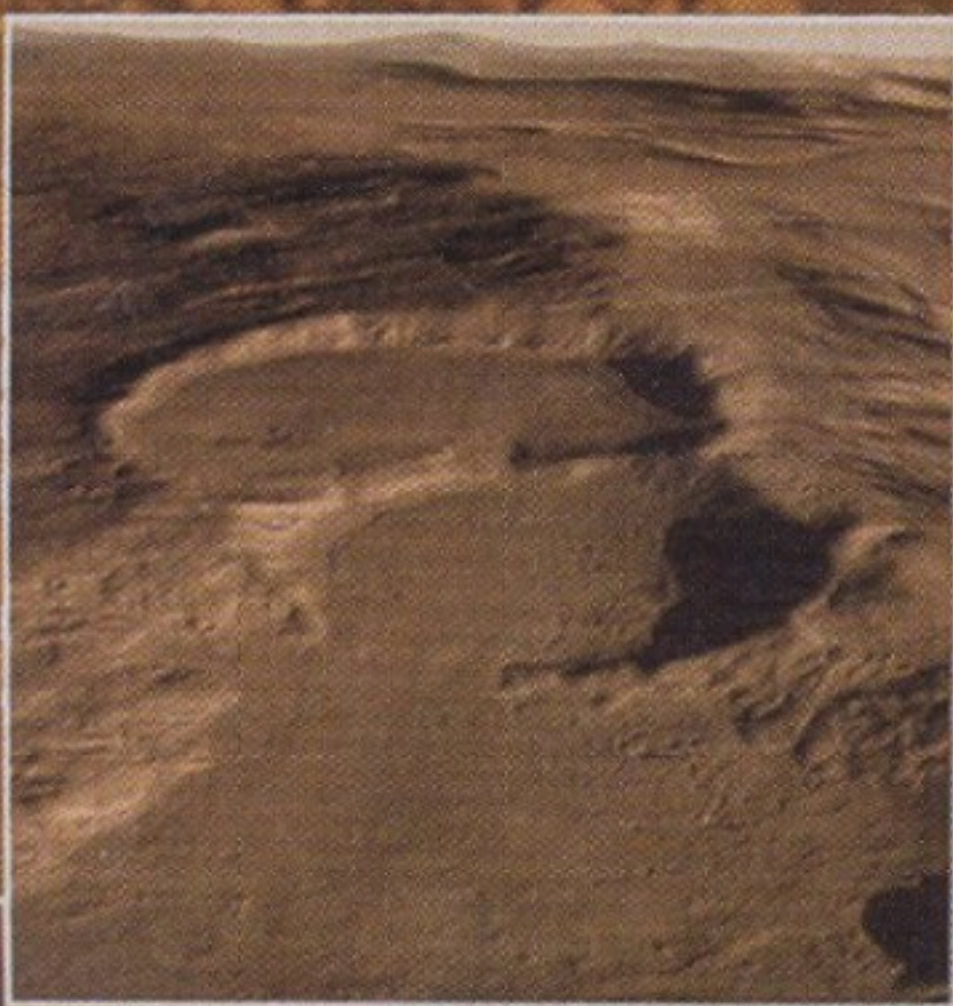
Гранична област
кратера Викторија.
Сада возило „Опортјунити“
креће ка кратеру Ендејвор.

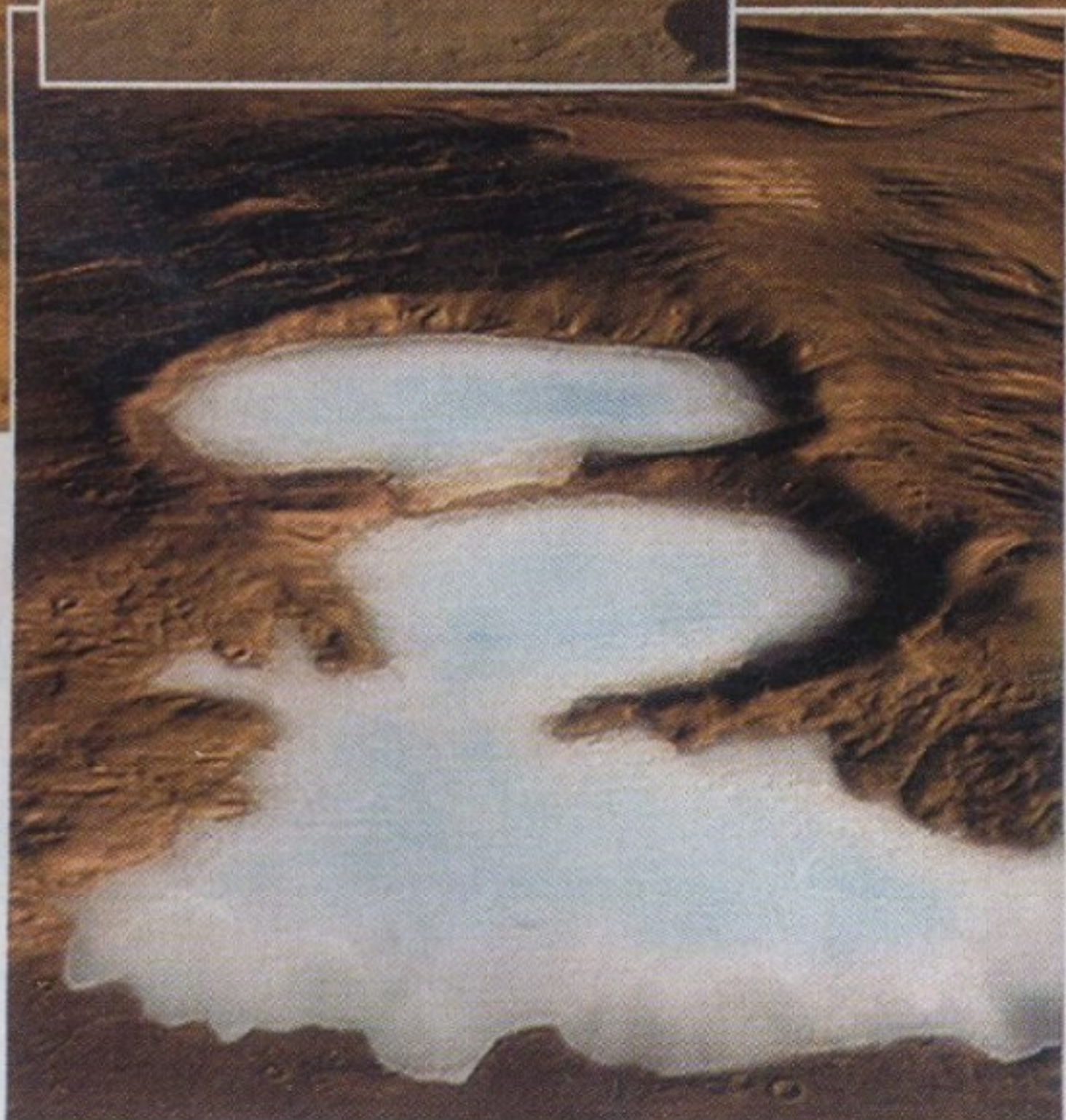
Тајанствени жлебови
на динама кратера
Расел. Изгледају
као поточићи воде,
али је њихово
порекло непознато.

Трагови „Опортјунитија“
за време аутоматског
испробавања вожње
у близини кратера
Викторија.

Два „прикривена“ ледника
(рачунарски приказ)
која су откривена
на Марсу.

ЗЕМЉИН ПОБРАТИМ

Летелица „Марс риконејшнс орбитаер“, која већ неколико година посматра Марс са удаљености од 300 километара, са успехом је завршила први део подухвата. Она је, наиме, показала да је на Марсу вода постојала у разним облицима, а постоји и данас. Последње откриће тиче се два огромна ледника у области Хелас (фотографија лево), дугачка десетине километара и дебела око 800 метара. Сакривени су испод једног танког слоја стена. Вероватно је реч о остацима неког древног марсовског

леденог доба, а откривени су захваљујући италијанском радару „Шарад“ постављеном на летелицу.

Наставља се и истраживање помоћу роботизованих возила „Спирит“ и „Опортјунити“, која су на Марс спуштена почетком 2004. године с циљем да остану бар 90 дана. У овом тренутку они већ пету годину обављају снимања, а преживели су и ужасне пешчане олује. Оба возила нашла су трагове присуства воде у прошлости, а „Опортјунити“ је недавно завршио проучавање кратера Викторија (на слици) ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

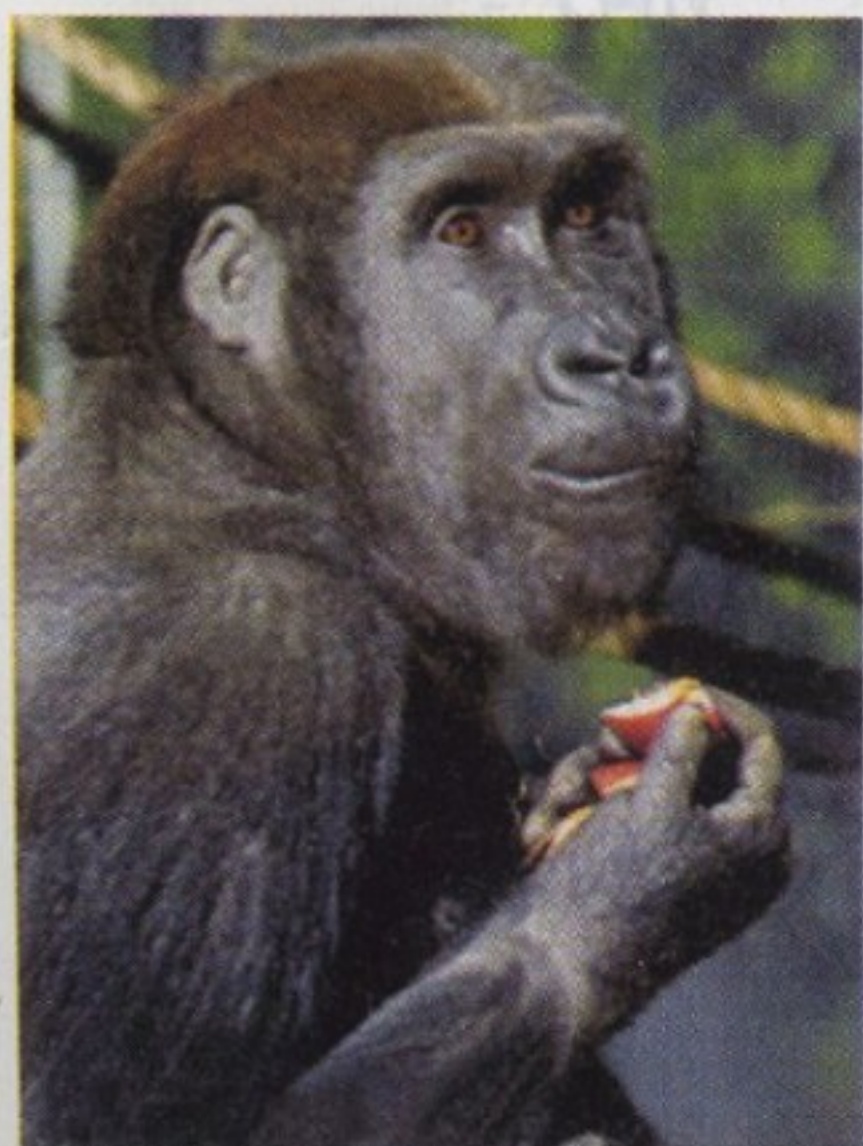

Велики, длакави, сибирски мамут нађен је нетакнут почетком прошлог века.

ОЖИВЉАВАЊЕ МАМУТА

Замислите једног огромног длакавог слона, високог шест метара, с дугачким закривљеним кљовама. Једном речју, мамута. Можда ће ускоро бити могуће отићи у Сибир или Канаду и угледати читаво крдо како пасе на ливади. Научници са Универзитета Пенсилванија успели су, захваљујући новом поступку помоћу кога се до ДНК долази чак и из микроскопског делића длаке, да прикупе 80 одсто генетског кода сибирског мамута (*Mamuthus primigenius*).

Сада је обједињавање њиховог ДНК надохват руке: потребно је уложити још око десет милиона долара у довршавање читавог пројекта. Јер, с употпуњеним ДНК и техником усавршеном у Јапану, могао би да се направи мамутов ембрион и убаци у материцу афричке слонице, која је најближи живи рођак мамута. До пре 10.000 година ове животиње насељавале су тундру северних крајева планете. Тамо би, ако све буде како треба, могли да се врате, а то би био само први корак у враћању врста које су током миленијума истребљене. Ту се пре свега мисли на куагу, једну врсту афричке зебре, па на тасманијског тигра, а чак и нашег несталог рођака неандерталца ■

ПРОФЕСОРКА ГОРИЛА

Кад се проучава интелигенција човеколиких мајмуна, испитивања се обично врше на шимпанзама или орангутанима. Њихов мозак, посебно на тестовима памћења и математике, показује доста сличности с људским. Горила се сматра мање бистрим мајмуном, па га нису много ни укључивали у научна истраживања све док нису видели Роли, десетогодишњу женку из Зоолошког врта у Чикагу,

која има изузетну способност за схватање делова неке целине (секвенцијално запажање и памћење). Нико је није подучавао, али је за две године научила да уређује, успевајући у томе у 35 одсто случајева, све сложеније низове бројева који су се појављивали на екрану типа тач-скрин. То је чинила за упола мање времена од свог такмаца, шимпанзе по имену Оптимум Прајм ■

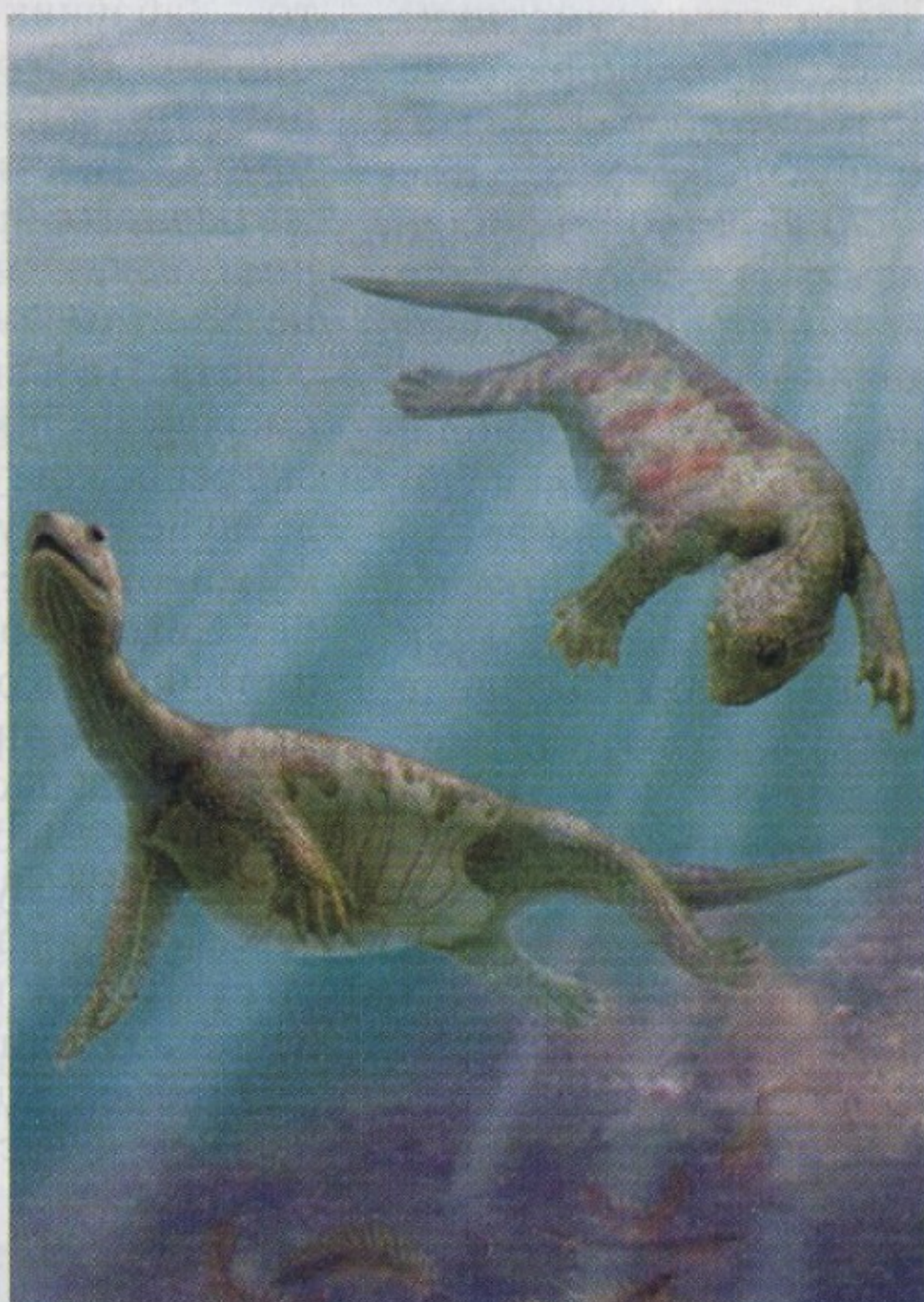
САГОРЕВАЊЕ КАЛОРИЈА ТОКОМ ОДМАРАЊА

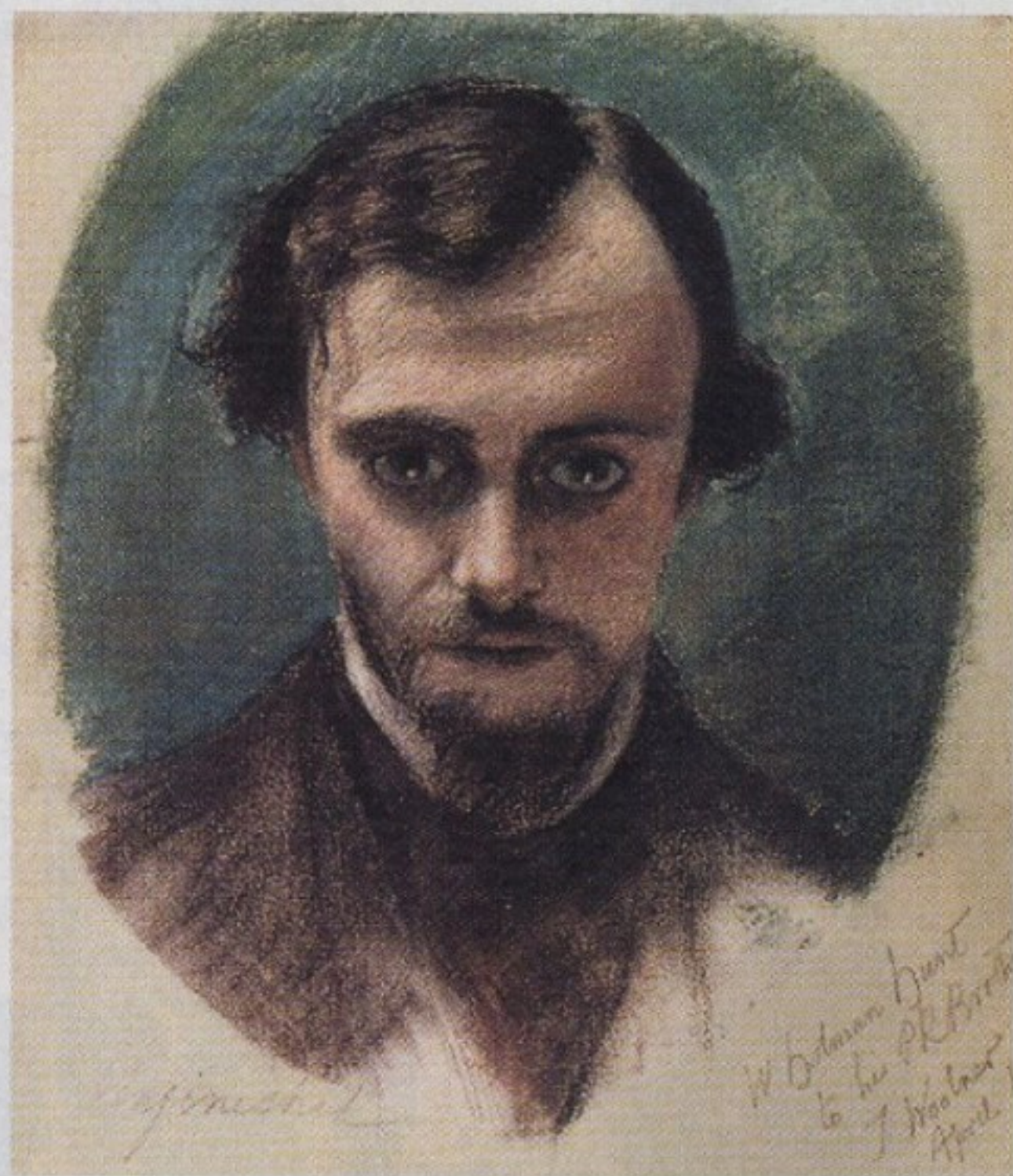
Благодети физичког рада не престају оног тренутка кад скинемо с ногу спортске патике. Јер, једно ново истраживање о мишићима спортиста у време одмора показује да они сагоревају калорије и кад је тело у мирном стању. Даглас Бефрој са Универзитета Јејл открио је да митохондрије у мишићима човека који трчи макар четири часа недељно троше и у стању одмора 54 одсто калорија више од онога који не трчи ■

ПРЕДАК СВИХ КОРЊАЧА

Пре двеста двадесет милиона година пливало је у приобалним водама данашње Кине. Имало је рожнати оклоп који му је штитио стомак. Остаци овог праисторијског бића нађени су у кинеској провинцији Гуицу. Како научници сматрају, реч је о најдаљем претку корњача (крштен је као *Odontochelys semitestacea*), тако да је сад много лакше реконструисати еволуцију ових животиња. Кинески стручњаци с тамошње Академије наука, који су проучили овај фосил, дошли су до открића да се доњи део оклопа развио пре горњег, јер је *Odontochelys* живео у води и морао је да се штити од напада одоздо. На леђима му се налази зачетак горњег оклопа, нешто попут онога што данас имају ембриони корњача ■

Данте Габријел
Росети

НАР И

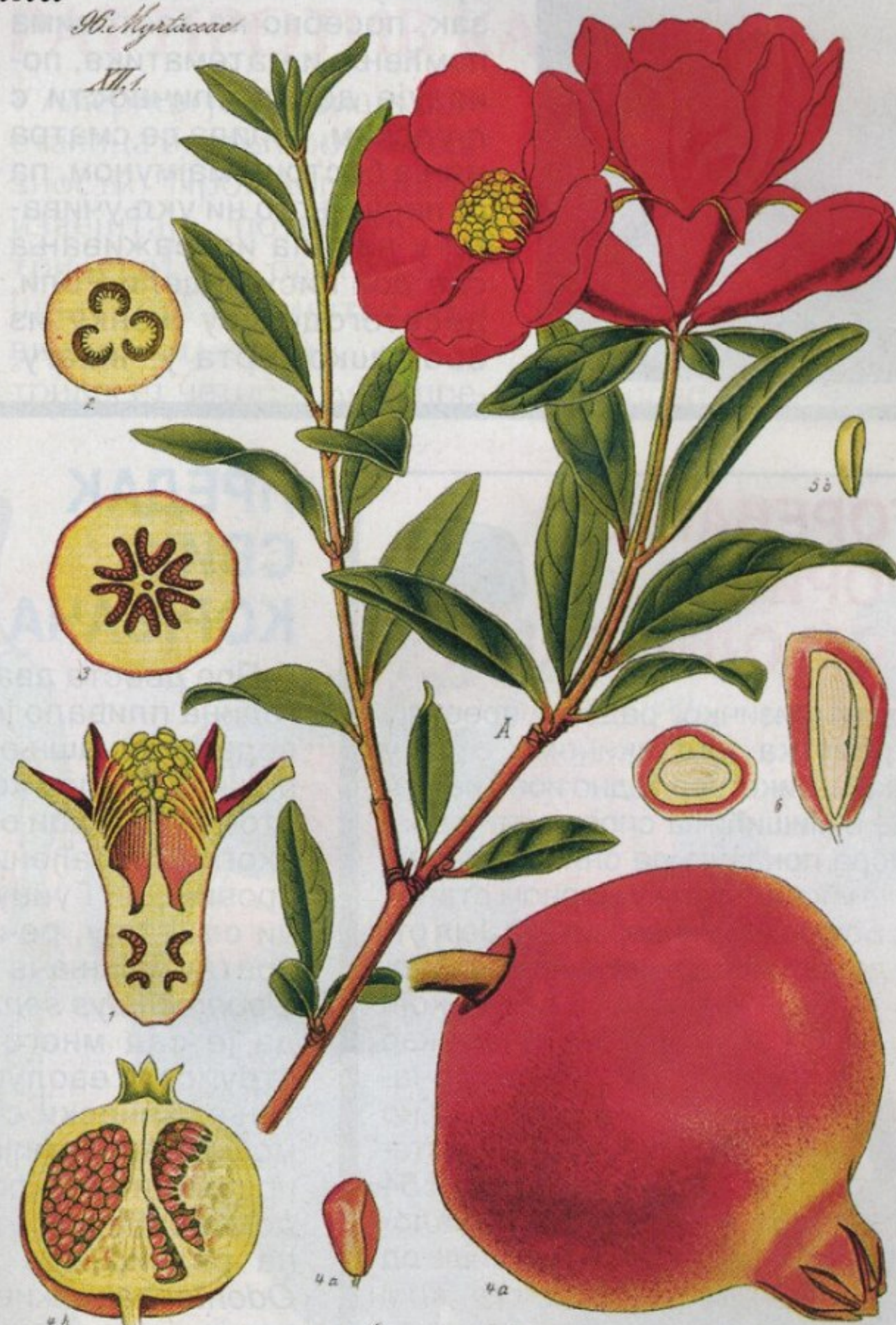
На ремек-делу „Прозерџина“, које је настало 1874. године, а чува се у „Тејт њалерији“, приказана је Џејн с нарм у руци, у њозадини је бршљан, а у њорњем десном ујлу сонет њосвећен Прозерџини

Требало је да прођу безмало четири столећа да поново почнемо да се дивимо делима Сандра Ботичелија. Средином деветнаестог века једна група уметника, превасходно сликара, оснива Братство прерафаелита с основним циљем да се енглеско сликарство ослободи академизма и врати сликарским узорима пре Рафаела. Линеарност и разиграност стила, симболизам, библијске теме и митолошки симболи, одговор су на реализам и академски приступ уметности. Данте и Шекспир, а пре свих Ботичели, постају узор ове групе уметника. Ботичелијевим сликама се диве, проучавају их и оне постају узор и пример стваралаштва овог братства.

Данте Габријел Росети (Dante Gabriel Rossetti, 1828–), син италијанског емигранта, један је од осни-

вача овог покрета. Био је песник, сликар и преводилац, а узор његовог уметничког дела је рана ренесанса, такозвани кватроченто. „Забавник“ је већ писао о њему. Његова поезија, а посебно сонети су сентиментални, сањарски, прожети алегоријским садржајима, а слике често испуњене мистицизмом његових сонета. На његовим делима смењују се ликови три женске особе које су му биле надахнуће у раду и обележиле му живот. То су биле Елизабет Сидал (којом се и оженио), Фани Корнворт и Џејн Морис, супруга његовог пријатеља, песника Вилијама Мориса. Према свакој од њих гајио је љубав, имао посебна осећања и све три биле су му музе које је овековечио на својим платнима.

На ремек-делу „Прозерпина“, које је настало 1874. го-

Нар

Punica granatum L.

Granate.

БРШЉАН

дине, а чува се у „Тејт галерији“, приказана је Џејн с наром у руци, у позадини је бршљан, а у горњем десном углу сонет посвећен Прозерпини.

Нар, мограњ, или шипак, како га још зову, латински *Punica granatum*, листопадни је грм, или мање дрво, сивкасте, испуцале коре, кожастих листова, крупних јаркоцрвених цветова, с добро познатим сочним и јестивим плодовима. Пореклом је из западне и јужне Азије, а одомаћио се у Средоземљу, најчешће у шибљацима и макијама (девастиране шуме). Користи се кора с корена, стабла и грана (*Cortex Granati radices, trunci et ramorum*) која је била официнална дрога (биљна лековита сировина) по шестој немачкој, петој швајцарској и другој југословенској фармакопеји. Користила се због садржаја пиперидинских ал-

калоида (изопелетијерин, пелетијерин, метилпелетијерин) као средство против цревних паразита, посебно пантљичаре. Данас је употреба за ове намене веома ретка, такорећи заборављена. Међутим, све су озбиљнија истраживања која се врше на плоду нара, резултати су све бољи, а плод и сок нара постају све значајнији и све присутнији у људској исхрани. Плод садржи шећере, воћне киселине (највише лимунске), али и многе фенолне компоненте (антоцијане, деривате елагне киселине, хидролизујуће танине...), због чега се препоручује као обавезни додатак исхрани против болести срца и крвних судова и стреса. Доказано је да има снажно антиоксидативно деловање које га, уз присуство наведених фенолних компоненти, све више намеће као изврсно воће, али и као храну која може да

се препоручи за одбрану од малигних обољења. И још нешто, најбољи учинак показује читав плод, потом мутни цеђени сок од читавог плода, а тек на крају бистри сок од црвеног омотача семенке (арилуса).

Друга биљка на слици је бршљан, латински *Hedera helix*. То је добро позната пувацица која најчешће обраста храстова, букова и јелова дебла. У фармацији се користи лист бршљана *Folia Hederae helix* (*Hederae arboreae*), а садржи сапонозиде, флавоноиде, алкалоиде, полијацетилене, стероле... Делује експекторантно и секретолитички (олакшава искашљавање), међутим, највише се користи у козметичи. Наиме, екстракт бршљана је незаобилазан састојак гелова против целулита. Лист бршљана не може да се препоручи за самолечење, а особе са осетљивом кожом требало би да буду посебно опрезне, јер свеж лист бршљана може да изазове контактни дерматитис.

Питамо се зашто је Росети ставио плод нара у руке Прозерпине. Римска богиња Прозерпина поистовећује се с грчком богињом Персефonom. Легенда каже да је Персефона била кћерка љубимица богиње Деметре. Једном приликом, док је брала нарцисе, угледао је бог подземља Хад, заљубио се у њу и одвукао је у подземни свет. Деметра, богиња поља, тражила је кћерку, туговала, занемарила земљу и пољопривреду, због чега су људи гладовали. Видевши то, Зевс је наредио Хаду да врати девојку мајци. Овај је пристао, али је претходно намамио да поједе зрно нара, што је било довољно да је веже за подземни свет. Затим је склопио

споразум да Персефона осам месеци буде с мајком у горњем свету, а четири с њим у подземљу. Од тада су поља зелена осам месеци, а остала четири све одумире. Нар је постао симбол подземног света, али и подвојености и двоструке љубави.

Бршљан је Дионисова биљка (у римској митологији Бахус). Дионис је имао штап (тирсос) обмотан бршљаном и на глави је носио венац од бршљана. Легенда каже да се на чувеним дионизијским светковинама (баханалијама) пило вино у које је

Леонардо да Винчи: „Бахус“

додаван бршљан и неко друге халуциногене биљке. Венац од бршљана носио је Александар Македонски, али и Ромул, оснивач Рима. Бршљан је симбол песничтва, и ...као што је лист бршљана вечито зелен, иако су љубав и верност под заштитом бршљана вечни...

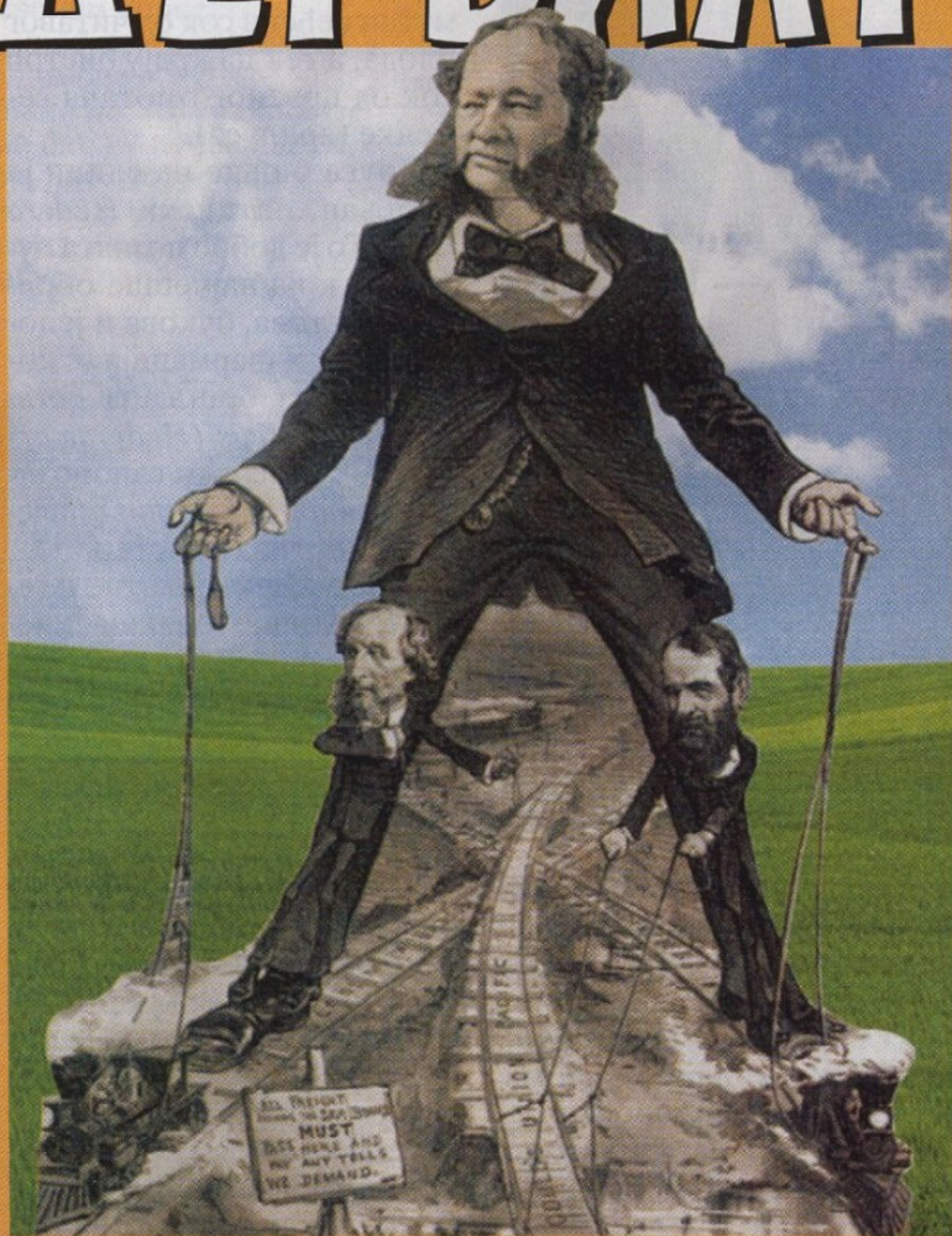
Верујемо да је Данте Габријел Росети, познавајући симболику нара и бршљана, намерно узео за модел Џејн Морис, а даље говори сама слика. Тај нар нам открива целу причу и љубав према Џејн и како је дели с њеним законитим мужем. У позадини буја бршљан, значи природе живи, Џејн је с њим, сликар и песником, заклету су на вечну љубав, што потврђује и сонет у горњем десном углу. Али нар у руци, тај симбол подвојености, подсећа да ће га Џејн напустити... ■

Славољуб Тасић

ОБЕСТИ, ИМЕ ТИ ЈЕ ВАНДЕРБИЛТ

Да ли
један
човек има
толику
моћ да
утиче
на политичке
прилике
једне
земље,
иако чак
није ни њен
држављанин?

Вандербилт је био прави пословни колос.

Корнелије Вандербилт и даље изазива страхопоштовање, посебно у круговима мултимилијардера. Остаће упамћен као најбогатији човек свог времена. Иако његова породица потиче из Холандије, све што су стекли и остварили везано је за Сједињене Америчке Државе. Породично име први је прославио Корнелије, рођен у мају 1794. године на Стетн Ајленду у Њујорку. У свет успешних ушао је већ са шеснаест година и ту је одмах пустио дубоке корене. Огромно богатство стекао је као бродовласник и

као један од власника железнице која је у тим временима почела да се изграђује. Кад је 1877. године умро, његово богатство процењивало се на око сто милиона долара, што је за крај 19. века била вртоглава сума.

Панама или Никарагва?

Изузетну домишљатост и незамисливу обест Корнелије Вандербилт показао је у годинама кад је САД потресала златна грозница. Људи који су живели на источној обали Америке морали су некако да се пребаце на запад и докопају Кали-

форније. Пошто тих педесетих година претпрошлог века још није била изграђена железница преко целог континента, чинило се да постоји само један вид најбржег и најсигурнијег превоза. Путници су прво бродом пловили до Панаме, копном прелазили преко ове земље, јер још није био прокопан Панамски канал, а потом се поново укрцавали на лађу до Калифорније. За тај пут, који је трајао четрдесет три дана, превозници су наплаћивали шестсто долара.

Где год је постојала могућност знатне зараде, Кор-

нелије Вандербилт видео је своју шансу. Ако постигне договор с никарагванским властима, размишљао је, зашто он не би путнике превозио преко Никарагве? Тако је и било. Путовање које је Вандербилт нудио трајало је упола краће за двоструко мање новца. Разумљиво је да су се копачи злата врло брзо определили за његове знатно повољније услове.

Био је довољно mudar да се осигура: с никарагванским државним врхом потписао је уговор који је гарантовао да ће једино његово предузеће имати право да превози путнике преко њихове државе и да ће, подраумева се, само Вандербилт моћи да скупља приход. Тај пословни потез донео му је толико богатство да је 1853. године одлучио да прода деонице свог предузећа и оде на одмор. Међутим, није му било суђено да дуго ужива у доколици, убрзо је сазнао да га поткрадају његови бивши партнери Чарлс Морган и Џ. К. Герисон који су откупили предузеће. Ова двојица су Вандербилту закидала дивиденде на које је и даље полагао право. Био је толико бесан да је решио да их уништи.

Љубав за љубав, посао је – посао

Основао је ново, супарничко предузеће како би онемогућио Морган и Герисона да остану једини у послу око превоза путника преко Никарагве. У жељи да их остави без посла и баци на колена, Вандербилт је понудио карте за само тридесет пет долара, готово десет пута јефтиније. Потражња је била толика да му је, упркос ниској цени, посао поново процветао.

Ни Морган и Герисон нису седели скрштених руку, решили су да узврате ударац. Пошто су сад оба предузећа, оно које су откупили и Вандербилтово новоосновано, једина имала благослов никарагванских власти да у њиховој земљи превозе путнике, Морган и Герисон одлучили су се за најсуровији али, како су схватили, најделотворнији начин. Извршиће пуч у Никарагви.

Зачудо, дотадашњу власт свргнули су лакше него што су мислили. За то им је било потребно двадесет хиљада долара и двеста педесет

плаћеника. Главни град Никарагве за неколико дана пао је у руке плаћеника који су на власт довели политичаре „под контролом” Моргана и Герисона. Нова власт Вандербилту је оспорила право да остане повлашћени превозник. Чим је глас о поништењу уговора стигао до њујоршке берзе у Вол стриту, деонице његовог предузећа изгубиле су вредност.

Корнелије Вандербилт био је ван себе, али не за дуго. Могао је да тужи бивше партнере, што је одмах одбацио као могућност, или да подмити новог никарагванског председника. Друга могућност чинила му се прихватљивијом али, на његову жалост, није уродила плодом. Тада је одлучио да уради исто што и Морган и Герисон. Окупио је групу плаћеника и наоружао их до зуба. За неколико месеци војници су продрли до престонице и на власт вратили политичаре одане Вандербилту.

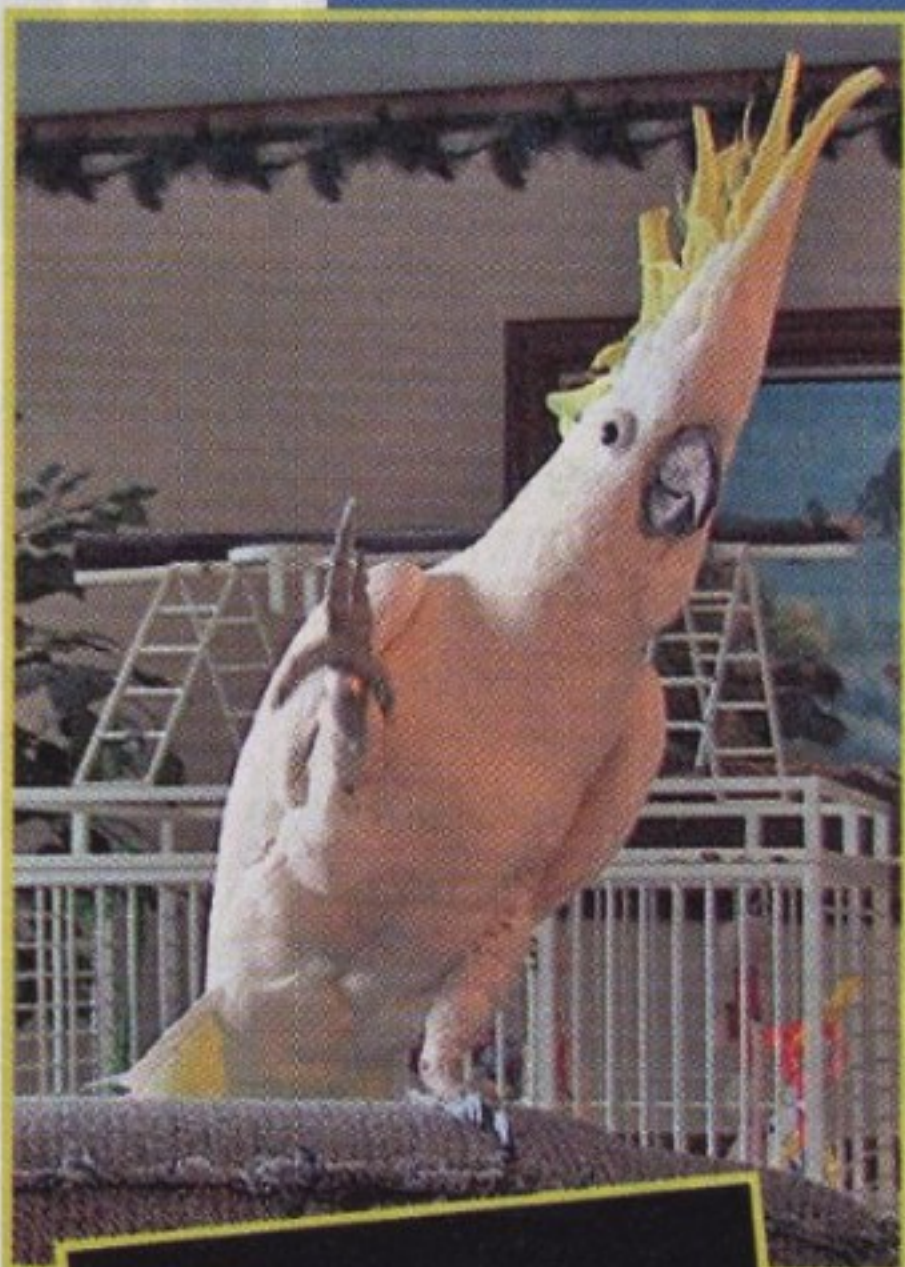
После свих тих сукоба с бившим партнерима свако би помислио да никад више није сарађивао с Морганом и Герисоном, који су због промене власти у Никарагви изгубили велико богатство. У суровом пословном свету очигледно владају правила често несхватљива „обичном” свету. Сва тројица су наизглед лако заборавила ружну прошлост и наставила да сарађују.

Чим је почела да јењава златна грозница, окончао се занимање за превоз до Калифорније. Вандербилт се окренуо неким новим, уноснијим пословним потезима. Заборавио је Никарагву, не размишљајући да ће због његове обести ова држава трпети трајне последице.

Из читаве те приче најдебљи крај извукла је, нажалост, држава Никарагва. Ова земља ће у наредном, 20. веку преживети још најмање седам државних удара, на власти ће наставити да се смењују лево и десно оријентисане снаге. Председник Никарагве Данијел Ортега данас је на челу државе која је, нажалост, друга по сиромаштву у Јужној Америци, после Хаитија ■

В. Софреновић

ЖИВОТИЊЕ ВОЛЕ МУЗИКУ

Упоређујући покрете пернатог љубимца с брзином, односно ритмом музике, научници су приметили да су „сувише добро” усклађени да би били – случајни

КАКАДУ РОК

Да ли птице умеју да играју уз музику? Наравно! То бар може да потврди свако ко је на неком од многих клипова на „Јутјубу” видео америчког кућног љубимца, дванаестогодишњег какадуа Грудвицу како плеше у ритму рокенрола. Наиме, Грудвица (тачније, Snowball) није ни свестан да је постао светски познати играч, иако су милиони посетилаца Интернета погледали његове музичко-плесачке враголије.

Неочекивана Грудвичина омиљеност коју је стекао играјући уз музику групе „Backstreet Boys”, привукла је пажњу научника. Јер, до сада је владало уверење да су музичке способности својствене искључиво човеку, те да су необични покрети појединих животиња уз музику само нека врста одговора на „буку” коју животиња, заправо, и не схвата. Музикалношћу Грудвице најпре се позабавио професор Анруд Д. Пател са једног америчког неуролошког института. Затим су се за „чудо” од папагаја заинтересовали и предавачи с Харварда.

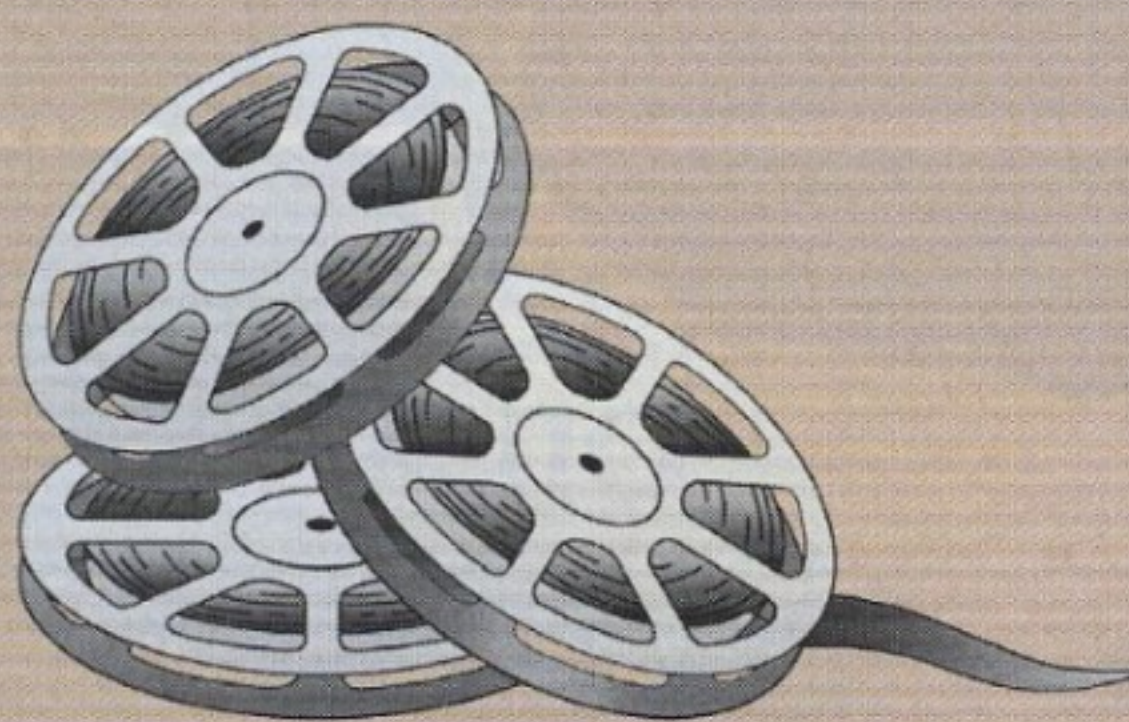
Харвардски професори, такође поклоници славне Грудвице, овом приликом открили су да какаду заиста уме да препозна музику. Осим тога, он музику заиста воли, а посебно да игра и „пева” у ритму. У намери

да протумаче његово понашање, истраживачи су кадар по кадар испитивали шта ради кад чује одређену музичку тему. Подразумева се да су мењали мелодије и ритмове... Напослетку се испоставило да очигледно обожава поп музику.

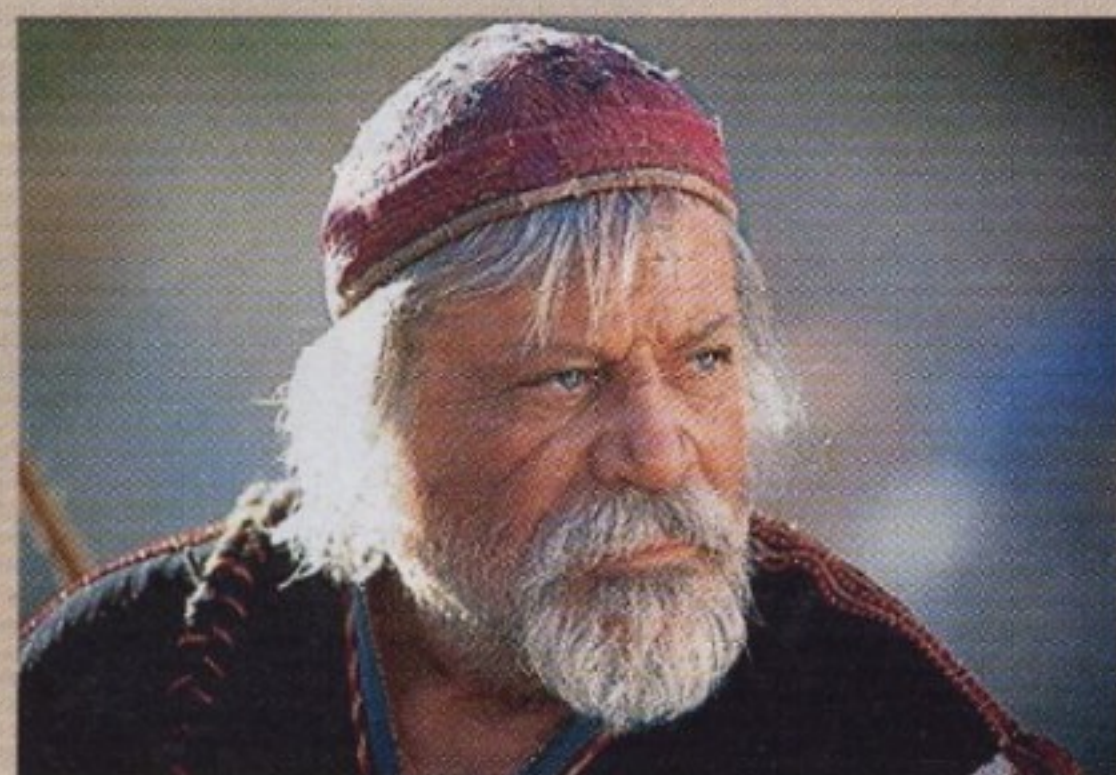
Упоређујући покрете пернатог љубимца с брзином, односно ритмом музике, научници су приметили да су „сувише добро” усклађени да би били – случајни. Укратко, истраживачи су схватили да је гласовно подражавање, својствено и људима и папагајима, основа за разумевање музике. Управо та способност довела је до развоја музике на почетку наше цивилизације.

Иначе, власник Грудвице приметио је његове необичне музичке способности чим га је откупио од претходног газде. Јер, први пут кад је чуо песму „Everybody” групе „Backstreet boys”, какаду је почео да клима главом и њише се у ритму. Власник и његова деца охрабрили су га и затим често пуштали исту песму. Ипак, после извесног времена, решили су да га препусте прихватиошћу за птице које носи назив „Само за љубитеље птица”. Прихватиошће се налази у америчкој држави Индијани. Ирену Шулц, власницу прихватиошће, одмах су обавестили о Грудвичиној љубави према музици. Она га је стога снимила како игра и пева и „окачила” снимак на Интернет. Није прошло дуго, а Грудвица је постао феномен светске рачунарске мреже ■

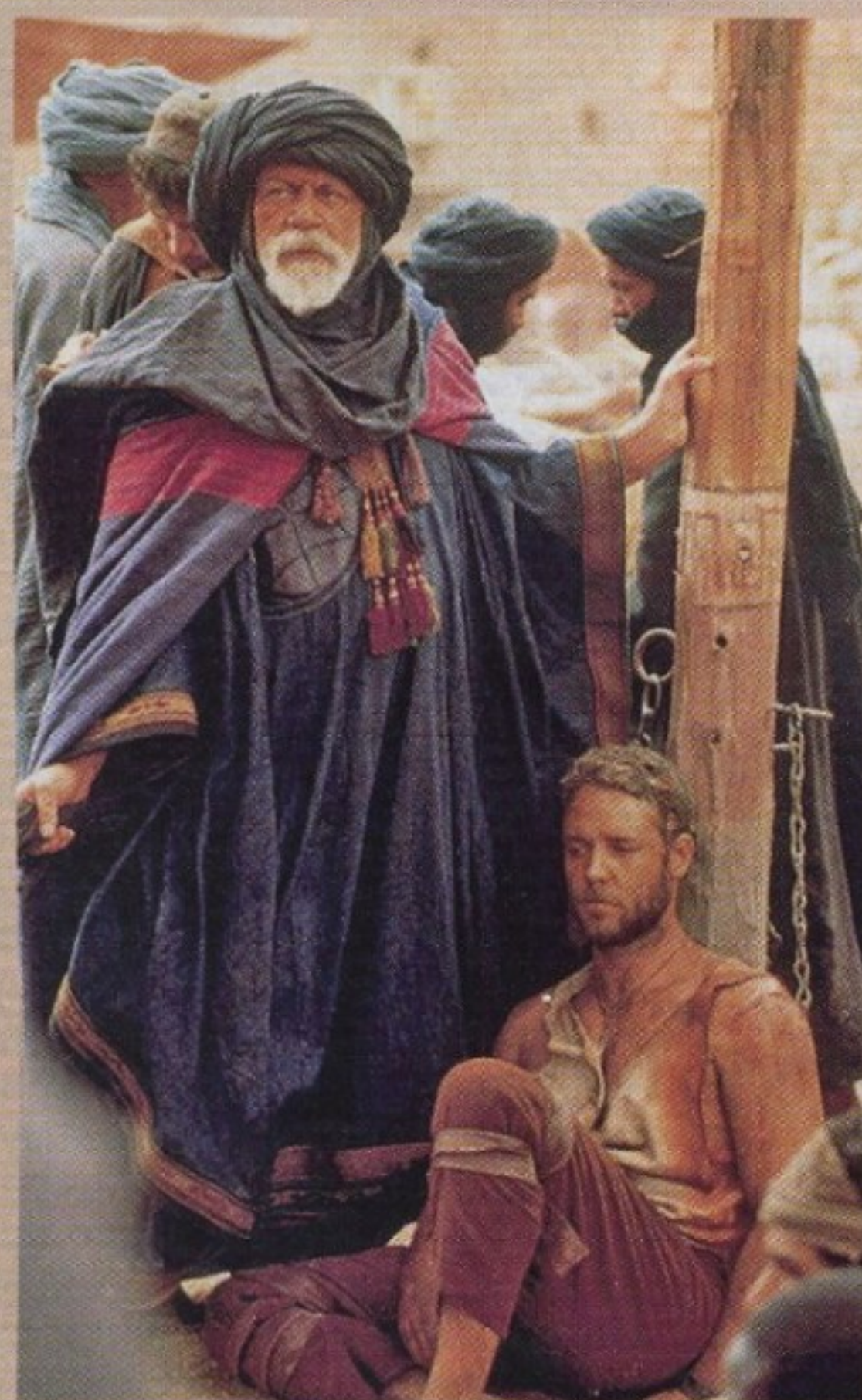
М. О.

ФИЛМСКЕ ПРИЧЕ

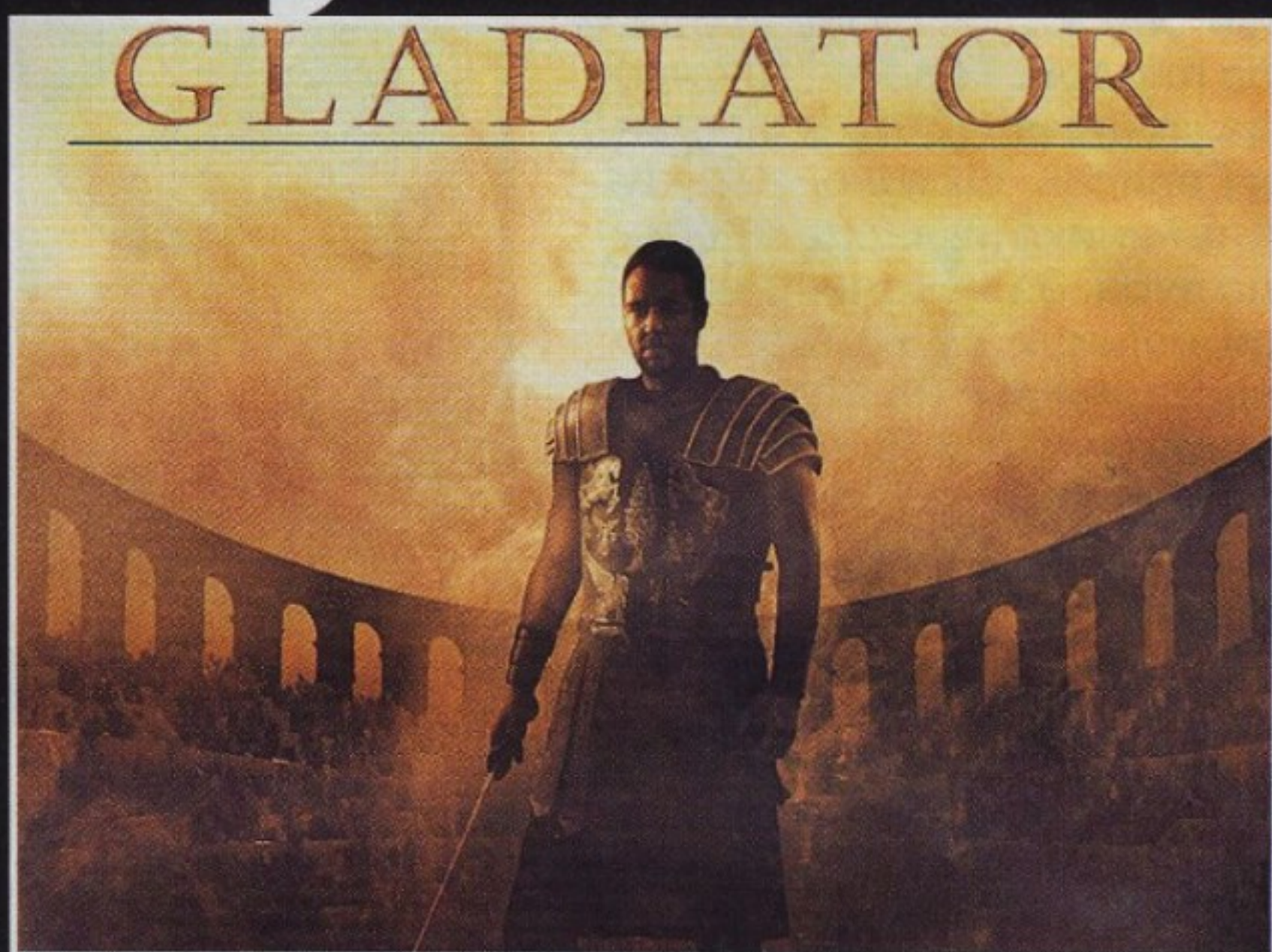
Handwritten signature of Oliver Reed.

Последња улога Оливера Рида, филм „Гладијатор“ у коме тумачи лик Проксима, учитеља младог гладијатора Максимуса (Расел Кроу)

ОДЛАЗАК СТАРОГ ГЛАДИЈАТОРА

После изненадне смрти Оливера Рида, Ридли Скот одлучио је да промени сценарио „Гладијатора“ и да се и у филму опрости од великог глумца...

Само пет дана остало је до завршетка снимања филма „Гладијатор“ на Малти. Редитељ Ридли Скот био је задовољан петомесечним учинком, уверен да је веродостојно оживео доба сурових гладијаторских борби у старом Риму. Нико наравно није очекивао да ће ишта помутити добро расположење које је владало на снимању. А онда је, 2. маја 1999. године, у крчми у Валети изненада умро од срчаног удара славни Оливер Рид, један од главних глумаца у овом филму. После окончаног посла, тога дана Рид је одлучио да с колегама сврати на пиће. На несрећу, то је била његова последња одлука. Имао је шездесет једну годину.

Британски глумац Оливер Рид био је познат као „поклоник капљице“. О његовој невероватној способности да попије огромну количину алкохолних пића, годинама су кружиле легенде. Према једној, током непрспаване, бурне ноћи, Оливер је с друштвом својевремено испио тридесет две боце вискија, седамнаест литара цина, четири кутије белог вина и ко зна колико пива... Било како било, рачун који је остао иза њега после те трагичне вечери на Малти, износио је готово девет стотина долара. Са чувеним глумцем, тумачем незаборавних улога у филмовима „Оливер“, „Заљубљене жене“, „Демони“ и другим, пили су морнари бар двоструко млађи од њега.

Вест о смрти Оливера Рида дубоко је погодила редитеља Ридлија Скота. Јер, управо тог дана, Рид је окончао снимање. Лик Проксима, старог гладијатора који своје знање и искуство преноси на Макси-

муса (Расел Кроу) био је заокружен. Оливер Рид показао је још једном величанствено глумачко умеће.

Према изворном сценарију Давида Францонија, Проксимо је требало да преживи. Међутим, после глумчеве неочекиване смрти, Ридли Скот је чврсто одлучио да промени сценарио. Једноставно, сматрао је да и на филму треба да искаже тугу због одласка Проксима, односно Оливера Рида... Да га испрати.

Али, како то учинити кад глумца више нема? Према писању Ридовог биографа Клифа Гудвина, две последње (снимљене) сцене са Оливером Ридом пружале су могућност да се уз помоћ рачунарске графике глумчева глава некако „стави“ на тело другог глумца, тачније речено – дигиталног дублера. Нова филмска технологија омогућила је и да се на одређени израз лица глумца Оливера Рида дода одређени покрет тела дублера. Сенка је потом прекрила Проксимова лице. На ту (рачунарску) сенку додате су истом техником и дубоке боре...

Сцена је „направљена“ недељу дана после смрти Оливера Рида од материјала за који се веровало да ће бити вишак током монтаже. Лик Проксима нашао се у промењеној сценографији... Његова смрт брижљиво је снимљена с леђа.

После завршетка снимања Ридли Скот донео је још једну одлуку. „Гладијатор“ ће бити посвећен Оливеру Риду.

Филм је освојио пет „Оскара“ ■

М. О.

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК

19. 6. 2009.

БАЛ КРАВА У СРЕМУ

Као прво, треба да знате да нису домаће производње сви филмови чији наслов тако звучи. У филму „БАЛ КРАВА У СРЕМУ“, реџимо, играли су Глорија Свансон и Вилијам Холден, у филму „МИЛЕ, ХОДАЈ ДО САВЕ“ Мерилин Монро и Ив Монтан, Марлон Брандо је играо главну улогу у филму „ОНАЈ МАРКУ ВОДИ КОЊА“, а Мел Гибсон се први пут прославио филмом „БОСАНСКЕ ПЛИМЕ“.

Ако мислите да је „ТАЈ ПЛАМЕН У НАМА“ неки филм о страсној љубави, варате се: то је научнофантастична прича из далеке будућности. Филм „ПАНИКА, А ЦЕЗАР У РИМУ“ није историјски него музички, са Џином Келијем у главној улози. Наслов „СТАРИ РУЖНИ ПЕЧАТ“ не делује баш привлачно, али то је забавна комедија са Питером Селерсом у улози инспектора. За филм „А ДОЛАР СЕ НЕ БРОЈИ“ Питер О’Тул је добио доста долара од америчког продуцента.

Из наслова појединих филмова можемо доста сазнати о животу њихових стваралаца. Ингмар Бергман је живео у стану с танким зидовима, где се из купатила његовог комшије све могло чути, И

ТУШ, И ЦИКА ПРАЊА, па је он тако назвао један свој филм. Долазећи 1941. године на снимање свог најбољег детективског филма, Хамфри Богарт се спремао да по обичају испије виски с ледом, али кад је видео каква се пића нуде у студију, разочарано је рекао: ШТА, МЛЕКО И СОК? На снимање филма са Вореном Битијем, 1961. године, Натали Вуд је довела свог личног куvara, који је тачно знао какву кајгану она воли, па чак И ВРСТУ ЈАЈА. Нажалост, у кухињи студија Ворнер брадерс прегорео је осигурач, па је кувар рекао свом помоћнику: ЈАВИ – СТРУЈА!

Неки лекари тврде да је ЗДРАВО ЗЕВАТИ, али Џорџ Лукас није веровао у то, и зато је 1977. године снимио свој чувени филм који ниједног гледаоца неће натерати на зевање.

Поменимо и неке филмове које су снимали Италијани – А ЗВАНИЧНО ЈАДРАНСКИ ЛАТИНИ, како се звао онај филм из 1962. у режији Пјетра Ђермија, с Марчелом Мastroјанијем у главној улози. На екрану смо већ видели неколико рок-опера, али је само једна РОК-ДРАМА – најпознатији филм Федерика Фелинија, који се још пре тога прославио филмовима „ДОКАЖИ

ВЛАСТ“ и „ПОМИСАО“. На снимање филма Бернарда Бертолучија (1973) Марлон Брандо је позвао и једну групу рокера, рекавши: ТО ГРУПИ НУДИ ЗАПОСЛЕЊА!

Понеки наслови имају дугу преисторију. Давно некада, у средњем веку, један разбојник, да би умакао својим непријатељима, решио је да се прогласи мртвим. Приређен је велики погреб, а заправо је у ковчегу било само камење. У наше време један археолог је ископао тај ковчег, па је изненађено узвикнуо: И СТЕНЕ САХРАЊЕНЕ! Ту се нашао Вуди Ален, и отуда наслов његовог филма из 1986. године.

Такође у средњем веку, у једној малој царевини владар је умро без наследника. Са стао се савет племића да изабере новог цара, па су изабрали најстаријег између себе. Кад су га показали народу, зачули су се разочарани поклици: „ТО НАМА ЦАР?“ „АМА, ОТРЦАН!“ „Личи ми НА МАТОРЦА!“ Те узвике је забележио један хроничар, а у наше време прочитао их књижевник Вилијам Голдман, и по његовом сценарију настао је филм с Дастином Хофманом у главној улози.

Године 1984. једна новинарка је на снимању интервјуисала Арнолда Шварценегера,

па се међу њима повео овакав разговор:

– Господине Шварценегер, чујем да спремате научнофантастични филм. А шта је с вашим боди-билдингом?

– ТО ТРЕНИРАМ – одговорио је глумац.

– Видим да камиони довозе разне компликоване машине за специјалне ефекте. Ко ће их поставити у студио?

– ТРИ МОНТЕРА.

– И на крају, реците ми како ће бити наслов филма?

– То сам вам већ рекао – са осмехом је одговорио глумац – и то двапут ■

Иван Клајн

РЕШЕЊА:
Булевар сунрака, Хајде да се волимо, На доковима
Њујорка, Побеснели Макс,
Планета мајмуна,
Америкавац у Паризу,
Ружичасти пантер, Лоренс
од Арабије, Крици и
шапућања, Матешки соко,
Сјај у трави (2 пута), Ра-
тови звезда, Развод на
италијански начин,
Амаркорд, Сладак живот,
Осам и по, Последњи танго
у Паризу, Хана и њене сес-
тре, Маратонац (3 пута),
Терминатор (2 пута).

МИШ КОГА

Рачунарски миш напунио је четрдесет година.

„Лоџитек”, један од најпознатијих произвођача, објавио је у децембру 2008. године да је продао свој милијардити примерак!

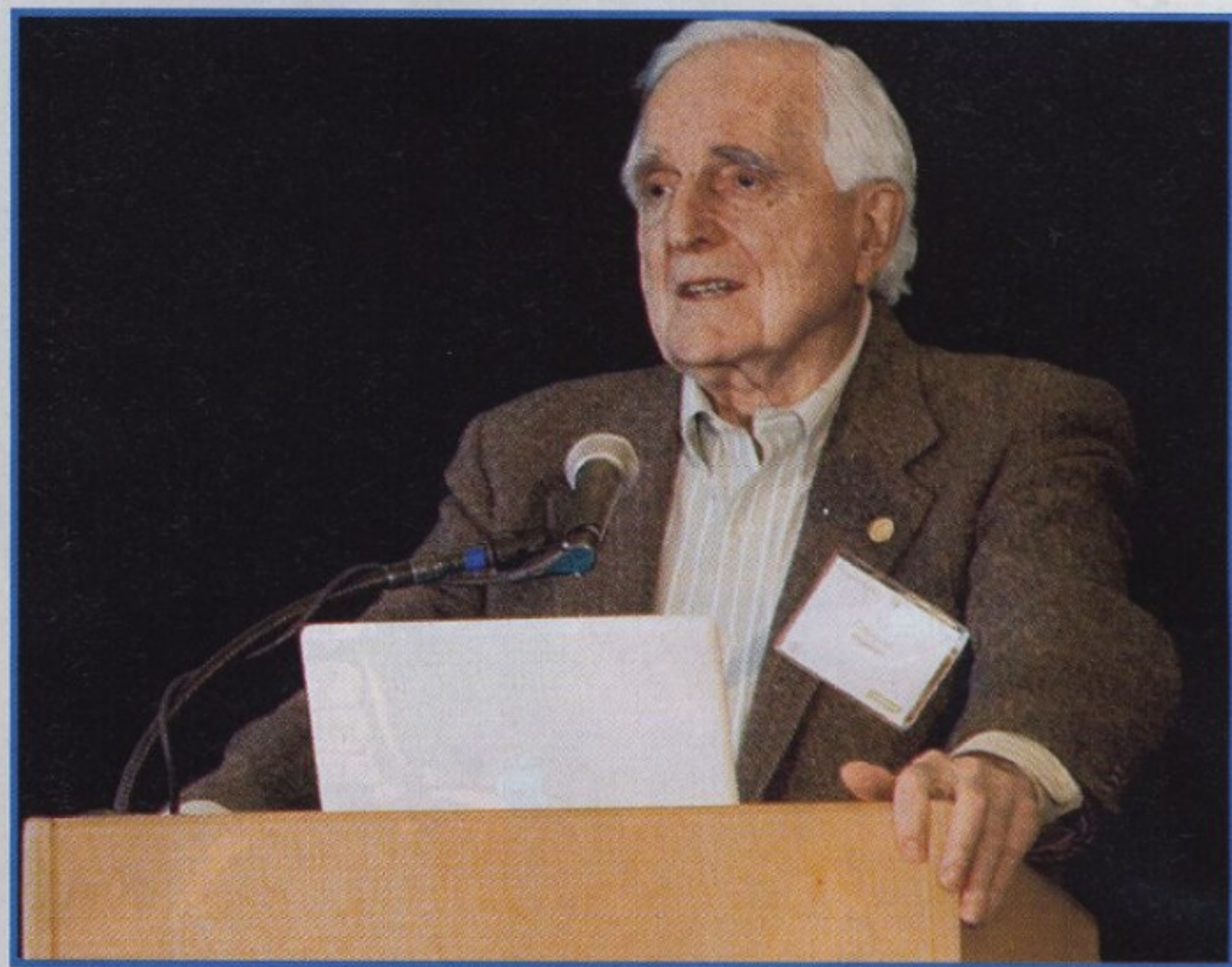
Али, изгледа да су његови дани ипак одбројани

Почетком шездесетих година минулог века др Даглас Инглбарт и његов тим са Станфордског истраживачког института скицирали су уређај који ће омогућити човеку да се повеже с екраном рачунара. Инглбарт је потом направио прототип – у шу-плју коцкасту дрвену кутију с једним црвеним дугметом на врху сместио је два точкића под правим углом. Они су мерили померање кутије (један усправно, други водоравно), односно покрете руке. Сигнали овог „индикатора положаја x-y” преносили су се путем жице до рачунара. Посматрајући кутију и кабл у виду репа, једном од истраживача лабораторије заличила је на миша. Овај назив се задржао, али не и име истраживача.

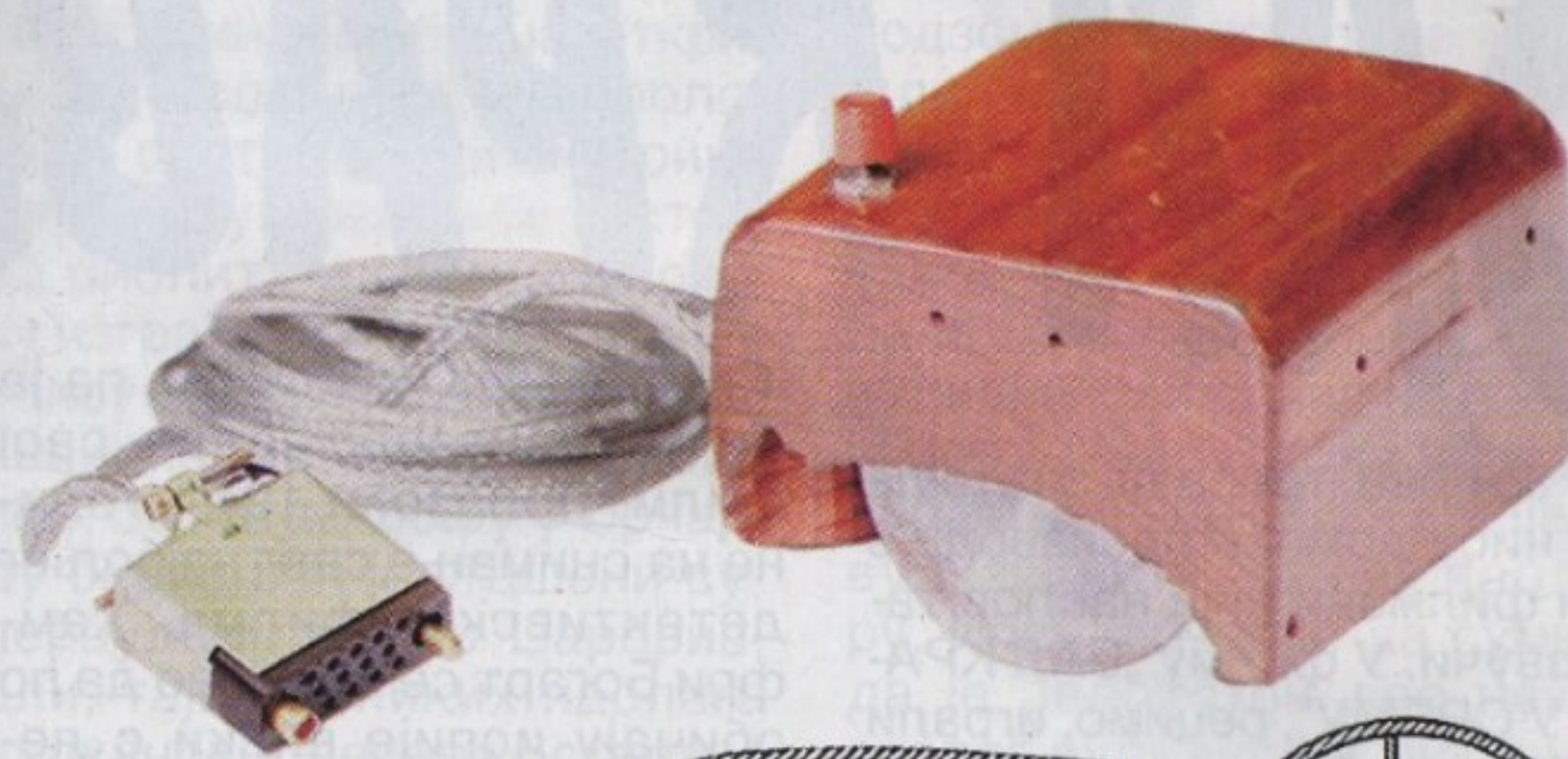
Године 1968. миш је први пут јавно приказан на једном скупу у Сан Франциску – заправо демонстрацији рачунарских производа будућности. У свету информатике овај догађај сматра се историјским јер је на њему, пред око две хиљаде задивљених стручњака, др Инглбарт покренуо рачунарску револуцију. На великом екрану у врху сале приказао је могућности новог рачунарског система. Потпуно истог као данас – с монитором, тастатуром и мишем. Овај скуп зато је назван „мајком свих демонстрација”. Инглбарт је помоћу миша управљао показивачем на екрану и премештао делове текста. Чудо је било тим веће пошто је текст стизао из његовог рачунара смештеног у лабораторији удаљеној више

од 30 километара. За тадашњи свет који је под рачунарима подразумевао гломазне машине које читају бушене картице, а потом, после извесног времена, избацују одговор у виду гомиле арака хартије, ова врста непосредне графичке везе и управљање било је зачуђујуће. Инглбарт је тада први пут приказао текст и графику на истом екрану (хипермедија) и могућност да „оно што видиш, то ћеш и добити”. Тиме је најавио појаву првог личног рачунара и програма за уређење текста – и усмерио правац истраживања стручњака, од којих су многи присуствовали скупу. Зато је касније назван оцем личних рачунара и добио највеће америчко одликовање – Националну медаљу за технологију.

Рачунарског миша развио је „Ксерокс”, а „Епл Мекинтош” укључио у уобичајену опрему својих првих рачунара. Током наредне четири деценије разни произвођачи непрестано су му побољшавали техничке особине и настојали да му дају што бољи облик и погодности (ергономију). После првих мишева с куглицом, који су били прави скупљачи прашине, појавили су се оптички мишеви који раде слично фотоапаратима. Једна диода (ласер код најбољих модела) осветљава површину на коју је положен миш, а један мали уређај изузетно брзо је снима. Ове слике преносе се затим у процесор који упоређује и утврђује разлике настале између уза-

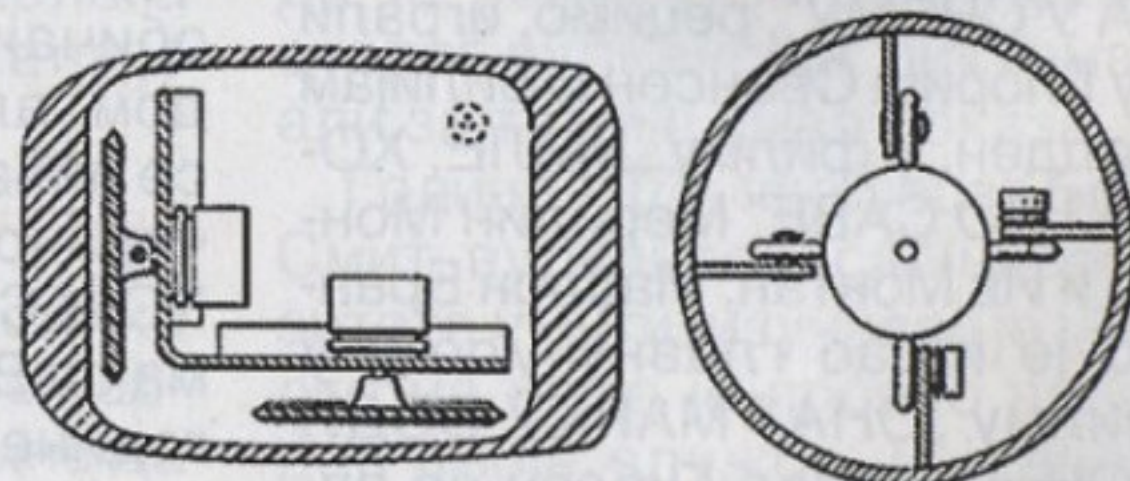

Др Даглас Инглбарт снимљен недавно на једном скупу

1968.

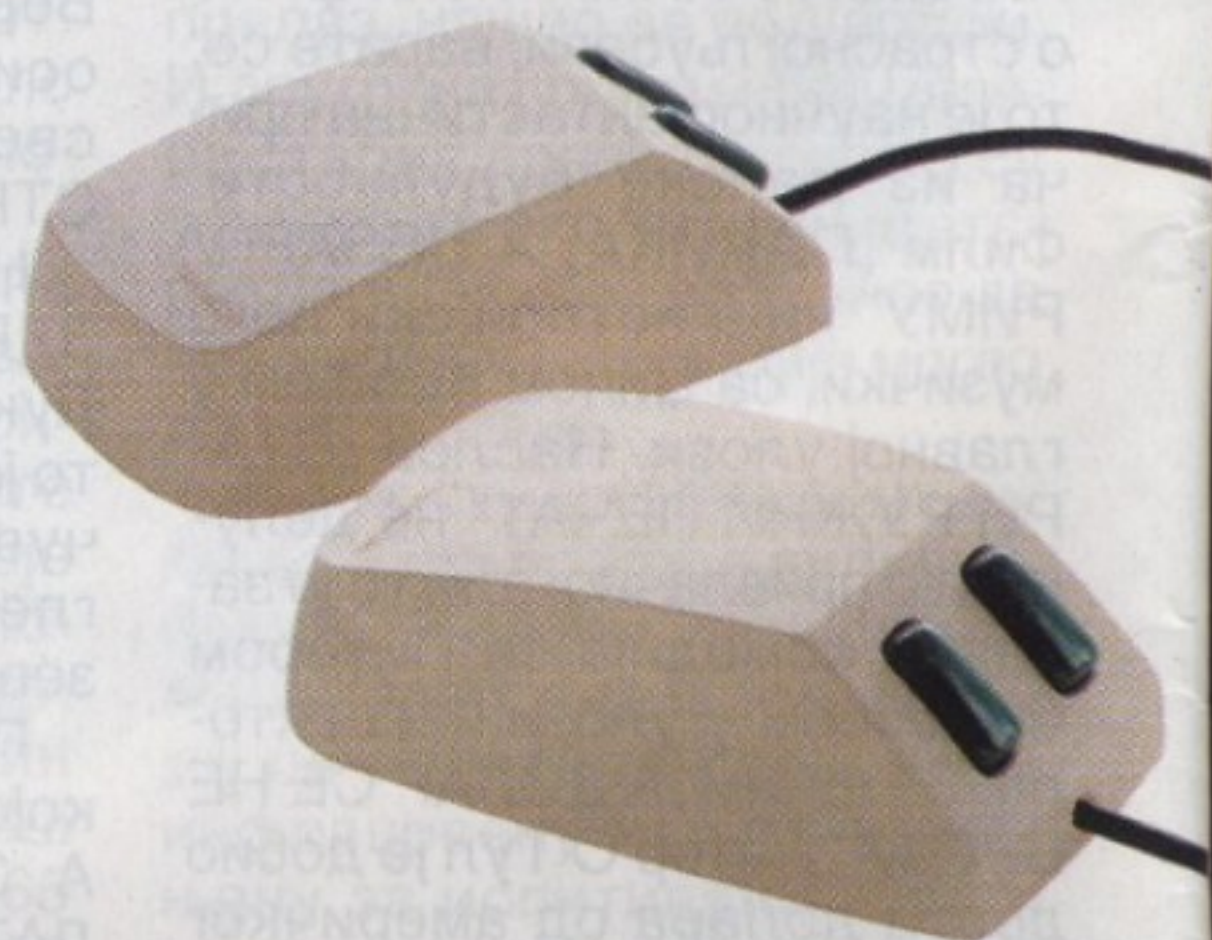
Миш др Инглбарта први пут је представљен јавности. Имао је два точкића смештена под правим углом.

Скица Инглбартовог и миша с куглицом

1983.

„Мајкрософт” је направио миша који је постао такмац „Мекинтошовом”. То је довело до пада цена и њихове масовне употребе.

стопних снимака површине. Тако се одређује у ком правцу и којом брзином се миш померао. Ови подаци преносе се у рачунар који покрет, истоветан покретању миша, приказује на екрану.

Током генерација, мишеви су опремљени уређајима за бежичну везу и дугмићима за додатне радње. Године 1984. „Лоџитек” прави прве бежичне мишеве код којих је веза с рачунаром замењена инфра-

СЕ НИКО НЕ БОЈИ

2008.

После миша „за све подлоге“ који користи плави ласер, „Мајкрософт“ је направио првог миша који може да се савије и склопи.

црвеним таласима. Шест година касније појављује се боља, радио-веза, којој нису сметале препреке. Неки најновији мишеви имају чак и жирокопе који омогућавају да се рачунаром управља путем телекоманди. Међутим, на тржишту одавно постоје и друге справе с истом наменом: оловке за писање по графичким таблицама, код лептопова површине осетљиве на додир, цојстици и слично. Ипак, до сада миш никада није био озбиљније угрожен ниједним од ових уређаја. За то постоји више разлога: најпре његова ниска цена, а затим једноставност. На почетку производње цена му је била око 700 евра, док је данас око сто пута мања.

Мада није најбољи за све задатке, на пример, за цртање или писање, миш је остао најбоље решење – компромис између брзог премештања с краја на крај екрана и тачности. У том смислу, од свих уређаја најближи је показивању места које се постиже непосредним покретом руке. Ипак, неки његови супарници нису одустали од трке. Нарочито тактилни, односно уређаји осетљиви на додир, који сваки дан освајају све већи број електронских справа. Они би на крају могли потпуно да замене пластичну кутију коју зовемо миш ■

Г. В.

2015.

Рачунари с екранима осетљивим на додир могли би потпуно да се наметну и укину потребу за коришћењем миша.

КАКО РАДИ

Рачунарски миш бележи покрете руке како би их пренео на показивач на екрану. Последња генерација мишева користи оптички систем велике тачности

1 Ласер осветљава површину по којој клизи миш

Мала диода испушта светлосни зрак који осветљава једну тачку на површини по којој се креће оптички миш. Део светлости одбија се према електронском систему CMOS, светлосном сензору којим су опремљени и дигитални фотоапарати.

2 CMOS прави снимке...

CMOS фотографише површину – 6400 слика у секунди (код најбржих). Њихова резолуција – број тачака које стварају слику – утиче на тачност миша. На пример, миш који има 6000 dpi надмашиће по брзини и тачности миша који има 1600 dpi.

3 ...које обрађује процесор сигнала DSP

CMOS прослеђује своје снимке процесору DSP (Digital signal processor) који проучава сваку слику – најмање померање детаља са слике говори о правцу померања миша.

4 Стрелица се помера у зависности од миша

Податак о покрету преноси се у рачунар, који ће на исти начин померити показивач на екрану. У зависности од брзине обраде у DSP, тачност покрета биће већа или мања.

ЦАР МЕЋУ ЧЕТВОРОТОЧКАШИМА

Да ли се „мерцедес“
и даље сматра царем
аутомобила?

РАНКО Р.
Беране

Веома осетљиво питање, посебно међу љубитељима аутомобила. Можда би познате марке прво требало поделити у три групе. Прва би обухватила најскупље моделе, најнедоступније широкој публици, попут „ролс-ројса“ и „бентлија“. Потом би следили четвороточкаши изузетног квалитета, за оне нешто мање дубоког џепа, као што су „ауди“, „BMW“, „јагуар“ и, свакако, „мерцедес“. У последњој, али ништа мање угледној групи нашли би место „аккура“, „кадиллак“, „инфинити“ и „лексус“. Пошто је „ролс-ројс“ и даље недостижан сан многих и намењен је само правим богаташима, они плићег џепа задовољиће се или „мерцедесом“ или „аудијем“. Марка аутомобила за који се распитујеш толико је позната у читавом свету да је реклама готово излишна. Човек који вози „мерцедес“ зна да је сео за волан изузетног аутомобила који и даље измамљује уздахе. Последњих деценија у сам врх избио је и „ауди“ за који се опредељује све више света који може да га приушти ■

РАТ ЗА СВЕТУ ЗЕМЉУ

Мислим да је
„Забавник“ најбољи
часопис на свету.

Честитам ти
70. рођендан.

Имам једну малу жељу,
а то је да ми одговориш ко су били
Саладин и Ричард Лавово Срце.

СТЕФАН МИЈАТОВИЋ

Земун

mijatovic.stefan@gmail.com

Саладин је западно име за муслиманског војсковођу и владара, оснивача ајубидске династије, најуспешнијег и можда најдостојнијег противника крсташа, темплара и хоспиталаца. Саладин је био Курд, рођен на тлу данашњег Ирака 1137. године, а умро 1193. Постао је самостални владар Египта и Сирије 1186. године и убрзо победио крсташку војску код Хитина, у северној Палестини, и ушао у Јерусалим. Ипак, с енглеским краљем Ричардом I Лавовим Срцем склопио је 1192. године неку врсту мировног споразума. Договор је омогућавао крсташима да поново оснују краљевину Јерусалим на палестинско-сиријској обали, али је Јерусалим остао муслимански. Умро је у Дамаску у педесет петој години.

Ричард I, звани Лавово Срце, син Хенрија II, рођен је септембра 1157. године. Био је енглески краљ од 1189. до 1199. године, а време његове владавине упамћено је по томе што је учинио мало за Енглеску, јер је само сакупљао новац за крсташки поход и рат против Француске. Занимљиво је да је током власти само шест месеци провео у Енглеској, а енглески језик није ни знао. Познат као прогонитељ Јевреја, кренуо је у Трећи крсташки поход заједно с француским краљем Филипом II Августом и немачким царем Фридрихом Барбаросом. У Свету земљу дошао је 1191. године. Када се вратио, аустријски војвода Леополд V заробио га је и држао у заточеништву недалеко од Беча, све док за њега није био плаћен велики откуп. За време Ричардовог одсуства, његов брат Јован Без Земље преузео је трон. Ричард му је опростио и, будући да није имао деце, прогласио га за наследника. У мају 1194. године кренуо је у рат против француског краља Филипа Августа и погинуо за време опсаде замка Шализа 1199. године ■

КО ЈЕ ВИДЕО НЕСИ?

Да ли можете да ми
разјасните легенду
о чудовишту
из Лох Неса?

БОРИС

spectra.apatin@neobee.net

Чудовиште из шкотског језера Лох Нес – чувена Неси – није ни прво ни једино водено створење чије постојање, и поред многобројних „очевитаца“, никада није званично потврђено, али је свакако најомиљеније. Од 1933. године, кад је извесни Хју Греј снимио прву фотографију тог необичног бића (а потом је објавиле бројне британске дневне новине), закључно са 2007. годином, кад је Неси последњи пут примећена, хиљаде људи пријавило је да је имало „сусрет“ с тајанственим становником шкотског језера. Неки су је видели и више пута, а шампион међу њима свакако је Алекс Кембел, тврдњом да је „срео“ Неси чак осамнаест пута! То можда и није толико чудно, јер је господин Кембел свој радни век провео као чувар Лох Неса...

Иначе, фотографија коју је Греј снимио 1933. године, била је прилично неоштра, па је та чињеница одмах отворила простор за расправу да ли је права. Постављало се логично питање јесу ли људи на њој видели оно што јесте или, можда, оно што би волели да буде? Јер, легенда о чудовишту из Лох Неса потиче још из 6. века, а тако чврст доказ као што је фото-

графија допринео је да се занимање за ту древну причу обнови и привуче велики број радозналаца. Туристи су почели редовно да посећују тај забити део Шкотске. Један од њих био је и лондонски гинеколог Роберт Вилсон, чија је фотографија из 1934. године деценијама била једно од најпоузданијих сведочанстава о Несином постојању. На њој се јасно види биће дугачког, танког

је, људи су под заклетвом препричавали своја искуства с Неси. Неки су тврдили да су је видели на копну, други су били убеђени да не постоји само једно чудовиште, већ најмање два.

Потом су се појавили и први филмови, а посебно је значајан онај из 1960. године, који је снимио Тим Динсдејл. Убеђен да је заиста успео да забележи постојање тајанственог воденог бића, овај аеронаутички техничар сместа је напустио посао и следећих двадесет година провео у трагању за новим доказима који би потврдили да прича о Неси није само мит. Како је тврдио, још два пута му је пошло за руком да је види, а занимљиво је да су сва накнадна испитивања показала да је његов филм – веродостојан!

На неки начин, то је надахнуло и др Роберта Рајнса да у раздобљу од 1972. до 2001. године покрене неколико веома опсежних експедиција чији је циљ био не само да сниме, већ и нађу Неси. У ту сврху коришћене су подводне камере и сонари а, по др Рајнсу, резултати нису изостали. Ипак, неверника је било и даље, а један од најтежих удараца присталицама теори-

је о постојању чудовишта из Лох Неса задат је 1994. године кад је извесни Кристијан Спарлинг пред смрт (тада је имао 90 година) признао да је Вилсонова фотографија била фалсификат. Наводно, његов очух Мармадјук Ведерел, у намери да се освети онима који су га исмевали због изјава да је на Несином трагу, смислио је савршену превару. На подморницу играчку закачен је гумени модел змије величине мање од једног метра, а фотографија је потом увеличана, чиме се стиче потпуно другачији утисак. Улога уваженог доктора Вилсона била је да својим угледам да веродостојност овој причи...

Шта је, дакле, чудовиште из Лох Неса? Неверници сматрају да су бројна сведочанства у ствари преваре или, једноставно, погрешна тумачења (на пример, неки су од чамаца мислили да је Неси), али допуштају и могућност да је можда реч о великој воденој змији, јегуљи или чак циновској видри. Тврдње да је реч о диносаурусу који је преживео ледено доба кријући се у језеру сматрају једноставно смешним. С друге стране, оне који верују можда и не вреди убеђивати. За њих, Неси несумњиво постоји и само је питање дана кад ће то свима постати јасно... ■

Бришћите досаду

Љутићом радозналости!

Чишћајте

Полишкин Забавник

врата, налик диносаурусима. То је било у складу с претпоставком да Неси и јесте (некако преживели) водени диносаурус, односно плесиосаурус. Процењено је да је створење дугачко бар шест метара, али је на основу неких каснијих изјава закључено да би могло да буде и знатно дуже, чак и до петнаест метара! Током година снимане су нове фотографи-

СРЕЋНИ ШТО СУ ДРУГАЧИЈИ

Занима ме како
научници оцењују
особине ексцентрика.

**СТЕФАН
ТОПОЛА**

Британски психолог Дејвид Викс, из Краљевске болнице у Единбургу, написао је врло темељну расправу о особинама ексцентрика. Он је клинички испитао 789 људи „који се понашају другачије од осталих, а нису ни криминалци ни душевни болесници“. Резултате овог испитивања објавио је 1996. године у књизи „Ексцентрици“.

Викс ту наводи особине ексцентрика, проучава њихово детињство, објашњава разлику између психотичности и ексцентричности и износи податак да они живе дуже, здравије и срећније од осталих људи јер се понашају у складу са сопственим бићем, жељама и убеђењима.

Они се добро осећају у својој кожи и свету у коме сами одређују правила.

Бити ексцентрик, сматра Викс, значи постићи завидан степен личне слободе. Они су, углавном, једина или најстарија деца у породици, махом живе сами, немају потребу да се такмиче с другима, имају необичан смисао за хумор, страшно се баве хобијем, безопасни су, интелигентни, маштовити и радознали, али... другачији ■

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

РУЖАН И НЕОДОЉИВ

Можеш ли
нешто да ми
кажеш о
кинеској врсти
пса без длаке?

**РАДОСЛАВ
ПАНИЋ
Н. Београд**

ве, мишеве и бубашвабе. Или су им пси можда служили као нека врста термофора – онако ситне и топле пригрлили би их уз тело да се угреју. Средином 19. века полако осваја Европу.

Кинески кукмасти пас убраја се у патуљасте врсте, тежак је између два и по и

пет и по килограма и људима који су им наклоњени један је од најлепших четвороножних љубимаца. Други би рекли да је смешан онако огољеног тела које може да буде плавичасте, румене, злаћане, светлољубичасте боје, ишаране или једноличне. Ћосави малиша, који с

поносом шета гриву на глави, доста дугачку длаку на шапама и чуперак на врху репа, веома је живахан, привржен и деци и одраслима и, као што наводе особе које га држе, за собом не оставља длаке по кући ■

Пас познат као кинески кукмасти, по неким изворима, заиста потиче из Кине и, како је остало записано, у овој земљи био је у протеклим вековима љубимац највиших слојева друштва. Други кинологзи тврде да вуче порекло од афричких паса без длаке које су кинески морнари уобичавали да држе на лађама. Један од разлога био је што су, наводно, таманили пацо-

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ПИВОПИЈЕ

Заједно ће попити пиво за 2 сата
и 15 минута ■

2. РАСУТИ ЛИСТОВИ

Збир је свугде исти и износи 66 ■

3. ДВЕ ПОСУДЕ

У другој посуди било је
10 литара воде ■

4. КОШАРКАШИ

Зоран је постигао 10, Јанко 30,
а Марко 90 кошева ■

5. ДВЕ ЧИНИЈЕ

У првој је имао 27, а у другој
осам кликера ■

6. БИЦИКЛИСТИ

Први пут ће се срести после
20 секунди, значи, трећи пут после
једног минута ■

7. КЊИГА

Књига има 200 страна ■

8. ХОТЕЛСКЕ СОБЕ

Без обзира на број двокреветних
и четворокреветних соба, број
кревета у њима је паран. Како има
укупно 136 кревета (паран број),
то и број лежајева у трокреветним
собама мора бити паран. Ако број
трокреветних соба обележимо са k ,
онда у њима има укупно $3k$ лежајева.
Да би број $3k$ био паран, очигледно
број k мора бити паран. Значи, број
трокреветних соба у хотелу мора
бити паран број ■

9. РАСТВОР СОЛИ

Како се променила само количина
воде, значи да соли и даље има
10 килограма. Тада је количина
раствора 80 килограма, те ће соли
бити 12,5 одсто ■

10. КО ЈЕ У ПРАВУ?

У праву је Миличина другарица.
Ако се један фактор повећа за своју
трећину, онда ће се производ
повећати $(1 + 1/3)$ пута, то јест
 $4/3$ пута. Ако се други фактор смањи
за своју трећину (независно од тога
да ли је он једнак или не фактору који
је био повећан) производ ће се
смањити $3/2$ пута. Значи, резултат ће
се смањити $3/2 : 4/3 = 9/8$ пута,
и у односу
на тачан
производ он
ће чинити
 $8/9$ тог
производа ■

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

19. 6. 2009.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни
уредник Зефирино Граси. - Бир. изд. - Год.
1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220
(4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар
1952)- . - Београд : Политика Магазини,
1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). -
30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ДВА МУЗИЧКА АНАГРАМА
„Месечева соната”, „Мала ноћна
музика” ■

ШАЉИВИ АНАГРАМ
Фудбалско игралиште ■

СКАНДИНАВКА
Хамбург, Епир, еа, рен, бат,
Креолка, ук, сиц, Лајпциг, теа, јо,
син, мар, а, Ина, г, насилно,
Дрезден, рај, Ева, АП, сн, сав, нт,
акорд, е, Манхајм, бл, Алап, лим,
иже, Егон, ар, мараска ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА
Макарони, колеге, „Купачица”,
Стам, Сем, и, Кастро, манир, н,
кабинети, ала, Анет, сенатор,
анаграми, чо, зарез ■

УКРШТЕНИЦА
Самјуел Ето, ореол, етер,
Барселона, Ари, Рената, раме,
деран, Италици, хрт ■

С. Б.

NOVO! NOVO!
Najbrži Internet
042-420-421

korisničko ime:
zabavnik
šifra:
zabavnik
Facebook, Google,
Youtube, cekaju na vas!

placanje preko telefonskog racuna,
cene od SAMO 1.5 din po minuti!

ствар по закону обавезно означавање имена
ПОЛИТИКИН БРОЈ 2993

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника”
изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа **ПОЛИТИКА АД**
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Зорана Грујичић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев
Милован Зоре

Редакција ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Цетињска 1/II
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец (4 броја) 355,00 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.065,00 дин.
6 месеци (26 бројева) 2.305,00 дин.
12 месеци (52 броја) 4.610,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBBSBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист **Забавник**

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

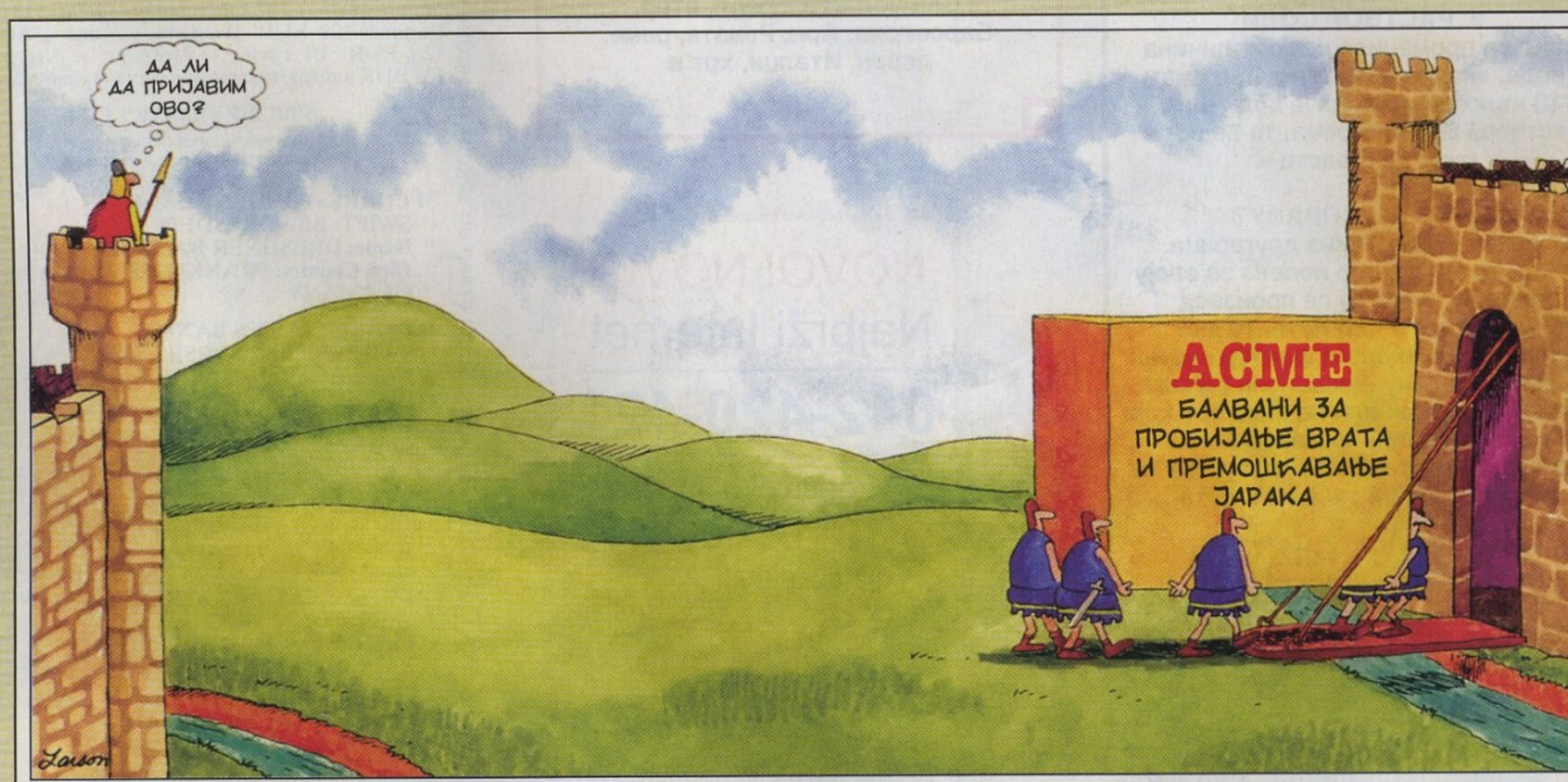
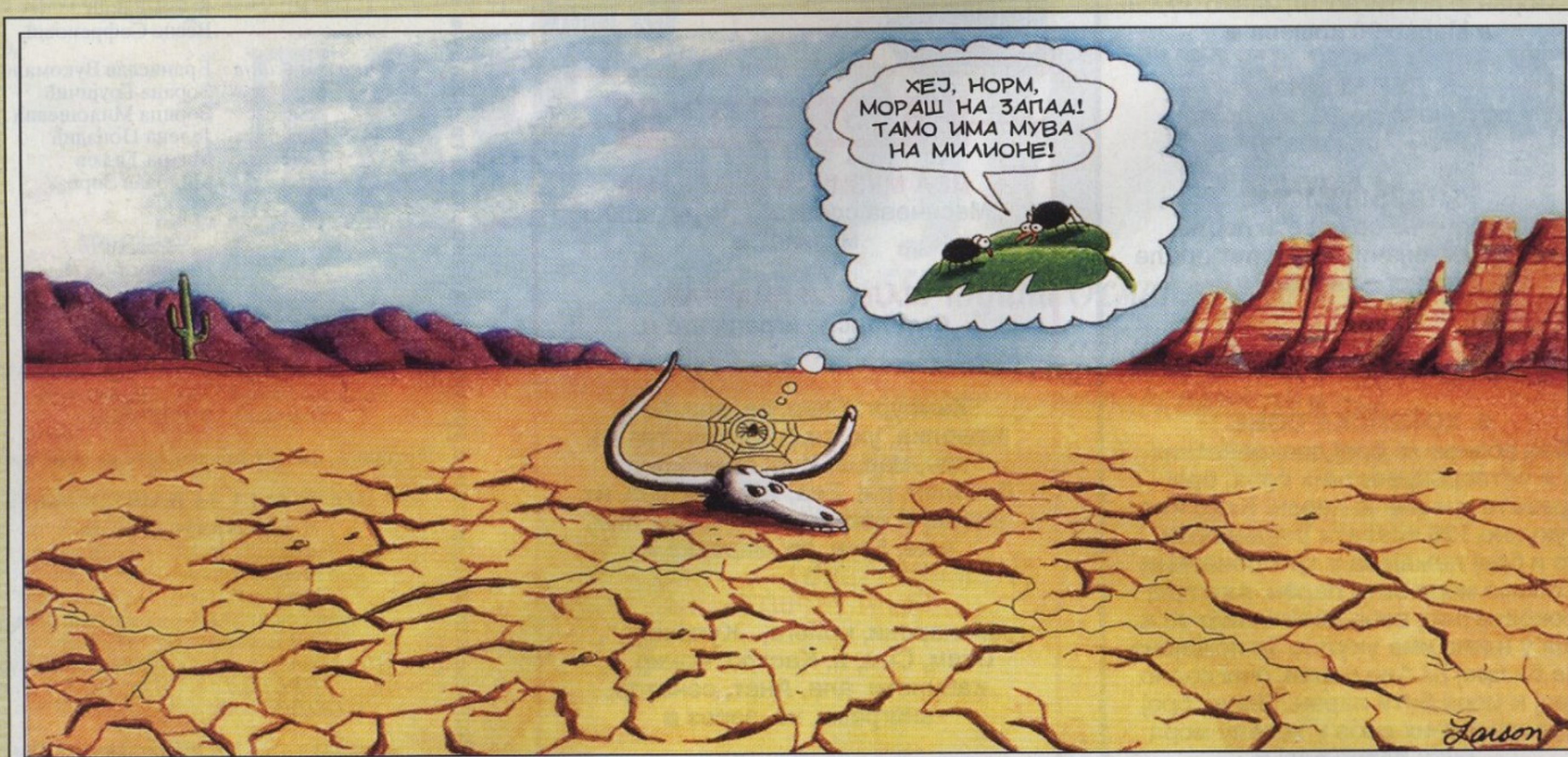
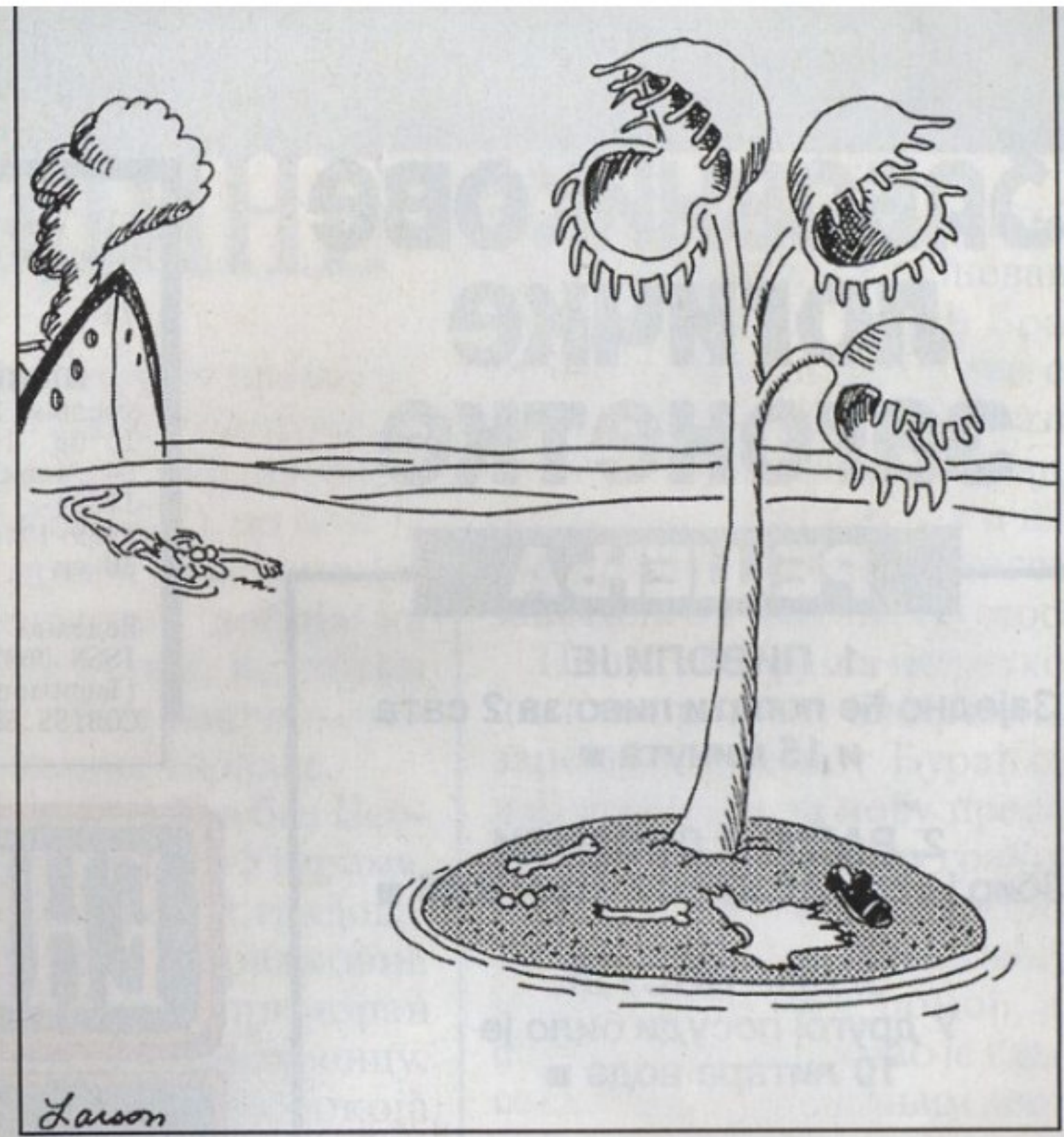
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

ЧУДЕСНИ СВЕТ

ГЕРИЈА ЛАРСОНА

РЕКАО

ЈЕ РЕД СКЕЛТОН

Ви који сте довољно стари да се сећате америчког комичара Реда Скеルトона (1913–1997), мислим да ћете уживати у следећим редовима. Ви који нисте довољно стари, видећете шта сте пропустили. Свакако, његов хумор увек је био чист и био је велики забављач.

● „Ако се некад не будете осећали добро, сетите се неке стварчице коју сам рекао или урадио и ако вам то изазове осмех на лицу или вам насмеје срце онда је моја улога клоуна извршена.”

● Исто тако, спавамо у одвојеним креветима. Њен је у Калифорнији, а мој у Тексасу...

● Двапут седмично идемо у леп ресторан, мало пијемо, добро једемо и дружимо се; она иде уторком, а ја петком.

● Водим своју жену свуда... али она увек успева да нађе пут и врати се кући.

● Питао сам своју жену где жели да иде за нашу годишњицу. „Негде где дуго нисам била!”, рекла је она. Тако да сам предложио кухињу.

● Жена ми је рекла да ауто не иде добро јер има воде у карбуратору. Питао сам је где је ауто. Рекла ми је: „У језеру.”

● Трчала је за камионом који одвози смеће, вичући: „Јесам ли закаснила за смеће?” Возач је рекао: „Не, ускочи!”

● Запамтите: узрок број један за развод је брак.

● Оженио сам се гђицом „У праву”. Само нисам знао да је њено властито име Увек.

● Увек се држимо за руке. Ако је пустим, она иде у шопинг.

● Нисам говорио са својом женом 18 месеци. Нисам желео да је прекидам.

● Ипак сам ја крив за нашу последњу свађу. Моја жена је питала: „Шта је на ТВ?” Рекао сам: „Прашина!”

Превела
Весна
Ухрин

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД

GARFIELD

GARFIELD

GARFIELD

